

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Jacobi Usserii Armachani Annales Veteris Et Novi Testamenti

Ussher, James

Lutetiæ Parisiorum, 1673

Ætas Mundi VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14425

per ejus absentiam quod nollet accideret. Simulque modicè de matre ejus questus est; pollicendo remissurum se querelas post adventum illius. [*Joseph. lib. 17. cap. 7.*]

Ad Antipatrum vero nihil adhuc vel de Pheroræ morte vel de iis quæ contra seipsum in Judæa mota sunt perlatum fuerat: quamvis inter scelus probatum & ipsius reditum septem mensium spatium intercesserit. [*Id. lib. 1. Belli, cap. 20. & lib. 17. Antiquit. cap. 6. fin.*] In itinere enim, Tarenti quidem de Pheroræ excessu epistolam, in Cilicia autem patris illas celeriter cum revocantes litteras accepit: atque ad Celenderim Ciliciæ opidum perveniens, dubitare cœpit de reditu; vehementer contristatus matris ignominia. Navigare tamen pergens, in Sebastum Cæsareæ portum delatus est: ubi à nemine salutatus, inde Hierosolymam est profectus. [*Id. lib. 17. Antiquit. cap. 7.*]

Fortè per idem tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriam, tunc vero ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus una sedentibus supervenit Antipater omnium inficius, & ita ut erat purpuratus in regiam ingressus est; quo mox admisso, amicorum conatus per janitores exclusus est. Ipsum vero accedentem pater à complexu repulit; perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans; & Varum cognitorem ac judicem in crastinum denunciavit. [*Id. ibid.*]

Sequenti deinde luce, præsentente Varo ac rege, ipse pater accusationem primum exorsus, ejus prosecutionem & confirmationem Nicolao Damasceno reliquit, amicitia & domestica consuetudine sibi conjunctissimo, totiusque negotii scientissimo. Ubi cum à criminibus objectis Antipater purgare se non posset; venenum patri paratum in medium proferri Varus jussit: quod cuidam capitis damnato ad bibendum datum, sine mora necavit hominem. Quo factò, surgens Varus abiit è concilio, & sequenti die Antiochiam profectus est; ubi plurimum degebat, quod illic esset Syrorum regia. Herodes vero confestim vincitum filium in carcerem conjecit: & Romanam Cæsari de eo significavit per litteras; missis etiam qui coram eloquerentur mandata, docerentque quam scelerata esset Antipatri malitia. [*Id. ibid.*]

Per eosdem dies interceptæ sunt Antiphili ex Ægypto ad Antipatrum missæ litteræ; una cum aliis Roma ad Antipatrum & Herodem regem ab Acme scriptis. Judæa hæc erat genere, Livie uxoris Cæsaris ancilla: quæ magna pecunia ab Antipatro corrupta, confictam ad Herodem transmisit epistolam, quasi à Salome sorore ad dominam suam contra ipsum scriptam; in qua postulabat, ut sibi liceret Syllæo nubere. (Nabatæo nimirum illi, Herodis hosti acerrimo: quem paulo post, ob proditum in expeditione Arabica Elium Gallum & alia crimina, Romæ secuti esse percussum, in libro 16. pag. 782. Strabo indicat.) Harum epistolarum exemplum, una cum suis adversus filium litteris, Herodes per legatos ad Cæsarem misit. [*Ibid.*]

Dum legati Romam properant, Herodes morbo correptus testamentum condidit, successionem regni relinquens natorum minimo (Herodi Antipæ) exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. [*Id. lib. 17. cap. 8.*]

Judas Sarpheï filius & Matthias Margolothi, doctissimi Judæorum & interpretes patriæ legis præstantissimi, postquam cognoverunt morbum Regis esse incurabilem, juvenibus, quos disciplinis instituebant persuaserunt, ut Aquilam auream ab Herode supra majorem Templi portam positam dejicerent. Qui claro meridie ascendentes, detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante congregata in Templum multitudine. Quod ut renunciatum cognovit dux regius, cum valida suorum manu adveniens, circiter 40 juvenes, resistere aulos, cum duobus Magistris comprehendit, & ad Regem perduxit. Eos, in facti defensione constanter persistentes, Herodes victos Jerichuntem misit: moxque accitis Judæorum primotibus, in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, de injuria non tam sibi quam Deo (ut dicebat) illata conquestus est. Quibus ex sententia sua id factum fuisse denegantibus, in ceteros mitior, Matthias Pontifici summum ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc consilio; eique successorem dedit Joazarum, uxoris suæ (Mariammes, Simonis Pontificis filie) fratrem; Matthiam vero alterum, seditionis consortem, ejusque socios vivos exulsi: & Luna nocte ea defect. [*Id. ibid.*] Quam eclipsim die Martii 13 horis 3. post mediam noctem fuisse factam, astronomicus calculus indicat.

Herodi deinde morbus factus est gravior, Lento enim calore torrebatur; qui non tam externo tactu deprehendebatur, quam intus popularetur viscera. Accessit & bulimia, cui placandæ necesse esset continuo cibos suggerere: simulque vexabatur intestinorum exulceratione & colicis passionibus. Pedes tangebant phlegmate humido, similiterque inguina. Ipsa quoque verenda putrefacta scatebant vermiculis; accedente sæda nec minus molesta tentigine, non sine fetore gravissimo. Super hæc omnia nervorum contractione laborabat, & difficultate anhelitus. [*Ibid.*]

Quantavis autem gravior ille affligeretur, quam ut videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen evasurum se sperabat; accersendis medicis intentus, & medicamentis conquirendis undique. Profectus etiam ultra Jordanem fluvium calidis aquis se fovibat apud Callistoën; quæ, in lacum Asphaltitem effluentes, præter vim medicam potu quoque jucundæ sunt. Ibi de medicorum consilio immixtus fovendus in refertum oleo solium, visus est illis jam agere animam. Quare exorta comploatione familiarium excitatus & ad se reversus, nullamque amplius salutis spem habens. singulis militibus 50. drachmas jussit distribui: magnaue liberalitate usus in duces atque amicos rursus Jerichuntem reversus est. [*Ibid.*]

4001

Cum audisset Augustus inter pueros quos in Syria (Palastina) Herodes rex Judæorum intra bimatum iussit interfici, filium quoque ejus occisum; ait: *Melius est Herodis porcum esse quam filium.* Ita refert Macrobius. [*lib. 2. Saturnal. cap. 4.*]

Herodes nobilissimos Judæorum undique edicto minaci Jerichuntem accitos conclusit in Hippodromo; datus mandatis Salomæ sorori & ejus viro Alexæ, ut statim post obitum suum curarent illos per milites interfici: hoc quærens, ut populo lætus causa præberetur, lætatur alioqui de regis invisi miserabili interitu. [*Joseph. lib. 17. cap. 8.*]

Romæ, à legatis ad Cæsarem missis, venerunt litteræ: quibus significatum est, acmen ab irato Cæsare occisam esse propter locatam Antipatro operam; ipsumque Antipatrum relinquarbitrio patris, sive in exilium eum vellet pellere sive capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus est: sed mox repetitus gravi dolore, cibi tamen avidus, pomum simul, & cultellum, quo illud repurgaret, poposcit. Quum autem cultro seipsum ferire vellet, Achiabus nepos idum ejus præveniens, clamore sublato cohibuit ejus dexteram: moxque denno lætus cum trepidatione ac tumultu occupavit palatium, quasi rege jam agente animam. [*Id. lib. 17. cap. 9.*]

Eum strepitum ubi persensit Antipater, ratus patrem verè vitam finivisse, cum custode carceris de missione cepit agere; multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem illi promittens. Cujus conatum quum ille Regi renunciasset; præ indignatione exclamans Herodes, quamvis morti proximus crexit se in cubitum: iussitque unum è satellitiis sine mora Antipatrum occidere, & corpus obscurè condidit in castello Hyrcanico. [*id. ibid.*]

Deinde, mutata voluntate mutavit etiam Herodes testamentum. Antipam enim, quem prioribus tabulis regni successorem destinaverat, Galilææ simul ac Perææ tettrarchiam constituit: regnum vero Archelao largitus est. Philippo filio Gauloniticam, Trachoniticam, Bata-næam, & Pancada regiones tettrarchiæ nomine assignavit. Salomæ sorori suæ Jamniam, Azotum, & Phasælidam attribuit; cum argenti signati 500 millibus. Cæteris cognatis pecuniam & redditus annuos reliquit. Cæsari legavit argenti signati centies centena millia: & vasa suam aurea quam argentea, magnumque vestis pretiosæ numerum. Livie autem Cæsaris uxori & quibusdam amicis quinquages centena millia. [*id. lib. 17. cap. 10.*]

His ita ordinatis, quinta die postquam Antipatrum filium occidit, vita Herodes defunctus est: annos quidem 34. ex quo interfecit Antigonom, regno potitus; ex quo autem à Romanis rex declaratus est, 37. [*Id. ibid. & lib. 1. Belli, cap. ult.*] circa Novembris nostri diem 25. septimo videlicet Cislevi mensis: qui ideirco à Judæis ut dies lætus & festivus celebratur; quod in eo, *Herodes, qui sapientes odio persecutus est, mortem obierit.* ut ex גורלה תעום sive *voluntate Fejunii*, in Chronologia sua notavit Edovardus Liveleius, vir doctissimus.

Salome & Alexas, priusquam Regis mors innotesceret, in Hippodromo clausos domum suam quemque dimiserunt: dicentes ita ipsum jubere, ut in agros digressi curarent suametipsum negotia. [*Joseph. lib. 17. cap. 10.*]

Indicata deinde Regis morte, congregataque in Jerichuntinum theatrum omni militia, primum legerunt litteras ejus scriptas ad milites; in quibus gratias eis agebat pro fide ac benevolentia; rogabatque ut eandem servarent Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui annulus Regis signatorius creditus fuerat; Testamentum perlegit: quod non alias ratum habendum esset, quam accedente Cæsaris consensu. Moxque acclamatum est Regi Archelao: & milites catervatim una cum suis ducibus pollicebantur eandem, quam Patri hæcenus præstitissent, fidem atque operam; lætis ominacionibus Deum illi factorem comprecantes. Tum funus ambitiosissimo apparatu ab Archelao præparatum est. [*Ibid.*]

Defuncto Herode, qui quærebat vitam infantis Jesu; angelus Domini in somnis apparetis Josepho in Ægypto, ut cum puetulo & matre ejus proficisceretur in terram Israël, illi mandavit. Qui expetrectus, quod erat injunctum fecit. [*Matth. II. 19, 20, 21.*]

Veniens in terram Israël Josephus, quum audisset Archelauum regnare in *Judæa* pro Herode patre suo, timuit illuc abire: & divinitus admonitus in somnis, secessit in partes *Galilææ*, (cujus Tettrarchiam Antipæ in Testamento pater Herodes concesserat (ibique habitavit in urbe *Nazareth*, unde & Christus *Nazarenus* cognomen accepit. [*Matth. II. 22, 23.*] & *Nazarenorum*, Christiani. [*Act. XXIV. 5.*])

Herodis corpus funebri pompa per 200 stadia Jerichunte in Herodion castellum, ubi ipse sepeliri se mandaverat, delatum est. [*Joseph. lib. 1. Bell. cap. ult. fin.*] octo stadiis (sive milliari Italico; quantum ex libro 17. Antiquit. cap. 10. colligi poterit) singulis diebus confectis. Ferebatur autem in lætica aurea, distincta variis gemmis pretiosis, & instrata purpura. Corpus quoque amictum erat purpura: imposito capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptroque in manu dextera. Læticam stipabant filii & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites, distributi per nationum genera: deinde 500. famuli, ferentes aromata. [*Id. lib. 17. Antiquit. cap. 10.*]

Finita funebri pompa, Archelauus Hierosolymam veniens per septem dies, de more Judaico, lætum patris celebravit; & in fine lætus funebre epulum multitudini præbuit. Deinde in Templum ascendens, quacunque transibat excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tum conscenso suggesto sublimis auro folio residens, plebem benignissimè allocutus est;

præclarissima

præclarissima quæque ei promittens: adhuc tamen à Regis nomine abstinere se dixit, donec a Cæsare paterni Testamenti heres confirmatio. Et sacrificio petactò, convivium cum amicis iniit. (*Id. ibid.*)

Interea seditio est excitata ab amicis eorum, quos propter dejectam Aquilam auream Herodes supplicio affecerat: qui tum convitia in defunctum regem jactabant, tum quosdam illius amicos ad pœnam deposcebant: simulque Pontificem Joazarum dejecti Pontificatu postulabant. Quos cum frustra placare Archelaus conaretur; res eò denique processit, ut sub festum Paschatis, immisso ab Archelao toto exercitu, ad tria millia virorum circa Templum ab equitibus cæderentur, reliquis fuga se in proximos montes recipientibus. (*Id. lib. 17. cap. 11.*)

Tum Archelaus ad mare descendit una cum matre sua (Malthace Samaritana,) ad Cæsarem navigatorus; ducens secum Nicolaum Damascenum & Ptolemæum (Herodis procuratorem,) multosque ex amicis alios: & familia & regno commissis Philippi fratris sui fidei. Simul etiam profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. Alii quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao; re autem vera obnixi ei potius, & proximè perpetratum in Templo facinus inculaturi. (*Ibid.*)

Cum hoc comitatu eunti Archelao occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Judæam properans ad asserendam Herodis pecuniam. Quem Varus Syria præses commodum interveniens retinuit: aderat enim ab Archelao accessit per Ptolemæum. Ita ille in Præsidis gratiam neque arces occupavit in Judæa, neque thesauros obsignavit regios; omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus, mansit Cæsareæ. Sed postquam Romam navigavit Archelaus, & Varus versus Antiochiam profectus est; ipse Hierosolyma petiit, & occupavit regiam. Accitis deinde præfectis arcium & regis procuratoribus, rationes reposebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia servabant in ipsius adventum integra; prætexentes ea se servare Cæsari. (*Ibid.*)

Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam navigavit, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen, quasi Archelao præferendus, eo quòd prioribus Testamenti tabulis successor regni destinatus fuerat, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam (Cleopatram Hierosolymitanam) & fratrem Nicolai Damasceni Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis faventem partibus. Sed maximè illum ad affectandum regnum movit Irenæus orator, vir eloquens & diu versatus in regis negotiis. Postquam verò Romam Antipas pervenit, omnes cognati ad eum, Archelai odio, defecerunt; Sabino quoque, scriptis ad Cæsarem litteris, Archelaum accusante. (*Ibid.*)

Archelaus per Ptolemæum Cæsari libellum obtulit, & jus suum, & rationes pecuniarum Herodis obsignatas, continentem. Cæsar, eo libello simulque Vari ac Sabini litteris perlectis, amicos in consilium advocavit: Caio Agrippæ & Julii filii sui filio, jam à se adoptato, primum locum in consistorio tribuens. Ibi tum Antipater Salomes filius, vir facundissimus, contra Archelaum dixit: cui pro eodem Nicolaus Damascenus respondit. Quo finem dicendi faciente, Cæsar Archelaum ad genua sibi accidentem erexit humanissimè, dignum esse regno pronuncians: præ se ferens, nihil se facturum, nisi Testamento præscriptum & Archelao ipsi commodum. Vidensque hæc promissione confirmatum in spe juvenem, nihil tum amplius super ea se statuit. (*Ibid.*)

Ad compescendos tumultus, post Archelai discessum in Judæa ortos, Varus Antiochia veniens, auctores ejus motus affectit supplicio: & maxima ex parte seditione compressa, rediens legionem unam reliquit Hierosolymis, ut Judæis novandarum rerum facultatem præriperet. Quamprimum verò ille abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens, fretus relictis illic copiis & parem se jam putans populo, arces occupare conatus est, & violentas pecuniæ regie serutationes fecit, privati lucri & prædæ cupidine. (*Ibid.*)

Ad festum Pentecostes multa millia non solum religionis gratia, sed etiam ut pœnas à Sabino expeterent, non ex Judæa tantum gravius offensa, sed è Galilæa quoque ac Idumæa, tum à Jerichunte & trans Jordanem sitis opidis, confluerunt; & castris trifariam partitis, Sabinum acriter oppugnarunt. Quibus Romani milites strenuè sese opposcentes, plurimis eorum caesis, penetraverunt ad sacre pecuniæ conditorium: cujus bona pars furto militum disperiit, ad Sabinum autem propalam 400. talenta ex ea præda relata sunt. Eum Judæi, è pugnacissimis globo factò, in regia obsederunt. Rufus verò & Gratus, qui sub se habebant tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum se transferunt. Judæi tamen nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis: & adversarios, securitate promissa, ut abirent hortantes. Quorum nimiam æquitatem suspectam habens Sabinus, inde milites abducere noluit: à Varo subsidium expectans. (*Ibid.*)

In hoc rerum statu etiam alibi per Judæam diversis in locis innumeri tumultus exoriebantur: quòd proprium regem gens non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio. Duo enim virorum milia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò

dimissi domi agebant, in unum collecti bello impetebant regios. Quibus resistens regiorum dux Achiabus, nepos Herodis, quum nusquam æquo loco sustinere eos auderet, ut veteranos & bellandi peritissimos; se & sua, quantum poterat, asperitatibus accessu difficilibus tuebatur. (*ibid.*)

Judas (Ezekie, latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati, filius) apud Sephorim urbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu, incurfabat regis ditionem: & potius ejus armamentario, armatisque inde suis ad unum omnibus, pecuniam quoque regiam in illis locis occupavit. Unde jam formidandus accolis, spoliabat in quoscunque incidere: spirabatque ad regnum, non bonis artibus, quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. (*ibid.*) Cùm verò Hebræorum יהודה fuerit Syrorum תודא, indeque Judas & Thaddæus, (*Luc. VI. 16. cum Marc. III. 18.*) multoque magis Theudas, idem planè nomen extiterit: non alius videtur fuisse Judas hic, quàm Theudas ille, de quo in Act. V. 36. Gamaliel dixit. *Ante hæc tempora exortus est Theudas, dicens se aliquem esse, cui agglutinatus est numerus virorum circiter quadringentorum: qui interemptus est, & omnes qui paruerant ei dissoluti sunt eo ad nihilum redacti.*

Simon etiam Herodis regis servus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusque numerosis copiis, & rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quovis alio. Diripienda ac incendenda Jerichontina regia, potestatem suam auspicatus est: passimque crematis aliis regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, majora etiam ausurus videbatur; ni maturè occursum fuisset. Nam Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fovens, suas copias contra Simonem duxit: ubi post acerrimum conflictum transammani homines incompoti, & ferociter magis quàm peritè pugnantes, deleti sunt. Ipsum Simonem per angustas quasdam fauces fugientem Gratus assecutus obruncavit. Ita Josephus. (*ut sup.*) Nam ad Varum potius id Tacitus refert: in Historiæ suæ libro 5. cap. 5. de Simone isto sic scribens. *Post mortem Herodis expectato Cesare, Simon quidam regium nomen invaserat. Is à Quintilio Varo obvinate Syriam punitus.*

Apud Amatha quoque Jordani apposita palatium regium incensum est à quadam hominum colluvie, qualis circa Simonem fuerat. Athronges etiam, pastor hæctenus obscurissimus, vasto tantùm corpore & manuum robore insignis, regiam sibi assumpsit dignitatem. Huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti; in quos quasi legatos magnam quæ confluerat turbam distributam obire jubebat prælia, ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quorum penes se servabat arbitrium. Durabatque diu potestas hujus, & non inanis regis appellatio: donec in Archelai (Roma reversi) potestatem postea redactus est. (*Joseph. lib. 17. cap. 12.*)

Maximè autem in Romanos cædibus Athronges sæviebat, & in milites regios; utriusque ex æquo infensus. Circa Emmauntem cohortem, frumenta & arma in exercitum portantem, copiarum illius infidiis exceperunt: ductoremque ejus Arium centurionem cum 40. fortissimis peditibus telis confixerunt. Reliquos nihilo meliora jam expectantes superveniens cum regio milite Gratus servavit, relictis cæsorum cadaveribus. (*ibid.*)

Quintilius Varus, cognito ex Sabini litteris periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis (nam tres in universum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliisque regum & tetrarcharum, properavit in Judæam ut obsessis succurreret; jussis qui præmittebantur convenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prætereundo, 1500. auxiliares ab eis accepit. Aretas quoque Petrus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias, non parvam manum misit tam peditum quàm equitum. (*ibid.*)

Postquam apud Ptolemaidem in unum convenit totus exercitus, partem ejus Varus filio & amicorum uni tradidit ducendam contra Galilæos agro Ptolemaidis finitimos. Qui regionem eorum ingressus, profligatis quorquod ausi sunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & venditis sub hasta incolis, urbem absumpsit incendio. (*ibid.*)

Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à civitate quidem abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. Eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoque ejus infensi. Inde progressi Sampho alium vicum iidem Arabes diripuerunt, moxque incenderunt, quamvis munitissimum: toto illo itinere omnia miscentes flammis ac cædibus. Emmaus autem Vari jussu cremata est, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamen ab habitatoribus (*ibid.*)

Inde cùm appropinquarent Hierosolymis, Judæi qui legionem ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relicta. Hierosolymitani autem Judæi graviter à Vario increpati, excusationem afferbant; populum quidem propter festum confluisse, bellum verò non ex sua sententia, sed ex convenarum audacia susceptum. Et jam antè obviam Vario processerant, Josephus Herodis regis nepos Gratusque ac Rufus cum militibus, & Romani qui obsidionem tulerant. Sabinus enim in ejus conspectum non venit, sed subducens se clam ex urbe, ad mare profectus est. (*ibid.*)

Tum Varus dimissa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis auctores; & indicio repertos, alios ut fontes punit, nonnullos dimisit incolumes: actique sunt in

crucis ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius non erat usus amplius, quique contra ejus voluntatem lucri studio multa maleficia patrauerat; ipse audito decem millia Judæorum in unum confluisse, properavit ut eos deprehenderet. Illi non ausi manus conferere, deditioem fecerunt arbitrato Achiabi. Varus autem data seditionis vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Atque ita rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, reversus est Antiochiam. [*ibid.*]

Malthace, Archelai mater, morbo Romæ vitam finit. [*ibid.*]

Cæsar, acceptis Vari de Judæorum defectione litteris, cæteris seditionis ducibus ad se missis ignovit; in solos aliquot regis Herodis necessarios animadvertit, quod nec cognationis nec justitiæ respectu a nefariis armis abstinerent. [*ibid.*]

Romam venit eodem tempore, Vari permissu, Judæorum legatio, postulans ut eis liceat suis legibus vivere: erantque legati 50. quibus aderant Judæorum Romam incolentium plus quam octo millia. Cumque Cæsar convocasset in ædem Apollinis magno sumptu a se extructam concilium amicorum & primariorum civium; venerunt eò legati, prosequente Judæorum turba, & Archelaus cum amicorum comitatu. Aderat & Philippus è Syria Vari hortatu veniens, tum ut fratris advocatum ageret, cui Varus bene cupiebat; tum ut in divisione regni Herodianæ ad ipsum quoque rediret. pars aliqua. Data igitur Judæorum legatis dicendi copia, ab accusatione Herodis & Archelai illi exorsi, postulabant demum ut mutata Republicæ forma posthac sine regibus agerent, & contributi provinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatis. Quibus cum pro Herode mortuo & præsentem Archelao Nicolaus Damascenus respondisset; Cæsar dimisit concilium. [*ibid.*]

Post paucos deinde dies Archelaum Cæsar non quidem Regem declaravit, sed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa Etnarcham eum constituit; regnum quoque pollicitus, si virtutem exhiberet regno convenientem. Obrigit verò illi Judæa & Idumæa, præterque has Samaria; cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eo quod cæteris tumultuantibus soli quieti manserant in officio. In ejus ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaste, Joppe, Hierosolyma; nam Gazam, Gadara & Hippon Græcanici instituti urbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit. Sexcenta autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. [*Id. ibid. cap. 13*]

Alterum ditionis Herodianæ dimidium in alios duos Herodis filios Cæsar partitus est. Herodi Antipæ Galilæa cessit, & Peræa (fertilissima trans Jordanem inter duos lacus, Tiberiadis & Asphaltiten, regiuncula:) quarum annui reditus erant 200. talenta. Philippo Batanæa cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (ut vocabant) domus: quæ pendebant annua talenta 100. Salomæ autem præter legatas à fratre urbes Janniam, Azotum & Phasaëlide, argenti que quingenta millia, Cæsar largitus est in Asealone palatium: percipiebatque ex subjectis sibi locis 60. talenta annua, habitans in ditione Archelai. Reddita sunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut Testamento caverat. Duæ deinde ejus filiarum virgines, præter relicta sibi à patre acceperat ex Cæsaris munificentia 250. signati argenti millia, & elocatae sunt Pheroræ filiis. Quin & totum regis legatum, 1500. talentorum estimatione, cessit ipsius filiis: paucis aliquot valis sibi retentis, non tam ob pretium charis, quam ob amici memoriam. [*Id. ibid.*]

Ita gentem coercitam liberi Herodis tripartito rexere: inquit Tacitus, Historiæ libro 5. cap. 9. Cui addendus & Strabo: de liberis ejusdem, in libro 16 [pag. 765] ita scribens. *De filiis alios ipse, ut eorum impetratis insidiis, interemit: alios moriens, adsignata cuique portione, successores reliquit. Cæsar & Herodis filios, & sororem Salomen, & Berenicem Salomes filiam, honore profectus est.*

Juvenis quidam Judæus plebeius, educatus Sidone apud quendam Romani civis libertum, Alexandrum Herodis de facie referens, mentitur se illum esse, qui à supplicio, cum fratre Aristobulo, custodis cujusdam beneficio servatus sit; ut id mentiretur inductus à vafro quodam impostore rerum omnium regis Herodis gnato. Hujus technis & dolis instructus, quum Cretam appulisset, quotquot Judæorum venerunt in ejus colloquium, omnibus rem persuasit: & auctus ab eis pecunia trajecit in Melum insulam, ubi magnam pecuniæ vim adeptus est prætextu regis profapæ. Et jam sperans recepturum se paternum principatum, Romam properavit, suis hospitibus deducantibus. Cum adnavigasset Puteolos, ibi quoque à deceptis Judæis simili favore exceptus est: Romamque advenienti universa Judæorum illic agentium multitudo profecta est obviam. Ib ubi allatum est ad Cæsarem, Celadum unum è suis libertis familiariter olim versatum cum adolescentibus illò misit, justum tu Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo aliis sagacior. Non tamen fessellit Cæsarem: qui Pseud-Alexandrum istum imposturam fatentem in remigum ordinem allegit, quod esset valido corpore; eum verò qui ad hæc audenda illum impulerat necavit. [*Joseph. lib. 17. cap. 14.*]

Archelaus ethnarcha in Judæam reversus, Joazato Boëthi filio (vel ex Simone filio nepoti) Pontificatum abrogavit, in simulato quòd seditionis consensisset: eamque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocavit. [*Id. ibid. cap. 15.*]

Augustus, Consulatu decimo tertio suscepto, Lucium filium in forum deduxit [*Sueton. in Octavio. cap. 26.*] iisdem illi datis honoribus, qui in fratrem Caium ante triennium

Gggg ij fuerant

4712 2

fuerant collati. Quorum & nummi testes sunt, in quibus effigies Caii & Lucii cum clypeis & hastis cernuntur, hac inscriptione adposita. C. L. CÆSARES. AUGUSTI. F. COS. DES. PRINC. JUVENT.

In eodem Consulatu suo XIII. sexagenos denarios plebi, qua tum frumentum publicum accipiebat, se dedisse, ipse in monumento Ancyano indicat: addens, ea millia hominum paullo plura quam ducenta fuisse. Quod ipsum etiam in Excerptis ex Dione, apud Xiphilinum habetur: nisi quod pro 60. denariis (quos drachmas Græci reddunt) Latinus interpres 240. denarios, nescio, quâ incogitantia, reposuerit.

Magnificentissimis gladiatorii muneris naumachiaque spectaculis Augustus, se & Gallo Caninio Consulibus, dedicato Martis templo, animos oculosque populi Romani replevit. (*Vell. Patercul. lib. 2. cap. 100. cum Hieronymo, in Chronico.*) Spectaculis exhibitis, aquam in circum Flaminiū induxit; in qua 36. crocodili sunt concisi. (*Xiphilin. ex Dione.*)

Navale verò ibi exhibuit prælium circa Tiberim cavato solo, in quo postea Cæsarem nemus erat. (*Sueton. in Octavio, cap. 43.*) cujus loci excavati longitudo 1800. pedum fuit, latitudo 200. in quo 30. rostratæ naves & triremes plurimæ, præter minora navigia, inter se confluerunt: ut in rerum suarum Breviario; lapidi Ancyano insculpto, ipse Augustus indicat. Hujus naumachia, ut nuperimè, editæ, in libro Artis suæ primo ita meminit Ovidius.

Quid modo, cum belli navalis imagine Cæsar

Persidas induxit Cecropidasque rates?

Nempe ab utroque mari juvenes, ab utroque puella

Venerè, atque ingens orbis in urbe fuit.

Ejusmodi ludicris vacanti Romæ Augusto, in Oriente ab Armeniis negotium datum est. Eos in hoc unum servitutis genus Pompeius assueverat, ut rectores à Romanis acciperent. Sed jam Artavasdem sive Artabazem, eo jure regem ab Augusto ipsis impositum, non sine Romanorum clade dejecerunt; Tigrañe in locum ejus substituto. Ad hanc verò defectionem tuendam Parthos in auxilium advocarunt: atque ita, se ad eos subtrahente Armenia, Phraates deficiens à societate Romana adiecit Armeniæ manum. (*Florus, lib. 4. cap. 12. Velleius Patercul. lib. 2. cap. 100. Tacitus, Annal. lib. 2. cap. 3. Dio, in Zonara; & Excerptis à Fulv. Vr. sino edit. legat. 39. Sextus Rufus, in Breviario.*)

Caium & Lucium teneros adhuc ad curam Reipublicæ Augustus admovit; & Consules designatos circum provincias exercitusque dimisit. (*Suet. in Octavio, cap. 64.*) Unde & Caium provincias ad sidendum obisse, in Velleio Paterculo (*lib. 2. cap. 101.*) legitimus, ubi ad sedandum, Beatus Rhenanus legendum sensit; ad visendum, Justus Lipsius: cujus virorem hic esse emendationem, locus iste Dionis, in Excerptis ab Henr. Valesio editis, (*pag. 665.*) ostendit. » Caius » Cæsar legiones quæ ad Istrum castra habebant, pacis more obtiens spectavit. Bellum enim » nullum ab eo gestum: non quod nullum bellum ingrueret; sed quia ipse quidem in summa » pace ac securitate principatus artes disciebat, belli autem discrimina aliis mandabantur.

Romæ eo ipso anno quo gladiatorii muneris naumachiaque spectacula D. Augustus exhibuit, fœda dictu memoriaque horrenda in ipsius domo tempestas erupit. Quippe filia ejus Julia, per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter posset, summa luxuria & libidine infectum reliquit: magnitudinemque fortunæ suæ peccandi licentia metiebatur, quidquid libet pro licito judicans. (*Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 100.*) eò lascivie progressa, ut in ipso etiam foro & rostris nocturnas comestiones & comotationes ageret; ad supra locis illis abusa ex quibus pater legem de adulteriis tulerat. Unde tanta subito ira correptus est Augustus, ut hæc intra domus claustra cohibere nequaquam potuerit, sed publicaverit & cum Patribus etiam communicaverit. (*Seneca, de Beneficiis, lib. 6. cap. 32. Dio, in Xiphilini epitome; & excerptis Valesii, pag. 665.*) Sed absens, ac libello per quatuordecim recitato; notam senatui rem fecit: abstinuitque congressu hominum diu præ pudore; de necanda etiam filia deliberans. (*Sueton. in Octavio, cap. 65.*) In Pandatarium demum Campaniæ insulam relegata est: ultrò eam in exilium matre Scribonia comitante. (*Vellei. Patercul. & Dio, ut supra.*) quæ eodem quo ipsam pepererat die à Cæsare repudiata fuerat; L. Marcio & C. Sabino Consulibus. (*Dio, lib. 48. cap. 377.*) anno videlicet Julianæ Periodi 4675. Ut 38. ætatis annum hoc tempore Julia egerit: qua ætate minorem eam non fuisse, etiam ex Macrobio intelligimus. (*lib. 2. Saturnal. cap. 5.*)

Tiberius in Rhodo audiens Juliam uxorem ob libidines atque adulteria damnatam, repudiūque ei suo nomine, ex autoritate Augusti remissum, quamquam lætus animo, tamen officii duxit, quantum in se esset, exorare filia patrem frequentibus litteris; & vel utcunque nescitæ, quicquid unquam dono dedisset, concedentem. (*Sueton. in Tiberio, cap. 11.*)

4003

Quum Armenios defecisse intellexisset Augustus, & à Parthis esse adjutos; ea re dolens, quid ageret ambigebat. Nec enim ipse propter senectutem bellum gerere poterat; & Tiberius jam secesserat, nec alium ex potentioribus mittere audebat: Caius verò & Lucius adolescentes & rerum imperiti erant. Verùm urgente necessitate, Caius delegit; potestate Proconsulari & uxore data, ut ea quoque re dignitas ejus augetetur, & consiliariis adjunctis. (*Zonar. ex Dione*) Uxorem verò illi Lolliam Paulinam dedit. (*Sueton. in Claudio, cap. 26.*) vel filiam vel neptem Marci Lollii. (*Plin. lib. 9. cap. 35. Solin. cap. 55.*) quem rectorem, & veluti moderatorem juvenæ Caii esse voluit. (*Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 102. Sueton. in Tiberio, cap. 12.*)

Quum

Quum ad expeditionem hanc ille se pararet, *manu scripta* suam scribebat Ovidius; in libro ejus primo, mentioni naumachiae modo peractae ista subjiciens.

*Ece parat Caesar domito quod defuit orbi
Addere: nunc Oriens ultime noster eris.
Parite dabis penas: Crassi gaudete sepulti,
Signaque barbaricas non bene passa manus.
Uxor adest, primisque ducem proficitur in annis;
Bellaque non puro tractat agenda puer.*

& paulo post addens:

*Auspiciis annisque patris puer arma movebis;
Et vinctis annis auspiciisque patris.
Tale rudimentum tanto sub nomine debes;
Nunc juvenum princeps, deinde future senum.*

Qui in futuris conjectandis haud bonus hic Vates, in praesente ætatis Caii anno designando non multum à vero abiit. Pater enim illius Augustus annos *undeviginti natus* exercitum sibi comparavit: ut suo loco ex Ancyrano marmore est ostensum. Et *undevigesimum* ætatis annum ingressus jam Caius est, quum ad bellum Armeniacum & Parthicum se pararet; pari cum patre ætate illud deinde administraturus.

Dionysium, orbis situs recentissimum authorem, ad commentanda omnia in Orientem præmisse D. Augustus, ituro in Armeniam ad *Parthicas Arabicasque* res majore filio: ut apud Plinium legimus. [*lib. 6. cap. 27.* sive notissimus ille Dionysius hic fuerit, cujus Periegesis Græco carmine conscripta extat; sive Dionysius Diogenis filius, quem terrarum dimensionem edidisse, in primo Periplusi sui libro Marcianus Heracleota significat.

Caium Caesarem Armeniam obtinuisse, Tacitus; [*Annal. lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 48.*] in Syriam missum, Velleius Patereulus; [*lib. 2. cap. 101. Orienti præpositum*, Suetonius. [*in Tiber. c. 12.*] ad ordinandas *Aegypti Syriæque* provincias ab Augusto missum fuisse scribit Orosius. [*lib. 7. cap. 3.*] Jubæ regis de *Arabica* expeditione ad eundem Caium scripta volumina, in fine capituli 27. libri 6. citat Plinius: in sequenti tamen capite addens, Caium ipsum *prospexisse tantum Arabiam*; nullam in eam expeditionem fecisse.

De apparatu Caii bellico ad barbaros nuncio perlato Phraates Parthorum rex ad Augustum misit: apologia pro his quæ gesta fuerant facta, pacem postulans. Cui per litteras respondens Augustus, Armenia cedere eum jussit. Tigranes vero Armenius legationem tunc ad eum nullam misit. [*Dio, legat. 39. in Excerpt. ab Ursino edit.*]

Tiberius, transacto tribunitiæ potestatis tempore, confessus tandem nihil aliud secessu devitalle se quam amulationis cum Caio Lucioque suspicionem, petiit ut sibi securo jam ab hac parte, corroboratis his & secundum locum facile curantibus permitteretur revisere necessitudines, quarum desiderio teneretur. Sed neque impetravit; utroque etiam admonitus est, dimitteret omnem curam suorum, quos tam cupidè reliquisset. [*Sueton. in Tiberio, cap. 11.*]

Remanfit ergo Rhodi contra voluntatem: vix per matrem consecutus, ut ad velandum ignominiam quasi legatus ab Augusto abesset. Neque privatum modo, sed etiam obnoxium & trepidum tunc egit; mediterraneis agris abditus, & præternavigantium vitans officia. [*Id. ibid. cap. 12.*]

Caius ad bellum Armeniacum profecto, Tiberius *Chium* trajiciens adolescentem studiose coluit, purgando suspensiones, & non ipsi tantum Caio sed etiam comitibus ejus se submittendo. [*Xiphilin. & Zonar. ex Dione.*] licet Tiberio, ut solet, adulatus hic Velleius, Caium illi omnem honorem, ut superiori habuisse scripserit. [*lib. 2. cap. 101.*] Non *Chium*, sed *Sammum* Tiberium visendi Caii privigni sui gratia trajecisse, ibique alieniorem eum sibi sensisse ex criminationibus M. Lollii scribit Suetonius. [*ut supra cap. 12.*]

Sed venit præterea in suspensionem Tiberius per quosdam beneficii sui centuriones, à comætu castra petentes, mandata ad complures dedisse ambigua, & quæ tentare singulorum animos ad novas res viderentur. De qua suspitione certior ab Augusto factus, non cessavit esflagitare aliquem, cujuslibet ordinis, custodem factis, atque dictis suis. Equi quoque, & armorum solitas exercitationes omisit; redegitque se, deposito patrio habitu, ad pallium & crepidas: atque in tali statu biennio ferè Rhodi permansit, contemptior in dies, & invisior. [*Suetonius in Tiber. cap. 12.*]

Caius Judæam prætervehens, apud Hierosolymam supplicare non contempsit: Quod Augustus ubi per eum comperit, ut prudenter factum collaudavit. Refert hoc Suetonius in *Octavio*, cap. 93; & ex eo Orosius, libro 7. cap. 3. ex *Agypto* Caium venientem fines Palæstinæ præterivisse addens.

In Syriam inde venientem Caium, nihil præclari gessisse, ex Dione refert Zonaras. Tam varie ibi se gessisse, ut nec laudaturum magna nec vituperaturum mediocri materia deficiat; ait Velleius Patereulus. [*lib. 2. cap. 101.*] Per majestatem tamen Romani nominis facile eum cuncta sedavisse, Sextus Rufus in suo affirmat Breviario.

Quirinius Romam reversus, conjugem duxit generosissimam sceminam Lepidam; destinatam aliquando Lucio Caesari uxorem, atque Augusto nurum. Quam tamen *post vigesimum annum* (M. Valerio Messala & M. Aurelio Corta Consulib. an. Per. Julian. 4733.) ille dimissam è

4731

1

matri-

matrimonio venetiolum in se comparati arguebat. [*Suetonius in Tiberio, cap. 49. cum Tacito, lib. 3. Annal. cap. 22. & 23.*]

Cum Augustus in superius commemoratis litteris Phraatem simpliciter compellasset, regio titulo non apposito; adeo ille nihil est territus, ut rescribens superbe, sibi ipsi Regis regnum titulo dato, Augustum tantum Cæsaris vocabulo affecerit. [*Dio, in Xiphilino, & legat. 39. ab Ursino edit.*] Postquam vero Caium in Syriam advenisse audisset, ac res domi odio sui conturbatas suspicaretur, ea conditione, ut Armeniam missam faceret, in gratiam rediit. [*Xiphilin. ex Dione.*] Unde, ut in libro 7 Eutropii, Augustus Armeniam à Parthis recepisse; ita in Eusebiano Chronico (ad hunc annum) Caius Cæsar amicitiam cum Parthis fecisse legitur.

Quum Artabazes (sive Artavaldes) morbo extinctus esset, Tigranes dona misit Augusto, velut adversario de medio sublato: tituloque regio litteris haud incepto, regnum ab eo petiit, Augustus his adductus, & bellum præterea Parthicum veritus, tum ea munera accepit, tum bona cum spe Tigranem in Syriam ad Caium proficisci iussit. Ita Dio; in Excerptis legationum, à Fulvio Ursino editis. Armenios, qui tunc temporis validiores erant Parthis dedidisse se Caio, dicit Sextus Rufus in Breviario. Et, si Jornandem hic audire libeat: Armenii cum Parthis commixti, per C. Cæsarem nepotem Augusti ocyus superantur. Armenii siquidem, utilius rati Romanorum amicitia reconciliari & proprias sedes incolere, quam cum Parthis conjungi & sedes perdere, & Romanos infestos habere

4004

ÆR Æ vulgaris Christianæ, cujus nunc annum 1653. numeramus, annus primus hic incipit: quo Caius Cæsar, vigesimum ætatis annum agens, quinquennio postquam in forum est adductus, Consulatum in Oriente iniiit; quemadmodum ex marmorea tabula Neapolitana & Anagnina, in Annalibus suis, ostendit Pighius.

Hoc etiam anno Tiberius Rhodi specio secessus exulem egit. Ita enim de eo rectè censuit Tacitus. [*Annal. lib. 1. cap. 4.*] Unde in familiari quodam convivio mentione ejus orta, exiit qui Caio polliceretur consellum se, si juberet, Rhodum navigaturum, caputque exulis relaturum. Quo præcipuè non jam metu, sed discrimine, coactus Tiberius est, tam suis quam matris (Livie) impensissimis precibus reditum exoptulare. Sed destinatum Augusto erat, nihil superare nisi ex voluntate Caii statuere. [*Sueton. in Tiberio, cap. 13.*]

Quum Augustus, exacto anno suo climacterico, natalem suum 64. celebraret IX. Kalend. Octobr. hanc ad Caium scripsit epistolam. *Have, mi Cai, meus ocellus jucundissimus; quem semper mediufidius desidero quum à me abes: sed præcipuè diebus talibus, qualis est hodiernus, oculi mei requirunt meum Caium; quem, ubicumque hoc die fuisti, spero latum & bene valentem celebrasse quartum & sexagesimum natalem meum. Nam, ut vides, κλιμακτηρια commune senium omnium tertium & sexagesimum evasimus. Deos autem oro, ut quantum mihi superest temporis, id salvis vobis traducere liceat in statu Reipublicæ felicissimo. ἀδ' ἐγὼ γὰρ ἔτι κωμῶν ἡδονὴν stationem meam.* Ex libro epistolarum Augusti, quas ad Caium scripsit, hanc nobis conservavit in lib. 15. Noct. Attic. cap. 7. A. Gellius.

Caius cum regè Parthorum in insula quam amnis Euphrates ambiebat, æquato utriusque partis numero, in colloquium coit: stante ex diverso hinc Romano, illinc Parthorum exercitu. Prior Parthus apud Caium in Romanorum ripa, posterior hic apud Regem in hostili epulatus est. Quod spectaculum sub initia stipendiorum suorum, tribuno militum sibi visere contigisse, scribit Velleius Paterculus. [*lib. 2. cap. 101.*]

Eo tempore Marci Lollii perfida & plena subdoli ac versuti animi consilia, per Parthum indicata, Caii Cæsaris ira evulgavit. [*Id. ibid. cap. 102.*] Regum enim muneribus & spoliatis Orientis regionibus infamato sua illi interdixit amicitia: licet uxor ipsius, hujus Lollii vel filia vel neptis tunicam ex margaritis lucrata fuisse dicatur, quadringenties sestertium æstimatam. [*Plin. lib. 9. cap. 35. Solin. cap. 55.*] Quo Lollio vero offensior, eo magis facilis exorabilisque in Tiberium vitricum Caius fuit. [*Sueton. in Tiberio cap. 13.*]

Mors Lollii intra paucos dies secuta, fortuita an voluntaria fuerit, ignorare se se profiteretur, qui tum in iis locis fuit, Velleius Paterculus; licet sumpto veneno eum interuisse, Plinius & Solinus asserant. Sed quam hunc decessisse lætati sunt homines; tam paulo post obiisse Censorinum in iisdem provinciis, graviter tulit civitas, vitum demerendis hominibus genitum: inquit Velleius. [*lib. 2. cap. 102.*] C. Martium, ut videtur, Censorinum illum, qui Judæorum Cyrenensium & Asiaticorum suggestionem Augusto obtulit; apud Josephum, libro 16. Antiquit. cap. 10.]

4005

Quirinius, loco Lollii rector Caio Cæsari datus, Tiberium Rhodi agentem coluit: quod post mortem illius in Senatu patefecit ipse Tiberius; laudatis in se Quiriniis officiis, & incusato M. Lollio, quem authorem Caio Cæsari pravitatis & discordiarum arguebat. [*Tacit. Annal. lib. 3. cap. 48.*]

Permittente ergo Caio, revocatus est Tiberius: verum sub conditione, ne quam partem curamve Reipublicæ attingeret. [*Sueton. in Tiberio, cap. 13.*]

Erat Tiberius ejus divinationis quæ ex astris ducitur cum ipse peritissimus, tum Thrasyllum mathematicum in contubernio habebat: qui procul adventare navim videns, quæ nuntium retulit à Livia & Augusto vehebat, gaudium afferti affirmabat; cum quidem illum durius & contra prædicta cadentibus rebus, ut falsum & secretorum temerè concium, eo ipso momento

dum

dum spatium una, præcipitare in mare destinasset. [*Id. ibid. cap. 14. Xiphilin ex Dione.*]

Tiberius igitur septem annos Rhodi moratus, octavo post secessum anno, Publio Vinicio Consule, Lucio & Caio adhuc viventibus, in patriam rediit. [*Sueton. ut supr. Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 99. & 103.*] Romam vero reversus, deducto in forum filio Druso, statim è Carinis ac Pompeiana domo Esquilias in hortos Mæcenatis transmigravit: totumque se ad quietem contulit, privata modo officia obiens, ac publicorum munerum expers. [*Sueton. ut supr. cap. 15.*]

Lucius deinde ad Hispanienses profecturus exercitus, Massiliae inglorius repentino morbo extinctus est, ante fratris Caii mortem duodeviginti mensibus. [*Florus. lib. 4. cap. ult. Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 102. Tacit. Annal. lib. 1. cap. 3. Sueton. in Octavio, cap. 65. Zonar. ex Dione.*]

Post Lucii mortem, Augustus Tiberium adoptare voluit: sed ille, Caii invidiam veritus, vehementer repugnabat. [*Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 103.*]

Armeniam ingressus Caius, prima parte introitus prospere gessit: mox Addo vel Adduus, (Ador etiam apud Strabonem dictus) Artagerarum præfectus castellum illud ad defectionem perduxit: & Caium ad mœnia pellectum, tanquam arcani aliquid dicturus, vulneravit. Cæsaris autem duces diuturna oppugnatione id ceperunt, murosque deiecerunt. [*Id. ibid. cap. 102. Strabo, lib. 11. pag. 529. Zonar. ex Dione.*]

Apud Florum, [*lib. 4. cap. ult.*] ita historia hæc narrata legitur. Domnes, quem rex Artaxatis præfecerat, simulata proditione, adortus Caium intentum libello, quem ut thesaurorum rationes continentem ipse porrexerat. Strictus, sed recreatus ex vulnere in tempus. Cæterum barbarus undique infesto exercitu oppressus, gladio & pyra, in quam se percussus immisit, superstiti etiamnum Cæsari satisfecit. Florum quoque secutus est Sextus Rufus in Breviario. Sed quasi de Parthis hic ageretur, non de Armeniis, opportunè atrox; Parthos ad satisfactionem iam audacis admisis, obsides tunc primum Octaviano Cæsari dedisse, & crepta sub Crasso signa revulisse, per errorem ea omnia ad hanc Caii (Claudii & hic & apud Jornandem, & in Latino-rum illo scripto quod in Græcum suum Chronicon transtulit Georgius Syncellus, perperam appellati) historiam referens, quæ de Parthis uno complexu, temporum ratione nulla habita, scripserat Suetonius in Octavio, cap. 21. Parthi & Armeniam vindicanti (Octavio) facile cesserunt: & signa militaria, quæ M. Antonio ademerant, reposcenti reddiderunt; obsidesque insuper obtulerunt.

Ariobarzanem origine Medum, ob insignem corporis formam & præclarum animum, volentibus Armeniis Caius præfecit. [*Tacit. Annal. lib. 2. cap. 4.*]

Caius ex vulnere, ut corpus minus habile, ita animum minus utilem rei publicæ habere cepit. Nec defuit conversatio hominum vitia ejus assentatione alentium: per quæ eo ductus est, ut in ultimo ac remotissimo terrarum orbis angulo consensescere, quam Romam regredi mallet. [*Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 102.*] Nam & parum firma valetudine, & dissolutiore ingenio, hebetior jam factus, postulavit ut privatam sibi vitam liceret agere. Quod Augustus ægerimè ferens, eum hortatus est, ut in Italiam reversus, quod vellet ageret. [*Zonar. ex Dione.*] Diu reluctatus, invitique reversus in Italiam, nave onerata in Lyciam advectus, in urbe Limyra morbo obiit. [*Id. & Vell. Patercul. ut supr.*] Remeantem Armenia, & vulnere invalidum, interiisse notat Tacitus. [*Annal. lib. 1. cap. 3.*] Reversum in Syriam ex vulnere obiisse, Sextus Rufus asserit. Verum in Lycia esse defunctum, cum Dione & Velleio (qui tribunus militum sub Caio ipso tunc militabat) confirmat Suetonius. [*in Octavio, cap. 65.*]

Caii mortem gravissimè Augustus tulit: per codicillos etiam de Afinio Pollione questus, quod in tam magno & recenti luctu suo homo charissimus sibi pleno convivio cœnasset. Cui referripit Pollio. *Eo canavi quo Aterium filium amis. Quis exigeret majorem ab amico dolorem, quam à patre?* Refert M. Seneca, in libri Controversiarum 4. Proœmio.

Corpora Caii & Lucii à tribunis militum, ac cujusque civitatis decurionibus Romam appor-tata sunt; parmæque & hastæ, quas ab equitibus, quum ex ephebis excefferunt, acceperant aureas, (vel argenteas potius; ut suo loco, ex Ancyrano monumento est ostensum) in Curia suspense. [*Xiphilin. ex Dione.*] Et si enim Hamæ sive Emesæ in Syria C. Cæsaris epitaphium Græcis characteribus inscriptum legi, in libro secundo Observationum suarum referat Bellonius: Romæ tamen ossa illius esse condita, hoc ostendit epitaphium, quod ibi ante templum Apostolorum retro Minervam cernitur. O S S A C. C Æ S A R I S A U G U S T I F. P R I N C I P I S J U V E N T U T I S. [*Inscript. Gruter. pag. CCXXXV. 4.*] Ambos vero fratres dolo noceræ Livie (aditum ad imperium filio suo Tiberio parantis) sublatos fuisse, suspicio erat. [*Tacit. Annal. lib. 1. cap. 3. & Zonar. ex Dione.*]

Augustus à populo Dominus appellatus, nomen illud non modo non admisit, sed etiam edito prohibuit. [*Xiphilin. & Zonar. ex Dione, cum Suet. in Octavio, cap. 53.*]

Tertio principatus decennio ad finem jam accedente, in quartum decennium, quasi coactus, imperium suscepit. Qui nunc mansuetior, ac segnior ad Senatores exasperandos contra se factus, nolebat quenquam eorum amplius offendere. [*Xiphilin. ex Dione.*]

Augustus tribunitiæ potestatis consortionem Tiberio Neroni constituit, multum eo cum domi-tum in Senatu recusante. [*Vellei Patercul. lib. 2. cap. 103.*] Datam illi tribunitiam potestatem in quinquennium, dicit Suetonius; (in Tiberio, cap. 16.) in decennium, Dio. (*lib. 55. pag. 556. fin.*)

I. Vsser. Annal. p. post.

H h h h Tertio

47163

006

4007

Tertio superfluo die intercalari, qui Romanorum sacerdotum vitio accreverat, in hujus anni mense Februario omisso, Kalendarium Julianum integritati suæ est restitutum. Deinceps vero unum diem secundam ordinationem Cæsaris quinto quoque incipiente anno intercalari Augustus Pontifex jussit: & omnem hunc ordinem æræ tabulæ ad æternam custodiam incisione mandavit. [*Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 14. fin.*] Ex qua disciplina omnium postea temporum ratio fundata est. [*Solin. cap. 3.*] quippe quæ posthac, usque ad mutationem Kalendarii anno abhinc 1479. à Gregorio XIII. Pontifice factam, constanter est observata Tandem ne nundinæ, quæ nono quoque die ineunte à Romanis celebrabantur, in Kalendas Januarias inciderent, dies una in fine præcedentis anni sæpe intercalata est præter consuetudinem, & ex sequente anno eadem vicissim exempta, ut tempus ad Julii Cæsaris ordinationem competere. Qua de re videndus Dio, *lib. 48. pag. 377. & lib. 60. pag. 681.*

Post quinquennium filiam suam Juliam ex insula in continentem, lenioribusque paulò conditionibus, Augustus transfulit: nam ut omnino revocaret, exorari nullo modo potuit; deprecanti sæpe populo Romano & pertinacius instanti, tales filias talesque conjuges pro concione imprecatus. [*Sueton. in Octavio, cap. 63.*]

Ælio Cato & Sentio (Saturnio) Consulibus. V. Kalendas Julias, Tiberium Neronem Augustus adoptavit. [*Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 103.*] Reipublicæ causa adoptare se eum pro concione, jurans. [*Id. ibid. cap. 104. cum Suetonio, in Tiberio, cap. 21.*] Adoptatus etiam eadem die Marcus Agrippa est, Caii & Lucii frater; quem post mortem Agrippæ Julia enixa erat [*Vellei. Patercul. ibid. Sueton. ut supr. cap. 15.*] Veritus etiam Augustus, ne Tiberius aliquando animo elatus novas ad res confurgeret, ante adoptionem ipsum coëgit Germanicum Drusi fratris sui filium adoptare, quamquam ipse Tiberius natum habuisset filium. [*Dio, lib. 55. pag. 556. 557. cum Suetonio, in Tiber. cap. 15. & Tacito, lib. 1. Annal. cap. 3.*]

Protinus ab adoptione in Germaniam missus est Tiberius: cum quo præfectus equitum militans Paterculus, operum ejus per annos continuos novem spectator fuit. [*Vellei. Patere. cap. 104. & 105. init.*]

Delegato in Germaniam Tiberio Parthorum legati, mandatis Augusto Romæ redditis, eum quoque adire in provinciam jussi sunt. [*Sueton. in Tiberio, cap. 16.*] Pluribus enim de regno concertantibus, venerat in Urbem legati à primoribus Parthis, unum ex Phraathis III. filius, qui obsides Romæ remanserant, regem petitori. Cæteris verò fratribus prælatus Vonones, à Cæsare opibus auctus, à Parthis letantibus ad aliquod tempus acceptus est. [*Id. in Octavio, cap. 21. Joseph. lib. 18. cap. 3. Tacit. Annal. lib. 2. cap. 2.*]

Augustus, ad censum in Italia peragendum, Proconsulare imperium accepit. [*Dio, lib. 55. pag. 557.*]

4008 Sol aliqua parte lumen suum amisit [*Id. ibid. pag. 563.*] Martii die 28. circa 5. horam post meridiem; ut calculus astronomicus ostendit.

M. Agrippæ (Posthumus) nullo honorum qui fratribus (Caio & Lucio) obtigerunt potito, virilis toga est data [*Dio, ibid.*]

4009 Primates tam Judæorum quam Samaritarum, non ferentes Archelai tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem: scientes eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo justus fuerat ex quo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus, accessit procuratorem ejus Roma manentem, & ad ipsum Archelæum non dignatus quicquam scribere, ut in Judæam properaret & dominum suum quamprimum ad se adduceret, ei mandavit. [*Joseph. lib. 2. Belli, cap. 6. 259. 12. & lib. 17. Antiq. cap. ult.*]

Hujus mali prænuncium somnium Archelaus habuisse fertur, de novem aristis quas à bobus absumi viderit. Eas Simon Essæus de eodem regni annis interpretatus, jam instare Archelæo dominationis terminum dixit. Quinta verò post die Archelai procurator in Judæam venisse dicitur: qui eum cum amicis in convivio reperiens, indicata voluntate Cæsaris, ad causam dicendam evocavit. [*ibid.*]

4010 Circa nostrum Novembrem, mensis Cislevi Judaici die 7. cæpit 10. annus regni Archelai: (quod enim *ethnarchiam* Augustus, Judæi regnum vocabant:) quo Josepho Sacerdoti natus est filius Matthias (*Ἰωσήφος ἱεροδότης*) ut ex publicis tabulis, in libri de Vita sua initio retulit Matthiæ hujus filius Flavius Josephus historicus. Qui ob hanc ipsam rationem, quod in libris Belli Judaici de novem Archelai annis prius scripserat, in libris Antiquitatum omnino mutandum esse censuit: decem & annos in regno, & aristas in somnio Archelai substituens. Quod quidem emendatione non admodum opus erat: quum decimi illius sive ethnarchiæ sive regni anni non multos ille dies numeraverit, sub finem ejus anni missus in exilium, quo Consules Romæ fuerunt M. Æmilius Lepidus & L. Aruntius. Sub horum enim Consulatu, Herodem Palestinum (non alium profectò quam hunc ipsum Archelæum) à fratribus accusatum, trans Alpes fuisse relegatum, ac partem ejus ditionis in publicum redactam; in lib. 55. [*pag. 567.*] author est Dio. Cæsar igitur, auditis Archelai accusatoribus & ipsius defensione, Viennam Galliæ in exilium eum misit; patrimonio ejus & thesauris fisco adjudicatis. [*Joseph. lib. 2. Belli, cap. 6. & lib. 17. Antiq. cap. 6. 259. 12.*] Atque hic ille est Herodis filius quem in exilio apud Gallos Allobroges vitam exegisse notavit Strabo. [*lib. 16. pag. 765.*]

Augustus unicum nepotem suum M. Agrippam Posthumum (eundem sanè bonarum artium & robore corporis stolidè ferocem, nullius tamen flagitii compertum) proseripit; & facultatibus

ejus in ararium militare relatus, ipsum in Planasiam, Corsicæ propinquam insulam, projecit. (*Tacit. Annal. lib. 1. cap. 3. Dio, li. 55. pag. 569. 570.*)

Archelai ditione, id est. Judæa (tribum Judæ & Benjaminis continente) Samaria & Idumæa, in provinciarum formam redacta & Syriæ attributa, Quirinius à Cæsare Syriæ Præses missus; ut in ea totaque Syria censum ageret, Judæorum facultates æstimaret, Archelai domum venderet, & pecunias ejus in potestatem suam redigeret. (*Ioseph. in fine libri 17. & initio 18.*)

Judæi, tamen primùm agrè ferrent mentionem descriptionis, persuadente tamen Pontifice Joazaro Boëthi filio (qui vel ab Archelao restitutus, vel eo absente Pontificatum ipse repetiit) non sunt reluctati pertinaciter, sed se censi passi sunt. (*ib. lib. 18. cap. 1.*)

Hujus descriptionis tempore Judas Galilæus exortus, avertit populum multum post se: sed & ille perit, & omnes qui assensu fuerant ei dispersi sunt; ut inquit Gamaliel, Act. V. 37. Quem Judam Josephus, in 18. Antiquitatum libri capite 1. *Gaulanitem* cognominat, & ortum ex opido Gamala fuisse dicit: alibi verò *Galilaum* cum Gamaliele appellat, & agente Judææ censum Quirinio ad deficiendum à Romanis populum sollicitavisse scribit. (*lib. 18. cap. 2. & lib. 20. cap. 3.*)

Hic, adjuncto sibi Phariseo Saddoco, sollicitabat ad defectionem populos; censum nihil aliud quàm manifestam servitutis professionem esse dicitans, & universam gentem ad tuendam libertatem adhortans. Fore enim ut re bene gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoque sibi parent fortitudinis: nec sperandum auxilium cælestis numinis, nisi ipsi quoque rebus suis consulant. Accipiebantur hæc pronis vulgi auribus, ita ut accederentur ad audendum aliquid. Atque ita dici vix potest quantum hi viri totam gentem conturbaverint; dum omnia miscunt cædibus & latrocinis, promiscuisque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed re vera privatorum lucrorum studio. Harum omnium calamitatum Judas & Saddocus authores fuere, novitatum cupidus animus ad se contrahentes: quod non in præsens tantùm turbavit rempublicam, sed futurarum etiam cladum exitit seminarium. (*Id. lib. 18. cap. 1.*)

Tribus antiquis Judæorum sectis (Phariseorum, Sadducæorum, & Essenorum) quartam Judas iste Galilæus superinduxit: cujus sequaces, in cæteris cum Phariseis consentientes, solum Deum dominum habendum ac principem affirmant; facilius vel exquisitissima pœnarum genera laturi, una cum cognatis suis ac charissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominum. (*Id. lib. 18. cap. 2.*)

Quirinius, venditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractoque censu, qui incidit in annum ab Actiaca victoria 37. (à præcedentis anni Septembre cæptum) cum mora esset contra Joazarum pontificem plebis seditio, privavit eum hac dignitate, & Ananum (sive Annam) Sethi filium substituit. (*Id. ibid. cap. 3.*)

Simul cum Quirinio venit Coponius, vir equestris ordinis: Judææ in provinciam jam redactæ primus procurator ab Augusto missus. (*Id. ibid. & cap. 1. cum libro 2. Belli, cap. 7. 217. 16.*) qui Procuratorum suorum eò missorum præfecturam triennii termino præhivisse videtur.

4011 Coponio Judæam administrante, hujus vel sequentis anni Paschate, quum sacerdotes (ut in eo festo facere mos erat) post mediam noctem Templi januas aperuissent; Samaritani quidam clam ingressi Hierosolyma, sparserunt ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est, ut posthac sacerdotes solito diligentiores custodias agerent. (*Ioseph. lib. 18. cap. 3.*)

4721 8

Hujus verò anni Paschate, Christus anno ætatis suæ duodecimo à Josepho & Maria Hierosolymam doctus, & peractis jam septem diebus azymorum parentibus domum redeuntibus, illis in seipsis ibi hærens, ac triduo quæsitus; inventus est in Templo, in medio Doctorum sedens, audiens eos, & interrogans. Et percellabantur omnes qui eum audiebant, super intelligentia & responsis ejus. (*Luc. II. 41. 47.*)

Descendit deinde Jesus cum parentibus Nazaretham: & erat eis subiectus. (*Luc. II. 51.*) fabrilium cum patre artem exercens, & ex sudore vultus sui comedens panem suum. Quod illud civium ejus Nazarenorum dictum satis arguit; *Nonne hic est faber, filius Mariæ?* (*Marc. VI. 3.*)

4012 Ovidius Tomos in Pontò relegatus est, partim ob visum inhonestum aliquem Augusti actum, quem ille nullo modo conspectum vellet; de quo infortunio, in secundo Tristium libro ad Augustum ita ipsum conquerentem legimus,

4722 9

Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?

Cur imprudens cognita culpa mihi est?

partim ob libros amatorios editos; quod à Sidonio Apollinari & aliis habetur traditum, & ab ipso in eodem Tristium libro non obscure innuitur. Quum verò in Hircii & Pansæ Consulatu natum illum fuisse ostenderit: hoc tempore annum ætatis 51. egisse illum oportuit. Sed eo labente anno neglecto, integrum completorum annorum numerum, in quarti libri Tristium elegia extrema, ita Poëta proposuit.

Postque meos ortus Pisæa vinculus olivæ

Absulerat decies præmia victor eques;

Cum maris Euxini positos ad læva Tomitas

Quæere me læsi Principis ira jubet.

hoc est, ut in Ibin carmine (quod in primo ad Tomitas accessu, iratum plenus aduersus delatorem suum, effudit) clarius ab eo est expressum,

Tempus ad hoc lustris mihi jam bis quinque peractis.

Pisæorum enim quadriennes Olympiadas cum quinquennialibus Romanorum lustris, errore non exiguo, ille solet confundere.

4013

In Ponto primam hyemem, & cum ea primum exilii annum (eam enim quæ hanc antecessit hyemem in itinere transegerat) se exegisse, in tertii libri Tristium elegiæ duodecimæ initio, ita Ovidius significat.

Frigora jam zephyri minuant; annoque peracto.

Longior antiquis visa Maotis hyems:

Impositamque sibi qui non bene perulit Hellen,

Tempora nocturnis aqua diurna facit.

(Aties sc.)

Deinde in libri quarti elegiæ sexta annum exilii sui secundum ita designat.

Vt patriâ careo, bis frugibus arca trita est;

Dissiliit nudo pressa bis uva pede.

Secundus ab Augusto Procurator in Judæam missus est Marcus Ambivius. Cujus tempore Salome regis Herodis soror vita decedens, Juliæ (vel Livie Augustæ) Jamniam cum sua toparchia reliquit; & sitam in campo Phasaëlidem, Archelaidemque plurimis palmetis consitam, quorum fructus erat præstantissimus. (Ioseph. lib. 18. cap. 3.)

4015

Tertiæ in Ponto exactæ hyemis, in libri 5. Tristium elegiæ 10. exordio, sic Ovidius meminit.

Vt sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister;

Facta est Euxini dura ter unda maris.

Senatus Populusque Romanus, postulante Augusto, ut equum Tiberio jus in omnibus provinciis exercitiibusque esset, quàm erat ipsi, decreto complexus est. (Vellei. Patereul. lib. 2. cap. 121.) Per Consules etiam eam legem latam esse refert Suetonius, (in Tiber. cap. 21.) ut provincias cum Augusto communiter administraret Tiberius. Consulatum verò toto eo anno gessit Germanicus: quem Augustus atate jam gravis Senatui, ut Senatum ipsum Tiberio, scripto commendavit; ut in hujus anni historia narrat Dio. (lib. 56. pag. 587.) Res enim ea jam miri nihil habebat: commendari ab Augusto Senatui filio, collega imperii, consorti Tribunitia potestatis; ut in 1. Annalium libro (cap. 3.) loquitur Tacitus. Quin & Censor ille tum factus, Urbis curam L. Pisoni commisit; quòd biduo duabusque noctibus perpotationem continuasset apud ipsum jam Principem: ut in postremo libri 14. capitulo refert Plinius: quem Pisonem in Urbis præfectura viginti per annos pariter probatum, Domitio Aenobarbo & A. Vitellio Consulibus, id est, anno æræ Christianæ 32. mortuum esse, & publico funere celebratum, confirmat Tacitus. (Annal. lib. 6. cap. 11.) Unde colligitur, anno præsentis æræ Christianæ 12. Tiberium jam Principem extitisse; toto ante excessum Augusti biennio: ideoque inter primi Principatus & sequentis Monarchiæ Tiberii initium distinctionem esse observandam.

4016

Quartam in exilio actam hyemem Ovidius, in Ponti libro primo elegiæ secunda ad Maximum, hisce verbis commemorat:

Hic me pugnantem cum frigore, cumque sagittis,

Cumque meo fato, quarta fatigat hyems.

Tertius ab Augusto in Judæam Procurator missus est Annius Rufus. (Ioseph. lib. 18. cap. 3.)

4017

L. Munatio & C. Silio Consulibus, Augustus (quarto imperii decennio ad finem jam accedente) quintum in decennium gubernationem Reipublicæ, inuitus scilicet, accepit: & Tiberio tribunitiam potestatem prorogavit. (Dio, lib. 56. pag. 588.)

Sexto Pompeio & Sexto Apuleio Consulibus, Augustus se nuperrimè: cum collega Tiberio, Romæ tertium suum censum egisse, eoque lustro censa fuisse Romanorum civium capita 4137000. in rerum suarum Breviario, marmori Ancyrano inciso, significat. (Inscr. Gruter. pag. 230) Errat igitur Eusebius in Chronico suo capita 9370000. tum inventa fuisse tradens. Quem errorem in libro de regnorum ac temporum successione Jornandes secutus, alio quoque auctiorem nobis dedit; Augustum tunc omnem orbem, venientis Jesu Christi natiuitate pacatum, censeri præcepisse subjiciens: quum tamen in imperii illius annum 42. Domini natiuitatem & ipse ibidem cum Eusebio coniecerit.

Cùm lustrum hoc in campo Martio magna populi frequentia Augustus conderet, aquila eum sæpius circumvolavit: transgressaque in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam litteram sedit. Quo animaduerso, vota quæ in proximum lustrum suscipi mos est collegam suum Tiberium nuncupare iussit. Nam se, quamquam conscriptis paratissque jam tabulis, negavit suscepturum quæ non esset soluturus. (Sueton. in Octavio, cap. 97.)

Sub idem tempus ictu fulminis ex inscriptione statuæ ejus in Capitolio positæ prima nominis litera effluxit. Responsum est à vatibus, centum solos dies posthac victurum, quem numerum C littera notaret: futurumque ut inter deos referretur, quòd AESAR, id est, reliqua pars nominis, Hetrusca lingua Deus vocaretur. (Id. ibid. Dio, lib. 56. pag. 589.)

Interim rerum à se gestarum indicem conscripsit: quem incidi in æneis tabulis voluit, quæ ante ipsius Mausoleum statuerentur. (Sueton. in Octavio, cap. ult. Dio, lib. 56. pag. 591.) Cujus exemplum illud est, quod Ancyrano marmori, à nobis toties laudato, est insculptum: in quo idcirco superius illud lustrum nuperrimè ab eo actum legitur.

Atque

Atque ita, duobus illis Sextis Consulibus (in eodem monumento nominatis,) Augustus No-
læ in Campania obiit. (Vellei. Patercul. lib. 2. cap. 123. Sueton. in Octavio, cap. 100. Tacit.
Annal. lib. 1. cap. 5. & 7. Dio, lib. 56. pag. 589.) in domo & cubiculo, in quo pater ejus Octavii
vitam finivit. (Sueton. ibid. Tacit. ut supr. cap. 9.) mensis Augusti die 19. quo olim primum
Consulatum inierat. (Sueton. ibid. Dio, ut supr. pag. 590.)

Excessum Augusti non pridem palam fecit Tiberius, quam Agrippa Posthumo juvene inter-
empto. Tribuno tamen militum, qui illum occiderat, renuntianti factum esse quod imperas-
set; neque imperasse se, & reddituram eum Senatui rationem respondit: invidiam scilicet in
præsentia vitans. (Sueton. in Tiberio, cap. 22. Tacit. Annal. lib. 1. cap. 6. Dio, lib. 57. pag. 684.)
Provisisque demum aliis quæ tempus monebat, simul excessisse Augustum, & rerum potiri Ti-
berium Neronem, fama eadem tulit. (Tacit. ibid. cap. 5.)

Principatum tamen, quamvis neque occupare confectum neque agere dubitasset; diu tamen
recusavit impudentissimo animo: precantem Senatui, & procumbentem sibi ad genua, am-
biguis responsis & callida cunctatione suspendens: ita ut quidam coram illi exprobraverit;
Ceteros quod polliceri sint tardè præstare, sed ipsum quod præstet tardè polliceri. (Sueton. in
Tiber. cap. 24. cum Velleio Paterculo, lib. 2. cap. 24. Tacito, lib. 1. Annal. cap. 7. & Dione. l. 57.
pag. 602. 603.)

Inter novum autem principatum hunc, ut eum Tacitus appellat. (lib. 1. Annal. cap. 6. 7.) Et
priorem illum, quem biennio ante Augusti excessum Tiberius adeptus fuerat, discrimen hoc
erat: quòd ille ad exercitus & imperii Romani provincias tantùm se extenderet, hic etiam ad
ipsam urbem Dominam; in qua Tiberio, Censoriam & Tribunitiam potestatem tantùm obti-
nenti, principatus Augustalis, id est, *εὐσεβὴς καὶ βασιλικὸς*, & legum potestate omni solutus, postea
obtigit. Non enim ita cum Augusto æquale Tiberius gessit imperium, ut Lucius Verus cum M.
Antonino Philosopho; qui duo pariter Augusti primi Republicam gubernaverunt, quemad-
modum refert Spartianus. (in Hadriano, Elio Vero, & M. Aurelio Antonino.) sed cujus-
modi cum Hadriano habuit Antoninus Pius, qui ab eo adoptatus, factus est Patri & imperio
proconsulari (quoad provincias ceteras) & in Tribunitia potestate (domi) Collega, sicuti nar-
rat Julius Capitolinus. Unde & Tiberius, edictum quo patres in curiam vocabat, non novi sui
principatus, sed Tribunitiæ potestatis præscriptione posuit sub Augusto acceptæ; prætoris verò
cohortibus signum ut Imperator dedit. (Tacit. lib. 1. Annal. cap. 7.)

Pannonicæ legiones tumultuantes, subita defectione Lunæ territæ, Tiberio se submiserunt.
(Tacit. Annal. l. 1. cap. 28. Dio, l. 57. pag. 604.) Totalis ea eclipsis, die 27. Septembris, horis
5. post mediam noctem conspecta fuit: ita ut in ipso defectu Luna manè occiderit.

Apud Ovidium, libro Ponti 4. post elegiam 5. ad Sextum Pompeium hoc anno Consulatum
gerentem, sequitur ad Brutum 6. in qua mortis & Augusti & Fabii Maximi (quem hoc eodem
anno sub Tiberio decessisse ex Tacito, lib. 1. Annal. cap. 5. liquet) ille meminit. Quo tempo-
re & quintum exilii annum se exegisse & sextum tunc egisse (unde de initio ejus nobis constat)
hæcæ versibus ille indicat.

*In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est,
Iam tempus Iulii transit in alterius.*

quem sextum etiam annum, in decimæ elegiæ ad Albinovanum initio, ita commemorat.

*Hæc mihi Cimmerico bis tertia ducitur ætas
Littore, pellitos inter agenda Getas.*

Sextum deinde brumæ (à qua septimus exilii annus ducit initium) in elegia 13. ad Carum, men-
tionem hanc injicit.

*— sed me jam, Care, nivali
Sexta relegatum bruma sub axe videt.*

Ubi & de Augusti *ἀποδείξις* poemata Getica lingua conscriptum à se hoc tempore fuisse narrat.

*Ab pudet, & Getico scripsi sermone libellum,
Struæque sunt nostris barbara verba modis.*

*Et placui, gratare mihi, capique poetæ
Inter humanos nomen habere Getas.*

Hebræa mulier à Satana incurvari cœpit, post annos 18. valetudini à Christo restituta. (Luc.
XIII. 1. -- 16.)

A Tiberio Judææ procurator missus in Annii Rufi locum Valerius Gratus, in provinciæ illius
administratione undecim annos exegit. (Ioseph. l. 18. cap. 3.)

Cræta præfecto vita defuncto, quaestori & adfessori ejus insula in reliquum tempus mandata
est. (Dio, l. 57. pag. 611.)

Cum Vononem regno Parthico exutum Armenii in regnum accepissent: minitante Artaba-
no Parthorum & Medorum rege, Vonones legatis Romam missis Tiberii opem frustra im-
ploravit. Cumque potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Ar-
tabani: Vonones, omni spe regnandi destitutus, Antiochiam cum ingenti gaza se recipiens,
Syriæ præfidi Cretico Silano se dedit. Is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, ho-
minem apud se asservavit in Syria: custodia tamen circumdedit, manente luxu & regio nomine.
Armeniis autem Orodem unum è suis filiis Artabanus regem imposuit. (Ioseph. l. 18. cap. 3.
Tacit. Annal. l. 2. cap. 4. Suet. in Tiber. cap. 49.)

4728 15

4729 16

Ovidius poeta in exilio diem obiit, & juxta opidum Tomos sepelitur. (*Hieronym. in Chron.*)
Tiberius Archelaum Cappadociæ regem sibi inuisum, quod ipsum Rhodi agentem nullo officio coluisset, Liviam matris suæ litteris Romam eliciendum curavit. Illa, non dissimulans filii offensionibus, clementiam offerebat, si ad precandum veniret. Archelaus ignarus doli, vel si intelligere crederetur vim metuens in Urbem properavit; exceptusque inmitti à Principe, & mox fictorum criminum in senatu accusatus est. (*Tacit. Annal. l. 2. cap. 42.*) Insimulatus ergo quasi novis rebus studeret, homo non senectute modò extrema, sed podagra etiam vehementer confectus ac delirare creditus, ex lectica nonnulla in Senatu diseruit; & impotem se animi simulans, periculum tum evasit. (*Dio, l. 57. pag. 914.*) Nihilominus paulo post angore, simul fessus & senio, vitam finiit. Ac inde Cappadocia in provinciæ formam redacta, equitique regenda data est. (*Id. ibid. Tacit. ut supr. Suet. in Tiber. cap. 37.*)

Ejus regni fructibus levati posse centesimæ vectigal professus Tiberius, ducentesimam in posterum statuit. (*Tacit. ibid.*) Et ejus metropolim Mazacam, nobilissimam civitatem, Cæsaream appellari iussit. (*Hieronym. in Chronico.*)

Per idem tempus Antiocho Commagenorum rege defuncto, contentio nata est inter plebeios & nobiles; his regnum in provinciæ formam redigi postulantibus, plebe contra cupiente sub rege, ut ante, vivere. (*Tacit. ut supr. Ioseph. l. 18. cap. 3.*) Similiter & Philopatore Ciliæ cum rege mortuo, turbata est natio; plerisque Romanum, aliis regium imperium cupientibus; & provinciæ Syria atque Judæa, fessæ oneribus, diminutionem tributi orabant. (*Tacit. Annal. l. 2. cap. 42.*)

De his Tiberius apud Patres differens, persuasit non posse motum Orientem nisi Germanici sapientia componi. Indeque decreto Patrum permisit Germanico sunt provinciæ quæ mari dividuntur; majore quoque imperio illi dato, quam his qui forte aut misu Principis obtinerent. (*Id. ibid. cap. 43.*) Hac enim rerum Orientis specie Germanicum suæ legionibus abstrahere volebat Tiberius, novisque provinciis impositum dolo simul & casibus obsecrare. (*ibid. cap. 5.*)

Et quia Syriæ præses Creticus Silanus per affinitatem Germanico erat connexus, Cn. Pisonem successorem illi constituit, ingenio violentum & obsequii ignarum; qui nec ipse ignorabat, se delectum qui Syriæ imponeretur, ad spes Germanici coercendas. Credidere quidam data & à Tiberio occulta mandata: & uxorem illius Plancinam haud dubiè Augusta monuit, muliebri æmulatione Agrippinam (M. Agrippæ & Juliæ filiam, Germanici conjugem) insectandi. (*Id. ibid. cap. 43.*)

Eodem anno duodecim celebres Asiæ urbes una nocte terræ motu prostratæ sunt: Ephesus, Magnesia, Sardes, Molythene, Ægæ, Hierocæsarea, Philadelphia, Temnus, Cyme, Myrina, Apollonia, Hyrcania. Sedisse immensos montes, visa in arduo quæ plana fuerint, effulsisse inter ruinam ignem memorat. Asperitima in Sardonios lues, plurimum in eosdem misericordiam traxit: nam centies sestertium pollicitus Tiberius; & quantum ærario aut fisco pendebant, in quinquennium remisit. Magnetes ad Sipylum montem, proximi damno ac remedio habiti. Temnios, Philadelphenos, Ægæatas, Apollonienses, quique Molytheni aut Macedones Hyrcani vocantur, & Hierocæsaream, Myrinam, Cymen incolunt, levari idem in tempus tributis, mittique ex Senatu placuit, qui præsentia spectaret refoveretque. Missus est autem cum quinque legatoribus M. Aletus à prætoribus; ne Consulari obtinerent Asiæ, æmulatione inter pares & ex ea impedimentum oriretur. (*Id. ibid. cap. 47. cum Strabone, l. 12. pag. 579. & l. 13. pag. 627. Plinio, l. 2. cap. 84. Dione, l. 57. pag. 614. Eusebio in Chronico, & Orofio, lib. 7. cap. 4.*)

Ob hanc magnificam in publicum largitionem, Tiberio colossus erectus est juxta ædem Veneris in Romano foro; & in unaquaque restauratarum urbium statua illi positæ: ut ex Apollonio Grammatico refert Phlegon Trallianus, in libro de Mirabilibus. Ad quorum illustrationem & nummum argenteum addit Scaliger; in cujus superficie vultus Tiberii, in altera effigies Asiæ muliebri specie sedens cum his litteris. CIVITATIBUS ASIÆ RESTITUTIS.

4021 Germanicus, ad componendum Orientis statum expulsus, (ut loquitur Suetonius, in C. Caligula, cap. 1.) in Lesbum insulam navigavit; ubi uxor ejus Agrippina novissimo partu Juliam edidit. Tum extrema Asiæ, Perinthumque & Byzantium Thracias urbes, mox Propontidis angustias & os Ponticum intravit, cupidine veteres locos & fama celebratos noscendi; pariterque provincias internis certaminibus aut magistratum injuriis fessas refovebat. Appellens Colophona, Clarii Apollinis oraculum consuluit: quod per ambages, ut mos est oraculis, maturum exitum illi prædixisse dicitur. (*Tacit. Annal. l. 2. cap. 54.*)

At Cn. Piso navigatione celeri per Cycladas & compendia maris, apud Rhodum Germanicum est assecutus; à quo ipse Piso præsentis naufragii periculo ereptus, nec tamen mitigatus, reliquit Germanicum & in Syriam præcurrit. Ubi cum ad legationes accessisset, largitione, ambitu, licentia, eas sibi conciliare statuit; eoque usque corruptionis proventus est, ut sermone vulgi parens legionum haberetur. Plancina quoque ejus uxor, tam ipsa per se quam per aliquot milites ad mala obsequia promptos, contumelias in Agrippinam & Germanicum jactabat; idque hoc facilius, quòd id haud invito Imperatore fieri, occulto rumore ferebatur. (*Id. ibid. cap. 55.*)

Hæc licet Germanico innotescerent, res tamen Armenia eum prius ad se traxerunt. Nam ea tempestate Armeniæ, amoto Vonone, regem non habebant, (si Tacitum hic audimus: nam Suetonius, in *C. Caligula*, cap. 1. Armenia regem à Germanico devictum memorat; Orodem videlicet Artabani Parthorum regis filium, ut ex Josepho iam dictum) sed favor nationis inclinat in Zenonem, Polemonis regis Pontici filium, quod is prima ab infantia instituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, epulis, & quæ alia barbari celebrant, proceres plebemque juxta devinxerat. Huic igitur Germanicus in urbe *Antaxata*, approbantibus nobilibus, circumfusa multitudine, in sine regium capiti imposuit. Cæteri venerantes regem, *Artaxiam* consalutavere; quod illi vocabulum indiderant ex nomine urbis. [*Id. ibid. cap. 56.*]

Cappadocia deinde in formam provinciæ à Germanico redacta, Q. Veranio equiti regenda data est [*Id.*] Et quædam ex regniis tributis diminuta, quo mitius Romanum Imperium speraretur. Commagenis Q. Servæus præponitur, cum primùm ad jus Prætoris translatis. [*Tacit. ut supra.*]

1012 Cuncta socialia prosperè composita non ideò Germanicum exhilarabant, de superbia Pisonis indignantem, qui iussu partem legionum ipse, ut per filium in Armeniam ducere, utrumque neglexerat. Cyrthi demum urbe Syriæ, apud hyberna decem legio convenere: ubi paucis familiarium adhibitis, sermo cæptus à Cæsare, qualem ira & dissimulatio gignit, responsum à Pisonè precibus contumacibus, operis discesseruntque odiis. Postque raris in tribunali Cæsaris Pisonis, & si quando assideret, atrox, ac dissentire manifestus. Vox quoque ejus audita est in convivio, cum apud Regem Nabatæorum coronæ aureæ magno pondere Germanico Cæsari & Agrippinæ, leves Pisoni & cæteris offerrentur; principis Romani, non Parthi regis filio eas epulas dari: abjecitque simul coronam, & multa in luxum addidit, quæ Germanico, quamquam acerba, tolerabantur tamen. [*Tacit. Annal. lib. 2. cap. 57.*]

Ab Artabano Parthorum rege legati ad Germanicum venerunt, renovandæ amicitie ac fœderis gratia. Aiebat Rex se Germanici honori daturum, ut ad ripam Euphratis accederet: petens interim, ne Vonones in Syria haberetur, ne proceres gentium propinquis nuntiis ad discordias traheret. Ad ea Germanicus, de societate Romanorum Parthorumque magnificè, de adventu Regis & cultu sui, cum decore ac modestia respondit. Vonones Pompeiopolim Ciliciæ maritimam urbem amotus est: non in gratiam Artabani tantùm, sed etiam in Pisonis contumeliam; cui Vonones gratissimus erat, ob plurima officia & dona, quibus Plancinam devinxerat. [*Ibid. cap. 58.*]

M. Silano & L. Norbano Consulibus Germanicus in Egyptum profectus est, cognoscendæ antiquitatis causa. Sed cura provinciæ prætendebatur: levavitque apertis horreis pretia frugum; multaque in vulgus grata usurpavit, sine milite incedens, pedibus intectis, & pari cum Græcis amictu. Tiberius cultu habituque ejus lenibus verbis perstricto acerrimè increpuit, quod contra instituta Augusti, non sponte Principis Alexandriam introisset. Germanicus tamen, nondum comperto profectioem eam incusari, Nilo subvehebatur, orsus opido à Canapo. Mox visit veterum Thebarum magna vestigia: ubi manebant structis molibus literæ Egyptiæ, priorem opulentiam complexæ. Aliis quoque miraculis intendit animum: quorum præcipua fuerit Memnonis saxea effigies, ubi radiis Solis icta est vocalem sonum reddens; disjectæque inter & vix pervias arenas, instar montium eductæ Pyramides, certamine & opibus regum: lacusque, effossa humo, superfluentis Nili receptacula; atque alibi angustia, & profunda altitudo, nullis inquirentium spatii penetrabilis. Exin ventum Elephantinen ac Syenen: atque ita ea æstas Germanico plures per provincias est transacta. [*Ibid. à cap. 59. ad 62.*]

Per idem tempus Vonones, corruptis custodibus, ex Cilicia effugere ad Armenios, indeque in Albanos Heniochosque, & consanguineum sibi regem Scytharum conatus est. Specie venandi, ommissis maritimis locis, avia saltuum petiit: mox pernecitate equi ad amnem Pyramum contendit, ejus pontes accollæ ruperant audita regis fuga; neque vado penetrari poterat. Igitur in ripa fluminis, à Vibio Frontone præfecto equitum vincitur: moxque à Remmio evocato, priori custodiæ regis adposito, quasi per iram gladio transfigitur. [*Ibid. cap. 68.*]

Tairo archisynagogo unica nata est filiola; quam post annos 12. mortuam Christus vitæ restituit: & mulier fluxu sanguinis laborare cæpit, quæ totidem annos tactu vestimenti ejus est sanata. [*Luc. VIII. 42. 43. Marc. V. 25. 42.*]

Cum oracula vana quædam, tanquam Sibyllina, de Romæ interitu anno 900. ab ejus origine obventuro ferrentur; Tiberius ea ut falsa redarguens, omnes libros qui vaticiniorum aliquid continerent inspexit: & ex iis alios, ceu nullius momenti reprobavit; alios in probatorum numerum recepit. [*Dio, lib. 57. pag. 635.*]

Adum & de sacris Egyptiis Judaicisque pellendis: factumque Senatusconsultum est, ut qui iis uterentur cederent Italia, nisi certam ante diem ritus suos exuissent. [*Tacit. Annal. lib. 2. c. 85.*] coactique sunt religiosas vestes cum instrumento omni comburere. [*Suet. in Tiber. c. 36.*] Quo referendum & Senecæ illud, in epist. 108. In Tiberii Cæsaris principatum juvenia mea tempus incidit. Alienigenarum gentium sacra movebantur: & inter argumenta superstitionis ponebatur quorundam animalium abstinentia.

Egyptiæ superstitioni amovendæ occasionem dedit immane scelus ab Egyptiis sacerdotibus adversus Paulinam clarissimam fœminam Romæ perpetratum: quo patesceto, Tiberius Isidis templum dirui, ejusque statuam in Tiberim mergi jussit. [*Joseph. lib. 18. cap. 4.*]

4732 19

Judæis vero pellendis occasionem præbuit ex ea gente quidam impostor, qui ne legibus pœnas daret, metu solum veterat. Is tum Romæ agens, gerebat se pro Mosaicæ legis interprete; ascitis in societatem tribus aliis per omnia sui simillimis. His cum se in disciplinam dedisset Fulvia mulier nobilis amplexa legem Judaicam, persuaserunt ei, ut purpuram & aurum in Hierosolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios usus converterent. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino Fulviæ marito de injuria conjugii facta questo cognovit; iussit universos Judæos ex urbe pelli. [*id. ibid. cap. 5.*]

Ex juventute Judaica Consules delectu habito, quatuor millia militum libertini generis in insulam Sardiniam miserunt, coercendis illic latrocinii; si ob gravitatem cœli interissent, vile damnum reputantes. Plurimi, qui patriæ religione militiæ sacramentum detestabant, pœnis gravissimis sunt affecti: reliqui gentis ejusdem, vel similia sectantes, Urbe submoti sunt; sub pœna perpetuæ servitutis, nisi obtemperassent. [*id. ibid. cum Tacito & Suetonio, ut supr.*]

Rhescupolis sive Rhescuporis Thraciæ rex, interemptor Cotyis fratris sui filii ejusdemque regni consortis, à Pomponio Flacco (cujus ut Mæsiæ præsidis meminit Ovidius libro quarto Ponti, eleg. 9.) proditus & Romam tractus, ibique damnatus, & Alexandriam devectus; quasi fugam illic tentans, interfectus est. [*Tacit. Annal. 2. cap. 67. cum Velleio Paterculo, lib. 2. cap. 129 & Suetonio, in Tiberio, cap. 37.*]

4023 Germanicus Ægypto remeans, cuncta quæ apud legiones aut urbes jussu erat abolita, vel in contrarium versa, cognoscit. Hinc graves in Pisonem contumeliæ, nec minus acerba quæ ab illo in Cæsarem tentabantur. Deinde Piso abire Syria statuit: mox adversa Germanici valetudine detentus; ubi recreatum accepit, vota que pro incolumitate solvebantur, admotas hostias, sacrificalem apparatus, festam Antiochenis (apud quos Germanicus tum erat) plebem, per lictores proturbat. [*Tacit. Annal. 2. cap. 69.*] qui etiam ægrum Germanicum gravissimis verborum ac rerum acerbitatibus, nullo adhibito modo, affectit. [*Sueton. in C. Caligula, cap. 2.*]

Seleuciam deinde Piso digressus est, opperens ægritudinem quæ rursus Germanico acciderat. [*Tacit. ut supr.*] Et reperiebantur in ea quam Germanicus inhabitabat domo eruta humanorum corporum reliquiæ, carmina, & devotiones, & nomen illius plumbeis tabulis insculptum, semiusti cineres ac tabe oblitæ, aliæque maleficia, quibus credebatur animas numinibus infernis sacrari. [*Tacit. in Dio, lib. 57. pag. 615.*]

Germanicus ira motus, Pisoni per litteras amicitiam, more majorum, renuntiavit; & (ut plerique addunt) provincia decedere iussit. Nec Piso moratus ultra, naves solvit; moderabaturque cursui, quo propius regrederetur, si mors Germanici Syriam aperuisset. [*Tacit. Annal. 2. cap. 70. Sueton. in C. Caligula, cap. 3.*]

Germanicus morbo fractus, finem imminens sentiens, Pisonem & Plancinam ejus uxorem inculans, & ultionem ab amicis postulans extinctus est; ingenti luctu provinciæ & circumjacentium populorum. (*Tacit. ibid. cap. 71, 72.*) Annum ætatis agens quartum & trigessimum, diutino morbo Antiochiæ obiit, non sine veneni suspitione, fraude Tiberii, opera C. Pisonis, ministrati. (*Sueton. in C. Caligula, cap. 1. & 2.*)

Quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subversæ aræ, Lares à quibusdam familiares in pulicum abjecti, partus conjugum expositi. Quin & Barbaros ferunt, quibus intestinum, quibusque adversus Romanos bellum esset, velut in domestico communique mœre consensisse ad inducias. Regulos quosdam barbam posuisse, & uxorum capita rasisse, ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione venandi, & convictu megistanum abstinuisse: quod apud Parthos iustitii instar est. (*Sueton. ut sup. cap. 5.*)

Funus sine imaginibus & pompa, per laudes & memoriam virtutum ejus celebre fuit. Corpus antequam cremaretur nudatum in foro Antiochenis, qui locus sepulturæ destinabatur, prætulertne veneni signa, parum constitit: nam ut quis misericordia in Germanicum & præsumpta suspitione, aut favore in Pisonem pronior, diversi interpretabantur. (*Tacit. Annal. 2. cap. 73.*) Præter livores tamen, qui toto corpore erant, & spumas quæ per os fluebant, cremati quoque cor inter ossa repertum est: cujus ea natura existimatur, ut tinctum veneno oigne confici nequeat. (*Sueton. in C. Calig. cap. 1.*) Et edita postea Vitellii oratio est, qua reum Pisonem ejus sceleris coarguit, hoc usus argumento; palamque testatur, non potuisse ob venenum cor Germanici Cæsaris cremari. Contra defensus est Piso cardiæ morbi genere; ex quo obventibus, cor etiam posse cremari negatur. (*Plin. lib. 11. cap. 37.*)

A legatis deinde & aliis Senatoribus qui aderant Syriæ præses delectus Cn. Sentius, infamem veneficiis in ea provincia & percharam Plancinæ Martinam in Urbem misit: postulantibus Vitellio ac Veranio, cæterisque qui crimina & accusationem tanquam adversus receptos jam reos instruebant. (*Tacit. Annal. 2. cap. 74.*) At Agrippina, quanquam defessa luctu & corpore ægro, omnium tamen quæ ultionem morarentur intolerans, ascendit classem cum cineribus Germanici, & liberis. (*ibid. cap. 74.*)

Piso apud insulam Coum de morte Germanici nuntio accepto, gaudium suum iutemperanter expressit: magis etiam insolescente Plancina, quæ luctum amissæ sororis tum primum læto cultu mutavit. (*ibid.*) Adfluebant centuriones, monebantque prompta illi legionum studia, repeteret provinciam non jure ablata, & vacuam (*ibid. cap. 76.*) Ille missis ad Tiberium epistolis, inculpavit Germanicum luxus & superbiæ: seque pulsam, ut locus rebus novis patefieret, curam exercitus, eadem fide qua tenuerit, repetivisse. Simul Domitium Celerem impositum

Anno
Mundi.

Celerem impositum tiremi vitare littorum oram, præterque insulas lato mari pergere in Syriam jubet. Ipse concurrentes desertores per manipulos componit, armat lixas, trajectisque in continentem navibus, vexillum tironum in Syriam cunctorum intercipit. Regulis Cilicum ut se auxiliis juvarent scribit. [*Ibid. cap. 78.*]

Piso & sui oram Lyciæ ac Pamphylia præterlegentes. obviis navibus quæ Agrippinam vehabant, utrimque infensi, arma primo expedire: deinde mutua formidine, non ultra jurgium processum est. Marfusque Vibius nunciavit Pisoni, Romam ad dicendam causam veniret. Ille eludens respondit, adventurum ubi prætor qui de beneficiis quæretet, reo atque accusatoribus diem prædixisset. [*Ibid. cap. 79.*]

Interim Domitius Laodiceam urbem Syriæ adpulsus, cum hyberna sexta legionis peteret, quod eam maximè novis consiliis idoneam rebatur, à Pacuvio legato præventus est. Id Sentius Pisoni per litteras aperuit; monuitque ne castra corruptoribus, ne provinciam bello tentaret: duxitque validam manum, & prælio paratam, [*Ibid.*]

Piso castellum Celenderis in Cilicia munitum admodum occupavit. Nam admixtis desertoribus, & tironem nuper intercepto, suisque & Plancinæ servitiis, auxilia Cilicum quæ reguli miserant, in numerum legionis composuerat. Tum pro munimentis castelli manipulos explicat, colle arduo & disrupto: nam cætera mari cingebantur. Sed Romanis cohortibus advenientibus, verterunt terga Cilices, seque castello clausurunt. [*Ibid. cap. 80.*]

Interim Piso classem haud procul oppugnare frustra tentavit; regressusque, & pro muris modo semet adficiendo, modo singulos nomine ciens & premiis vocans, seditionem cœperat; adeoque commoverat, ut signifer legionis sextæ signum ad eum transfunderet. Tum Sentius occidere cornua tubasque, & peti aggerem, erigi scalas iussit, ac promptissimum quemque succedere; alios tormentis hastas, saxa, & faces ingerere. Tandem victa pertinacia Piso oravit, uti traditis armis maneret in castello, dum Cæsar cui Syriam permitteret, consulitur. Non receptæ conditiones: nec aliud, quam naves & tutum in urbem iter concessum est. [*ibid. cap. 81.*]

At Romæ postquam Germanici valetudo percrebuit, cunctaque ut ex longinquo aucta in deterius adferebantur: dolor, ira, & questus erumpebant. [*Ibid. cap. 82.*] Eiusque mors, ut Tiberio & Livia summæ delectationi, ita summo omnibus aliis dolori fuit. [*Dio. lib. 57. pag. 615.*] Neque solatiis ullis, neque edictis inhiberi luctus publicus potuit: duravitque etiam per festos Decembris mensis dies. [*Sueton. in C. Caligula, cap. 6.*]

Honores, ut quis amore in Germanicum aut ingenio validus, reperti decretique sunt. Arcus additi Romæ, & apud Ripam Rheni, & in monte Syriæ Amano, cum inscriptione rerum gestarum, ac mortem ob Rempublicam obiisse. Sepulchrum Antiochiæ, ubi crematus: tribunal Epidaphnæ quo in loco vitam finierat. [*Tacit. Annal. 2. cap. 83.*]

Agrippina, nihil intermissa navigatione hiberni maris, Corcyram insulam advecta est, littora Calabria contra sitam. Illic paucis diebus componendo animo insumptis, ad opidum Brundisium navigavit. Ubi postquam duobus cum liberis feralem urnam tenens egressa navi, defixit oculos; communis omnium gemitus auditus est. [*Id. Annal. 3. cap. 1.*]

Tiberii filius Drusus Tetracinam progressus obviam est, cum Claudio fratre, liberisque Germanici qui in Urbe fuerant. Novi Consules M. Valerius & M. Aurelius, Senatus, ac magna pars populi viam complevere. [*Ibid. cap. 2.*]

Dies quo Germanici reliquæ tumulo Augusti in campo Martio inferebantur, modo per silentium vastus, modo ploratus inquis fuit: magno omnium in defunctum honore, magnis in Tiberium querelis. [*ibid. cap. 4. & 5.*]

Piso Romam adveniens, navem tumulo Cæsatum adpulit; dieque & ripa frequenti, magno clientium agmine ipse, fœminarum comitatu Plancina, & vultu alacres incessere: festo ornatu, convivioque & epulis, in domo quæ foro imminet reditum celebrantes. [*ibid. cap. 9.*] Postera die, Fulcinius Trio Pisonem apud Consules postulavit. Tiberius integram causam ad Senatum remisit. [*cap. 10.*] Die senatus, Drusus Cæsar orationem habuit meditato temperamento, mitigandæ in reum offensionem accommodatam. [*cap. 12.*] Exinde biduum criminibus obijciendis statuitur; utque sex dierum spatio interjecto, reus per triduum defenderetur. [*cap. 13.*]

Dum causa ageretur, populi ante Curiam voces audiebantur; non temperaturos manibus, si Patrum sententias evasisset. Effugiesque Pisonis traxerant in Gemonias, ac divellebant, nisi jussu Principis protectæ repositæque forent. [*cap. 14.*] Nec minus erat in Plancinam odium: sed eam Tiberii favor, malè conciliatus, ut credebatur, protegebat. Ea cum causam suam à mariti causa disjunctisset; sensit Piso actum de se esse: suoque se jugulavit gladio. [*cap. 15.*]

Penè discerptum à populo, à Senatu capitis eum damnatum fuisse, scribit Suetonius. [*in C. Calig. cap. 2.*] Ob necem Germanici ab ipso Tiberio in Senatum deductum, dilatione petita, sibi ipsi manus intulisse; refert Dio. [*lib. 57. pag. 615.*] Audivisse se ex senioribus dicit Cornelius Tacitus, [*Annal. 3. cap. 16.*] visum sæpius inter manus Pisonis libellum, quem ipse non vulgaverit, sed amicos ejus dicitavisse, litteras Tiberii & mandata in Germanicum continere; ac destinatum promovere apud patres, Principemque arguere, nisi elusus à Sejano per vana promissa foret: nec illum sponte extinctum, verum immisso percussore. *Quorum neutrum, inquit ille, ad verum verim: neque tamen oculere debui narratum ab iis, qui nostram ad juventam duraverunt.* Vide Suetonium in Tiberio, cap. 57.

4733 20

4025

Quum crebruisset Græcas per urbes licentia atque impunitas aſyla ſtatuendi; quibus obœrati adverſus creditores, ſuſpectique capitalium criminum receptabantur, ut flagitia hominum ceremoniis deum protegerentur: placuit Tiberio ut Romam ad Senatum mitterent civitates jura ſua, atque legatos. Auditis hac de re primum Epheliſis, deinde Magnetibus, Aphrodiſienſibus, Seratonienſibus, Hierocæſareniſibus, Cypriis, Pergamenis, Smyrnenſis, Teniis, Sardinianis, Mileſiſis, Cretenſibus, & aliis; facta ſunt Senatusconſulta, quibus multo cum honore, modus tamen præſcribatur: juſſique iſtis in templis figere æta, ſacrædam ad memoriæ neu ſpecie religionis in ambitionem delaberentur. [*Tacit. Annal. 3. à cap. 60. ad 63.*]

C. Silanus Proconſul Aſiæ, repetundarum à ſociis poſtulat, in Cytheram inſulam relatus eſt. [*Ibid. à cap. 66. ad 69.*] Cælius Cordus quoque à Cyrenenſibus repetundarum poſtulat, accuſante Anchario Priſco, damnatus eſt. [*Ibid. cap. 70.*]

4026

Ælius Sejanus, ad imperium adſpirans, Druſum Tiberii filium & tribunitiæ poteſtatis cum eo conſortem, uxore ejus Livia adulterio corrupta, veneno per Lygdum ſpadonem dato ſuſtulit. [*Tacit. Annal. 4. cap. 8. & 10.*] Qui & conſicta de Judæis Romam incolentibus crimina ad Tiberium detulit: ut gentem è medio tolleret, quam nōrat vel ſolam vel præcipuè repugnaturam conatibus iſtis impiis, & conſpirationi caput Imperatoris petenti. [*Philo in lib. de legat. ad Caium; & libri in Flaccum initio.*]

Drui funere finito, Tiberius ad negotiorum conſuetudinem rediit; juſtitio longiore inhibito. Et Ilienſium legatis paulo ſerius conſolantibus, quaſi obliterata jam doloris memoria irridens, ſe quoque reſpondit vicem eorum dolere, quod egregium civem Heçtorem amiſſent. [*Sueton. in Tiberio cap. 52.*]

Senatusconſulta, authore Tiberio, facta ſunt, ut civitati Cibyriticæ apud Aſiam, & Eginenſi apud Achaïam, motu terræ labefactis, ſubveniretur remiſſione tributi in triennium. [*Tacit. Annal. 4. cap. 13.*]

Legatis Romam miſſis, Samii ut Junonis, Coi ut Æſculapii delubro, vetuſtum aſyli juſ firmaretur, petierunt. [*Ibid. cap. 14.*]

Mortuus eſt Lucilius Longus, Tiberio omnium triſtium lætorumque ſocius, unuſque è Senatoribus Rhodii ſecefſus comes. [*Ibid. cap. 15.*]

Procurator Aſiæ Lucilius Capito, accuſante provincia, damnatus eſt. Ob quam ultionem, & quia priore anno in C. Silanum vindicatum erat; decrevere Aſiæ urbes templum Tiberiomatrique ejus, ac Senatu. Et permiſſum eſt ſtatueret. [*Ibid.*]

Valerius Gratus Julææ procurator, adempto Anano (ſive Annæ) ſummo ſacerdotio, Iſmaëlem Fabi filium juſſit eſſe Pontificem: quem & ipſum paulo poſt dejeçit. [*Joſeph. lib. 18. ca. 3.*]

4027

Iſmaëli amoto, Eleazarus Anani (ſive Annæ priùs dejeçti) filius ab eodem Valerio Pontifex ſubſtituitur. [*Id. ibid.*]

Cælius Severus orator, ante annos 17. ob maledicentiam judicio Senatus in Cretam relegatus, quum illic eadem quæ prius acitaret, bonis exutus, interdicto igni atque aqua, in ſaxolam Seriphi Inſulam eſt deportatus: ubi octavo poſt anno in ſumma inopia vitam finiit. [*Tacit. Annal. 4. cap. 21. cum Hieronymo, in Chronico.*]

P. Dolabella Aſiæ proconſul, accito in auxilium cum popularibus rege Mauritanie Prolemaeo Jubæ filio, Tacfarinatem occidit, & bello Numidico finem impoſuit. Garamantum rex, qui levibus copiis ex longinquo miſſis Tacfarinatem adjuverat, eo caſo, ad ſatis faciendum populo Romano legatos ad Urbem miſit. [*Tacit. Annal. 4. à cap. 23. ad 26.*]

Vibius Serenus exul majeſtatis à filio falſo accuſatus, ob vetus Tiberii in eum odium damnatus eſt. Quum tamen Gallus Aſinius Gyaro aut Donuſa claudendum cenſeret; quò molliret invidiam, Tiberius interceſſit; egenam aquæ utramque inſulam referens; dandosque vitæ uſus cui vita concederetur. Itaque Serenus Amorgum (è Sporadibus inſulis unam) reportatus eſt. [*Ibid. cap. 28, 29. 10.*]

Decem annis imperii exactis, ad reſumendum id nihil decreto opus habuit Tiberius: neque enim in decennia interciſum, quod Auguſtus fecerat, id gerere ſtatuert. Ludi tamen decennales facti ſunt. [*Dio. lib. 17. pag. 619.*]

4028

Eleazaro poſt annum amoto, Simoni Camithi filio Pontificatum Valerius Gratus tribuit. [*Joſeph. lib. 18. cap. 3.*]

Cyzicenis, quòd cives Romanos quosdam in vincula duxiſſent, inchoatumque Auguſto velut heroi fanum non perfeceſſent, libertas quam bello Mithridatis meruerant circumſeſſi iterum adempta eſt. [*Tacit. Annal. 4. cap. 36. Dio, lib. 57. pag. 619.*]

Fonteius Capito, qui Proconſul Aſiam curaverat, abſolutus eſt; comperto ſicta in eum crimina per Vibium Serenum. [*Tacit. Annal. 4. cap. 36.*]

4029

Undecim Aſiæ Urbes, in qua earum templum Tiberio & Senatuſi deſtinatum ſtatuertur, magna ambitione certabant: earumque legatos de hoc diſceptantes Tiberius in Senatu plures per dies audit. Hypæpeni Trallianique ſimul cum Laodicenis & Magnetibus, tranſmiſi ſunt ut parum validi. Ne Ilienſes quidem, cum parentem urbis Romæ Troiam referrebant, niſi antiquitatis gloria pollebant. Paulum addubitatum, quòd Halicarnafſii 1200 per annos nullo motu terræ nutaviſſe ſedes ſuas, vivoque in ſaxo fundamenta templi adſeveraverunt. Pergamenos, eo ipſo nitentes, ade Auguſti ibi ſita ſatis adeptos creditum. Epheliſi Mileſique, hi Appollinis, illi Dianæ ceremonia occupaviſſe civitates viſi. Ita Sardinianos inter Smyrnenſesque deliberatum:

quorum

Anno
Mundi.

quorum rationibus utrinque auditis, Smyrnaeos Senatus prætulit: Censuitque Vibius Matius⁹ ut M. Lepidus, cui ea provincia obvenerat, super numerum legaretur qui templi curam susciperet: & quia Lepidus ipse deligere per modestiam abnuebat, Valerius Nafso è prætoris forte missus est. (*ibid. cap. 55. & 56.*)

Quum Simon annum in Pontificatu exegisset, successorem illi Valerius Gratus in ea dignitate dedit Josephum, cognomento Caiapham, Annæ, sive Anani à Grato prius summo Pontificatu exuti, generum. (*Johann. XVIII. 13.*) Quibus annis Pontificum mutationibus ita factis Gratum in Judæa exactis annis undecim Romam repetiisse, subdit Josephus. (*lib. 18. cap. 3.*) Qua & nos inducti ratione, ad finem potius quam initium præfecturæ illius referendas eas esse judicavimus.

Valerio Grato successor Pontius Pilatus venit. (*Joseph. ibid.*) qui quomodo in præfectura se gesserit, ex Philone apparet, in libro de legatione ad Caium. Ubi veritum illum fuisse scribit, ne de tollendis clypeis, ab ipso intra sanctam urbem dedicatis, mittenda à Judæis legatio, cætera quoque detegeret ejus crimina; venditas sententias, rapinas, injurias, clades, tormenta, crebras cades indennatorum, crudelitatem sevissimam.

4030 Jubilæus XXX. & ultimus, in annum D. N. Jesu Christi XXX. incurrens, & principium Evangelii ipsius; promulgandi jam per vocem clamantis in deserto; *Parate viam Domini, complanate semitas ejus*: (*Marc. I. 1, 2, 3.*) atque annum illum acceptabilem, sive divini beneplaciti tempus aperiens, quo Deus Optimus Maximum mundo patefacere dignatus est. (*Esai. LXI. 2. Luc. IV. 19.*)

Anno enim decimo quinto principatus Tiberii Cæsaris (qui monarchiæ ipsius, ab excessu Augusti cæptæ, erat decimus tertius) Pontio Pilato procurante Judæam, tetrarcha Galilææ Herode (Antipa,) fratre autem ejus Philippo tetrarcha Iturææ & Thraconitidis regionis, & Lyfania Abylenes tetrarcha; sub Pontificibus Anna & Caiapha, factum est verbum Domini ad Johannem Zachariæ filium, in deserto. (*Luc. III. 1, 2.*) Juxta cujus præscriptum, Nazaræus hic, Sacerdos, & Propheta Domini, baptizabat in deserto Judææ (in quo posita urbes, *Josue XV. 16.* commemorantur) predicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum; (*Matth. III. 1. Marc. I. 4. Luc. III. 3.*) atque operam dans, ut qui post ipsum venturus erat Christus manifestus fieret Israël. (*Johan. I. 7, 8, 31.*) Quem ut certius agnosceret, hoc ipsi à Deo signum est datum ut super quem videret Spiritum sanctum descendentem & manentem, hunc sciret esse illum qui alios Spiritu sancto esset baptizaturus. (*Ibid. vers. 33.*)

Cæptum vero fuisse hoc illius ministerium maxime probabile est, die illi convenientissimo, mensis 7 die 10 (circa nostri Octobris diem 19.) qui & Pœnitentiæ fuit, cum solenni Jejunio conjunctus, in quo qui animam suam non affligeret, excindendus esset è populo suo; & Expiatoriis, quo summus Sacerdos, Christi à Baptista præmonstrati typus, solus in Sancta sanctorum ingrediebatur, oblato sanguine populi peccata expiaturus: idemque ille dies, quo *tuba* per totam terram personante Jubilæus indicendus mandabatur. (*Levitic. XXV. 9.*)

Ita Baptista, pœnitentiæ & remissionis peccatorum, per venturi Christi sanguinem acquirendæ, præco, veniens in omnem regionem circumjacentem Jordani, exaltabat sicut Tubam vocem suam, proclamans: *Agite pœnitentiam, appropinquavit enim regnum celorum.* Et exivit ad eum Hierosolyma, & tota Judæa, totaque regio circumjacens Jordani: (ex ingenti præferim illa populi turba, quæ finito festo Tabernaculorum, circa initium Novembris Hierosolymis revertebatur:) & baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua. (*Matth. III. 2, 3, 5, 6. Marc. I. 5.*)

Ipsè vero Johannes habebat vestimentum è pilis camelinis, & zonam coriaceam circa lumbos suos: (instar Eliæ, *II. Reg. I. 8.*) alimentum autem ejus erat locustæ (cibus quidem mundus; *Levitic. XI. 22.* sed vilis) & mel agreste. (*Matth. III. 4. Marc. V. 6.*)

Johannes Phariseos ad baptismum suum venientes acriter reprehendit [*Matth. III. 7. Luc. III. 7.*] tum reliquum populum, tum speciatim publicanos & milites, officium suum edocens. [*Luc. III. 10, -- 14.*] Expectante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Johanne, numnam ipse esset Christus; respondit ille. *Ego quidem baptizo vos aqua: sed venit qui validior me est, cujus non sum dignus qui solvam corrigiam solearum; ipse vos baptizabit Spiritu sancto & igni. Cujus ventilabrum in manu ipsius, & qui perpurgabit aream suam: & coget triticum in horreum suum, paleam autem exuret igni inextinguibili.* *Ibid. 15, - 17.* cum *Matth. III. 11, 12. & Marc. I. 7, 8.*

Quum baptizaretur omnis populus, venit Jesus Nazarethæ Galilææ ad Jordanem, ut à Johanne baptizaretur. [*Luc III. 21. Matth. III. 13. Marc. I. 9.*] Quo officium illud recusante, ut cui ipsi opus esset ab illo baptizari, & urgente Domino, oportere impleri à se omnem justitiam; baptizavit eum. [*Matth. III. 14, 15.*] Jesu tum incipiente esse annorum quasi triginta. [*Luc. III. 23.*]

Tum vero totius sacrosanctæ Trinitatis admodum illustris facta est patefactio. Filio enim Dei in assumpti humana natura ex aqua ascendente & orante, apertis cælis Spiritus Dei visu est corporea specie, tanquam columba, descendens super ipsum: & vox Patris de cælo audita dicens; Tu es Filius meus dilectus, in quo acquiesco. [*Matth. III. 16, 17. Marc. I. 10, 11. Luc. III. 21, 22.*]

Jesus autem plenus Spiritu sancto revertit à Jordane, & actus est à Spiritu in desertum. Ubi

4739 26

4740 27

per dies & noctes 40 tentante eum Diabolo, mansit inter feras, non comedens quicquam: & iis finitis postea efruit. [*Luc. IV. 1, 2. Matth. IV. 1, 2. Marc. I. 12, 13.*]

Triplici deinde tentatione Dominum Saranas est adortus: & finita omni tentatione, abscessit ab eo ad tempus, [*Matth. IV. 3, -- 11. Luc. IV. 3, -- 13.*] & accedentes Angeli ministrabant ei. [*Matth. IV. 11. Marc. I. 13.*] Reverfusque Jesus cum virtute Spiritus in Galileam. [*Luc. IV. 14.*]

Herodes Agrippa Aristobuli filius ex Cypro Phasaeli filia suscepit Agrippam juniorem, postremum Judæorum regem; cujus in Act. XXV. & XXVI. fit mentio. Annum enim ætatis agebat 17. cum pater interit. [*Joseph. lib. 18. cap. 7. & lib. 19. cap. ult.*]

4031 Bernice soror ejus, (cujus ibidem in Actis similiter fit mentio) nata est; Herodiregi Chal- 4741 28

4033 Quartus annus ministerii Johannis Baptistæ incipit: quo & preparatorium hoc illius ministerium (quæ potissima muneris ipsius pars fuit) finem accepit; ipso Domino, cui viam hæcenus paraverat, adveniente atque officium suum Propheticum exequente & illustribus miraculis, quæ nulla Johannes ediderat, obsequante. Cui magnifico apparatu, ab Esaiâ & Malachia ante tot secula tantopere celebrato, tam longum temporis spatium à nobis assignati nemo mirabitur, qui tempus exiguum tanto operi, absque miraculorum præsertim adminiculo, perficiendo minus par esse consideraverit, quantum à Johanne præstandum fuisse patri ipsius Zachariæ angelus Gabriel confirmaverat. [*Luc. I. 16, 17.*] *Multos filiorum Israël convertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ, ut convertat corda patrum in filios, & rebelles ad prudentiam iustorum; ut pareat Domino populum instructum.* Neque modicum aliquod spatium, sed plenum prædicationis curriculum, ante Christi adventum, à Johanne fuisse confectum, illa Pauli satis arguunt. [*Act. XIII. 24, 25.*] *Prædicante Johanne ante faciem adventus ejus baptismum penitentia omni populo Israël; quum impleverit Johannes cursum suum, docebat: Quem me arbitramini esse? non is sum ego; sed ecce venit post me, cujus non sum dignus pedum soleam solvere.*

Johannes enim, proximo ante adventum Christi die, quum ad eum, Bethabaræ baptizantem secus Jordanem, Judæi Hierosolymis Sacerdotes quosdam & Levitas è secta Pharisæica legatos misissent, sciscitatuos quisnam ipse esset, se non esse Christum, clarè professus est. Cumque negasset se ipsum Eliam esse, vel Prophetam illum (à Mose, *Deuteron. XVIII. 15.* prædictum; eundem quidem cum Christo, *Act. III. 22. & VII. 37.* sed à Judæis alium existimatum) & se illam ab Esaiâ prænunciatam dixisset fuisse *Vocem clamantis in deserto, Complamantem viam Domini*: illud, à Paulo laudatum, de Christo demum adjecit testimonium. *Ego baptize aqua: sed in medio vestrum stat quem vos non nostis. Hic ille est, qui post me venit, qui mihi antepositus est: cujus solearum ego non sum dignus qui solvam corrigiam.* [*Johan. I. 19, -- 28. cum V. 33.*]

Postero deinde die, Johannes venientem ad se Jesum conspicatus, ait: *Ecce Agnus Dei qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dicebam: Post me venit vir qui antepositus est mihi, quia prior me erat. &c. Et ego vidi. & testor hunc esse Filium Dei.* [*Johan. I. 29. -- 34.*]

Sequente die iterum stabat Johannes, & ex discipulis ejus duo. Et intuitus Jesum ambulantem, dixit: *Ecce Agnus Dei.* Quod duo discipuli audientes, Jesum secuti, apud eum manserunt diem illum: hora enim erat quasi decima. Horum unus Andreas, fratrem suum Simonem perduxit ad Jesum: qui eum intuitus, dixit: *Tu es Simon filius Jona, tu vocaberis Cephas.* [*Ibid. 35, -- 42.*]

Postero die, Jesus iturus in Galilæam, Philippum (qui erat ex Bethsaida, civitate Andree & Simonis Petri) sequi se iussit. Ille Nathaëlem subter ficum inveniens, perduxit eum ad Jesum: qui verè Israëlitam eum fuisse pronunciauit, in quo non esset dolus; seque ipsum Scalam cæli (in illo Jacobi somnio, *Genes. XXVIII. 12.* præmonstratam) super quam Angeli Dei ascendentes ac descendentes amodo cernerentur. [*Ibid. 43, -- 51.*]

Die tertio, nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: ad quas invitatus Jesus, aquam in vinum mutatam fecit signorum suorum principium. Atque in hunc modum gloria ejus manifestata, crediderunt in eum discipuli ejus. [*Johann. II. 1, -- 11.*]

Postea descendit Capernaum ipse & mater, & fratres (sive cognati) & discipuli ejus: manseruntque illic non multos dies. [*Johan. II. 12.*]

Ad publicum Christi ministerium jam perventum est: cujus acta, per quatuor Paschata distincta, ex quatuor Evangeliorum Harmonia hic exhibemus; à viro eruditissimo & in sacrarum litterarum studiis longè exercitatissimo Johanne Richardsono, S. Theologiae Doctore & Arzachadensis in provincia nostra Armanacha Ecclesiæ Episcopo dignissimo, concinnata. In qua illud singulare est; quod Temporis ordinem solus *Matthæus* neglexisse reperitur, à cæteris tribus (si fortè parenthesin illam, *Luc. III. 19, 20.* de Joanne ab Herode in carcerem conjecto exceperis) constanter observatum.

PRIMUM PASCHA MINISTERII CHRISTI. [Johann. II. 13.]

A quo primus annus LXX. & ultime Hebdomadis Danielis incipit;
in quo fœdus confirmatum est Multis. [Dan. IX. 27.
cum Matth. XXVI. 28.]

	JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
A scendit JESUS Hierosolymam ad Pascha.	II.			
Templum ingressus, vendentes ibi & ementes flagello abigit: & in authoritatis signum, Corporis sui Templum, à Judæis solvendi, & à se resuscitandi, ipsis pronunciat.	13			
Miracula operatur. Et multis ideo in eum credentibus, ipse se nos credit; sciens quid sit in homine.	14, 22			
Nicodemum, discipulum nocturnum, in mysterio Regenerationis, Fide in mortem ipsius, & Infidelium Condemnatione, instruit.	23, 24, 25			
Relictis Hierosolymis, in Judææ territorium, cum discipulis proficiscitur.	III.			
Demoratur illic; & Baptizat: [per manum scilicet Discipulorum, ab ipso, aut Johanne prius baptizatorum.] Johanne tunc in Enon baptizante: nondum enim conjectus fuerat in carcerem.	1, -21			
Questio oritur inter quosdam Johannis discipulos, & Judæos, de Purificatione.	22			
Discipulos suos de Jesu narrantes, æmulantesque; Johannes de se, suoque officio; Et de Jesu Christi, Dei Filii, excellentia, instituit: insigne hoc, & ultimum ante incarcerationem, edens de eo testimonium.	22, 23, 24			
Johannes Herodis Tetrarchæ cum fratris Philippi uxore incestum, & alia flagitia reprehendens, in carcerem ab eo conjicitur.	25			
Jesus audiens Johannem incarceratum; & Phariseos comperisse plures ab eo factos discipulos, & baptizatos, per manum scilicet discipulorum; relicta Judæa [ubi circiter 8. menses commoratus est] in Galileam rediit.	26, -36			
Opportebat autem eum transire per Samariam. Ubi mulierem Samaritanam prope urbem Sychar, & cives Sychar in sui agnitionem perducit, quatuor mensibus ante messem, [seu Pascha, circa medium mensis 9, Ab dicti.]			VI.	XIV.
Biduo in civitate Sychar commoratus in Galileam iter persequitur. [Qui secundus à Baptismo reditus ejus est à Judæa in Galileam.]			17, -20	3, 4, 5
A Galilæis receptus, qui quæ Hierosolymis fecerat vidissent; magna cum fama in Synagogis eorum prædicat.	IV.			IV.
In Cana filium regii (seu aulici) Capernaumi ægrotantem sanat. Quod erat alterum in Galilæa miraculum.	1, 2, 3			12
In Capernaum operatur miracula. Et postea Nazaretam venit, ubi educatus fuerat. Et in Synagogam ut consueverat intrans, & Prophetiam Esaïæ de se exponens, admirantibus primo civibus, at postea exandescens, ejectus est, & præcipitare eum de monte conantibus, ille per medium eorum discedit.	4, -42			
Relicta Nazareta, Capernaumi habitat. Ibi docet eos Sabbathis. Et percelluntur super doctrina ejus.	43, 44			
Spiritum immundum in Synagoga Capernaumi obmutescere jussum ejicit.		IV.	I.	
Egressus statim Synagoga, introiit domum Simonis & Andreæ; & loctum Simonis febricitantem sanat.	45	14, 15	14, 15	
Circa occasum solis, allatos undique ægrotos curat, & demones obmutescere iustos ejicit.	46-54			
Manè egreditur in desertum locum; & precatur: Simone, & aliis eum prosequantibus: & volentibus eum detinere turbis respondet, Evangelizandum sibi esse etiam aliis opidis.		16, -30		4744 31
	31, 32	21, 22		13, -17
	33, -37	23, -28		
	38, 39	29, 30,	VIII.	
		31		14, 15
	40, 41	32, 33,		16, 17
		34		
	42, 43,	35, -39		
	44			

Quum autem finivisset omnia verba sua audiente populo, ingressus est Capernaum. Et Centurionis servum, paralyticum ibi, & moribundum sanat.

Die sequenti proficiscitur in civitatem Nain; & unigenitum viduæ defunctum, & exortatum, resuscitat; unde fama ejus divulgatur.

Johannes in carcere detentus discipulorum relatione de fama factisque Jesu commotus, duos ex eis ad eum mittit, dicens, Tunc is es qui venturus erat, an alium expectabimus? Quibus cum responso abeuntibus, amplum Jesus de Johanne edit testimonium. Civitates ingratas cum probris increpat; & in Patris occultantis se, & revelantis, solo beneplacito, lubens acquiescit.

Rogavit autem eum Simo Phariseus, ut secum ederet. Et cum discumberet, mulierem peccatricem, pedes lachrymis rigantem, capillis tergentem, deosculantem, & ungentem, contra Simonem defendit, & absolvit.

Et factum est deinceps, ut ipse iter faceret oppidatim predicans; & duo secum illi erant cum eo; ministrantibus ei quibusdam mulieribus.

Oblatus est ei Dæmoniaco cæcus & mutus; & sanavit eum. Et contra Scribas & Phariseos, qui Hierosolymis descendebant, quod per Beelzebulem eiecisset demonia blasphemantes, se acriter defendit.

Tunc responderunt quidam de Scribis ac Phariseis dicentes, Præceptor, Velimus ex te signum videre. Quibus, cum multa acrimonia reprehensis, signum Jonæ solum proponit.

Quum autem adhuc loqueretur turbæ, narratur matrem, & fratres ejus aditare foris, visum, & colloquium ejus quærentes. Respondens Jesus, Quos pro matre, & fratre, & sorore, habeat, ostendit.

Illo verò die egressus Jesus domo sedit apud mare; & coacta est ad eum turba multa, adeò ut navigium ingressus sederet; & turbas in litore adstantes, per parabolam Seminantis, pluresque alias parabolæ, multa docet.

Dixit autem eis die illo, quum serum diei esset, Transeamus in ulteriorem ripam. Et cum quibusdam eum sequi volentibus responsum dedisset; Dimissa turba, acceperunt eum ut erant in navigio: Et magna tempestate orta, objurgat Jesus ventum, tranquillat mare, & periclitantes servat discipulos.

Et navigarunt ad ulteriorem ripam in regionem Gadarenorum seu Gergesensium, qua est in opposita ripa Galilææ. Ipsi egresso in terram, statim occurrerunt duo Dæmoniaco, sævi valde (quorum unicum memorant Marcus, & Lucas.) E quibus Dæmones ejecti, Jesu permittente, in porcos intrarunt.

Gadarenis, ut ab ipsis discederet, rogantibus; & dæmoniaco supplicante ut cum ipso esset, dimisso tamen, & in Decapoli prædicante quanta ipsi fecisset Jesus, in navigio ipse rursus trajecit in ulteriorem ripam, & demum in Urbem suam [Capernaum.]

Factum est autem ut quum revertisset Jesus, excepit eum turba: nam omnes expectabant: e: atque apud mare.

Tunc adveniunt eum discipuli Johannis, dicentes. Quare nos & Pharisei multum jejunamus; discipuli verò tui non jejunant; Quibus suum dat responsum.

Hæc eo loquente ipsis, Ecce venit Jairus, unus ex præfæctis Synagogæ; & multum precabatur eum pro filia unigenita, quasi annorum 12, agente animam. In itinere autem ad domum Jairi, mulier quæ erat in fluxione sanguinis ab annis 12, ex tactu fimbriæ pallii Jesu, illico sanatur. Filia autem Jairi jam mortua, verbo ejus in vitam revocatur: multum imperante ipso ne quis id resciret.

Quumque digrederetur illinc, sequenti sunt eum duo Cæci: Quorum oculos aperit: & graviter interminatus est, sed frustra, ne quis id sciret.

	JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
		VII.		VIII.
		1,--10		5,--13
		11,--17		
		18,--35		XI.
				2,--30
		36,--50		
		VIII.		XII.
		1, 2, 3		
			12,--30	22,--37
				38,--45
		VIII.		
		19, 20	31,--35	46,--50
		21		
		VIII.	IV.	XIII.
		4,--18	1,--34	1,--55
		VIII.		VIII.
		22,--25	35,--41	18,--27
			V.	
		26,--36	1,--16	28,--33
		37, 38,	17,--20	34
		39		
		40	21	
				IX.
				14,--17
		41,--56	22,--45	18,--26

ipst

	JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
<i>Ipsis autem egredientibus, ecce obtulerunt ei hominem mutum demaniacum. Et ejecto demonio loquutus est mutus; mirante turba; blasphemantibus Pharisæis.</i>				32, 33, 34
<i>Et obibat Jesus urbes omnes ac vicos; docens, & sanans. Et venit in Patriam suam, & sequuti sunt eum discipuli ejus; & sabbatho in Synagoga docens, à civibus, licet admirantibus iterum contemnitur, faberque vocatur.</i>			VI. 1,--6	35 XIII. 54,--58
<i>Et circuibat vicos in orbem, docens.</i>			6	IX. 35,--42
<i>Commiseransque turbam, mellemque multam, & operarios paucos, dicit discipulis, rogandum Dominum ut emittat operarios.</i>				
<i>Tunc 12 Apostolos, binos mittit, mandatis, & potestate instructos, ad Prædicandum, & Sanandum.</i>		IX. 1,--5	7,--11	X. 1,--42
<i>Et factum est quum finem fecisset Iesus præcipiendi discipulis suis, ut digressus illinc, doceret & prædicaret in Urbibus eorum.</i>				XI. 1
<i>Excuntes autem duodecim obibant singulos vicos, Euangelizantes & Sanantes ubique.</i>		6	12,--16	
4035 <i>XV. Kalend. Novembris, Sejanus cæsus est. [Tacit. Annal. 6. cap. 25.] Quo sublato, mox cognovit Tiberius consilia ab illo fuisse crimina, que adversus Iudæos detulerat. Proinde mandavit omnium provinciarum præsidibus, ut opidatim huic genti parcerent, exceptis reis paucis admodum: cæterum de ritibus eorum nihil novarent; sed commendatos haberent, tum viros ipsos ut pacis amantiſſimos, tum mores eorum legesque ut conferentes ad tranquillitatem publicam. [Philo, de legat. ad Caium.]</i>				4745
<i>Mortuo Severo Egypti præside, Tiberius ex amicorum suorum cohorte successorem in sex annos illi dedit Flaccum Avilium: qui per quinque priores, quibus in vivis fuit Tiberius, cum laude provincia præfuit. [Philo, lib. in Flaccum.]</i>				
<i>Decollatur Johannes Baptista.</i>				XIV. 6,--11
<i>Quumque hoc audissent discipuli ejus, venerunt & sustulerunt cadaver ejus, & posuerunt in monumento, & renuntiaverunt Jesu.</i>			17,--28 19	12
<i>Herodis Tetrarchæ, & aliorum, de fama ejus audientium, Opiniones de Jesu. Qui Herodes studebat eum videre.</i>		7, 8, 9		1,--4
<i>Reversi Apostoli narraverunt Jesu quæcunque fecerant.</i>		10	30	
<i>Hæc de morte johannis, & Apostolorum factis, quum audisset Jesus, dixit eis, Venite vos seorsim in desertum locum, & requiescite paululum. Nam præ turba ne cibum quidem capere ipsis vacabat. Ipse igitur, assumptis duodecim, secessit illinc navigio privatim in locum desertum urbis que vocatur Bethsaida. Et quum hoc audisset turba, pedibus sequuta est eum ab urbibus; præveneruntque eum: Et ipse eos docebat, & sanabat.</i>		10, 11	31,--34	13, 14
<i>Subiit verò in montem Iesus, & ibi sedit cum discipulis.</i>				VI. 15,--16
<i>Prope autem erat Pascha. Quum autem serum diei esset; 5 panibus hordeaceis, & 2 pisciculis, quasi 5000 pascebat viros, absque mulieribus, & puerulis, 12 cophinis fragmentorum remanentibus. Et quum volebant eum Regem facere, statim adiecit Iesus discipulos inscendere in navigium, & præire sibi in ripam alteram, Bethsaida oppositam, Capernaumum versus. Ipse verò ascendit in montem privatim ad orandum. Provecti autem quasi stadia 25. aut 30. vento contrario insurgente, quarta noctis vigilia ibat ad eos Jesus, ambulans super mare, volebatque eos præterire. Et perterritis se revelat: Petrumque demergentem reprehendens, servat; obstupescens omnibus. Et quum trajecissent venerunt in terram Genesaret. Tunc ipsis egressis è navigio, statim agnito eo, quocunque introivit, attrulerunt ægrotos, ut vel fimbriam pallii ejus tangerent, & sanabantur.</i>		1,--21	12,--17	35,--36
<i>Postero à traiectione die, turba que substiterat cis mare, ingressi sunt & ipsi in navigia, & venerunt Capernaumum, querentes Iesum. Quibus concionatur, in Synagoga Capernaumi, de Pane vitæ. Et murmurantibus Judæis, se Panem vitæ asserit. Unde multis discipulorum recedentibus; & Apostolis abire nolentibus, unum tamen ex eis Diabolum pronunciat.</i>		22,--71		

TERTIUM PASCHA MINISTERII
CHRISTI. [Johann. VI. 4.] *A quo tertius
annus LXX. Hebdomadis Danielis incipit.*

Qui Hierosolymis adveniant Scriba & Pharisei, adie-
runt Jesum; & quum vidissent quosdam ex discipulis
ejus postulis manibus, id est, illotis, edere panem, conque-
si sunt, quod non ambularent secundum Traditionem Senio-
rum. Quibus, de Traditionibus respondet, quod abolerent
mandatum Dei, ut Traditiones Hominum frustra servarent.
Et turbam docet; quod domi discipulis exponit; Nihil quod
ingreditur, sed ea quæ egrediuntur ex homine, eum polluere.

Et illinc surgens, abit in partes seu confinia Tyri & Sido-
nis. Sed non potuit latere. Mulierem enim Chanaanam,
seu Græcam, Syrophœnissam, pro filiola malè à dæmonio
impuro vexata, constanter intercedentem, ob fidei magni-
tudinem collaudans, dæmonium è filiola expellit.

Tunc regressus è finibus Tyri & Sidonis, venit ad mare
Galilee per medios fines Decapolis. Et offerunt ei surdum,
difficiliter loquentem; quem sanat: interdicens, sed frustra,
ne cui dicerent.

Et quum ascendisset in montem, sedit illic, & mirante
turba, sanat plurimos.

Diebus illis, quum multa omnino turba esset, jam triduum
permanens apud eum in deserto, septem panibus, & piscicu-
lis 4000 pavit viros, absque mulieribus & puerulis, septem
Sportis fragmentorum residuis.

Et statim ingressus in navigium cum discipulis suis, venit
in partes Dalmanutha, seu fines Magdala.

Proderunt autem Pharisei, Signum è celo ab eo quærentes.
Et ipse altè ingemiscens, hypocritis faciem cæli discernere
noscentibus, Signum negat, nisi illud Jonæ. Relictisque eis,
ingressus rursus navigium, abit in ulteriorem ripam.

Et quum venissent discipuli ejus in ulteriorem ripam,
obliti fuerant sumere panes; & panem non nisi unum ha-
bebant secum in navigio. Tunc dixit eis Jesus, Cavete à
fermento Phariseorum, & Sadduceorum, & fermento He-
rodis. Eosque de pane oblivioni tradito propterea disceptan-
tes, Jesus ex antea actis in Panis multiplicatione miraculis
acriter redarguens, de fermento, non Panis, sed Doctrinæ,
intelligentiores reddit.

Venit autem Bethsaida: & obtulerunt ei cacum. Qui
extra vicum ductus, & sputo, manuumque impositione
gradatim visum recuperans; ne cuiquam dicat inhietur.

Egressus est autem Jesus, & discipuli ejus, in vicos Cæsa-
rea Philippi. Et factum est ut quum ipse seorsim oraret,
& jam in via esset, ut interrogaret discipulos, dicens eis,
Quemnam esse me dicunt homines? Responso dato: Vos
autem, ait, Quem me dicitis esse? Respondentem Petrum
beatum dicit: Promissiones annectit: & discipulis interdi-
cit, ut nemini dicerent, se esse Jesum illum Christum. Præ-
dicit eis de Morte, & Resurrectione sua. Petrumque, ideo
objurgantem, Satanam vocat. Discipulisque, & Turbæ,
de Cruce omnibus subeunda eum sequi volentibus, concio-
natur: Prædicit denique Transfigurationem suam.

Factum est autem post hæc verba quasi dies 8. (6. inter-
mediantibus) ut in monte sublimi transfiguraretur. Et
quum descenderent de monte, mandavit eis nemini dicere
quod viderunt, usque quo Filius hominis à mortuis resurgat.
Ipsi autem siluerunt: mutuo quærentes, Quid illud esset à
mortuis resurgere. Et interrogans eum, Cur Scribæ di-
cunt, oportere ut Elias veniat; Responsum accipiunt,

JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
		VII. 1,--23	XV. 1,--20
		24,--30	21,--28
		31,--37	
			29,--30 31
		VIII. 1,--9	32,--38
		10	39
			XVI. 1,--4
		11, 12, 13	
		14, 21	5,--12
		22,--26	
	18,--27	27,--38	13,--28
		IX. 1,--13	XVII. 1,--13
	28,--36		

I. Vsser. Annal. p. post.

	JOH.	LUC.	MAR.	MAT.	Anno Periculi Juliane.	Anno de Christi Natiuitate.
quo intelligunt de Johanne Baptista, Elia illo, Jesum loquentum esse.						
<i>Factum est autem sequenti die, ut quum ipsi descendissent è monte, & venisset ad discipulos suos, vidit turbam multam circa eos, & Scribas cum eis altercantes. Et statim tota turba viso eo expavit: & accurrentes salutaverunt eum. Et interroganti de altercatione, Respondet pater Lunatici, de filio suo habente Spiritum impurum, mutum, & surdum; & discipulis ejicere eum non valentibus. Expulso per Jesum dæmonio, sanatus filius patri redditur; mirantibus omnibus. Domique respondet discipulis, cur dæmonem ejicere non poterint.</i>		37, 42	14, 29	14, 21		
<i>Et illinc egressi, una iter faciebant per Galileam; nec volebat ut quisquam id sciret. Et docebat discipulos de Morte, & Resurrectione sua. Ipsi verò ignorabant hoc dictum: & contristati vehementer timebant eum interrogare.</i>	43, 44	45	30, 31, 32	22, 23		
<i>Quum autem venissent Capernaumum, Petrus de solvendo à Jesu didrachmate interrogatur. Et quum ingressus esset domum Jesus, præveniens Petrum, staterem in Pisce inveniendum, tributum pro se, & Petro solvendum jubet.</i>				24, 27		
<i>Capernaumi interrogat discipulos Jesus, Quid in via inter se discipulassent: Silentique primo, dicentesque postea, Quisnam maximus est in regno celorum; puerulum statuendo in medio, humilitatem, qualem puerili, docet. De offendiculis etiam monet mundum: Ne manus, pes, vel oculus, faciat ut offendas, cavendum: Parvulos non contemnendos: fratrem in nos peccantem, arguendum; etiam ab Ecclesia ligandum, vel solvendum: & septuagies septies usque condonandum; ut in parabola duorum Regi debitorum ostendit.</i>	46, 47	48	33, 37	XVIII, 1, 35		
<i>Respondit autem ei Johannes dicens, Vidimus quendam per nomen tuum ejicientem demonia. Quem non prohibendum docet Jesus. Iterumque de parvulis non offendendis: & ne manus, pes, vel oculus faciat ut offendas, cavendum monet.</i>		49, 50	38, 50			
<i>Junius Gallio, qui Tiberio adulari studens, ut ejus milites exactis stipendiis in subselliis equitum spectacula viderent sententiam dixerat, missus ab eo in exilium est: hoc nomine, quod militibus persuadere voluisse videbatur, ut Reipublica potius quàm Tiberio studerent. Et quia incusabatur facile toleraturus exilium, delecta Lesbo insula nobilitate amœna; Romam inde retractus est, & magistratuum custodia traditus. [Tacit. Annal. 6. cap. 3. Dio, lib. 58. pag. 632.]</i>						
<i>Cassius Severus Orator 25. exilii sui anno mortuus est (in Seripho insula,) ad tantam redactus inopiam, ut pannum vix haberet quo secreta contegeret. [Hieronym. in Chronico.]</i>						
<i>Rome ad Patres à Quintiliano tribuno plebis de libro Sibyllæ relatum est, quem Caninius Gallus quindecimvir recipi inter ceteros ejusdem vatis, & ea de re Senatusconsultum postulaverat. Quo per discessionem facto, misit litteras Tiberius: quibus modicè tribunum increpans ut ignarum antiqui moris ob juventam, Gallo exprobrabat, quod scientia ceremoniarumque vetus, incerto auctore, ante sententiam collegii, non ut assolet lecto per magistrōs (Sacerdotum) estimatoque carmine, apud infrequentem senatum egisset. Itaque notioni Quindecimvirum liber tunc subjectus est. [Tacit. Annal. 6. cap. 12.]</i>						
4036 <i>Versabatur Jesus posthac in Galilea: nolebat enim in Judæa versari, quia studebant eum Judæi interimere. Propè erat Festum Judæorum, scenopegia, seu Tabernaculorum. Ad placitum autem fratrum, nondum in eum credentium, non ascendit ad Festum Jesus; sed post eos, velut occultè. Factum est autem, interim dum completeretur tempus quo sursum reciperetur, tum ipse faciem suam direxit ad eundem</i>						VII. 1-10
		51, 56				

Anno Mandi.

	JOH.	LUC.	MAR.	MAT.		
Hierosolymam. Misitque nuncios ante faciem suam; qui profecti ingressi sunt in vicum Samaritanorum ad parandum hospitium. Quibus non recipientibus; & discipulis, ignem volentibus e caelo in eos descendere, objurgatis, in alium vicum abierunt.		57, 62				
Factum est autem, ut proficiscentibus ipsis, quibusdam eum sequi volentibus, Responsum Jesus dederit singulis.		X.				
Post hac autem misit Jesus LXX. discipulos ante faciem suam, binos in omnem urbem & locum, quo futuram erat ut ipse veniret; mandatis, & potestate instructos.		1, -- 16				
Turba quarente; & de ipso missitante; Festo jam medio Jesus in Templo docet. Admirantibus de doctrina, Respondet, Doctrinam, non suam esse, sed ejus qui misit eum. Conviciantibus item; eique objicientibus; Respondet multa! Ministri mittuntur qui prehendant eum. Ultimo autem die & magno illo Festi, clamante Jesu de Fide in eum, dissidium ortum est in turba propter eum. Ministri autem qui erant missi; & Nicodemus, coram Phariseis obloquentibus, Personam ejus, causamque defendunt.	11, -- 53					
Jesus autem profectus est in montem Olearum. Et diluculo rursus in Templo sedens docet. Et mulierem in adulterio deprehensam nolens [ut iudex] condemnare, monet ne deinceps peccet. in gazophylacio Templi docens. Se lucem esse mundi asserit: & se de seipso testantem defendit. Multa docet, de Patre; de Se; Quo vadat; Quis sit: de Patre eorum Abrahamo: de servitute Peccati; & Diaboli: de se demonium non habente: de morte non gustanda, si quis Sermonem ejus servaverit: his verbis concludens, Prinsquam Abraham existeret, Ego sum Sustulerunt ergo lapides ut jacerent in eum. Jesus autem occultravit se, & exivit e Templo, quum transivisset per medios ipsos; & ita prateriit.	VIII. 1, -- 59					
Præe grediens autem vidit mendicum cecum à nativitate. Qui videns factus à Jesu; post multas examinationes, ipse, & parentum ejus, ejectus è Synagoga, adoravit eum.	IX. 1, -- 41					
Concionatur porro de Se, ostio Ovilis; & Pastore illo Bono; de Furibus item, & mercenariis. Et dissidium rursus ortum est inter Judæos propter istos sermones.	IX. 1, -- 21					
Reversi sunt autem LXX, cum gaudio. Quos ultra monet Jesus, & instruit: exultans spiritu: & Beatos eorum oculos, privatim eis dicens.	17, -- 24					
Tunc ecce quidam Legis interpret querit. Quid faciendo vitam æternam possidebo? Qui à Jesu ad Legem remittitur: & quis sit Proximus, Parabola de homine incidente in latrones, docetur.	25, -- 37					
Factum est verò inter eundem, ut ipse ingrederetur in quendam vicum; in domo Marthæ receptus; ipsa ministrante; & sorore Maria Sermonem Jesu audiente; quæ eam ob causam Marthæ prælata est.	38, -- 42					
Et factum est, ut quum ipse oraret quodam in loco, postquam cessasset, diceret ei quidam ex ejus discipulis, Domine doce nos orare, prout & Johannes docuit discipulos suos. Unde præscribit secundo eandem Orationem Dominicam: Argumenta addens, ad orandi constantiam, & Fidei in obtinendo confirmationem promovendam.	XI. 1, -- 13				4746	33
Ejecit etiam demonium quod erat mutum; mirante turba: Et contra blasphemantes confirmat, se per Beelzebulem demonia non ejicere.	14, -- 26					
Factum est autem quum hæc diceret, quod mulier è turba dixit ei, Beatus venter qui te portavit. Cui responsum dat.	27, 28					
Quum autem turba aggregaretur apud eum, coepit dicere, Gens ista Signum requirit: sed non dabitur, nisi illud Jonæ. Adjiciens Reginam Austri; & Ninevitas, gentem istam condemnaturos. Et considerandum, ait, Num lumen quod in te est, tenebræ sint.	29, 36					
Quum autem hæc loquutus esset, rogavit eum quidam Pha-	37, -- 54					

I. Vsser. Annal. p. post.

K k k k ij rifeus

risans, ut pranderet apud se. Qui non abluentem Jesum admiratus; severe ipse, una cum Pharisæis, ob externam sanctitatem seu simulationem, internam improbitatem, avaritiam, & superbiam, reprehenditur. Et vā similitur Legis interpretibus comminatur Jesus.

Interea quum aggregata esset permulta turba, Discipulis dicit, cavendum esse à fermento Pharisæorum, quod est Hypocrisis: nec timendum ab eis qui interimunt corpus.

Dixit autem ei quidam è turba, Dic fratri meo ut partiatur mecum hereditatem. Cui dixit, Quis me vobis iudicem fecit? Unde contra Avaritiam concionatur; in Parabola divitis ædificati horrea majora: & contra anxiam, infidam, & inutilem de hujus vitæ necessarii sollicitudinem: mandans, ut querant potius Regnum Dei; & similes sint præstolantibus adventum Domini; ut fidum & prudentem dispensatorem decet. Ignem dissidiorum ob Evangelium se in terram immisurum ait. Hoc autem præstitutum tempus, qui fit ut non explorent, eis impropert.

Adfuerunt autem eo ipso tempore quidam annunciantes ei de Galilæis quorum sanguinem Pilatus miscuerat cum ipsorum sacrificiis. Indè respicientiam Jesus prædicat. Et Parabolam de Ficu non ferente fructum proponit.

Docebat autem in quadam synagoga Sabbatho. Et ecce mulier adfuit habens spiritum infirmitatis ab annis 18. eratque incurva. Quam sanat Sabbatho. Factumque contra Præfectum Synagoga indignantem, vindicat. Deinde Regnum Dei, grano sinapis; & Fermento assimilat.

Peragrabat singulas urbes, & vicos, docens, & iter faciens Hierosolymam. [ad Encania scilicet.]

Dixit autem ei quidam, Num pauci sunt qui servantur? Respondet, Contendendum, intrare per angustam portam.

Eo ipso die accesserunt quidam Pharisæi, dicentes, Exi, & abi hinc; nam Herodes vult te interimere. Quibus responsum reddit intrepidum.

Et factum est, ut quum venisset domum cujusdam ex primoribus Pharisæis Sabbatho ad edendum panem, Hydropticus aderat coram eo. Quem sanat: Factumque in Sabbatho defendit. Dicitque Parabolam eis qui vocati fuerant. Et docet eum à quo fuerat vocatus.

Hoc autem quum audisset quidam ex eis qui simul discumbebant, dixit ei, Beatus qui edit panem in regno Dei. Cui respondens, Parabolam proponit de magna cœna; & factis singulis Vocatorum excusationibus.

Ibat autem turba multa cum eo: Et conversus, concionatur eis de vita ipsa relinquenda propter Christum: Proponens parabolam hominis turrim ædificaturi; & Regis ad prælium profecturi.

Accedebant autem ad eum omnes Publicani, & peccatores, ut eum audirent. Et murmurantibus Pharisæis & Scribis; Loquitur ad eos Parabolam Ovis perditæ; Drachmæ, & Filii prodigi.

Dixit autem etiam discipulis suis, Parabolam Dispensatoris dissipantis, ad dominum delati, una cum ejusdem Applicatione: Audiebant autem hæc omnia etiam Pharisæi, qui erant avari, & fannis eum excipiebant. Tunc contra eos concionatur: & quædam docet alia: & Parabolam Divitis deliciis se oblectantis, & Lazari mendici, enarrat.

Ait autem Discipulis, Væ illi per quem offendicula eveniunt. Docetque, peccanti in te fratri ignoscendum esse.

Tunc dixerunt Apostoli Domino, Adde nobis fidem. Quibus de vi Fidei respondet. Et parabola servi arantis, & statim ministrantis, ostendit, Quod cum omnia fecerint, servi tamen inutiles sint; nam quod debuerint facere fecerunt.

Et factum est inter eundem Hierosolymam, ut ipse transfret per mediam Samariam, & Galilæam. Quum autem ingrede-

JOH. LUC. MAR. MAT.

XII.

1,--12

13,--59

XIII.

1,--9

10,--21

22

23,--30

31,--35

XIV.

1,--14

15,--24

25,--35

XV.

1,--32

XVI.

1,--31

XVII.

1,--4

5,--10

11,--19

	JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
retur in quendam vicum, occurrerunt ei decem leprosi. Qui inter eundem, ex mandato Jesu, ad Sacerdotes, purificati sunt. Quorum unus, Samaritanus, ad gratias ei agendas redit.				
Et interrogatus à Phariseis, Quando venturum esset Regnum Dei; Responder, non veniet Regnum Dei ita ut observari possit: sed intus est. Et discipulis dicit, Quod secundum dies Noë, & Loti, erit dies quo Filius hominis detegetur: sed prius oportet illum multa pati.		20,--37		
Dixit autem eis etiam Parabolam, quod oportet ipsos semper orare; exemplo viduæ intercedentis apud iniquum judicem: cum Deus justus vindex sit.		XVIII. 1,--8		
Dixit etiam quibusdam qui sibi persuaserant se justos esse, & pro nihilo habebant reliquos, Parabolam Pharisei, & Publicani, in Templo orantium.		9,--14		
Facta sunt autem Encenia Hierosolymis; & hyems erat. Et ambulabat Jesus in Templo, in Porticu Salomonis. Cinxerunt igitur eum Judæi, & dixerunt ei, Quousque animam nostram suscipis? Si tu es Christus ille, dic nobis aperiè. Quem asserentem; idque ex operibus: dicentemque, Ego & Pater unum sumus, sustulerunt rursus lapides, ut eum lapidarent. Defendentemque se Deum esse, ex Scriptura, & Operibus, rursus studebant eum prehendere: sed exiit ex eorum manu.	22,--39			
Abiitque rursus in trajectum Jordanis, in eum locum ubi primum fuerat Johannes quum baptizaret; mansitque illic, & multi venerunt ad eum; & ut consueverat, docebat eos, & sanabat: multique illic crediderunt in eum.	40,41, 42		X. 1	XIX. 1,2
Tunc adierant eum Pharisei, tentantes eum, & dicentes ei, Licet homini dimittere uxorem suam quavis ex causa? Negat illud Jesus; & tam Mosaicum discessionis libellum objicientibus Phariseis, quam discipulis dicentibus, Tum non expedire uxorem ducere, responsum dat.		2,--12		3,--12
Adferebant autem ad eum etiam Infantes, ut manus eis imponeret, & precaretur. Et objugatis discipulis prohibere volentibus, cum manus imposuisset eis, & benedixisset, profectus est illinc.	15, 16, 17		13,--16	13, 14, 15
Egrediente autem ipso ut sese daret in viam, accurrit ei adolescens, unus ex primoribus, dives valde, dicens, Magister bone, quid faciendo vitam æternam possidebo? Jesus, de Titulo dicens, ablegat ad præcepta: dicentem se observasse, diligit; vendere omnia justum, & distribuere pauperibus, valde tristem dimittit: de divitibus seu avaris duriter pronunciat: Et Petro dicente, Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, factas Apostolis duodecim proprias, reliquisque sequentibus insignes edit Promissiones. Additque, multi autem primi erunt ultimi, & ultimi primi. Quod Simili operatorum in vineam conductorum ostendit. Multi enim sunt vocati, pauci electi.	18,--30		17,--31	16,--30
Erat autem infirmus Lazarus à Bethania. Miserunt ergo sorores ejus ad Jesum, nunciantes de morbo. Ut ergo audivit illum ægrotare, tum quidem mansit duos dies in eo loco ubi erat. Deinde postea dixit discipulis, Eamus in Judæam rursus. Dicentibus, modo studebant te Judæi lapidare, & rursus illuc abis? Respondens Jesus, dixit postea eis, Lazarus dormit; de morte loquens, non somno; eamus ad eum. Eamus, inquit Thomas, & nos, ut moriamur cum eo.	XI. 1,--16			XX. 1,--16
Venit Iesus ad limites Bethania, & invenit Lazarum quartum jam diem in monumento agere. Martha autem occurrente ei, de Resurrectione colloquuntur. Et Maria audiens, cito venit ad eum, extra vicum, ubi occurrerat ei Martha: & flentem videns, flens ipse, venit ad monumentum: Et cum jubente Jesu lapidem sustulissent, Patri gratias agens, è monumento eum evocat: multis ideo credentibus: & quibusdam abeuntibus ad Phariseos, narrantibusque que fecerat Iesus. Coacto igitur concilio; & Caipha de Jesu prophetante, ab illo die consultabant una ut interimcerent eum: præcipientes ut si	17,--54			

quis noscet ubi esset, indicarent, ut prehenderent eum. *Iesus ergo non palam amplius ambulabat inter Indæos; sed abiit illinc in urbem Ephraim: & illic commorabatur cum discipulis.*

Erant autem in via ascendentes Hierosolyma; & præibat eis Iesus, & expavescebant. Ipse autem assumptis rursum duodecim, illis cepit dicere quæ sibi erant eventura. Ipsi vero nihil horum intellexerunt.

Tunc accedunt ad eum Iacobus & Iohannes, filii Zebedæi, & mater, petentes sessionem ad dexteram & sinistram Iesu. Responso tandem repulsi, & indignantes cæteri; admonentur omnes, ut qui voluerit fieri magnus, & primus inter eos, sit omnium minister & servus.

Factum est autem ut dum ipse appropinquaret Iericho, cæcus quidam sederet apud viam mendicans: & percontatione cognoscens Iesum Nazaræum transire, instanter, licet objurgatus, misericordiam implorat: Et adductus, visumque recipiens; sequebatur eum glorificans Deum.

Iesus autem ingressus Iericho, transibat: Zacchæum videns in lycomoro, dicit ei, Hodie domi tuæ oportet me manere.

Egredientibus autem ipsis urbe Iericho, sequuta est eum turba multa. Et duobus cæcis [quorum unus erat Bartimæus] visum restituit. Et ipsi sequuti sunt eum.

Hæc autem ipsis audientibus, eo quod essent prope Hierosolymam, & quod putarent fore, ut illico Regnum Dei appareret, pergens, dixit Parabolam, de homine Nobili in longinquam regionem profecturo; & decem servis decem minas dante, ut negotiarentur, donec reverteretur: & quum rediisset, cognoscente quis quid negotiandi confecisset; & pro mensura lucris illis retribuente.

Prope autem erat Pascha. Et multi ex illa regione ascenderunt Hierosolymam ante Pascha, ut purificarent se.

Iesus ergo sex ante Pascha diebus venit Bethaniam. Eceperunt ei cenam: Lazaro una discumbente: Maria pedes ungente, & capillis extergente; & Iesu eam contra Judam defendente. Turba autem multa venit, non propter Iesum tantum, sed etiam ut Lazarum viderent. Consultarunt autem primarii Sacerdotes, ut Lazarum etiam interimerent: quia multi ex Judæis propter eum credebant.

Et his dictis, antegrediebatur ascendens Hierosolymam. Et factum est, quum appropinquasset Bethphage, & Bethania, ad montem qui vocatur Olearum, [mensis Martii die 29.] misit duos de discipulis ejus pro pullo alligato, cui nullus unquam hominum insedit. [Afnæque etiam Matthæus meminit.]

Adduxerunt igitur Pullum ad Iesum, & injecerunt ei pallia sua, & insedit ei. Et turba multa quæ venerat ad diem Festum, prodiit ei obviam: plurimis sternentibus vestimenta sua in via; aliis ramos frondesque arborum. Et quum jam appropinquaret ad descensum montis Olearum, clamabat turba quæ præibat, & quæ sequebatur, Hosanna Filio David. Et aliquibus Pharisaorum è turba dicentibus ei; Objurga discipulos tuos, Responsum dat. Pharisei ergo dixerunt inter se, Videtisne nos nihil proficere? ecce mundus eum sequutus est.

Et ut appropinquivit, visa urbe flevit super ea: ruinam ejus extremam prænuncians.

Et quum introisset Hierosolymam, commota est universa urbs, dicens, Quis est hic?

Et introivit Iesus in Templum Dei; & ejecit vendentes, & ementes in eo. Cæcos, & claudos, in Templo sanat. Puerosque in eo clamantes Hosanna, contra Sacerdotes & Scribas indignantes justificat. In Templo quotidie docet; auditoribus diligenter auscultantibus: primariis vero Sacerdotum, & primoribus plebis perdere eum studentibus.

JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
	33, 34	32, 33, 34	17, 18, 19
		35, 45	20, 28
	35, 43		
	XIX. 1, --10	46, 52	29, 34
	11, --27		
55, 56 57			
XII. 1, --11			
	28, --35	XI. 1, --7	XXI. 1, --7
12, --18	36, 40	8, 9, 10	8, 9
19	41, 44		10, 11
	45, 46	II	12, 13, 14, 15, 16
	47, 48		

	JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
Innuente autem Petro dilecto discipulo, ut percontaretur quis esset: respondet Jesus, Ille est cui ego intinctam offulam dederò. Eamque dedit Judæ. Dixitque ei, Quod facis, mox facito. Hoc autem nemo accumbentium intelligebat. Ille igitur accepta offula statim exiit: erat autem nox.				
Quum ergo exiisset, dicit Jesu, Nunc glorificatus est Filius hominis, & Deus glorificatus in eo. Monetque de instante habitu suo: mutuaque eorum dilectione. Dixit etiam Dominus, Simon, Simon, ecce satanas appetit vos quos ventila: et sicut triticum: sed pro te oravi; & tu stabili fratres. Et Petro nimium confidenter dicenti, Animam meam pro te deponam, responder, Non emittet vocem gallus, donec ter me abnegaveris. Dixit etiam eis, At nunc qui crumenam habet, tollat eam: & qui non habet, emat gladium. Dicentibus autem, Ecce duo gladii hic; responder, Satis est.		31, -38		
Contra tristitiam ex morte ejus conceptam, ex usu ejus, consolatur eos. Quæstionibus Thomæ, Philippi, & Judæ, [qui & Lebbaeus, cognominatus Thaddæus, filius alter Alphæi, fraterque Jacobi] sigillatim respondet. Promittit Spiritum sanctum discipulis Doctorem. Pacem suam relinquit eis. Iterumque monens de morte instante, fructuque ejus letabili; Surgite, inquit, abeamus hinc. Et quum hymnum cecinissent, exiiverunt versus montem Olearum.	XIV. 1,--31		26	30
Inter eundem, per similitudinem Vitis & Palmitum hortatur ad fructum ferendum: hortatur ad permanendum in dilectione Dei erga eos: ad mutuam inter se amorem: ad mundi odium perferendum, ut qui odio habet Christum ipsum: Et ne persecutionibus offendantur. Iterumque contra tristitiam de morte sua consolatur eos, per promissionem mittendi ad eos Paraclæti, Spiritus veritatis; cujus officium, erga mundum, erga ipsos, describit. Monensque, paulisper esse, & non conspicient eum: Discipulis, quid illud esset nescientibus, id ipsum explicat: Et tristitiam eorum prædictam de morte ejus, vertendam, ait, in gaudium, exemplo mulieris puerulum parturientis; idque ex reditu ejus ad eos; ex amore Patris erga eos, ejusque prompta petitionum exauditione, quas nomine suo facturi sint. Demum expressè dicenti, Prodi à Patre, & veni in mundum; iterum relinquo mundum, & proficiscor ad Patrem; Discipuli dixerunt, Ecce nunc apertè loqueris, credimusque te à Deo prodidisse. Quibus responder, Tempus modò venire, quum dispergentur quisque ad sua, & Christum solum relinquent. Tandemque divinissima ad Patrem Oratione, pro mutua gloriæ suæ, & Patris, illustratione; pro Apostolis; pro toto credentium grege, conclusionem ponit.	XV. 1,--27			
Hæc quum dixisset Jesus, cum discipulis suis, profectus est. ex monte, trans torrentem Cedron, in montem Olearum.	XVI. 1,--33			
Tunc dicit eis Jesus, Omnes offendemini in me nocte hac: sed postquam suscitatus fuero, præibo vobis in Galilæam. Petro dicenti, Etiam si omnes offendantur, at non ego; Jesus ait, Hodie, nocte ista, priusquam bis vocem gallus miserit, ter me abnegabis. Ille verò, omnesque discipuli replicant, Si oportuerit commori tibi, te non abnegabimus.	XVII. 1,--26			
Veniunt igitur in locum, cujus nomen est Gethsemane; ubi erat hortus, in quem introiit ipse, & discipuli ejus. Dixitque eis, Orate, ne introeatis in tentationem. Sedete hic usque quò profectus precatus fuero illic. Et assumpto Petro, & duobus filiis Zebedæi, cepit gravissimè angere: dixitque eis, Manete hic, & vigilate. Et progressus paululum, quasi ad jactum lapidis, positus genibus, oravit, de transferendo poculo hoc. Conspectus est autem ei Angelus è cælo, corroborans eum. Reditque, reperiens discipulos dormientes; quos reprehendit, monetque. Secundò abit, & precatur intentius; constitutus in angore, sudans quasi guttos sanguinis. Et quum rediisset, reperit eos rursus dormientes præ tristitia; erant	XVIII. 1.	39	27, -31	31, -35
		40, 46	32, -42	36
				36, -46

enim oculi eorum gravati: rursusque moniti, non sciebant quid responderent. Tertio abit, idemque precatur. Rediensque dicit discipulis, Dormite quod superest, & requiescite; ecce appropinquavit hora illa, & filius hominis proditur in manus peccatorum. *Surgite, eamus: ecce qui prodit me appropinquavit.*

Ahuc autem eo loquente, ecce Judas, qui noverat locum, quia Jesus frequenter cum discipulis suis illuc convenerat, una cum primariis Sacerdotibus, & Phariseis, & præfectis Templo, & Senioribus populi, & ministris eorum, & cohorte ab eis missa, venit illuc cum laternis & facibus, turbaque multa, cum gladiis, & fustibus. Dederat autem eis Judas signum, dicens, Quem osculatus fuero is est. Et statim deosculatus est Jesum. Cui Jesus, Quorsum ades? osculo Filium illum hominis prodit? Jesus itaque sciens omnia quæ ventura essent in se, prodicens dixit eis, Quem queritis? Responderunt ei, Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus, Ego sum. Et abierunt illi retrorsum, & ceciderunt super terram. Iterumque rogat; respondetque eis ut prius; addendo, Si me queritis, sinite hos abire. Et prehenderunt eum. Videntes autem ii qui circa eum erant, quod futurum erat, dixerunt, Domine, percutiemusne gladio? Petrus autem gladio abscondit Malchi, servi Pontificis maximi, auriculam dexteram. Cui Jesus, Reconde gladium. Annon possem precibus obtinere plures quam duodecim legiones Angelorum? Annon bibam poculum quod dedit mihi Pater? Sinite hucusque. Et tacta illius auricula, sanavit eum. Dixit autem Jesus eis, Siccine ut adversus latronem exiistis, cum gladiis, & fustibus? sed hæc est hora illa vestra, & potestas tenebrarum. Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Quidam autem juvenis [ex contubernio] prehensus, derelicta sindone, nudus ab illis effugit.

Jesum autem vinxerunt; & abduxerunt, primum ad Annam, socerum Caiaphæ; qui misit eum vinctum ad Caiapham Pontificem maximum, qui prophetarat prius, expedire ut unus homo moriatur pro populo. Ibi omnes primarii Sacerdotes, & Seniores & Scribæ coacti erant. Caiaphas ergo interrogavit Jesum de discipulis ejus, & de doctrina ipsius. Respondet ei Jesus, Ego palam loquutus sum mundo, interroga eos qui audierunt. Ideoque bacillo cæsus ab uno è ministris; respondet ei, Si bene loquutus sum, cur me cædis? Totus autem confessus quærebat falsum testimonium contra eum; & non invenerunt. Postremò duo falsi testes advenerunt. Sed ne sic quidem par erat testimonium eorum. Dicente Caiapha, Non respondes testantibus contra te? silet Jesus. Adjurante ut dicat, num sit Christus ille, respondet, Ego sum: Et videbitis Filium hominis sedentem ad dexteram potentie Dei, & venientem cum nubibus cæli. Ideoque eum, ut reum mortis, ob blasphemiam judicarunt. Tunc illudabant ei; sputis, colaphis, bacillis in eum sævierunt; & obtegentes faciem ejus, dixerunt, Vaticinare quis te percussit: & alia multa convitantes dicebant in eum.

Sequebatur autem Jesum Petrus è longinquo, ut videret finem; aliusque discipulus, qui notus erat Pontifici, & simul cum Jesu introiit in aulam. Petrus autem stabat extra ad ostium; quem alter ille discipulus, ostiariam alloquens, introduxit. Cui interroganti, & asserenti, Petrus se calefaciens ad ignem accensum in medio aulae, quia frigus erat, negat se discipulum ejus esse, aut nôsse eum, & nescire quid ea dicat. Et paulò post exivit extra vestibulum: & gallus vocem emisit. Egredientem autem rursus vidit alia ancilla, & dixit eis qui erant illic, Et iste erat cum Jesu Nazareno. Aliusque item dixit ei, Er tu ex ipsis es. Tunc rursus negavit, cum juramento, se ex ipsis esse, aut hominem nôsse. Et interposita quasi hora una, accesserunt qui adstabant, dicentes ei, Loquutio tua te manifestum facit: Et cognatus Malchi inter eos, dicens,

JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
2, 3	47, 48	43, 47	47, 56
4, 9			
10, 11	49, 50, 51		
	52, 53	48, 52	
12, 27	54, 65	53, 72	57, 73

Anno Mundi

JOH. LUC. MAR. MAT.

Nonne ego te vidi in horto cum eo? Tunc cœpit execrari, seipsum devovere, & jurare, dicens, Non novi hominem istum quem dicitis. Et illico adhuc ipso loquente, gallus secundo vocem emisit. Tunc conversus Dominus intuitus est Petrum; qui memor prædictionis Jesu, egressus foras, flevit amarè.

Et ut ortus est dies, congregatum fuit Presbyterium populi, & primarii Sacerdotes, & Scriba, & adduxerunt eum in suum confessum, dicentes, Num tu es ille Christus? Quibus ille; nequaquam credetis; aut respondebitis; aut absolvetis: asserente autem ipso, se esse Filium illum Dei, dixerunt, Quid amplius egemus testimonio?

Tum statim manè surgens universa multitudo eorum, vinclum duxit eum ad Pontium Pilatum Præsidem, à Caiapha, ad Prætorium [Aprilis die 3.] Et ipsi non introierunt in Prætorium, ne polluerentur, sed ut ederent Pascha: Jesus autem stetit coram Præsede. Prodiit ergo Pilatus ad eos, & dixit, Quam accusationem adfertis adversus hominem istum? Responderunt, Nisi iste esset facinorosus, non tradidissemus eum tibi. Et cœperunt accusare, dicentes, Comperimus istum, pervertere gentem, & vetare tributa dari Cæsari, dicendo se Christum, regem esse. Et quum ipse accusaretur à primariis Sacerdotibus, & Senioribus, nihil respondit. Tum dicit ei Pilatus, Non audis quam multa adversum te testificentur? Et non respondit ei ad ullum verbum: ita ut miraretur Præses valde. Dicit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos, & secundùm legem vestram condemnate eum. Qui dixerunt, Nobis non licet interimere quenquam. Regressus est ergo in Prætorium Pilatus, & vocavit Jesum, dixitque ei, Tunc es Rex ille Judæorum? Respondet Jesus, A teipso tu hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me? Respondet Pilatus, Numquid ego Judæus sum? Gens tua, & primarii Sacerdotes tradiderunt te mihi; quid fecisti? Respondet Jesus, Regnum meum non est ex hoc mundo. Dixit ergo ei Pilatus, Ergo Rex es tu? Respondet Jesus, Veni in mundum, ut testimonium dem veritati. Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et quum hoc dixisset, rursus prodiit ad Judæos, & dixit eis, Ego nullū invenio crimen in eo. At illi invalescebant, dicentes, Concitat populum, docens per universam Judæam, exorsus à Galilæa hucusque. Pilatus verò audita Galilæa, interrogavit num homo iste Galilæus esset. Et quum cognovisset eum ad Herodis potestatem pertinere, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat per eos dies. Qui viso Jesu gavisus est valde. Sed frustratus miraculo; nec dignatus responsione ulla, aut ei, aut primariis Sacerdotibus, & Scribis, licet magna contentione eum accusantibus, pro nihilo habitum, & illustum, veste splendida amictum Jesum, remisit ad Pilatum. Qui ambo Præsides eo ipso die amici inter sese facti sunt. Pilatus verò convocatis primariis Sacerdotibus, & primoribus, & populo, dixit eis, Nec ego, nec Herodes, ullam noxam invenimus in eo; nihil dignum morte. Castigatum ergo eum dimittam. Præsides autem necesse habebat, prout consueverat, singulis Festis, turba dimittere unum vincitum, quem volebant: Et vociferans turba cœpit petere, ut faceret prout ipsi semper fecerat. Pilatus autem congregatis respondet eis, dicens, Est vobis consuetudo, ut unum dimittam vobis in Pascha; vultisne ergo dimittam vobis regem illum Judæorum? utrum eum, an Barabbam? noverat enim eum per invidiam traditum fuisse à primariis Sacerdotibus. Ii verò concitarunt turbam, ut potius Barabbam ipsis dimitteret. Erat autem is latro, vincitum insignis, cum seditionis sociis, qui propter seditionem quandam, & eadem factam in urbe, conjectus erat in carcerem. Sedente autem eo in Tribunali, misit ad eum uxor ejus, dicens, Nihil tibi sit cum justo illo: multa enim passa sum hodie in somnio propter eum. Rursus ergo Pilatus alloquutus est eos,

66, 71

28, 40 XXIII. XV. XXVII.
1, --- 6 1, --- 5 1, --- 26

7, -- 12

13, -- 25

6, -- 15

I. Vsser. Annal. p. post.

volens dimittere Jesum, Utrum è duobus illis vultis, ut vobis dimittam? Clamitarunt autem rursum omnes, dicentes, Nequaquam istum, sed Barabbam. Tum Pilatus respondens, rursum dixit eis, Quid ergo vultis faciam de isto quem dicitis Regem Judæorum? Ipsi verò rursum clamaverunt, Crucifige eum. Pilatus autem tertio dicit eis, At enim quid mali fecit? nullam noxam capitalem inveni in eo: castigatum ergo eum dimittam. Illi autem amplius clamaverunt, Crucifige eum; & instabant vocibus magnis idipsum petentes. *Tunc assumpsit Iesum Pilatus, & flagellavit. Et milites contexuerunt coronam è spinis. & imposuerunt capiti ejus, & pallio purpureo induerunt eum: dicentes, Ave Rex Judæorum. Et bacillis eum cadebant. Prodiit ergo rursum Pilatus foras, & dixit eis, Ecce adduco vobis eum foras, ut noveritis me nullum in eo crimen invenire. Prodiit ergo Iesus foras, gerens coronam illam, & pallium. Et dixit eis Pilatus, Ecce homo. Intuiti eum primarii Sacerdotes, & eorum ministri, clamitarunt, dicentes, Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos, & crucifigite; ego enim non invenio in eo crimen. Responderunt Judæi, Debet mori, quia Filium Dei se fecit. Audiens hoc Pilatus, magis metuuit. *Et rursus ingressus est Prætorium, & dixit Iesu, Unde es tu? Iesu non respondentem dicit Pilatus, Mihi non loqueris? nescis me potestatem habere crucifigendi te? Respondet Iesus, Non haberes, nisi tibi datum esset supernè. Ex eo studebat Pilatus eum dimittere. Judæi verò clamabant, Tum non es amicus Cæsaris. Pilatus hoc audiens, eduxit foras Jesum, conseditque in tribunali, in loco Gabbatha. Erat autem parasceve Paschæ, hora verò quasi sexta: Tum dicit Judæis, Ecce Rex vester. Illi verò clamitarunt, Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Responderunt primarii Sacerdotes, Non habemus Regem nisi Cæsarem. Videns autem Pilatus se nihil proficere, sed majorem tumultum fieri, accepta aqua abluit manus coram turba, dicens, Innoxius ego sum à sanguine hujus justis: vos videritis. Et respondens universus populus dixit, Sanguis ejus super nos, & super filios nostros. Tunc volens turbæ latifacere demisit eis Barabbam; *Jesum autem quum flagellasset; tradidit eorum voluntati, ut crucifigeretur.***

Tunc milites Præsidis, quum abduxissent Jesum in Prætorium, coegerunt ad eum universam cohortem. Et quum exuissent eum, circumposuerunt ei chlamydem coccineam, seu purpuream, Et coronam è spinis contextam imposuerunt ejus capiti, & arundinem in dexteram ejus; & genu ante eum summissio, illudebant ei, dicentes, Ave rex Judæorum. Et quum inspissent in eum, ceperunt arundinem illam, & verberabant caput ejus. Et postquam illussissent ei exuerunt eum chlamyde, indueruntque vestimentis suis: & abduxerunt eum ut crucifigerent.

Tunc Judas, qui eum prodiderat, quum vidisset eum damnatum esse, pœnitens, retulit triginta argenteos ad primarios Sacerdotes; confitens illis peccatum suum; & projiciens argenteos in Templum; secessit, & strangulavit sese. Illi autem emerunt ex eis agrum illum figuli, ad sepulturam hospitem: ad implendum Prophetæ vaticinium.

Jesus portans crucem suam prodiit. Abducentes autem invenerunt Simonem quendam Cyrenæum, qui veniebat rure; quem prehensum angariarunt ad crucem ferendam ponè Jesum. Facinorosi autem duo latrones cum eo abducebantur, ut crucifigerentur. Sequebatur autem eum magna multitudo populi & mulierum, quæ plangebant eum. Ad quas conversus, destructionem lamentabilem prædicit appropinquantem. Quum autem venissent in eum locum qui dicitur Calvarie, Hebraicè autem Golgotha, dederunt ei bibendum myrtham vinum, seu acetum cum felle mistum: & quum gustasset,

JOH. LUC. MAR. MAT.

XIX.
1,--16

17,-30

16,-37

27,-31

26,-38

31,-50

noluit

JOH. LUC. MAR. MAT.

noluit bibere. Illic crucifixerunt eum. Erat autem hora tertia. Et cum eo duos illos facinorosos crucifixerunt, unum ad dextram, alterum ad sinistram. Jesus autem dicebat, Pater remitte ipsis, nesciunt quid faciant. Scripsit autem etiam titulum Pilatus, Hebraicè, Græcè, & Romanè; & imposuit cruci. Quem ad petitionem primariorum Sacerdotum Pilatus noluit immutare. Postquam autem crucifixerunt eum, partiti sunt ejus vestimenta in quatuor partes, unicuique militi [qui executionis officium egit] partem, sortem facientes; itemque super tunicam inutilem, cujus futura sit: ut scriptura impleteretur. Et sedentes servabant eum illic. Et stabat populus spectans. Qui verò præteribant, conviciabantur ei, moventes capita sua; & dicentes, Vah tu qui destruis Templum, & triduo adificas, serva te metipsum: Si Filius Dei es, descende à cruce. Similiter autem etiam primarii Sacerdotes, & primores, cum populo, illudentes, & fannis eum excipientes, cum Scribis, & Senioribus; dicebant alii ad alios, Servavit alios, seipsum non potest servare. Si Rex Israël est, si ille Christus, electus ille Dei, descendat nunc à cruce, & credemus ei: Confidit in Deo, evat ipsum nunc, si placet ei: dixit enim, Filius Dei sum. Illudebant autem etiam ei milites, accedentes, & acetum ei offerentes: dicentesque, Si tu es Rex ille Judæorum, serva te metipsum. Idipsum autem etiam latrones qui crucifixi erant cum eo, exprobrabant ei. Et uno eorum in convitiis perseverante; alter conversus interitum, oburgans eum; dixit Jesu, Domine memento mei quum veneris in regnum tuum. Cui Jesus, Hodie mecum eris in paradiso. Stabant autem juxta crucem Jesu, mater ejus, & soror matris ejus, Maria Cleopæ uxor, & Maria Magdalene. Quum vidisset ergo Jesus Matrem, ac discipulum adstantem quem diligebat, dicit matri suæ, Ecce filius tuus, & discipulo, Ecce mater tua. Quum autem advenisset hora sexta, tenebra facta sunt super totam terram, seu regionem, usque ad horam nonam. Circiter verò horam nonam exclamavit Jesus voce magna, Eli, Eli, seu Eloi, Eloi, Lamma sabachtani? Quidam autem adstantium dicebant, Ecce, Eliam vocat. Et quum sciret Jesus omnia jam esse peracta, ut consummaretur scriptura, dixit, Sitio. Vas igitur illic erat positum aceto plenum; Illi vero impleverunt spongiam aceto, & hyssopo, seu arundine circumdatam, admoverunt ori ejus; dicentes etiam, cum reliquis, Sinite, videamus an veniat Elias ad servandum & detrahendum eum. Jesus autem quum accepisset acetum, dixit, Consummatum est. Et quum rursus clamasset voce magna, ait, Pater in manus tuas depono spiritum meum; & inclinato capite, emisit spiritum. Centurio autem videns eum ita emisso clamore expirasse glorificavit Deum, dicens, Verè hic homo justus erat, verè homo iste Filius erat Dei.

Et ecce velum Templi fissum est in duas partes à summo usque ad imum, & terra mota est; & Petra fissæ sunt. Et monumenta aperta sunt: & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Qui egressi à monumentis post resurrectionem ejus, introierunt sanctam urbem, & apparuerunt multis. Centurio etiam qui stabat ex adverso, & qui cum eo servabant Jesum, viso terræ motu, & iis quæ facta fuerant, timuerunt vehementer, dicentes, verè Filius Dei erat iste. Et omnis turba quæ simul ad hoc spectaculum accesserat, spectans quæ facta fuerant, cædens pectora sua, revertebatur. Stabant autem omnes noti ejus procul, & mulieres à longinquo, quæ erant cum una sequuntæ à Galilæa, videntes ista; inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi parvi & Josè mater, & Salome: Quæ etiam quum esset in Galilæa, sequuntæ fuerant eum; & ministraverant ei; aliæque multæ quæ simul cum eo ascenderant Hierosolymam. Judæi ergo ut non manerent in cruce corpora Sabbatho, quoniam erat Parasceve (erat enim magnus dies illius

39, 43

44, 45
46

38, 42

51, 56

47, 48
49

31, 37

LIII ij Sabbathi

Sabbathi) rogaverunt Pilatum, ut confringerentur eorum crura, ac tollerentur. Venerunt ergo milites & confrugerunt crura duorum latronum: At non Jesu, utpote jam mortui. Sed quidam ex militibus lancea latus ejus fodit, & statim exiit sanguis & aqua. Facta autem hæc sunt ut Scripturæ impleverentur. *Quum autem serum diei jam esset, quoniam erat Parasceve, hoc est ante-sabbatum, veniens Iosephus Arimatheensis, homo dives, honoratus Senator, qui & ipse expectabat regnum Dei, vir bonus, & justus, qui non assensus fuerat consilio, ac facto eorum, ut qui esset discipulus Jesu, sed occultus, propter metum Judæorum, fidenti animo introiit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu. Pilatus autem miratus est si jam mortuus esset: & advocato Centurione interrogavit eum. Et re cognita, donavit corpus Iosepho. Venit autem & Nicodemus, is qui venerat ad Jesum nocte primùm, ferens misturam myrrhæ, & aloes libras quasi centum. Acceperunt ergo corpus Jesu, & detractum obvixerunt illud lineis cum aromatibus, sicut mos est Judæis funerare. Et involutum sindone pura, posuit Iosephus in monumento suo novo quod exciderat in petra, in quo nondum quisquam positus fuerat: quodque erat in horto, in eo loco ubi crucifixus fuerat Jesus. Ibi ergo, propter Parasceven Judæorum, quod monumentum illud prope esset, posuerunt Jesum. Et advolvit Iosephus saxum magnum valde ad ostium monumenti. Maria Magdalene verò, & Maria mater Ioseph spectabant ubi poneretur, & sedebant contra sepulchrum. Subsequentæ etiam mulieres quæ cum eo venerant ex Galilæa, spectarunt monumentum. Reversæ verò paraverunt aromata & unguenta: ac sabbatho quidem quieverunt, secundum præceptum.*

Postero autem die [Aprilis 4.] primarii Sacerdotes, & Pharisei rogarunt Pilatum ut juberet sepulchrum muniri usque in diem tertium; rationem ei attextentes. Quo concessio: Ipsi profecti munierunt sepulchrum, obsignato lapide, cum custodia.

Extremo autem Sabbatho, seu exacto intercedente Sabbatho, [Aprilis die 5.] quum lucefceret in primum diem hebdomadis, valde mane, profundo diluculo adhuc tenebræ essent, Maria Magdalene, & Johanna, & Maria Jacobi mater, & Salome, aromata ferentes quæ emerant, & euntes ut spectarent monumentum, & ungerent Jesum; dicebant inter se, Quis avolvit nobis saxum ab ostio monumenti? Et exorto sole venientes ad monumentum, conspiciunt saxum esse avolutum. Nam ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini, quum descendisset à cælo, accessit & avolvit saxum ab ostio; sedebatque super illud. Et ingressæ non invenerunt corpus Domini Jesu. Et factum est ut dum in ea re hæsitarent, tum ecce duo viri supervenerunt eis, induti vestibus fulgurantibus, & utriusque visus erat ut fulgur, & vestimentum album sicut nix. [Matthæus, & Marcus, unius tantum meminerunt.] Custodes autem percussæ sunt præ timore, & facti sunt sicut mortui. Quum autem expavescerent mulieres inclinarent faciem in terram, dixerunt eis. Vos verò ne timete, scio enim vos Jesum crucifixum querere. Sed quid inter mortuos queritis eum qui vivit? Non est hic. Resurrexit enim, prout dixit, Adeste, videte locum ubi jacebat Dominus: & mementote ut loquutus sit vobis quum adhuc in Galilæa esset, dicens, Oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi; & die tertio resurgere. Et cito profectæ, dicite discipulis ejus, & Petro, eum resurrexisse à mortuis. Et ecce, præit vobis in Galilæam; illic eum videbitis. Ecce, dixi vobis. Tunc mulieres recordatæ sunt verborum Jesu: Et egressæ citò à monumento, cum timore, stupore & gaudio magno, currebant ut renunciarent discipulis ejus; neque

JOH.	LUC.	MAR.	MAT.
38, -42	50, -56	42, 47	57, -61

62, -66

XX.	XXIV.	XVI.	XXVIII.
1	1, -12	1, -11	1, -8

IOH. LUC. MAR. MAT.

cuiquam quicquam dicebant [in viâ :] timebant enim. Et renunciarunt illis undecim, & reliquis omnibus; sed visa sunt apud eos quasi deliramenta verba ipsarum; neque crediderunt eis. Petro verò & alteri discipulo quem amabat Iesus, dicente Maria Magdalene, Sustulerunt Dominum è monumento, & nescimus ubi posuerint eum; Exiit ergo Petrus, & alter ille discipulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul: sed alter ille discipulus præcurrit citius Petro, venitque prior ad monumentum. Et quum se incurvasset, cernit posita lintea: non tamen introiit. Venit ergo Petrus sequens eum; & introiit in monumentum, & conspexit lintea posita; & sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteis positum, sed seorsum involutum in unum locum. Tunc verò introiit etiam alter ille discipulus, viditque, & credidit, & Petrus abiit apud semetipsum mirans factum. Nondum enim noverant Scripturam, quod oporteret eum ex mortuis resurgere. Redierunt ergo illi discipuli ad suos. Maria verò [Magdalene, quæ jam redierat] flens stabat ad monumentum foris. Dum ergo fleret, incurvavit se in monumentum, & conspexit duos Angelos albatos, sedentes, unum ad caput, & alterum ad pedes ubi jacuerat corpus Iesu. Qui etiam dixerunt ei, Mulier, quid fles? Dicit eis, Sustulerunt Dominum meum, nec scio ubi posuerint eum. Et quum hæc dixisset, convertit se retrorsum, conspexitque Iesum stantem, nec sciebat Iesum esse. Dicenti, Quid fles? quem quæris? illa putans hortulanam esse, respondens ait, Si tu ipsum asportasti, dic mihi ubi posueris, & ego tollam eum. Dicenti Iesu, Maria; Respondit, Rabboni. Dicit ei Iesus, Ne me tangito. Nondum enim ascendi ad Patrem meum; sed proficiscere ad fratres meos, & dic eis, Ascendo, &c. Venit ergo annuncians discipulis, iis qui cum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus; quod vidisset Dominum, & quod ea sibi dixisset. Illi verò quum audissent eum vivere, & conspectum fuisse ab ea, non crediderunt. Ut autem proficiscebantur mulieres [absente forsan Maria Magdalene] à monumento, ut renunciarent discipulis, ecce Iesus occurrit eis, dicens, Ave. Illæ verò accesserunt, & prehenderunt pedes ejus, & adoraverunt eum. Tunc ait eis Iesus, Ne timeate: abite, renunciate fratribus meis, ut abeant in Galilæam, illic me videbunt.

Euntibus autem ipsis, ecce, quidam ex custodia venerunt in urbem, & renunciarunt primariis Sacerdotibus omnia quæ facta fuerant. Ipsi verò congregati cum Senioribus, consilioque capto, nummos multos dederunt militibus, ut dicerent, Discipuli ejus nocte venerunt, & eum furati sunt nobis dormientibus. Quod si hoc auditum fuerit apud Præsidem, nos, inquit, persuadebimus ei, & securos vos præstabimus. Ipsi verò accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti: Et divulgatus est ille sermo apud Judæos usque ad hodiernum diem.

Et ecce duo ex eis ibant eo ipso die rus in Vicum distantem stadiis sexaginta ab Hierusalem, cui nomen est Emmaus. Quibuscum in via Iesus una iter faciens, & narrantibus ipsis quæ facta sunt his diebus, de Iesu Nazareo, crucifixo, & resuscitato, ex scripturis ostendit oportuisse pati Christum, & introire in gloriam suam; in vico autem ipso, quum sumpto pane benedixit, & fractum eis dedit, ab eis tandem, licet alia forma apparetis adaperitis eorum oculis, agnitus est. Sed ipse ablatu est ex eorum conspectu. Ipsi autem surgentes, eo ipso momento, reversi sunt Hierosolimam, ad undecim, & eos qui cum ipsis erant: qui dicebant duobus hisce, Suscitatus est Dominus verè, & conspectus est Simoni. Tum ipsi exposuerunt eis, quæ gesta erant in via, & ut fuerat à se agnitus in fractione panis. Qui tamen ne illis quidem crediderunt. Hæc autem ipsis loquentibus, quum jam Vespa esset, die ille primo

2,--18

9,--10

11,--15

13,--35

12,--13

19,--23

36,--49

41,--18

hebdomadis,

IOH. LUC. MAR. MAT.

hebdomadis, & fores essent clausæ ubi erant discipuli congregati propter metum Judæorum, venit Jesus, stetitque in medio ipsorum; & dixit eis, Pax vobis. Consternati verò & expavescati, putabant se Spiritum conspiciere. Ille vero exhibuit incredulitatem eorum, & cordis duritiem; eo quod eis qui ipsum conspexerant fuscitatum non credidissent. Et dixit eis, Quid turbati estis? Videte manus meas, & pedes meos: Spiritus carnem & ossa non habet: ostenditque eis manus, ac pedes, & latus. Adhuc autem ipsis non credentibus præ gaudio, & mirantibus, dixit eis, Habetis hic esculentum aliquid? Editque partem piscis assi, & aliquid ex favo apiatio. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixitque eis, Hi sunt sermones quos loquutus sum vobis quum adhuc essem vobiscum, Oportere impleri omnia quæ scripta sunt in Lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis, de me. Tunc aperuit eorum mentem, ut intelligerent Scripturas. Et dixit eis, Ita scriptum est, & ita oportuit Christum pati, & resurgere ex mortuis tertio die: Et prædicari ejus nomine Resipiscenciam, ac Remissionem peccatorum apud omnes Gentes. Vos autem estis horum testes. Et ecce emittam promissum Patris mei in vos: vos autem residete Hierosolymis usquequo induamini virtute ex alto. Dicit autem eis iterum, Pax vobis, sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos. Profecti in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, servabitur: qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc consequentur; Per nomen meum demonia ejicient; linguis loquentur novis; Serpentes tollent; Et si quid lethale biberint, nequaquam nocebit eis; ægrotis manus imponent, & bene habebunt. Et quum hæc dixisset, afflavit eos: & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum. Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt, [& sic quinquies ipso primo Resurrectionis die apparuit Jesus.]

Thomas autem, unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venerat Jesus. Dicentibus ei reliquis, Vidimus Dominum; incredulitatem tamen suam fidenter profitetur. *Octo vero post diebus* [Aprilis die 12.] *Thoma* cum cæteris congregato, venit Jesus foribus clausis, stetitque in medio, dicens, Pax vobis: Thomæque incredulitati abundè satisfacit.

Undecim autem illi discipuli profecti sunt in Galilæam, in montem ubi constituerat eis Jesus. Et quum vidissent eum, adoraverunt eum: quidam autem dubitaverunt. Et quum accessisset ad eos Jesus, dixit, Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Profecti ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. Et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. [Jesus præterea quingentis fratribus & amplius semel & simul apparuit: deinde Jacobo. [I. Corinth. XV. 6, 7.]

Postea sese conspiciendum præbuit rursus discipulis apud mare Tiberiadis; aut septem saltem eorum; dum piscarentur. Illos nihil nocte capientes, manè Jesus ignotus, ad littus stans, jubet ut rete conjiciant in dextram navigii partem. Cipientibus autem pisces magnos 153, dicit Jesus, Venite, prandete. Nullus autem discipulorum audebat eum interrogare, Tu quis es? quum scirent Dominum esse. Quum prandissent, ter monet Petrum officii Pastoralis; prout amat Jesum. Mortis genus eidem prænunciat. Et quaestioni ejus de Johanne responsonem dat, à fratribus non rectè perceptam.

Denique Hierosolymis Jesus apprensus discipulis eduxit eos foras Bethaniam usque: & sublati manibus suis benedixit eis. Et factum est, ut dum ipse benediceret eis, disjunctus ab eis sursum ferretur in cælum.

24, 29

16, 20

XXI.
1, - 24

50, 51 19

Hucusque

Hucusque Evangelica protenditur Historia; res Christi & præcursoris ejus Johannis Baptiste explicans: quorum à Fl. Josepho Judæorum historico, in 18. Antiquit. libro, brevis, sed honorifica facta habetur mentio. Baptistæ quidem, in 7. capitulo, hæc. *Joannem, qui Baptista cognominatus est, Herodes tetrarcha necavit: virum optimum, Judæos excitantem ad virtutum studia, & imprimis pietatis ac justitiæ, simulque ad baptismi lavacrum: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, si non ab uno tantum alterove peccato abstineant, sed animis per justitiam prius mundatis, addant & puritatem corporis.* Cumque magni concursus ad eum fierent, plebe talis doctrina avida, Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas defectionem aliquam pararet, quod viderentur nihil non facturi ex ejus consilio; judicavit satius esse prius quam novi aliquid exoriretur, illum tollere, quam rebus turbatis seram penitentiam agere. Itaque vinculum missum in Macheruntum, illic occidi imperavit. De Christo Domino, in 4. capite, ista. *Eodem tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patratore operum, & doctor eorum qui libenter vera suscipiunt. Plurimos quoque jam de Judæis, quam de gentibus sui habuit sectatores: & credebatur esse Christus. Cumque invidia nostrorum principum cruci eum Pilatus addidisset; nihilominus qui eum primum dilexerant, perseveraverunt. Apparuit eis tertia die vivens; multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo vaticinantibus: & usque hodie Christianorum gens ab hoc hoc sortita vocabulum non defecit.* Ita in libro de Scripturis, Ecclesiasticis locum hunc transtulit B. Hieronymus: *cujus illa lectio, Credebatur esse Christus; alteri illi videtur præferenda, quæ apud Eusebium [lib. 1. Histor. Ecclesiast. cap. 1.] & Rufinum, & in nostris codicibus habetur, ὁ Χριστός ἦν Ἰησοῦς, Christus hic erat.* quum ad nostram religionem nihilo propius Josephum accessisse constet, quam regem Agrippam, cui ille erat addictissimus: cujus illa ad Paulum extat professio, *Act. XXVI. 28. Prope modum persuades mihi ut fiam Christianus.*

Christum, Tiberio imperitante, per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectum fuisse, refert etiam Cornelius Tacitus. [Annal. lib. 15. cap. 44.] De tenebris quoque tunc obortis, ipsos Gentium annales testes advocat Lucianus martyr, apud Rufinum: [in Histor. Ecclesiast. Euseb. lib. 9. cap. 6.] *Requirite in annalibus vestris, invenietis temporibus Pilati, Christo patiente, fugato Sole interruptum tenebris diem & ante eum Tertullianus, in Apologetico ad Gentes. [cap. 21.] Eodem momento dies, medium orbem signante Sole, subducta est. Deliquium utique putaverunt, qui id quoque super Christo predicatum non scierunt. Et tamen eum mundi casum velatum in archivis vestris habetis.* Et sanè Solis deliquium hoc appellavit in 3. Historiarum suarum Thallus, & in 13. Chronicorum libro Phlegon Trallianus: ille à Julio Africano in 3. Chronographiæ suæ: hic ab ejs æquali Origene, libro 2. contra Celsum, [p. 83 & 99. edit. Græc.] & tractatu 35. in Matthæum, citatus, Phlegontis verba, ad annum Tiberii XIX. (ut notat Eustathius Antiochenus in Hexæmeron) & Olympiadi CCII. quartum (eundem ipsum videlicet annum, in quo jam sumus) sunt hujusmodi.

Ἐξήκοντα ἡμέρας ἔδρα ἡμεῖς τῶν ἡσυχῶν ἰσοῦς ἀπέβη, καὶ τὴν ἑβδόμη ἡμέρῃ ἐπέστρεψεν ὁ ἥλιος, καὶ ἡσυχῶν ἐπέστρεψεν ὁ σελήνη. οὗτος τὸ γεγονός τῶν ἡμερῶν καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἡμέρας, quæ ab Hieronymo, in Chronico Eusebiano, ita habentur reddita. *Magna & excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio Solis facta: dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus, ut stelle in celo visæ sint; terræque motus in Bithynia Nicæa urbis multas ades subverterit.*

Ab historia Evangelii, dicta & facta Christi complectente, ad acta Apostolorum, hanc evangelista Lucas transitionem facit. *Primum quidem librum confeci, Theophile, de omnibus quæ cepit Iesus & facere & docere, usque ad diem [Maii nostri 14.] quo, quum mandata dedisset Apostolis, quos per Spiritum sanctum elegerat, sursum receptus est. Quibus etiam sese, postquam passus fuit, exhibuit vivum cum multis certissimis signis per dies quadraginta conspectus ab eis, & dicens quæ ad regnum Dei spectant. [Act. I. 1, 2, 3.]*

Congregatis illis denunciavit Dominus ne abscederent Hierosolymis, sed ut expectarent promissionem Patris, quam, inquit, *audistis ex me, nam Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto istis non multum post diebus. [Act. I. 4, 5. & XI. 16.]*

Interrogantibus Dominum apostolis, num hoc tempore restitutus esset regnum Israël, respondit ille, non esse eorum nosse tempora, quæ Pater in sua ipsius potestate posuit: sed recepturos esse illos Spiritum sanctum, & testes ipsi futuros non Hierosolymis tantum & in tota Judæa & Samaria, sed etiam ad ultimas terras. Et quum hæc dixisset, aspicientibus ipsis elevatus est: & nubes susceptum eum abstulit ab oculis eorum. *Qui & ita (ad iudicium) illum venturum, quemadmodum ab eis conspectus est proficiscens in cælum, à duobus Angelis, in albo vestitu illis subito apparentibus, edocti sunt. [Act. I. 6-11.]*

Ipsi autem, adorato eo, cum gaudio magno reversi sunt Hierosolymam: [Luc. XXIV. 52.] à monte Oliveti, inde distante itinere Sabbathi, [Act. I. 12.] pro quo, Syrus paraphrastes septem stadia reposuit; ut etiam ex Josepho Theophylactus hic numerat, apud quem tamen, in nostris libris legimus, montem Oliveti ab urbe abfuisse stadiis vel quinque (ut in lib. 20. Antiquit. cap. 6.) vel sex. (ut in lib. 5. Belli, cap. 8. ut Græci, sive lib. 6. cap. 3. ut Latini distinguunt codices.)

Hierosolymis in cenaculo commorabantur undecim Apostoli, & perdurabant concorditer in oratione cum mulieribus & Maria matre Jesu, & cum ipsius fratribus. (Act. I. 13, 14.)

Per eos dies affurgens Petrus in medio discipulorum (erat autem turba capitum simul quasi centum viginti) de uno subrogando retulit in locum Judæ proditoris; qui ex desperatione

lese præcipitem dederat, mediisque crepuerat. Et præmissa oratione, jactæ fortes sunt in Josephum vocatum Barsabam & Matthiam: cumque fors super Matthiam cecidisset, in Apostolorum numerum allectus est. [Act. I. 15.-26.]

Die Pentecostes (qui in Maii 24. diem incidit) quum essent omnes (120 illi) concorditer eodem loci; exitit repente sonitus à cælo tanquam ruentis flatus violenti, qui replevit totam domum ubi erant confidentes. Et visæ sunt eis dispersitæ linguæ instar ignis, qui etiam sedit super unumquemque eorum. Repletique sunt omnes Spiritu sancto; & cœperunt loqui aliis linguis, prout Spiritus dabat eis effari. Erant autem Hierosolymis habitantes Judæi viri religiosi, ex omni natione quæ sub cælo est: qui audientes eos suis linguis loquentes magnifica Dei, obstupuerunt. Aliis vero miraculum hoc profanè irridentibus, Petrus gravissima concione habita, de ebrietate calumniam refellit, quod esset hora diei tertia: deinde ex Lege & Prophetis de Christo disserens, & resurrexisse comprobans, tria auditorum millia virtute accepti Spiritus ad agnitionem veritatis convertit, & in nomine Jesu Christi ad remissionem peccatorum baptizari iussit. [Act. II. 1.-41.]

Perdurabant autem in doctrina Apostolorum, & communicatione, & fractione panis, & precibus. Obortus vero est omnibus timor: multaque miracula & signa per Apostolos fiebant. Omnes autem qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia; & possessiones ac facultates vendebant, & dispersiebant ea omnibus, prout cuique opus erat. Et quotidie perdurantes concorditer in templo, & frangentes domatim panem, capiebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis: laudantes Deum, & habentes gratias apud totum populum. Dominus autem addebat quotidie Ecclesiæ qui salvi fierent. [Ibid. 42.-47.]

Petrus & Johannes simul ascendentes in templum sub horam orationis, nempe nonam, ad templi portam dictam speciosam, hominem, qui à nativitate sua per annos plures quam 40. claudus fuerat, in nomine Christi sanaverunt. Unde concursu populi ad porticum Salomonis factò, Petrus illis salutis mysterium per Christum exposuit: ingratitude eorum aculeans, & penitentiam ab illis requirens. Cui auscultantes multi crediderunt: & factus est numerus virorum quinquies mille. Supervenientes vero Sacerdotes & Præfectus templi, & Sadducei, Petrum & Johannem posuerunt in custodia in posterum diem: quod esset jam vespera. Postridie coacto Synedrio (cui Annas Pontifex præses, & Caiaphas, & Johannes & Alexander, & quotquot erant ex genere Pontificio, interfuerunt) de patrato miraculo in quaestione vocati Apostoli, Christi causam egerunt intrepide: & ne in nomine Jesu post hæc loquerentur prohibiti, Deo quam hominibus obtemperare justius esse responderunt. Additis deinde minis dimissi, atque domum reversi, una cum tota Ecclesia fervido animi affectu pro Euangelii propagatione preces ad Deum fiderunt: quas ille, factò terræmotu, & Spiritu suo in corda ipsorum misso, comprobavit. [Act. III. & IV.]

Multitudinis autem credentium erat cor & anima una: & erant eis omnia communia. Neque ullus inter eos egenus erat: quotquot enim erant possessores agrorum aut domorum, vendentes deponebant pretium ad pedes Apostolorum, in pauperum usum erogandum. Qua in re exemplo aliis prævit Josephus Levita, genere Cyprius; qui ab Apostolis *Barnabas*, id est, filius consolationis, cognominatus est. [Act. IV. 32.-37.]

Ananias & uxor ejus Sapphira, impia fraude partem pretii agri à se divenditi mutuo consensu intervertentes, à Petro fraudem illam detegente, & per Spiritum sanctum cui mentiebantur ulciscente, solo ejus verbo & increpatione exanimati sunt. Et obortus est timor magnus totæ Ecclesiæ, & omnibus qui hæc audiebant. [Act. V. 1.-11.]

Per manus Apostolorum edebantur miracula multa in populo: & erant concorditer omnes in porticu Salomonis. Reliquorum autem nemo audebat ipsis adharere: sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo: efferebantque in plateas ægrotos, ut venientis Petri vel umbra inumbraret aliquem eorum. Conveniebat etiam vulgus vicinarum urbium Hierosolymam, adferentes ægrotos ac vexatos à spiritibus impuris: qui sanabantur omnes. [Ibid. 12.-16.]

Summus Sacerdos & qui cum eo erant Sadducæi, invidia moti, Apostolos conjecerunt in carcerem: unde ab Angelo sequente nocte liberati, iussi sunt auctoriter & intrepide populum in Templo docere. Inde ad Synedrium adducti, consilio Gamalielis Pharisei, Legis doctoris, summo in pretio à populo habiti, è morte exempti, postquam flagris fuissent cæsi, dimissi sunt. Illi vero à Synedrio profecti sunt gaudentes, quod digni habiti essent qui pro nomine Jesu contumelia afficerentur: & in Templo quotidie prædicare non cessarunt. [Ibid. 17.-42.]

4037

Crescente Hierosolymis fidelium numero, & crescentibus etiam opibus, ideoque & negotiis Ecclesiæ; exortum est, ut ferè sit in frequenti turba, Hellenistarum adversus Hebræos murmur, quod eorum viduæ negligerentur in quotidiana opum ecclesiasticarum dispensatione. Cumque Apostoli distribuendis ditiorum in tenuiores elemosynis, administrandæque quæ ex opulentiorum distractis possessionibus congregabatur in unum pecuniæ, non possent sufficere; ex eorum consilio, communibus Ecclesiæ suffragiis æconomi bonorum ecclesiasticorum septem sunt electi, qui ministerio illi vacarent; Stephanus, Philippus, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, & Nicolaus Antiochenus profelytus. (ex quorum Græcis nominibus apparet, Hellenistarum in hac electione rationem præcipuam esse habitam.) Et verbum Domini crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorū Hierosolymis: multiq; ex familia Sacerdotum auscultabant fidei. [Act. VI. 1.-7.]

Stephanus

Stephanus prodigia & signa magna edebat in populo: fortiterque Christi causam defendebat adversus contradicentes Judæos ex Synagoga Libertinorum, (à dominis manumissorum) Cyrenæorum, Alexandrinorum, Cilicum quoque atque Asianorum. Qui cum inter disputandum non possent illi resistere sapientiæ & Spiritui per quem loquebatur; conversi ad calumnias correptum eum in Synedrium adduxerunt: subornatis falsis testibus, qui blasphemata verba adversus Templum & Legem ab eo prolata fuisse confirmarent. [*Ibid.* 8, 15.]

Stephanus, longa oratione coram summo Sacerdote (Anna) & Concilio habita, ostendit, & ante Templum à Salomone conditum & ante ipsum Mosè natum ab Abrahamo & ejus posteris rectum Dei cultum fuisse observatum; à Mosè testimonium Christo fuisse perhibitum, & externas ceremonias Patribus ab illo commendatas ad tempus tantum fuisse duraturas: acriterque Judæos reprehendit, quod Spiritui sancto semper resisterint, & nefarie Christum occiderint, quem venturum in mundum Prophetæ prædixerunt. Unde furore illi accensi, virum sanctum extra urbem raptum & pro ipsis orantem lapidibus obruerunt. [*Act.* VII.]

Testes autem, (juxta Legem Deuteron. XVII. 7. primos in cum lapides jacituri) pallia sua ad pedes juvenis cujusdam Sauli deposuerunt: qui toto animo cædi martyris consentiens, ea custodiebat. [*Act.* VII. 58. VIII. 1. XXII. 20.] Hic, Hebræus ex Hebræis natus, ex Benjaminis tribu ortus, Tarsi in Cilicia (quam urbem rerum philosophicarum & liberalium disciplinarum studio tum celebrem fuisse confirmat Strabo, lib. 14. pag. 673.) in lucem editus, secta Pharisæus & Pharisæi filius, Hierosolymis hoc tempore (in Cilicum synagoga) rerum divinarum studio dans operam, Gamalielis Doctoris inter Pharisæos celeberrimi scholam frequentabat; Legis Mosaicæ simul & traditionum *ἡ νόμος ἡ δόξα* tenacissimus. [*Act.* XXI. 39. XXII. 3. XXIII. 6, 34. XXVI. 4, 5. II. Corinth. XI. 22. Galat. I. 14. Philip. III. 5, 6.]

Stephani funus una curabant viri religiosi, & planctum magnum ediderunt super eum. [*Act.* VIII. 2.]

Romæ mortuus est Ælius Lamia, Syria aliquando præses imaginarius: (nunquam enim eo venit:) in provincia vero, Syria verus præses, Flaccus Pomponius est defunctus. [*Tacit. Annal.* 6. cap. 27. cum Suetonio, in Tiberio, cap. 42.]

Herodes Agrippa ex Cypro filiam Mariammen suscepit, ante mortem suam decennio. [*Joseph. lib.* 18. cap. 7. & lib. 19. cap. ult.]

4747 34

Cædem Stephani gravissima adversus Ecclesiam universam quæ erat Hierosolymis persecutio statim est infecuta. [*Act.* VIII. 1. & XI. 19.] In qua supra modum sæviens Saulus, vastabat Ecclesiam Dei. A primariis enim Sacerdotibus autoritate accepta, non solum quum ab eis interimerentur sancti, tulit contra eos suffragium; sed etiam ipse, irrumpens in singulas domos, atque inde trahens tum viros tum mulieres, vinciebat eos & carceribus includebat, & per omnes synagogas frequenter cædebat: atque ita metu aliquos Christum abnegando blasphemare coëgit, alios in fide constantes ad mortem persecutus est. [*Act.* VIII. 3. IX. 13, 21. XXII. 4, 5, 19. XXVI. 9, 10, 11. Galat. I. 13, 23. Philip. III. 6. I. Tim. I. 13.]

Disiecit hæc persecutio ecclesiam in regiones varias; sed multo cum fructu regni Christi. Solis enim Apostolis Hierosolymæ relictis, ex reliquis, quorum aliquot fuerunt millia; [*Act.* II. 41. & IV. 4.] alii per regiones Judææ & Samariæ dispersi, Evangelium ubique prædicarunt. [*Act.* VIII. 1, 4.] Alii Damascum sunt profecti. [*Act.* IX. 19, 25.] inter quos erat Ananias; vir secundum legem religiosus, & testimonium habens ab omnibus ibi habitantibus Judæis. [*Act.* XXII. 12.] Alii ipsam quoque fortasse Romam, atque inter eos Andronicus & Junias, qui insignes fuerunt inter Apostolos; ipsius Sauli persecutoris cognati, & ante ipsum fidem Christi amplexi. [*Rom.* XVI. 7.] Alii denique usque Phœnicem, & Cyprum, & Antiochiam perambulaverunt; solis Judæis verbum Domini annunciantes. [*Act.* XI. 19.] illis nimirum qui erant inter Gentes dispersi. [*Jacob.* I. 1. I. Petr. I. 1.]

Ex his qui Samariam adierunt, fuit Philippus evangelista, inter Septemviros post Stephanum protomartyrem ordine secundus. [*Act.* VIII. 5. cum XXI. 8.] Hic in urbem Samariæ deveniens, prædicabat ibi Christum: attendente ad ea quæ dicebat turba concorditer, quum videret signa ab eo edita. Spiritus enim impuri ex multis exibant cum clamore magno: multique paralytici & claudi sanati sunt. Et gaudium magnum in urbe extitit: credentesque baptizabantur tum viri, tum mulieres. Simon quoque, qui à multo tempore gentem Samariæ magicis suis artibus ita dementaverat, ut attendentes ad eum omnes, à minimo usque ad maximum, dicentes esse eum *potentiam Dei magnam*: obstupescens ad signa & virtutes magnas quas à Philippo edi conspexerat, credidit & baptizatus est. [*Act.* VIII. 5, 13.]

Quum audissent Apostoli qui erant Hierosolymis Samariam recepisse sermonem Dei, miserunt ad eos Petrum & Johannem: quibus precantibus, & manus eis imponentibus, receperunt illi Spiritum sanctum. Quod conspiciens Simon Magus, obtulit eis pecunias, ut similem conferendi Spiritus sancti potestatem ipse consequeretur: Cujus insanam impietatem acerrimè Petrus increpans, ut ab ista malitia respiceret & veniam à Deo rogaret admonuit. Qui Apostolos, ut pro ipso apud Dominum deprecarentur, oravit. Illi vero, ministerio suo peracto, Hierosolymam repetentes, multis Samaritanorum pagis, iter faciendo, evangelium prædicarunt. [*Ibid.* 14, 25.]

Post longum sæculorum ambitum, avis Phœnix in Ægyptum venit: præbuitque materiam doctissimis indigenarum & Græcorum multa super eo miraculo differendi. [*Tacit. Annal.* 6.

cap. 28.] Post biennium verò avem hanc in Ægypto apparuisse, refert Dio. [*lib. 58. pag. 638.*]
 Philippus tetrarchia, vir perpetuò modestus & amator quietis ac otii, anno imperii Tiberii 20 diem obiit; quum Trachonitidi, Gaulanitidi, ac Batanæ annis 37. præfuisset. Obiit Juliade, & illatus in monumentum quod jam antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decellerat, ditionem ejus Tiberius provincia Syriæ attribuit; ita tamen, ut tributa ei in tetrarchia collecta servarentur intra ipsius regionis terminos. [*Josèph. lib. 18. cap. 6.*]

Romæ, vicesimo hoc Tiberiani imperii anno L. Vitellius & Friscus Consules ludos decennales celebraverunt; tanquam ei, ut Augusto usurpatum, tunc imperium prorogarent. [*Dio, lib. 58. pag. 636.*]

Hoc anno, (ut vult Dio,) vel ante triennium (ut sub finem 5. Annalis hoc referens, Tacitus subindicat) juvenis quidam, Drusum Germanici filium se esse jactans, apud Cycladas insulas, mox in continente Græciæ & Ioniæ visus est: quibusdam Cæsaris libertis, vel ut agnitum, per dolum comitantibus. Alliciebantur ignari, fama nominis, & promptis Græcorum animis ad nova & mira: quippe lapsum custodia pergere ad paternos exercitus, Ægyptum aut Syriam invasurum, fingebant simul credebantque. His auditis, Poppæus Sabinus, qui Macedonia tum intentus, Achaïam quoque curabat, Nicopolim Romanam coloniam ingressus; ibi cognovit, solertius interrogatum juvenem quisnam foret, dixisse, M. Silano genitum: & multis sectatorum dilapsis ascendisse navem, tanquam Italiam peteret. Neque quicquam ultra de rei exitu se comperisse, dicit Tacitus. Addit verò Dio, impostorem ab urbibus ultrò acceptum, & auxilio firmatum in Syriam haud dubiè venturum fuisse, exercitumque occupaturum; nisi quis eum agnitum detinuisset, & ad Tiberium misisset. [*Tacit. Annal. 5. cap. 10. Dio, lib. 58. pag. 637.*]

4038

Philippus evangelista, ab Angelo monitus, Gazam versus profectus, quæ est *deserta*, (de quo videnda, quæ ad finem anni Mundi 3672. sunt dicta) eunucho occurrit, qui Candaces Æthiopum (in Meroë) reginæ gazis præerat; & Hierosolyma, quo adoraturus venerat, reversus in curru Esaiam Prophetam legebat. Ad quem Spiritus jussu accedens Philippus, in Christi fide instructum baptizavit. Statimque è conspectu illius à Spiritu Domini abreptus, Azoti inventus est: & peragrata regione, omnibus urbibus evangelium prædicavit, usque dum veniret Cæsaream. [*Act. VIII. 26.-40.*]

Saulus adhuc spirans minas ac eadem adversus discipulos Domini, à summo Sacerdote (*Anna*, ut *Act. IV. 6.*) & Synedrio (cui tum ille præerat) epistolas ad synagogas Dâmasci perferendas obtinuit; ut si quos isthæ Christianæ religionis cultores inveniret, five viros five mulieres, vietos abduceret Hierosolymam, ut punirentur. Quum autem appropinquaret ille Dâmascum, tempore meridiano repente lux è cælo, splendorem Solis superans, circumfudit illum suo fulgore & eos qui cum illo iter faciebant. Decidentibus deinde omnibus in terram, vocem ille audivit, Hebraïca lingua sibi dicentem: *Saul, Saul, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulos calcitrare.* Et quum ille dixisset; *Quis es Domine?* responsum illi est: *Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris. Sed exsurge & sta in pedes tuos: idcirco enim apparui tibi, ut designarem te ministrum ac testem tum eorum qua vidisti, tum eorum in quibus apparebo tibi. Ervens te ex hoc populo, & gentibus, ad quos nunc te mitto: ut aperias oculos eorum, & convertas eos à tenebris ad lucem, & à potestate Satana ad Deum; ut remissionem peccatorum ac sortem inter sanctificatos recipiant per fidem qua in me est. Cumque Saulus tremens & pavens ulterius quæreret; Domine, quid me vis facere? dixit ad eum Dominus. Surge, ac proficiscere Dâmascum: & illic tibi dicetur de omnibus qua constitutum est tibi ut facias. Vixi autem illi qui cum Saulo iter faciebant, ita attoniti steterunt ut vocem perderent: lucem quidem percipientes, & sonum verborum audientes; sed neque Christum qui loquebatur videntes, neque quicquam eorum quæ dixerat intelligentes. [*Act. IX. 1.-7. XXII. 5.-14. XXVI. 12.-18.*]*

Surrexit Saulus è terra, & gloria conspectæ lucis occæcatus, manu ductus ab iis qui secum erant, venit Dâmascum. [*Act. IX. 8. XXII. 11.*] Fuitque tribus diebus, non videns, & non comedens neque bibens. Erat autem quidam discipulus Dâmasci, nomine Ananias; ad quem dixit per visionem Dominus. Surge, & proficiscere in vicum qui vocatur Rectus, & quere in domo Juda Saulum Tarsensem; ecce enim precatur (& vidit tum Saulus per visionem Ananiam introeuntem, & imponentem sibi manum ut visum reciperet.) Respondit autem Ananias: Domine, audivi ex multis de viro isto, quot malis affecerit sanctos tuos Hierosolymis. Quin etiam hoc loco potestatem habet à primoribus Sacerdotum vincendi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dominus. Proficiscere: nam vas electum est mihi ille, ut porret nomen meum in conspectu Gentium, & regum & filiorum Israël. Ego enim ostendam ei quam multa oporteat ipsum pro nomine meo pati. Abiit igitur Ananias, & introivit domum illam, & impositis ipsi manibus, dixit: Saule frater, Dominus Jesus, qui visus est tibi in via qua veniebas, misit me, ut visum recipias, & implearis Spiritu sancto. Et statim deciderunt ab oculis ejus quasi squamæ; & visum recepit illico. [*Act. IX. 9.-18.*]

Et dixit Ananias. Deus patrum nostrorum designavit te qui cognosceres ipsius voluntatem, & videres Justum illum, & audires vocem ex ore ipsius. Nam eris ei testis apud omnes homines eorum qua vidisti & audisti. Et nunc quid cunctaris? surgens baptizator, & abluitur à peccatis tuis,

invocato

invocato nomine Domini. [*Act. XXII. 14, 15, 16.*] Et surgens Saulus, baptizatus est: & quum cepisset cibum, corroboratus est. [*Act. IX. 18, 19.*]

Quid autem Damasci Saulo à Domino fuerit revelatum, ut faceret; in *Actis Lucas* non aperit. Sed ex iis quæ, in epistola ad Galatas, immediatè post conversionem se fecisse ipse narret, apparet, inter alia mandatam illi à Deo fuisse; ut non conferret cum carne & sanguine, neque rediret Hierosolymam ad eos qui ante ipsum fuerunt Apostoli, sed in Arabiam; sive loca Damasco proxima, aliquantisper secederet. ubi Evangelii scientiam esset accepturus; non ab homine edoctus, sed ex revelatione Jesu Christi. [*Gal. I. 12, 16, 17.*]

Tum Damascum inde denuò reversus Saulus, [*Gal. I. 17.*] cum discipulis qui ibi erant per aliquot dies fuit. Et statim in synagogis prædicavit, Christum Dei esse filium. Obstupescabant autem qui audiebant & dicebant. Nonne hic est qui perdidit Hierosolymis eos qui invocabant nomen istud; & huc idcirco venit ut vinculos eos adduceret ad primarios Sacerdotes? Saulus vero magis invalescebat, & confundebat Judæos qui habitabant Damasci, docens Jesum esse Christum. [*Act. IX. 19, - 22.*] Judæis enim Damascenis, omnium primis, prædicatum ab eo Evangelium est. [*Act. XXVI. 20.*]

Tiberium, de rebus Christi ex Palæstina à Pilato certiozem factum, de eo in Deorum numerum ascribendo ad Senatum retulisse, eoque repugnante ipsum in sententia manentem periculum accusatoribus Christianorum esse comminatum refert Tertullianus in Apologetico. [*cap. 5. & 21.*] eumque secuti, tum alii, tum Eusebius [in *Chronico, & Histor. Ecclesiastic. lib. 2. cap. 2.*] & in epistola de excidio Britannia, Gildas noster. Quo posito, primam illam Christianorum post cædem Stephani persecutionem in Judæa ortam, partim Sauli, qui eam maximè promoverat, conversione, partim Tiberii metu, finem accepisse dicendum est.

L. Vitellius, qui superiore anno Romæ Consulatum gessit, à Tiberio Proconsul in Syriam missus, venit Hierosolymam in ipsa festivitate Paschali: ubi ab Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, remisit civibus totum vectigal fructuum vernalium; & stolam cum ornatu Pontificio permisit in Templo asservari à Sacerdotibus, quæ prius à Romano turris Antonia præfecto custodiebatur. Atque ita gratificatus genti, & in locum Josephi Caiaphæ Pontificis subrogato Jonatha Anani (sive Annæ) Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. [*Joseph. lib. 15. cap. ult. & lib. 18. cap. 6.*]

Artabanus Parthiæ rex, defuncto Armenia rege Artaxia, Arsacem liberorum suorum veterimum, Armeniis imposuit. Idque quum à Tiberio impune tulisset, Cappadociam attentavit: missisque qui gazam à Vonone relictam in Syria Ciliciaque repocerent, simul veteres Persarum ac Macedonum terminos; seque invaluurum possessa Cyro, & post Alexandro, per vaniloquentiam & minas jaciebat. Quum vero populares quoque suos superbius & sævius tractaret, Sinnaces, insigni familia ac perinde opibus, & proximus huic Abdus eunuchus, adscitis & aliis Parthorum primoribus, quia neminem gentis Arsacidarum summæ rei imponere poterant, interfectis ab Artabano plerisque, aut nondum adultis) secretis ad Tiberium nuntius missis, Phraatem regis Phraatis III. filium, qui Romæ inter obsoles detinebatur, regem sibi poposcerunt. [*Tacit. Annal. 6. cap. 31. Dio, lib. 58. pag. 37.*]

Tiberius ornatum Phraatem ad paternum misit imperium: destinata retinens, consiliis & astu res externas moliri, arma procul habere. Interea cognitis insidiis, Artabanus Abdum specie amicitia vocatum ad epulas veneno illigavit; Sinnacem dissimulatione ac donis, simul per negotia, moratus est. Et Phraates apud Syriam, dum omisso cultu Romano, cui per tot annos insueverat, instituta Parthorum refumit, patriis moribus impar morbo assumptus est. [*Tacit. ibid. cap. 32.*]

Phraate mortuo, Tiberius Tiridatem, sanguinis ejusdem, æmulum Artabano misit: cui ut expeditius regnum adireliceret, Mithridati Ibero scripsit, Armeniam invaderet; ut Artabanus, dum filio optularetur, à sua ditone discederet. Atque eum in finem Mithridatem conciliavit fratri Pharasmani, qui patri Mithridati in regno Iberiæ successerat: simulque & Pharasmanem ipsum & Alanorum regem magnis præmiis sollicitavit, ad inferendum bellum quamprimum Artabano. Cunctis vero quæ apud Orientem parabantur L. Vitellium præfecit. [*Id. ibid. cum Josepho, lib. 18. cap. 6. & Dione, lib. 58. pag. 637, 638.*]

Mithridates fratrem Pharasmanem conatus suos dolo & vi juvare perpulit. Artabani filius Arsaces, ministris multo auro ad scelus conductis, sublatus est: simulque Iberi magnis copiis Armeniam irrumpentes, urbe Artaxata potiti sunt. Quæ postquam Artabano cognita, filium Orodem ultorem parat; Parthorum ei dans copias, mittensque qui auxilia mercede facerent. Contra, Pharasmanes, Albanos sibi adjunxit, & accersivit Sarmatas; quorum Sceptruchi, utriusque donis acceptis, more gentis, ad diversas partes transierunt. Sed Iberi locorum potentes, patefactis portis Caspiis, Sarmatas in Armeniam effuderunt: & qui Parthis adventabant, facile arcebantur, vnico incessu illis relicto, inter extremos Albanorum montes & Caspii maris litus, quem æstas tum impediēbat, flatibus Etesiarum vada implentibus. [*Tacit. Annal. 6. cap. 33. Joseph. ut supra.*]

Orodem sociorum inopem, auctus auxilio Pharasmanes ad pugnam compulit: in qua cum eo concurrentes, vulnus per galeam adegit, nec iterare potuit, prælatus equo, & fortissimis satellitum protegentibus saucium. Fama tamen occisi falso credita, exterruit Parthos, victoriamque concessere. [*Tacit. ibid. cap. 34. & 35.*] Atque ita in Armenia à Parthis denuò est

amissa. [*Joseph. lib. 18. cap. 6.*] & Mithridati Ibero data. (*Dio, lib. 58. pag. 638.*)

Mox tamen Artabanus tota mole regni ultum iit. Peritia vero locorum ab Iberis melius pugnatum est. Neque ideo ille abscedebat, ni contractis legionibus Vitellius, & subdito tumore tanquam Mesopotamiam invalurus, metum Romani belli fecisset. Tum omiſſa Armenia, verſaque Artabani res: illicite Vitellio, deſererent regem ſævum in pace, & adverſis præliorum exitioſum. Hinc Sinnaces patrem Abdageſem alioſque occultos conſulit, & tunc continuis cladibus promptiores ad defectionem trahit: adfluentibus paulatim, qui metu magis quam benevolentia ſubjecti, repertis authoribus ſuſtulerant animum. Vitellius etiam, pecuniam corruptis aliquot amicis & cognatis regiis, ipſum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inveniens remedium, quod ab optimatibus immineret periculum, habensque ſuſpectos & eos qui in fide manebant; in ſatrapias ſuperiores & contermina Scythiæ loca fugam maturavit, ab Hyrcanis Carmaniſque, quibus per adſinitatem innexus erat, auxilium expectans. (*Tacit. ibid. cap. 36. Joseph. lib. 18. cap. 6.*)

Agrippa, Ariſtobuli filius, quum apud Ptolemaidem in extrema egeſtate ageret, Marſyæ liberti ſui opera uſus, à Proto matris ſuæ Bernices deſunctæ quondam liberto, pecuniam fueratus eſt. Is à Marſyæ ſyngrapham 20 millium drachmarum Atticarum extorſit, detractis ſibi de ea ſumma 2500. eo facilius, quod non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia proſectus Anthedonem, & ibi navem naſtus, parabat ſe itineri in Italiam: Id ubi comperit Herennius Capito procurator Jamiæ, miſit eo milites exacturos argenti 300 millia, quorum debitor Cæſaris ſiſco Agrippa factus eſt dum Romæ ageret: atque ita impoſita eſt illi manendi neceſſitas. Et tunc quidem facturum ſe juſſa ſimulavit; ſed quamprimum nox terris incubuit præciſis navis retinaculis navigavit Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha popoſcit mutuò 200 argenti millia. Ille non ipſi ſe mutuaturum profeſſus eſt, ſed uxori ejus Cypro, conjugalem amorem in ea demitatus & virtutes cæteras. Quum illa igitur fidejuſſiſſet, mox Alexander quinque talentis repræſentatis Alexandriæ, reliquam ſummam exhibiturum ſe promiſit Puteolis; profuſionem Agrippæ veritus. [*Joseph. lib. 18. cap. 7. & 8.*]

Hujus adventus Agrippæ ad urbem Alexandrinam, in libro adverſus Flaccum (*Ægypti hoc tempore præſidem*) meminit Philo Judæus: quem Alexandri hujus Alabarchæ fratrem Joſephus, [*lib. 18. cap. 10.*] & de genere ſacerdotum fuiſſe, in Eccleſiaſticorum ſcriptorum Catalogo refert Hieronymus. Unde & Alexandrum hunc alium fuiſſe putavit Baronius (*ad ann. Chriſti 34. num. 265.*) ab Alexandro illo, qui in Act. IV. 6. de genere Sacerdotali fuiſſe memoratur. Fuit vero hic Alexander Lyſimachus, qui Alabarchiæ magiſtratum (de quo in Satyra prima Juvenalis) geſſit Alexandriæ, quondam Antonie matris Claudii Imperatoris procurator, & Tiberii Alexandri Judææ præſidis pater; omnium Judæorum Alexandrinorum ditiffimus. [*Joseph. lib. 19. Antiquit. cap. 4. & lib. 20. cap. 3.*] ipſe (non, uti in loco citato ſcripſit Baronius, pater ejus) qui & Hieroſolymitani templi portis argentum atque aurum inſudit. [*Id. lib. 6. Belli, cap. 6. n. 18.*]

Cypros, expedita mariti navigatione in Italiam, cum liberis in Judæam itinere pedeſtri reverſa eſt. Agrippa vero poſtquam Puteolos appulit, ſcripſit ad Tiberium Cæſarem degentem Capreis, veniſſe ſe officii cauſa ſignificans, & poteſtatem accedendi eam inſulam poſtulans. Tiberius nil cunctatus humaniſſimè reſcripſit, gratulatus ei reditum ad Capreas incolumem: nec minore alacritate præſentem excepit & amplexu & hoſpicio. [*Joseph. lib. 18. cap. 18.*]

Poſtridie Cæſar receptis litteris ab Herennio de 300 argenti millibus, mandavit cubiculariis, non prius admitti Agrippam quam perſoluto debito. Ille nequaquam ira Cæſaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudii (poſtea Imperatoris) matre 300 illa millia mutuò petiit, ne periclitaretur de amicitia Cæſaris. Quæ memor familiaritatis quæ ſibi cum Bernice matre Agrippæ interceſſerat, ſimulque educatum fuiſſe ipſum cum ſuo Claudio, pecuniam illam ei præbuit. Itaque reddito debito, nemine prohibente, fruèbatur amicitia principis: adeoque conciliatus eſt Cæſari, ut is nepotem ſuum (Tiberium Gemellum) Druſi filium commendaret Agrippæ, mandaretque ut progredientem ſemper comitaretur officii gratia. Hoc beneficio devinctus & deditus Antoniæ, cæpit Caium (Caligulam) nepotem ejus colere, gratioſum apud omnes & honoratum ob patris Germanici memoriam: Erat ibi fortè Allus Samarita: à quo decies centena millia mutuatus Agrippa, debitum Antoniæ reddidit; reliquum materiam habuit demerendi Caium officioſus. [*Id. ibid.*]

Tigranes, Alexandri (à patre Herode occiſi) & Glaphyræ (filie Archelai Cappadocum regis) filius, qui ab inſtitutis patriis ad religionem Græcorum deſciverat & Armeniæ regno quondam potitus fuerat, Romæ accuſatus & ſupplicio affectus ſine liberis deceſſit. [*Tacit. Annal. 6. cap. 40. Joseph. lib. 18. cap. 7.*]

Clitarum natio (in Cilicia Trachea) Cappadoci Archelao ſubjecta, quia Romano more cenſus deferre & pati tributa adigebatur, in juga Tauri montis abſceſſit: locorumque ingenio ſeſe contra imbelles regis copias tutabatur, donec M. Trebellius legatus à Vitellio præſide Syriæ cum quatuor millibus legionariorum & delectis auxiliis miſſus, duos colles quos barbari inſederant (minori Cadra, alteri Tavera nomen erat, operibus circumdedit, & erumpere auſos ferro, cæteros ſiti ad deditonem coëgit. [*Tacit. Annal. 6. cap. 41.*]

Artabano Parthorum rege profugo & flexis ad novum regem popularium animis, Vitellius hortatus Tiridatem parata capere, robur legionum ſociorumque ripam ad Euphratis duxit:

Sacrificantibus

Sacrificantiis, quum hic more Romano suovetaurilia daret, ille equum placando amni adornasset; nunciaverunt accolæ Euphratem, nulla imbrium vi, sponte & immensum attolli; simul albetibus spumis in modum diadematis sinuare orbem; auspiciis prosperi transgressus. Quidam vero callidius interpretabantur, initia conatus secunda, neque diuturna: quia eorum quæ terra cælo ve portenderentur certior fides; fluminum instabilis natura, simul ostenderet omnia raperetque. Sed ponte navibus effecto, transmissioque exercitu, primus Orospades multis equitum millibus in castra venit: exul quondam & Tiberio, cum Dalmaticum bellum conficeret, haud inglorius auxiliator, eoque civitate Romana donatus; mox repetita amicitia Regis, multo apud eum honore, præfectus Mesopotamiæ. Neque multo post, Sinnaces auxit copias: & columen partium Abdageses, gazam & paratus regios adjecit. Vitellius, ostentasse Romana arma satis ratus, monuit Tiridatem, ut Phraatis avi & altoris Cæsaris meminerit; primoresque, ut obsequium in regem, reverentiam in Romanos, decus quisque suum & fidem retinerent: deinde cum legionibus in Syriam remeavit. [*Id. ibid. cap. 37.*]

Tiridates volentibus Parthis Nicephorium & Anthemusiada, cæterasque urbes Macedonicas Græca lingua uentes, Halumque & Artemitam Parthica opida recepit: certantibus gaudio, qui Artabanum Scythas inter educatum ob sevitiam execrati, come Tiridatis ingenium Romanas per artes sperabant. Plurimum adulationis Seleucienfes induere: civitas potens, septa muris, neque in barbarum corrupta, sed conditoris Seleuci retinens. Hi adventantem Tiridatem extollentes, probra in Artabanum fundebant, ut materna origine Arsacidem, cætera degenerem. Cumque nuper Artabanus 300 optimatum dominationi tradidisset; Tiridates rem Seleuciensem populo permisit. [*Ibid. cap. 41. & 42.*]

Mox consulans Tiridates, quonam die solennia regni capesseret, litteras Phraatis & Hieronis, qui validissimas præfecturas obrinebant, accepit; brevem moram precantium. Placitumque operiri viros præpollentes: atque interim Ctisiphon sedes imperii petita est. Sed ubi diem ex die prolatabant, multis coram & approbantibus, Surena patrio more Tiridatem insigni regio evinxit. Ac si statim interiora, cæterasque nationes petivisset; oppressa cunctantium dubitatio fuisset, & omnes in unum cessissent: sed obsidendo castellum, in quod pecuniam & pellices Artabanum contulerat, dedit spatium exuendi pacta. Nam Phraates, & Hiero, & si qui alii delectum capiendi diademati diem haud concelebraverant, pars metu, quidam invidia in Abdagesem, qui tum aula & novo rege potiebatur, ad Artabanum vertere. [*Ibid. cap. 42. & 43.*]

Artabanus in Hyrcanis repertus est, illuvie oblitus, & alimenta arcu expediens. Ac primò tanquam dolus pararetur territus, ubi data fides reddendæ dominationi venisse; non ultra moratus quam dum Scytharum auxilia conciret, (ex *Dabis ac Sacis* contractum ab eo magnum, fuisse exercitum, refert Josephus, *lib. 18. cap. 6.*) perrexit properus: neque exiit padorem ut vulgum miseratione averteret. Non fraus, non preces, nihil ommissum, quo ambiguos illiceret, prompti firmarentur. [*Ibid. cap. 43. & 44.*]

Jam propinqua Seleuciæ cum magna manu ille adventabat, quum Tiridates simul fama atque ipso Artabano percussus, distrahi consiliis cepit, iter contra, an bellum cunctatione tractaret. Verum Abdageses regrediendum in Mesopotamiam censebat: ut amne obiecto, Armeniis interim Elymaisque, & cæteris à tergo excitis, aucti copiis socialibus, & quas dux Romanus mississet, fortunam tentarent. Ea sententia valuit, quia plurima autoritas penes Abdagesem; & Tiridates ignavus ad pericula erat. Sed fugæ specie discessum est: ac principio à gente Arabum factò, cæteri domos abierunt, vel in castra Artabani; donec Tiridates cum paucis in Syriam reductus, pudore prodicionis omnes exsolvit. [*Ibid. cap. 44.*]

Interim Artabanus, non magno labore debellatis inimicis, in imperium restitutus est. [*Joseph. lib. 18. cap. 6. Dio, lib. 58. pag. 637.*] Qui scriptis ad Tiberium litteris, parricidia & cædes & ignaviam & luxuriam illi objecit: monuitque ut voluntaria morte, maximo justissimoque civium odio quamprimum satisfaceret. [*Sueton. in Tiberio, cap. 66.*] Armeniam etiam impune aggressus, Syriam quoque invadere instituit. [*Dio, lib. 59. pag. 661.*]

Agrippa in intimam familiaritatem receptus à Caio Caligula, quodam die quum una cum eo in curru veletaretur, ut quamprimum Tiberius principatus locum Caio digniori cederet precatus est. Has voces excepit Eutyclus, libertus Agrippæ & auriga: at tum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono quasi vestem ei furto subduxisset, sicut revera subduxerat, & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Pisonem Urbis præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinculus missus est Capreas, ubi diu in vinculis est detentus, priusquam Cæsari aures ei præbere esset collibitum. [*Joseph. lib. 18. cap. 8.*]

Samaritanis impostor quidam persuasit, ut convenirent in montem Garizim apud eam gentem sanctissimum: asseverans se illic eis ostensurum sacra vasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi creduli sumptis armis Tirathabam vicum infederunt, expectantes ibi confluentes cæteros, ut magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior elivum montis occupavit equitibus suis & peditibus: qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt; multos etiam vivos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus capite multavit. [*Id. ibid. cap. 5.*]

Tum primates Vitellium Syriæ præsidem adeuntes, Pilatum cædis accusarunt, negantes defectionem

defectionem

defectionem fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. Vitellius autem Marcello amico ad procurationem Judææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad objecta per Judæos crimina: postquam decem jam annos in provincia ille exegisset. [*Id. ibid.*] Quibus quatuor aut quinque mensium appendicula addenda fuerit; si non ille, vel procellarum metu (præterito jam, ut *Actor. XXVII. 9.* septimi mensis Jejunio) navigationem distulerit, vel adversis ventis detentus, aut alia aliqua mora interveniente, iter prolongaverit. Nam prius quam Romam Pilatus perveniret, vita excessisse Tiberium, Josephus indicat.

Quum à Capreis venisset Tiberius Tusculanum, stadiis ferè centum ab Urbe distans ab Agrippina Germanici matre, licet multum reluctans, tandem persuasus est ut Eutychum audiret; cognoscereturque cujus accusaret is patronum criminis. Qui, re examinata, competens, neglecto mandato de colendo nepote ipsius Tiberio Drusi filio, totum eum in Caium fuisse propensum; Macroni (qui Sejano in prætorianorum militum præfectura successerat) imperavit, ut Agrippæ vincula injiceret. Agrippa vero ad preces versus, per memoriam filii, cujus consuetudine simul educatus familiarissimè usus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam: sed frustra, prætorianis ita ut erat purpuratum in vincula trahentibus. Cumque æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum ureret, conspicatus quendam è Cæii servis nomine Taumastum gerentem hydriam, poposcit potum: & cum libenter oblatum hausisset, inquit. *Certè tuo bono puer exhibuisti hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem evasero, impetrabo tibi libertatem à Cæio.* Quod & postea præstitit. [*Joseph. lib. 18. cap. 8.*]

Agrippa vincus ante regiam stabat inter alios quosdam æquè vincus, incumbens præmore in quandam arborem cui bubo insidebat. Unus è vincus natione Germanus alitem conspicatus, sciscitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Judæorum nobilissimum: ad eum adductus, adhibito interprete, hoc auspicio significari illi dixit repentinam præsentis fortunæ mutationem. Ad amplissimam enim dignitatem simul atque potentiam eum perventurum, felicem habiturum vitæ exitum: (in quo falsum illum fuisse vatem, docuit exitus hominis infelicissimus:) sed quando hanc alitem iterum esset visurus, quantum ex eo diem fatalem ipsi futurum. [*Id. ibid.*]

Antonia graviter ferens calamitatem juvenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat inutile: apud Macronem tamen obtinuit ut in custodia servaretur à militibus commodis moribus præditis, convictoremque haberet centurionem ei curæ præpositum; quotidianis uteretur lavacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum sublevaretur officii, admitterebanturque ad eum Silas amicus, & è libertis Marfyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & fragula quasi vanalia circumferentes, noctu substernebant permissu militum jam ante præmonitorum Macronis imperio. Atque in hunc modum sex menses in custodia exegit, usque in Tiberii obitum. [*Ibid.*]

De Ganalitici agri finibus contentio orta est inter Herodem Tetrarcham & Aretam Arabiæ Petrææ regem, injuriæ filia suæ factæ non immemorem; quam matrimonio sibi junctam Herodes spreverat, ducta in ejus locum fratris sui uxore Herodiade. Contractis utrinque copiis bellum per legatos gestum est: commissoque prælio Herodis exercitus internecone perit, proditus à quibusdam exilibus qui pulsus è retrarchia Philippi tunc merebant Herodis stipendia. Hæc Herodes per litteras significavit Tiberio: qui indigne ferens Aretæ audaciam, scripsit Vitellio ut ei bellum inferret, & aut vivum captum abduceret, aut occisi caput ad se mitteret. Apud Judæos autem fuit opinio, justa ultione numinis deletum Herodis exercitum, propter Johannis Baptistæ cædem. [*Joseph. lib. 18. cap. 7.*]

Cn. Accronio Proculo & C. Pontio Nigrino Consulib. mortem Tiberius obiit, XVII. Kalend. Apriles, ut & apud Suetonium [*in Tiberio, cap. 13.*] & Tacitum, [*Annal. 6. cap. 50.*] vel VII. potius, sive XXVI. Martii die, quum post Augusti excessum imperavisset annos 22. menses 7. & dies 7. ut in fine libri 58. refert Dio non menses 5. dies 3. ut in libro 18. Antiquit. [*cap. 8.*] neque menses 6. dies 3. ut in libro secundo Belli, [*cap. 8. no. 11.*] Josephus numerat.

Marfyas, Tiberii morte cognita, currens ad patronum suum Agrippam, cum offendisset petentem balneum, admoto capite, sermone Hebraico dixit. *Mortuus est leo.* Quod ex iis resciscens centurio qui custodia præerat, Agrippæ vinculis soluto cœnam laudatam apposuit. Sed dum epulis simul indulgerent & poculis, superveniens quidam attulit incolumem esse Tiberium, & brevi in urbem reversurum. Quibus verbis graviter territus centurio, Agrippam de lectulo prorubatam vinciri, & accuratius in posterum custodiri iussit. Verum postera die binæ à Cæio allatæ sunt litteræ, alteræ, quibus Senatui significabat in defuncti Tiberii se successisse imperium; alteræ ad Pisonem Urbi præfectum, idem indicantes, mandantesque ut Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod ante habitaverat domicilium. in quo licet adhuc custodiretur, tamen suo victitabat arbitrio. [*Joseph. lib. 18. cap. 8.*]

Caius Romam reversus, Tiberii simul corpus referens, more solenni finus celebravit sumptuosissimum: & quum vellet Agrippam eadem die solutum dimittere, monitu Antonia supersedit, non quod ea male vellet homini sed negabat decoram hanc festinationem, ne videtur hoc odio Tiberii facere, si confestim solveret quem ille vinxerat. Elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi, vestemque mutare præcepit. Imposito deinde

in ejus caput diademate, Tetrarchiæ quæ Philippi fuerat regem constituit, adjecta Lysaniæ quoque tetrarchia: & pro ferrea catena dedit auream pari pondere. In Judæam autem Marulum misit præsidem. [*Id. ibid.*]

Agrippam Herodis nepotem vinculis, quæ ei à Tiberio fuerant indita, C. Caligulam libera-
vissè, & avi principatum ei reddidisse, memorat Dio [*lib. 59. pag. 64.*] prætoris ornamentis à Romano Senatu honoratum, regno & tertia avitæ ditionis parte quam Philippus pater possederat à Caio donatum, Philo. [*in Flaccum.*] Regnum vero adeptus Agrippa, Thaumastum qui potum ipsi vincto ministraverat, à Caio impetratum, manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. Quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerii conditione: apud quos in pretio usque ad extremum diem habitus consenuit. [*Joseph. lib. 18. cap. 8.*]

Antiocho Antiochi filio Caligula Commagenem, paternum regnum, dedit; adjectis Ciliciæ maritimis. [*Dio, lib. 59. pag. 645.*]

Præses Syriæ Vitellius, bellum Aretæ illaturus, assumptis duabus legionibus, & levis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis regibus, properans versus Petram pervenit Ptolemaidem. Quumque vellet per Judæam exercitum ducere, occurrerunt ejus regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, ut inferantur ullæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutavit sententiam de itinere proposito: missoque per magnum campum exercitu, ipse cum Herode Tetrarcha & amicis ascendit Hierosolyma, sacrificaturus Deo in festivitate quæ instabat publica. Quo postquam ventum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo, & interim à Jonatha in fratrem ejus Theophilum pontificatum transtulit. [*Joseph. lib. 18. cap. 7.*]

Quarta die litteris acceptis de morte Tiberii, populum Vitellius sacramento adexit in fidem Caii novi principis. [*Id. ibid.*] Unde rex Agrippa, in litteris ad Caium: apud Philonem, in legatione. *Hierosolymis primum audita est. Imperator, exoptata tua successio; è sancta civitate diffusa est ejus fama ad finitimas provincias. Et quoniam prima Orientalium hæc civitas Imperatorem te consulatavit; æquum est ut à te tractetur liberalius. & Judæorum Senatus, in oratione ad Petronium: apud eundem. Caio imperium adepti, primi ex tota Syria gratulati sumus Vitellio, cujus successor es, tunc in urbe nostra degente, qui super hac re litteras acceperat; & à nobis ad ceteras civitates fama lætum nuncium perulit: primum nostrum Templum excepit pro imperio Caii victimas.*

Revocavit Vitellius ex itinere copias, omisso bello propter delatum in alium Imperium. Et quidem Aretam ferunt, accepto expeditionis Vitellii nuncio, collegisse ex auguriis, impossibile esse ad Petram pervenire illum exercitum. Unum enim è ducibus prius moriturum: vel qui bellum parat, vel cujus jussu pararetur, vel cum contra quem esset movendum. [*Joseph. lib. 18. cap. 7.*]

Vitellium deinde, exercitu in hyberna dimisso, (quod in ætatis initio ab eo factum, non est admodum verisimile) Antiochiam repetiisse, scribit Josephus: quum una cum copiis ad Euphratem eum perrexisset dicendum potius fuisset, ut cum Parthorum rege fœdus iniret. Id enim non, ut putavit Josephus, sub Tiberio, sed sub Caio factum fuisse, ex Suetonio & Dione apparet. Namque Artabanus, odium semper contemptumque Tiberii præ se ferens, Caii amicitiam ultro petiit: summisque eum artibus Vitellius non modo ad colloquium suum, sed etiam ad veneranda legionum signa pellexit. Euphratem enim ille transgressus, aquilas Romanas adoravit, statuisque Augusti & Caii sacrificavit. Pacis quoque conditiones, quæ ex usu Romanis essent, liberisque obsides dedit. [*Sueton. in C. Caligula, cap. 14. & A. Vitellio, cap. 2. Dio, lib. 59. pag. 661.*]

In medio pontis Rex & Vitellius sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio: & postquam de fœdere convenit, Herodes tetrarcha utrumque excepit convivio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio flumine. Deinde Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Herodes verò volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis misit ad eum tabellarios; nihil amplius relinquens significandum per Consularem legatum. Quare supervenientibus Vitellii litteris, Cæsar rescriptit, omnia sibi jam antè esse cognita ex Herodis nuntiis. Quo ille graviter offensus est. [*Joseph. lib. 18. cap. 6.*]

Nec multo post misit Artabanus filium Darium obsidem, cum multis muneribus: inter quæ etiam virum stature cubitorum quinque genere Judæum, nomine Eleazarum, qui propter vastitatem Gigas cognominatus est. [*Id. ibid.*]

Judæi Alexandrini, postquam honores omnes, quos per leges suas decernere licuit, Caio exhibuissent; Flacco Abillio præsidi decretum suum obtulerunt; orantes ut, quoniam non fuit permissum legationem mittere, ipse id per suos nuncios transmitteret. Legit ille; & annuens ad pleraque capita, subridensque dixit. *Placet mihi per omnia pietas vestra: mittam hæc ut petitis. & legati fungar munere, ut sentiat Caius vestram gratitudinem; eroque testis probè nota mihi vestra popularis modestia atque obedientia.* Decretum tamen illud apud se retinuit: ut soli omnium illi pro Caii contemptoribus haberentur. [*Philo in Flaccum.*]

Anno primo imperii C. Caligulæ Mattathie sacerdoti natus est filius Josephus, historiæ Judæicæ scriptor: ut ipse in libro de Vita sua indicat.

Quum longo jam tempore Saulus Damasci Evangelium prædicavisset, inierunt Judæi illum

I. Vsser. *Annal. p. post.*

4041

interimendi consilium. Hi ab Atetæ regis Arabiæ Petrææ (qui Herodis Tetrarchæ exercitum nuper fuderat) præfecto, præsidio urbem Damascenorum tenente adjuvi observabant portas die ac nocte, ut eum prehensum interimerent. Verum à discipulis è fenestra per murum fume in sporta nocte demissus, ex eorum insidiis evasit. [*Act. IX. 23, 24, 25. II. Corinth. 32, 33.*]

Primo igitur Apostolatus sui triennio apud Damascenos exacto, rediit Saulus Hierosolymam, ut viseret Petrum: & permansit apud eum dies quindecim. [*Galat. I. 18.*]

Ibi quum tentaret se propius adjungere discipulis, timebant omnes, non credentes eum esse discipulum. Sed Barnabas acceptum eum duxit ad Apostolos (Petrum videlicet, & Jacobum fratrem Domini: neminem etiam ex Apostolis alium tum ille vidit. (*Gal. I. 19.*) & exposuit eis, quomodo in via vidisset Dominum, & quod locutus esset ei; & quomodo Damasci liberè locutus esset in nomine Jesu. [*Act. IX. 26, 27.*]

Saulus Hierosolymus liberè in nomine Domini Jesu loquebatur, & disceptabat cum Hellenistis: (sive Judæis qui Græca lingua utebantur; ut Syrus recte hic est interpretatus:) illi verò conabantur eum interimere. [*Act. IX. 29.*]

Orans in Templo Saulus, extra se raptus est, & vidit Dominum dicentem sibi. *Festina, & exi cito Hierosolymis, quoniam non excipient testimonium tuum de me. Cui ille. Domine, ipsi sciunt me pertraxisse in carcerem & verberibus affecisse per singulas synagogas eos qui credebant in te. Et quum effunderetur sanguis Stephani martyris tui, ego quoque adstabam & custodiebam pallia eorum qui interficiebant eum. Et dixit ei Dominus. Proficiscere: nam ego te procul ad gentes emittam.* [*Act. XXII. 17, 21.*]

Fratres verò Hierosolymitani deduxerunt eum Cæsaream, & emiserunt in patriam suam Tarsum. [*Act. IX. 30.*] Venitque in regiones Syriæ & Ciliciæ: hæcenus ignotus facie Ecclesiis Judææ; quæ audientes solum, eum nunc euangelizare fidem quam olim vastabat, Deum de illo glorificabant. [*Galat. I. 21, 22, 23.*]

Ecclesiæ autem per totam Judæam & Galilæam & Samariam habentes pacem ædificabantur: & pergentes in timore Domini & consolatione sancti Spiritus, multiplicabantur. [*Act. IX. 31.*]

Herodi Agrippæ regi ex Cypro nata est filia Drusilla (nupta postea Felici; [*Act. XXIV. 24.*] quæ moriente patre sexennis erat. [*Ioseph. lib. 18. cap. 7. & lib. 19. cap. ult.*]

Caligula Macronein, cui Ægyptus mandata fuerat, (sexennis, quod Flacci Abillii præfecturæ à Tiberio præstitutum fuerat, jam exacto) & uxorem ejus Enniam, quorum opera ipse imperium consecutus fuerat, ad mortem voluntariam adiegit. [*Philo, de legat. ad Caium; & lib. in Flaccum Sueton. in C. Calig. cap. 26. Dio, lib. 59. pag. 647.*]

Flaccus, qui Ægypto tum præerat, interfecto Macrone cui maximè fidebat, à Caligula imperatore malè sibi metuit. Quæ occasione arrepta, Dionysius, Lampo & Isidorus illi persuaserunt ut populum Alexandrinum, ab Augusto & ejus familia in honore habitum, beneficio aliquo sibi conciliaret; nihil verò gratius illis se posse facere, quam si eos sinat in Judæos lævire, quorum & ille sententiam est secutus. [*Philo, in Flaccum.*]

Caligula Soæmo Arabum Ituræorum regnum, Cotyi Armeniam minorem ac deinde nonnullas Arabiæ partes, Rhymetalci Cotyis ditionem, Polemonis filio paternum (Ponti) imperium ex Senatusconsulto tribuit. [*Dio, lib. 59. pag. 649.*]

Anno imperii C. Caligulæ secundo, veniam ab eo Herodes Agrippa impetravit domum redeundi, regni ordinandi gratia; eo peractò, reversurum se pollicitus. [*Ioseph. lib. 18. cap. 8.*] Suasit verò illi Imperator, ut navigatione compendiaris usus, expectatis ætatis ventis, recta peteret Alexandriam; pedestri itinere inde minore cum difficultate in patriam rediturus. Cui ille obtemperans, quum descendisset Puteolos, & naves Alexandrinas in portu paratas ad solvendum invenisset, post paucos dies Alexandriam appulit. [*Philo, in Flaccum.*]

Alexandrini, ob inveteratam cum Judæis similitatem agrè ferentes regem ipsorum quecipiam extitisse, Agrippam in gymnasio sermonibus scurrilibus & mimographorum ludicris carminibus traducebant. Propulsium quoque ad gymnasium quendam insanum nomine *Carabam*, qui interdiu noctuque nudus oberrabat per compita, in superiore loco statuerunt, ut spectari posset ab omnibus. Mox capiti diadema imponunt papyraceum, pro paludamento corpori stroeam induunt: pro sceptro frustum arundinis humi sublatum quidam ei dedit in manum. Sic ornatum regis insignis, & in regem transformatum more histrionico, adolescentes perticas in humeris gestante stipabant pro satellitio: tum alii salutatum accedebant, alii sibi reddi jura petebant, alii consulebant eum de republic. Post hæc acclamatum est à circumstantibus, magna voce *Marim* appellantis: quod nomen Syrorum lingua *Domini* significat. [*Philo, ibid.*] Atque ita Judæorum rex eodem modo ab aliis est irritus, quo regiæ dignitati veri sui Domini Jesu Christi ipsi Judæi ante quinquennium illuserant.

Judæi Alexandri ni Agrippam de insidiis per Flaccum præsidem in ipsorum perniciem paratis edocuerunt: scriptumque quod Flacco dederant, Caio in principatus sui exordio transmittendum, Regi tradiderunt. Hoc ad Caium se missurum ille est pollicitus, simulque significaturum, ab initio illud Judæos mittere voluisse; sed impeditos Præsidis malevolentia fuisse, quo minus tempestivè id facerent. [*Philo, ibid. & in legat. ad Caium.*]

Petrus apostolus, Ecclesias Judææ, Galilææ & Samariæ visitans, devenit ad sanctos qui habitabant Lyddæ: ibique Æncam, ab annis jam octo decumbentem in grabato, à paralyti, qua

tenebatur,

tenebatur, sanavit Quo viso miraculo, omnes qui Lyddam & agrum Saronitanum (de quo, I. Chron. V. c. XXVII. 29.) incolebant conversi sunt ad Dominum. [Aët. IX. 31. 35.]

Discipula quædam, Syriaco nomine *Tabitha* Græco *Dorcas* (id est *Caprea*) dicta, bonis operibus & elemosynarum largitione celebris, Joppæ ex morbo decessit. Quum autem Lydda esset prope Joppen, discipuli, audito Petrum illic esse, duos viros miserunt ad eum, rogantes ne cunctaretur usque ad ipsos progredi. Qui adveniens, quum in genua procumbens esset precatus, mortuam vitam restituit. Id autem innotuit per totam Joppen: & multi crediderunt in Dominum. Mansitque ibi Petrus multos dies in domo Simonis cujusdam coriarii. [Ibid. 36. 43.]

Alexandrinorum vulgus, summo mane in theatrum confluens, redempto jam Flacci præsidis favore, in profectis Judæorum dedicandas esse Cæsaris statuas unanimiter conclamavit. Quod præses licet sciret non minus quam decies centena millia Judæorum incolere Alexandriam totamque regionem quanta patet à Catabathmo Lybiæ usque ad terminos Æthiopiæ, nullo respectu securitatis publicæ habito, fieri permisit. [Philo, in Flaccum.] Illi vero conglobati in cohortes numerosissimas, profectas, quæ multæ in singulis urbis regionibus erant, aut arbutis succis vastarunt, aut diruerunt funditus: quasdam etiam incenderunt injectis ignibus tanta rabie atque infania, ut in proxima quoque ædificia transiliret incendium. In profectis autem omnibus quas diruere incendiare non poterant, quod accolerentur magna Judæorum frequentia, effigies Caii statuerunt: in maxima vero ac celeberrima sublimem quadrigis æneis; idque tam præpropere studio, ut, cum carerent novis quadrigis, veteres ærginosas, auribus, caudis pedibusque mutilatas, è gymnasio raperent, olim dedicatas (ut ferebatur) Cleopatrz, quæ fuerat ultimæ hujus nominis reginæ proavia. Hæc verò existimabat Caius ex vehementia Alexandrinorum in ipsum studio profecta: quæ partim ex quotidianis actis cognoscebat transmissis sibi ab Alexandria, (ea enim libentius lectitabat quam ullum poema vel historiam) partim ex nonnullis servis domesticis (quorum plerique erant Ægyptii) eadem cum ipso laudare aut irridere solitis. [Id. in legat. ad Caium.]

C. Caligula, sorore Drusilla defuncta, justitium indixit: in quo risisse, lavisse, convivio quemquam accepisse, capitale fuit. [Sueton. in C. Calig. cap. 24. Dio, lib. 59. pag. 648.]

Ægypti præses Flaccus edictum proposuit, in quo Judæos qui civis erant Alexandrini peregrinos appellabat & externos: ne causæ quidem dicendæ potestatem faciens, sed in judicatis condemnans. Quinque erant urbis illius regiones, à primoribus earum literis denominatæ: quarum duæ dicebantur Judaicæ, quod in his plurimi Judæi habitarent; quamvis & in aliis non pauci sparsim habuerint domicilia. Alexandrinorum igitur vulgus, licentiam grassandi in Judæos à Flacco natam, è quatuor literis eos expulsos contrahit in unius partem angustam. Qui, quod plures essent quam ut is locus eos caperet, egrediebantur in littora & monumenta & sterquilina, exuti rebus suis omnibus. Inimici verò facto in desertas domos impetu, prædas tanquam jure belli partas dividebant: extractisque Judæorum officinis, quæ tum propter luctum mortis Drusillæ clausæ fuerant, hinc quoque plurima egresserunt, quæ per medium forum translata verterunt in usus proprios. Sed minus nocebant domorum plusquam 400 direptiones, quam abrupta negotiatio: quum creditores amisissent pignora, nec sineretur ullus agricola, nauta, negotiator, opifex, exercere artes consuetas. [Philo, in Flaccum.]

Tor myriadas virorum, mulierum, puerorumque in urbis angulum angustissimum, cum pecora, compulsas, sperabant advertari se intra paucos dies visuros acervatim jacere: aut fame necatos per ciborum inopiam, aut in loco æstuoso compressos, vitiatos etiam per crebras respiraciones circumvicino aere. Ne quis autem clanculum inde se proriperet, diligenter cavebant: & quotquot intercepissent, excruciatos prius mox enecabant, nullam ab eis abstinendo severitiam. Alia manus circa portus fluminis insidiabatur Judæis appellentibus, & eorum metemionis: quibus in conspectu dominorum direptis, ipsos protrusos exurebant, constructo rogo è gubernaculis, contis, & navium tabulis. Alii media in urbe concremabantur miserimo supplicii genere. Nam præ lignorum inopia sarmenta comportabantur, quibus accensis injiciebant miseros: qui semiustulati fumo magis quam igni necabantur. Multi etiam vivi loris laqueisque circa talos adstrictis per medium forum raptabantur, insultante vulgo & ne mortuis quidem parcente corporibus. Dissecta enim membra tum frustatimque conculcabant tanta crudelitate, ut ne reliquias quidem ad sepulturam superesse sinerent. [Id. in legat. ad Caium.] Qui vero dolebant suorum vicem cognati amicique, confestim pœnas dabant suæ misericordiæ; arreptique flagris cædebantur, & post omnia tormenta quæ poterant excipere corporibus, tandem in crucem agebantur. [Id. in Flaccum.]

Ex Senatu, quem Augustus constituerat publicum Judæorum Concilium, Flaccus præses 38 comprehensos in suis privatis ædibus confestim vinciri jussit: traductosque per medium forum fenes reductis in tergum manibus, ligatos partim loris partim catenis ferreis, induxit in theatrum, statutosque coram inimicis eorum sedentibus, jussit nudatos concidi verberibus; atque ex his Euodium, Tryphonem, & Andron, in conspectu illorum qui bonis eos prius spoliaverant. Et licet mos esset in neminem damnatum animadvertere donec solemnes celebritates natalitiæque Augustorum festa præterissent; ille tamen per eos ipsos dies (Caii natali in postremum Augusti mensis diem tum incidente) affligebat homines innoxios, ad hunc modum distributis spectaculis. Manè usque horam tertiam quartamve Judæi flagellabantur,

luspēdēbantur, rotis alligabantur, damnabantur, per mediani orchestram ducebantur ad supplicium. Deinde inducebantur saltatores, mimi, tibicines, aliaque ludicra scenariorum certaminum. Ipsæ quoque mulieres non solum in foro, sed etiam in medio theatro tanquam captivæ corripiebantur, & ob quamvis calumniam in scenam traherentur non sine gravissimis contumeliis: deinde cognito eas esse alterius generis, dimittebantur; multas enim quasi Judæas comprehendebant priusquam rem diligentius dispicerent. Postquam autem Judaicæ comperiebantur, ex spectatoribus facti tyranni, jubebant eis suillas carnes offerri. quas quotcumque metu tormentorum gustabant, sine alia majore vexatione dimittebantur: quæ vero sibi temperabant, tortoribus tradebantur ad cruciatus maximos. [*Ibid.*]

Accitus à præfide Castus centurionum fidissimus, jubetur assumpto è sua cohorte audacissimo quoque in domos Judæorum irumpere, scrutarique nunquid armorum ibi lateat. Quo properè mandata exequente, Judæi intima quæque aperientes scrutatoribus ostendebant: ubi mulierculæ inclusæ, nunquam è conclavi egredi solitæ, & virgines præ pudore declinantes aspectum etiam familiarium, tunc non solum ignotis verumetiam militari ferocia spectabantur pavida. Nihilominus accurata facta scrutatione, non inveniebantur ista quæ quærebantur arma. Aegyptiis quidem paulo ante arma dempta fuerant per Bassum à Flacco jussum id curare. Sed tum videre licebat magnum navium numerum appulisse ad portas fluminis, plenarum omni armorum genere: quæ hominibus seditiosis, qui antea quoque sæpius defectiones tentarant, adimi par erat. Sed longe alia Judæorum erat ratio: qui defectionis nunquam suspecti, studia quotidiana quæstusque exercebant, ad concordiam & tranquillitatem civitatis facientia. [*Ibid.*]

4042

Dum festi Tabernaculorum solennitas per autumnum æquinoctium à Judæis Alexandrinis tantopere afflictis inermittetur, Flaccum præsidem à Stephatione liberto Tiberii Cæsaris convivio exceptum ex improvviso Bassus centurio comprehendit, ad id faciendum, cum cohorte militum ex Italia à Caio missus. Cumque ora solvisset hyemis initio, marinis tempestatibus jactatus, post plurimos labores agrè in Italiam delatus est: ubi confestim à duobus infensissimis accusatoribus, Lamponem & Ildoro (qui ipsum in Judæos incitaverant) exceptus est. Qui damnatus, omni patrimonio & bonis domesticis (quæ selectissima habuerat) exutus, in exilium actus est. Et quidem in insulam sterilissimam Gyaram in Aegæo sitam deportatus fuisset: nisi deprecante Lepido pro Gyaro Andrum propinquam ei permissum esset incolere: ubi postea Caii jussu (ut & alii omnes honorati exules) occisus periiit. [*Ibid.*]

Agrippam regia dignitate præfulgentem videns Herodias soror ipsius, Herodis Tetrarchæ uxor, invidia percita, non prius desistit quam viro persuasit ut Romam contenderent, eandem regiam dignitatem à Cæsare petitori. Agrippa, cognita eorum mente & apparatu, quamprimum eos è portu solvissè didicit, etiam ipse libertum suum Fortunatum Romam ad Imperatorem misit cum muneribus & litteris contra Herodem patrium scriptis. Ille Herodi ad Cæsarem, apud Baias Campaniæ opidum amœnissimum tum agentem, admisso superveniens, Agrippæ litteras reddidit; accusantes Herodem, quod prius cum Sejano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faveret contra Caii novum imperium, tanto ad hoc comportato armorum apparatu, quantus instruendis virorum 70 millibus sufficeret. Quo comitatus Caius, percontatus est Herodem, verane essent quæ nunciarentur de armorum numero. Quo annuente, (neque enim vera negare poterat) satis approbatam Caius putans defectionem, ademit illi Galilææ & Peræ tetrarchiam, quam postea ad Agrippæ regnum adiecit; pecunia quoque ejus illi donata. Herodem vero, perpetuo damnatum exilio, Lugdunum in Gallia relegavit. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniam ei propriam concessit: & ratus non libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi parvum promissit. Illa Caio pro hac indulgentia gratias egit; verum ea se in præsentia uti non posse professâ est: quod nefas existimaret, maritum in hac calamitate deserere, cujus fortuna, dum floreret, ipsa fuisset particeps. Quod ille indignè ferens, ipsam quoque cum marito in exilium ire jussit, & bona ejus Agrippæ largitus est. [*Joseph. lib. 18. cap. 9.*] Ita incesti sui connubii pœnas illi luerunt: post obtruncatum ab hoc Herode Johannem Baptistam annis 8. post Christum Servatorem ludibrio ab eodem habitum [*Luc. XXIII. 11.*] annis 6.

Pontius Pilatus quoque, tantis irrogante Caio angoribus coarctatus est, ut propria se manu interfecerit: quemadmodum ex Romanis Historicis Hieronymus in Chronico, & ex Græcis Olympiadum scriptoribus refert in Ecclesiastica sua historia [*lib. 2. cap. 7.*] Eusebius, cum Orofio, lib. 7. cap. 5. & Cassiodoro in Chronico.

Caius Baiani sinus medium intervallum Puteolanas ad moles 3600 ferè passuum ponte conjunxit; in quo currum ejus tum alta multa spoliolum instar subsæquebantur, tum etiam ex Parthorum obsidibus Darius puer (Artabani regis filius:) Dario & Xerxe non nisi ludibrii causa memorato, quia longe plus maris ipse ponte instravisset. [*Joseph. lib. 19. cap. 1. Sueton. in C. Calig. cap. 19. Dio, lib. 59. pag. 653.*]

Idem; obtentu Germanici belli, ultra transitum à se Rhenum parumper progressus, inde statim rediit, quasi in Britanniam iturus. [*Dio, ibid. pag. 656.*]

Lucius Vitellius ex Syria accersitus est à Caio, ut interficeretur. [*Id. ibid. pag. 661.*] Crimini enim ipsi dabatur, quod Tiridatem, Parthis à Tiberio regem missum, expelli ab illis sivillet. [*Id. in Excerptis, ab Henr. Valesio edit. pag. 670.*]

Vitellio

Vitellio successorem in Syriam Caius misit Petronium. [*Joseph. lib. 18. cap. 11.*] Publium videlicet Petronium: (ut ex Philone, in legatione ad Caium, & Josepho lib. 19. cap. 6. constat, qui filius fortasse illius fuerit, de quo ad annum Mundi 3983; ex Strabone dictum est; minime verò omnium Lucius ille Petronius, longè ante hoc tempus mortuus) quem *admodum humili loco natum ad equestrem ordinem pervenisse* memoravit Valerius Maximus. [*lib. 4. cap. 7.*] uti opinatus est Baronius. [*ann. Chr. 41. num. 4.*]

Vitellius ad Caium veniens, hoc modo neci se eripuit. Composuerat se longè quam gloria ejus ferret humiliori habitu, Catiq; pedibus advolutus, effusus lachrymis, atque illum simul & Deum appellans sæpius & adorans, tandemque vovens si incolumis evasisset se ei sacrificaturum; ita hominem emollivit ac sibi placavit, ut non modo superstes maneret, sed etiam inter præcipuos posthac amicos haberetur. [*Dio, lib. 59. pag. 661.*] Atque ita ille; miri in adlando ingenii, primus Caium adorari ut Deum instituit: quum reversus ex Syria non aliter eum adire ausus esset quam capite velato, circumvertensque se, ac deinde procumbens. [*Sueton. in A. Vitellio, cap. 2.*] Et quum postea Caius rem sibi esse cum Luna dixisset, percunctatusque esset Vitellium, vidissetne se cum dea congressi; ille quasi attonitus, oculis in terram demissis, tremens, exili voce respondit. *Solis, Domine, vobis diis licet invicem videre.* [*Dio, ut supr.*] Eoque factò initio Vitellius, qui in regendis provinciis præca virtute egerat, omnes reliquos adulando superavit. [*Dio, ibid. Tacit. Annal. 6. cap. 32.*]

Ipse deinde Caius sibi Sacerdos fuit, equumque suum collegam sacerdotii adsevit. [*Dio, ut supr. pag. 662.*] Mileti vero in Asia templum sibi extrui iussit: hanc urbem præ cæteris eligens, specie quidem quod Ephesum à Diana, Pergamum ac Smyrnam ab Augusto Tiberioque occupatas esse diceret; sed revera quia amplissimum ac pulcherrimum, quod Milefii Apollini ædificabant, suo nomini vindicare capiebat. [*Id. in Excerptis Valesii, pag. 670. & 673.*] Mileti quoque Didyncum petagere destinaverat. [*Sueton. in C. Caligula, cap. 21.*]

4043 In Jamniam, urbem Judææ frequentem cum primis populo, subreperant è finitimis regionibus inquilini; qui semper moliebantur aliquid advertus ritus Judaicos. Hi cum audirent ab advenis, quantopere Caius pro Deo coli cuperet; & quam infensus universæ Judæorum genti esset; ex tempore aram excitaverunt è luto formato in lateres, tantum ut molesti essent civibus. Hanc quum illi indignati è medio sustulissent; adversarii rem ad Capitonem quaestorem detulerunt, qui in Judæa exigendis tributis præerat. Ad Caium ille scripsit; exaggerando rem & amplificando. Caius vero pro altari lateritio subverso in Jamnia, colossum inauratum poni iussit in ipso Templo Hierosolymitano: consultoribus usus, Helicone Ægyptio & Appelle tragædo Alcalonita. Literis igitur de statua dedicanda ad Petronium Syriæ præsidem accuratissimè scriptis, mandavit illi Caius, ut exercitus, contra irruptiones Orientalium regum nationumque oppositi, dimidium ab Euphrate adversus Judæos duceret, ut proficeretur statuam; non quo augustinior dedicatio fieret, sed ut confectum periret si quis obisteret. Sed neque statua transmissa fuit ex Italia, neque iussus est Petronius è tota Syria lectissimam sumere: alioqui præpropere violatis Judæorum legibus, exortus fuisset repentinus tumultus. Itaque Petronius in propinquo iussit parari statuam, & accitis è Phœnicia peritissimis artificibus præbuit materiam; officina Sidone instituta. [*Philo, in legat. ad Caium.*]

Interim contractis quantum poterat auxiliis, cum duabus Romanis legionibus hybernavit apud Prolemaidem, primo vere bellum illaturus: quod & Caio significavit per litteras. Quo collaudata ejus industria, hortatus est eum ad agendum gnæviter, & frangendam bello gentis contumaciam. Ita Josephus. [*lib. 18. cap. 11.*]

Inter Judæos & Græcos Alexandriam inhabitantes exorta seditione, terni ab utraque parte legati delecti ad Caium missi sunt. Judæorum legationis princeps erat Philo, vir per omnia clarissimus; Græcorum Apion. [*Id. ibid. cap. 10.*] qui Oasi in Ægypto natus, Alexandrinus dici maluit, quod ejus civitatis jure gauderet. [*Id. lib. 2. contr. Apion.*] Πλαστυδα, quasi *sapientem*, cognominatum, inter alios refert Plinius, libro 37. historiae naturalis cap. 5. in totius quoque Operis ad Titum Vespasianum Cæsarem Præfatione ista de eodem adjiciens. *Apion Grammaticus, hic quem Tiberius Cæsar Cymbalum mundi vocabat, quum tympanum potius videri posset, immortalitate donari à se scripsit, ad quos aliqua componebat.* Qui & mendacissimum adversus Judæos commentarium edidit; cui in secundo contra eundem libro respondet Josephus: nam prior liber alius Judæicæ gentis obrectatoribus ab eo est appositus.

4753 40

Legati igitur Judæorum (quos quinque numero fuisse, sub finem libri de hac legatione à se scripti confirmat ipse Philo; non tres, ut Josephus voluit) ad deprecandum injurias quas quotidie patiebantur, medio hyemis ad Caium navigarunt. Placuitque offerri ei bellum continentem summam calamitatum, & earum deprecationem; ex prolixiore supplicatione, quam per Agrippam regem Judæi ad eum ante miserant, desumptam. Adversarii vero Heliconem Ægyptium, Imperatoris cubiculo præfectum, sibi conciliarunt, non tantum pecunia, sed & spe honorum, quos ei pollicebantur se collaturos quamprimum Caius veniret Alexandriam. Quem cum Judæorum legati placare & mollire desiderarent; nullam ad eum aditum invenire poterunt. [*Philo, in legatione ad Caium.*]

Ipse Caius primum, dissimulato in Judæos odio, legatos eorum exceptos in campo Martio, cum è maternis hortis exiret, hilari vultu resalutavit, & dextra innuit se propitium; missoque ad eos Homulo qui legationibus admittendis præerat, pollicitus est se cogniturum eorum causam

Per otium. Postea vero, cum hortos Maccenatis & Lamæ, qui & inter se & urbi propinqui erant, inviseret, & introducti legati reverenter adoravissent, atque Augusti Imperatoris appellatione eum salutavissent; ringendo rogavit. *Vosne estis illi diis in vici, qui me omnium confessione Deum declaratum soli aspernamini, mavultisque vestrum innoximatum colere? simulque sublati ad cælum manibus erupit in vocem, quam ne audire quidem fas est, nedum proloqui verbis totidem. Ac mox exorta est adversæ partis ingens læticia: quæ deorum omnium illi acclamabat cognomina. His appellationibus gaudentem conspicatus Isidorus sycophanta amarulentus: Magis, inquit, detestareris Domine istos eorumque tribules, si scires eorum erga te impietatem atque malevolentiam. Omnibus enim pro salute tua votivas cadentibus victimas, isti soli non susinuerunt sacra facere. Cum dico, isti, de cunctis Judæis loquor. Tunc exclamaverunt unanimiter legati. Domine, Cai, calumniis petimur. Inmolavimus hecatombas: libatoque ad aram sanguine, carnes donum non retulimus ad epulas, ut quorundam est mos; sed integras victimas exurendas sacro igni tradidimus; idque ser. primum, quando successisti in Imperium; iterum, quando gravem illum morbum evasisti, cui totus orbis condoluit: tertio votum pro victoria Germanica. Esto, inquit Caius. Sacra fecistis, sed aliter: mihi certe non sacrificastis. Ibi legatos horror pervasit. hac nova voce attonitos: ille interim villas obibat, inspectans aulas & conclavia, in imis ædibus & in cœnaculis. ubi legatos eum sequentes carptim interrogans, cur absisterent a porcina, & quodnam jus Alexandrina civitatis preterderent; postea tandem ferocia, Homines isti, inquit, non tam mihi videntur mali quam miseris, qui sibi persuaderi non sinunt, me esse natura divina participem. Simulque abiit & legatos iussit abscedere. [Ibid.]*

Agrippæ è regno suo reverso Caius tetrarchiam patris sui Herodis (Lugdunum in exilium missi) donavit. Cum enim in Philippi tetrarchia per triennium regnasset; quarto jam anno accessit illi Herodis tetrarchia. [Joseph. lib. 19. cap. ult.] Quod beneficium, in litteris ad Caium paulo post scriptis, ita ipse agnoscit. *Donastis mihi regnum; qua forte nulla inter mortales felicior: id quum prius unam regionem non excederet, adjunxistis mihi mox majorem alteram, Trachonitum & Galileam. [Philo, in legat.]*

Petronius honoratiorum Judæorum sacerdotes & magistratus evocavit, indicaturus eis Caii mandata de dedicanda in Templo statua; simulque suasurus ut patienter ferrent iussa Domini, & caverent mala imminencia: paratum enim esse robur exercitus Syriaci ad edendas per totam eorum regionem strages maximas. Qui percussus ad Primam ejus rei mentionem, tanquam in præfenti calamitate obmutuere; quasi è fonte profundendo lachrymas, & capillos baibaque vellendo. Qui vero Hierosolymis cæteraque regione famam hujus conatus audierant, velut de communi sententia coorti, tesseram dante dolore publico, profecti sunt uno agmine, desertis opidis, castellis & ædibus; continuatoque itinere contenderunt in Phœniciam, ubi tunc agebat Petronius. Ac primum tantus clamor cum fletu planctuque sublati est, ut hebetaret aures præsentium. Secutæ sunt compellationes, & preces quales dicere solent calamitosa tempora. Erant autem distributi in sex ordines, seniorum, juniorum, puerorum; rursum alia parte, anuum, mulierum, virginum. Ubi vero Petronius in loco superiore conspectus est, universi ordines velut ad unum edictum humi procubuerunt supplices cum ululatu quodam flebili, jusque surgere & accedere propius, vix tandem surrexerunt, & conspersi multo pulvere diffusitque lachrymis, accedebant reductis more damnatorum ambabus manibus. Quorum miserabili supplicatione Petronius simul cum affessoribus commotus, consultatione habita, litteras ad Caium mittendas curavit: quibus dedicatio statuae dilata fuisse significabatur partim propter opifices, certum temporis spatium ad colossum perficiendum necessarium requirentes; partim propter convectionem frumenti, ad iter quod cum copiis suis in Ægyptum Caius instituire ferebatur necessariam. Maturas enim tum segetes fuisse: timendumque, ne deplorata religione Judæi vitam quoque contemnerent, & vastatis agris suasmet fruges late per campos collectæque incenderent. [Ibid.]

Acceptis litteris, Caius ad tempus iram adversus Petronium tegebat implacabilem. Vehementer enim timebat præfides, quod illis promptum esset res novas moliri, præsertim in magnis provinciis apud magnos exercitus; qualis erat ad Euphratem tractus Syriæ. Delinito igitur per litteras homine, laudabat in speciem ejus providentiam & prospiciendis futuris solertiam: mandato tamen addito, ne messibus jam coniectis ullam curam præverteret dedicationis negotio. [Ibid.]

Ad Judæorum Alexandrinorum legatos pervenit tum hujus rei nuncius iussisse Caium poni sibi colossum in adytis Templi intimis, ascito in titulo novi Jovis cognomento. Quo illi attoniti, omnes simul conclave ingressi & inclusi deplorabant fortunam privatam atque publicam: Deum tamen servatorem non defore sperantes, qui sæpè gentem hanc eriperet exitio. [Ibid.]

Agrippam regem, qui horum omnium ignarus ad Caium salutandum more suo venerat, ille torvè intuitus; Boni, inquit, honestique civis tui, qui soli ex omni hominum genere dedignantur Caium habere pro Deo, videntur jam moriem sibi per contumaciam quarere: dum me jubente in ipsorum templo consecrari Jovis simulachrum, populariter ex urbe agrisque occurrunt specie supplicum, sed revera mandatum meum proculcaturi. Quibus auditis, rex horrore est correptus; & tremore membra quatiente solutisque nervis collapsus fuisset, ni eum sustentassent proximi: qui iussi domum illum retulerunt nil sentientem & subitanea vi mali sopitum ac stupi-

dum.

dum. At Caius magis etiam exasperabatur in gentis odium. Si Agrippa, inquam, familiaris & amicissimus plurimisque devinctus beneficiis, tantum tribuit patriis ritibus, ut ne verbo quidem eos violari ferat, sed deliquit penè exanimatus sit: quid expectandum est ab aliis, qui nihil habent quod se in diversum retrahat? [Philo, de legat.]

Agrippa ad se reversus, prolixas pro gente sua ad Caium scripsit litteras; (à Philone libro de legatione sua insertas:) quas hoc ille terminavit epilogo. Quid de me loquentur vel tribules, vel universi homines? Aliter enim sequetur, aut ut appeller meorum proditor, aut inter tuos amicos posthac non habeat: quo utrolibet quid potest esse infelicis? Nam si adhuc in amicis numeror, prodicionis insimulabor; si nec patriam indemnem, nec templum inviolatum praestitero, nam vos praepotentes soletis amicorum ad imperatoriam opem confugientium rebus consulere. Quod si qua in re animo tuo molestus sum; noli me vincere, ut Tiberius, sed ne toties vincula timeam. jube mox interimi, quid enim mihi vita opus est, cui spes unica salutis fuit in tua benevolentia? [Ibid.]

His litteris Caius mitigatus, ut videbatur, respondit clementius; & Agrippæ donavit ceu maximam gratiam ne fieret dedicatio, simulque scribi iussit Publio Petronio Syriae praesidi, ne quid in Judæorum templo novaret. Ne tamen solida esset ea gratia, terrorem admiscuit sic scribens. Quod si extra unam metropolim in finitimis urbibus quicumque volentes altaria templave aut statuas imaginesve mihi meisque ponere veriti fuerint; quisquis obstiterit plebatur continuo, aut ad me mittatur. Verum divina providentia factum est, ut nemo finitimorum quicquam moveret. [Ibid.]

Peste apud Babylonem grassante, Judæorum multitudo inde Seleuciam migravit: quo & alia eorum multitudo, relicta Neerda, (quæ urbs Babylonis, fluentis Euphratis cincta, Judæorum Academia erat, indeque Syriacè נהר-בבל quasi flumen scientiæ denominata) ante quinquennium se contulerat. Seleuciam vero semper Græcis male cum Syris conveniebat, Græcorum tamen factione præponderante. Quo postquam à Judæis migratum est, eorum favore conditio Syrorum cepit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. Quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam manente Judæorum & Syrorum consensu, suos quisque familiares Syros appellaverunt de pace & amicitia: id quod facile impetratum est. Nam quum utrinque primatibus commissum esset negotium, secuta est reconciliatio: quam ita demum ratam fore placuit, si utrique Judæos communibus prosequerentur odiis. Itaque eos improvise aggressi occiderunt supra quinquaginta virosum millia: neque illus evasit, nisi quem amici aut vicini servavit misericordia. Hi deinde recesserunt Ctesiphontem urbem Græcicam vicinam Seleuciam; ubi quotannis rex hybernare est solitus, habens ibi majorem suppellectilis partem repositam: ibique sedes fixerunt, tutos se rati regis majestatis reverentia. Cæterum Babyloniorum ac Seleuciensium terror omnes ejus tractus Judæos pervagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus cum Seleuciensibus conspiciat in eorum perniciem. Quo factum est ut plerique Neerda & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum munitionibus; quæ alioquin etiam habitabantur à viris bellicosissimis. [Joseph. lib. 18. cap. ult. fin.]

Romam Caius natali suo (qui postremus mensis Augusti dies fuit) ovans ingressus est. [Sueton. in C. Calig. cap. 43.]

Alexandrinis legatis coram Caio comparentibus, Apion multa in Judæos jactavit crimina; interque cætera, quod Cæsarem non prosequerentur debitis honoribus. nam cum quam latè patet orbis Romanus Caio extruerentur templa & altaria, & pari honore coleretur cum cæteris numinibus; solos istos turpe putare dedicare illi statuas, aut jurare per nomen Cæsaris. His & multis aliis, quæ ad exasperandum Caium facerent, ab eo prolatis, quum respondere pararet Philo; repulsus est à Cæsare jubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab injuria. Ita vero cum contumelia ejectus Philo, Judæos qui illum comitabantur bono iussit esse animo: Caium, tametsi verbo quidem illis succensebat, re tamen ipsa perfecisse, ut Deus ipsis contra ejus conata præsto esset ad opitulandum. [Joseph. lib. 18. cap. 10. Euseb. lib. 2. Histor. eccles. cap. 5.]

Caius, gratiæ Judæis concessæ jam penitens, iussit Romæ fieri alium colossum æreum inauratum, omisso illo Sidonio, ne quem motum excitaret in populo: utque navibus transportatum per silentium, repente clam priusquam sentiretur in Templo Hierosolymitano poneret. Id autem facturus erat obiter, in Ægyptum navigans. Tenebatur enim miro visendæ Alexandriæ desiderio, magna cura profectionem instituens, ut ibi diu degeret: ratus deificationem suam, quam somniabat, in hac una civitate posse succedere, atque inde hujus religionis exemplum manatum ad minores cæteras. Ita Philo, qui hæc optimè scivit, in legatione sua ad Caium: ex quo reformandum illud Taciti, de Judæis. Jussi à Cæsare effugiem ejus in templo locare, arma potius sumpserunt quem motum Cæsaris mors diremit. [Histor. lib. 5. cap. 9.]

Appelles Aſcalonita, qui Caium in Judæos incitaverat, ab eodem propter alia crimina ferreis compedibus vincus, & in rota ex intervallo sæpius tortus est. [Philo, de legat.]

A fortibus Antiochinis monitus Caius, ut à Cassio caveret, C. Cassium Longinum Asiæ tum proconsulem in suspitione habens, qui genus à Cassio Julii Cæsaris interfectore ducebat, vincus ad se adduci iussit, & occidendum delegavit: immemor Chæream, à quo paulo post occisus est, Cassium etiam nominari. [Sueton. in C. Calig. cap. 57. Dio, lib. 59. pag. 662.]

Appollonius Ægyptius, qui domi dixerat quid Caio esset eventurum, Romam ad eum adductus est ipsa die cædis (quem IX. Kalend. Februar. fuisse, in cap. 58. Suetonius significat) & evocatus ad luendum paulo post supplicium, salvus evasit. [Dio, *ibid.* pag. 663.]

Imperavit C. Caligula triennio, 10 mensibus, & diebus 8. ut est apud Suetonium, [cap. 59] Clementem Alexandrinum, in primo libro Stromatum: vel mensibus potius 9. & diebus 28. ut in libri 59. fine habet Dio. Cujus loco patruus ejus, Claudius Cæsar Drusi filius, à Prætorianis militibus Imperator declaratus est.

Rex Agrippa, ubi cognovit ad imperium raptum esse à militibus Claudium, ægrè dimota turba ad eum pervasit; & nactus eum turbatum pronumque ad cedendam potestatem Senatui confirmavit, hortatus ut magno animo in retinendo principatu pergeret. Jamque unus erat e fautoribus Claudii, cum accessisset à Senatu ignarum se omnium simulans, & unguentis delibutus tanquam à comotatione veniens, ex Senatoribus quaesivit quid de Claudio factum sit. Quibus id quod verum erat respondentibus, insuper ipsius sententiam de præsentis status postulantis; siquidem aiebat pro Senatus dignitate nullum recusare se periculum, existimare tamen mittendos esse aliquos ad Claudium qui ei principatum deponere suaderent: & ad eam legationem semetipsum obtulit. Cum aliis vero aliquot ille missus, Claudio seorsum trepidationem Senatus indicavit: auctorque fuit, ut responderet sicut decebat ad summam potestatem eventum principem, sicut & postea idem Claudio auctor fuit, ut erga Senatores ad ipsum conversos mitius sese gereret. [Joseph. lib. 19. cap. 3.]

In imperio confirmatus Claudius, Mithridatem Iberum, quem Caius evocatum in vincula condiderat, domum ad recipiendum regnum remisit: & alii cuidam Mithridati, qui genus à magno illo Mithridate deducebat, Bosphorum largitus est; pro e parte Ciliciæ Polemoni data. [Dio, lib. 60. pag. 670.]

Agrippæ Palæstino, qui eum in potiundo principatu adjuverat Romæ tunc præfens, regnum auxit, & honores consulares tribuit. Fratri quoque ejus Herodi prætoriam dignitatem, & principatum quandam (Chalcidis sc.) concessit: in Senatūque ingredi eos, ac patribus Græcè gratias agere permisit. [Id. *ibid.*]

Et edictum quidem à Claudio est propositum, quo Agrippam in regno per Caium ante concessio confirmabat, collaudans simul ejus operam & industriam: addita insuper Judæa & Samaria, quod olim ad ejus avi Herodis regnum pertinuisent. Has igitur velut familiæ debitas restituit: Abilam autem & finitimam ejus diuonem in Libano, quæ Lysaniæ fuerat, adjunxit de suo. Fœdus deinde regis cum Romano populo in æs incisum est in urbis foro medio. [Joseph. lib. 19. cap. 4.]

Dimisit Claudius Alexandrum Lyfimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco desponsa fuit Berenice Agrippæ filia. [de qua, Act. XXV. 13, 23.] de quo defuncto ante nuptias, rex virginem Herodi suo fratri eam collocavit; impetrato illi regno Chalcidis à Claudio. [Id. *ibid.*]

Antiochum, suo regno à Caio privatam, Commagena donavit & parte quadam Ciliciæ. [Id. *ibid.* Dio, lib. 60. pag. 670.]

Helicon Ægyptius, qui Caii cubiculo præfectus fuerat & ipsum contra Judæos incitaverat, propter alias culpas à Claudio interfectus est: ut notat Philo, in libro de legatione ad Caium. Quem librum, *De virtutibus* ironicè à se inscriptum (cum summam Caii improbitatem suioribus in eo depingat) Claudio imperante coram universo Senatu Romano recitavisse illum memoriam proditum est: indeque non illud opus solum, sed etiam alia ab eo edita, tantopere admiratos fuisse Romanos, ut digna existimarent quæ in Bibliothecis tanquam monumenta quædam reponerentur. [Euseb. lib. 2. *Histor. Ecclesiast.* cap. 17. 110. 111.] inter quæ, & quinque libri fuerunt, de miseris quas sub Caii imperio Judæi perpeffi fuerant, ab eo conscripti. [Id. *ibid.* cap. 5.] quorum tres perierunt: ad Flaccum uno, & de legatione illo altero, adhuc relicto superstitite.

Occiso vero Caio Judæi qui sub eo vehementer ab Alexandrinis oppressi fuerant, ceperunt animos resumere: moxque ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandavit Ægypti præfidi, ut seditionem illam compesceret: atque ad preces Agrippæ Judææ & Herodis Chalcidis regis pro Judæis edictum Alexandriam misit, scriptum in hanc sententiam. *Volo inconcussa esse jura eorum à Caii insania: eisque jus esse perseverandi in patriis ritibus. Jubeoque utramque partem, quoad potest, dare operam ne quid turbatum commoveatur: idque proposito hoc edicto ita statuo.* [Joseph. lib. 19. cap. 4.]

Eorundem quoque Regum rogatu, Claudius II. Consul designatus (primo hoc imperii sui anno) Judæis non solum Alexandriæ, sed etiam per totum imperium suum sparsim habitantibus, permisit ut suo jure & majorum moribus uterentur: simul etiam monens, ut hac gratia contenti modestius se gererent, neque conspuerent religiones externarum gentium; suis autem suo arbitrato viverent legibus. [Id. *ibid.*] Romæ vero, quum Judæi adeo iterum frequentes fierent, ut difficulter sine tumultu propter multitudinem urbe possent exigi; non ejecit quidem eos, patriis tamen legibus vitam agentes, convenire vetuit. Reducta quoque à Caio collegia dissolvit: & cauponum tabernas, in quibus coeuntes potabant, sustulit. [Dio, lib. 60. pag. 669.]

Claudius Agrippam regem, præsidibus provinciarum & procuratoribus omnibus per litteras

commendatum

commendatum, ad curam sui regni misit. Qui magna celeritate usus, Hierosolyman pervenit: ibique votiva sacrificia persolvit, nihil eorum omittens quæ lege præscripta sunt. Unde & multos Naziræos tonderi mandavit: & catenam auream donatam a Caio, monumentum suarum calamitatum & divinæ liberationis, in sacratio supra gazophylacium suspendit. Ritè vero votis Deo redditis, Theophilum Anani filium submovit à summo sacerdotio; & Simonem cognomento Cantharam, Boëthi (Herodis Magni soceri) filium, in ejus locum substituit. Hierosolymitis deinde amoris ipsorum & benevolentia gratiam retulit, remisso eis tributo quod soliti erant in singulas aedes pendere. Magistrum autem præfecit tori suæ militiæ Silam, quem multorum difficilium laborum individuum socium habuerat. [*Joseph. lib. 19. cap. 5.*]

Paulo post Doritæ quidam juvenes temerarii religionis specie posuerunt in synagoga statuam Cæsari. Quo facto vehementer rex Agrippa commotus ad iracundiam, sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus, questus est de eorum audacia. Qui & ipse non minus agrè ferens hoc facinus, ut impium & Imperatoris mandatis contrarium, Doritarum magistratibus asperius scripsit: eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, per centurionem Vitellium Proculum ad se adduci jubens; & ne quis in posterum tale quippiam auderet imperans. [*Idem ibidem cap. 5. & 6.*]

Cæsareæ Cornelius Romanus centurio cohortis ad legionem Italicam spectantis, Judaicæ religionis studiosus sed incircumcisus, (cujusmodi *Proselytos* porta & *Pios nationum* Hebræi appellare solent) quasi hora diei nona ab Angelo sibi apparente jussus est Simonem Petrum accersere; qui per longum jam tempus Joppa moratus fuerat apud Simonem coriatium. Qui mandato illius obtemperans, duos ex famulis suis ad eum misit & militem pium ex iis qui cum ipso erant assidui. [*Act. X. 1. - 8. cum IX. 43.*]

Postridie illis iter facientibus & appropinquantibus urbi, ascendit Petrus in tectum domus ut precaretur, circa horam sextam. ubi dum esurienti patatur cibis, in mentis excessu posito conspectum est linteam magnum è caelo demissum, omni animalium genere refertum. De quibus cum promiscuè comedere jussus, Gentes pro immundis habendas non esse didicisset; Spiritu monente, postridie cum missis à Cornelio, sex Joppenfibus quibusdam fratribus comitantibus, Cæsaream perrexit: ubi Cornelium cum tota familia & amicis quamplurimis in ejus dono congregatis concione ad eos habita, ad fidem Christi convertit; atque Spiritu sancto cælitus in eos ultro, nulla præcedente Petri manuum impositione delapso, Christi baptismo tinxit. [*Act. X. 9. - 48. & XI. 5. - 17.*]

Audierunt autem Apostoli & fratres qui erant in Judæa, Gentes etiam recepisse sermonem Dei. Quum igitur ascendisset Petrus Hierosolyman, litem ei moverunt qui ex Judaismo ad Christum erant conversi, quod cum viris incircumcisus conversatus fuisset & cibum sumpsisset. Qui cum rem totam ordine eis exposuisset, & sex fratrum qui adfuerant testimonio comprobasset, quieverunt illi, & glorificaverunt Deum, quod etiam Gentibus dedisset pœnitentiam ad vitam. [*Act. XI. 1. - 18.*]

Rex Agrippa Simonem Cantharam Pontificatu privavit: quem cum vellet Jonathæ Anani filio tradere, renuente isto per modestiam, quod jam antea eo honore esset semel defunctus, contulit eum in fratrem ejus Matthiam, ab ipso ut longè digniorem ei commendatum. [*Joseph. lib. 19. cap. 6.*]

Petronio Vibius Marfus in administratione provinciæ Syriæ successit. [*Id. ibid.*]

Silas magister militiæ regis Agrippæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi socius esse detrectaverat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps & in familiaribus colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunæ adversitates in memoriam revocans. Quæ cum sine modo repeteret, in tantum regem exasperavit, ut non tantum præfecturam illi ademerit, sed etiam vincum in ipsius patriam adferendum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita jam ira, quum natalem suum celebraret, accessit Silam ut regio interesset convivio. Qui cum protervum responsum regi remisisset, eum reliquit in custodia. [*Id. lib. 19. cap. 7.*]

Ad Hierosolymorum curam rex Agrippa conversus, muros novæ quæ vocatur civitatis permuniit sumptu publico, latioresque & altiores quam ante fuerant reddidit: & fecisset adversus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marfus Syriæ præfes Claudio significasset eam rem per literas. Qui suspicatus Judæos molituros aliquid novi, diligenter scripsit Agrippæ, ut à munienda urbe desisteret: atque ille mox paruit. [*Id. ibid.*]

Patefacto jam Gentibus fidei ostio, Cyprii & Cyrenenses qui dispersi fuerant post martyrium Stephani Antiochiæ in Syria Græcis (*Εὐδλου* hic habet codex antiquissimus Alexandrinus, non, ut vulgati, *Εὐδλου*) Christum prædicaverunt: multusque numerus credit, & conversus est ad Dominum. Hoc cum pervenisset ad aures Ecclesiæ Hierosolymitanæ, misit ea illic Barnabam: qui adhortatus est omnes firmiter adherere Domino. Et adjuncta est multa turba Domino. [*Act. XI. 20. - 24.*]

Romæ fame ingente exorta, Claudius non modo ad præsens tempus copiæ alimentorum, verum in perpetuum etiam prospexit. Cum enim frumentum, quo Roma utitur, omne pro modum aliunde advehatur; & Tiberis ostia portus opportunos non haberent: Portum Ostiæ extruxit. [*Dis. lib. 60. pag. 671. & 672.*] post undecim annos opere agrè absoluto; quamvis

4755 42

continuis 30 hominum millibus sine intermissione operantibus. [*Sueton. in Claudio, cap. 20.*] Fames ista, quæ secundo Claudii, contigit, particularis fuit; sicut & altera, 11 anno illius facta, cujus Tacitus, *lib. 12. cap. 43.*] Suetonius, [*in Claudio, cap. 18.*] & Orofius [*lib. 7. cap. 6.*] meminertunt: non universalis: illa ab Agabo prædicta; quam 4 ejusdem anno cœpisse, non solum ex Chronico Eusebii & Orofio, [*lib. 7. cap. 6.*] sed etiam ex tempore mortis Herodis Agrippæ, cum eadem fame conjunctæ, [*Act. XII. 23, 25.*] manifestum est.

Barnabas Tarsum abiit, ut quæreret Saulum; & eum inventum duxit Antiochiam. Factumque est ut annum totum convenirent in Ecclesia docerentque turbam multam; & discipuli nominarentur primum Antiochiæ Christiani. (*Act. XI. 25, 26.*) Quod nomen, Latina non Græca forma à Christo deflexum, à Romanis Antiochiæ tum agentibus impostum illis fuisse videatur.

Per id tempus descenderunt Hierosolymis Prophetæ Antiochiam: quorum unus Agabus, significavit per Spiritum, famem magnam futuram in toto terrarum orbe. (*Act. XI. 27, 28.*)

Lycios, ad eadem usque Romanorum quorundam tumultuando progressos, Claudius in feruitutem redegit, & præfecturæ Pamphyliaæ adjecit. De qua re quum in Curia cognosceret, legatum quendam Lycium quidem origine, Romanum tamen natum, Latinè interrogavit: ac non intelligenti, quid quævisset, civitatis jus ademit: dicens, Romanum eum esse non debere, qui sermonem eum nesciret. (*Dio, lib. 60. pag. 676.*)

Rex Agrippa, Beryti magnis sumptibus extructo pulcherrimo theatro & amphitheatro & balneis ac porticibus, dedicationem eorum splendidissimè celebravit: exhibitis in theatro spectaculis, & musicorum omne genus certaminibus, aliaque voluptatum varietate; in amphitheatrum vero inductis plurimis gladiatorum paribus. Volens deinde spectatores oblectare etiam cætervatim commissis pugnantibus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit, 700 quaque hominum; ut illis per imaginem belli decertantibus, pœna noxiorum in pacis voluptatem verteret: atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. (*Joseph. lib. 19. cap. ult.*)

Tiberiadem deinde ad eum venerunt reges, Antiochus Commagenaæ, Eusebenorum Sampsigeranus, minoris Armeniae Cotys, Polemon Ponti, & præter hos Herodes frater rex Chalcidis. Quibus adhuc apud eum morantibus Marfus Syriae præfes supervenit. Servans igitur Agrippa debitam Romanis reverentiam, usque ad septimum lapidem obviam illi processit. Et quum eodem cum hospitibus curru veheretur; Marfus, suspectam habens tantam regum concordiam, per nuncios mandavit singulis, ut sine mora discederent. Qua re vehementer Agrippa offensus, Marsum exosum habuit. (*Id. ibid.*) sapiusque per litteras Claudium est precatus, ut eum ab administratione rerum Syriae amoveret. (*Id. lib. 20. cap. 1.*)

Matthiæ Anani filio adeptum Pontificatum Elionæo Cichæi filio Agrippa dedit. (*Id. lib. 19. cap. ult.*)

Ingruente fame, quæ ab Agabo prædicta fuerat Christiani Antiocheni subsidium conferentes fratribus habitantibus in Judæa, ad seniores illud miserunt per manum Barnabæ & Sauli; postquam illi simul per annum jam integrum populo Antiocheno verbum Domini prædicavissent. (*Act. XI. 26, 29, 30.*)

Per id tempus rex Herodes Agrippa (ut Syrus paraphrastes rectè eum hic nominat) injectis manibus infestavit nonnullos ex Ecclesia. (*Act. XII. 1.*) ut institutis & ritibus patriis adversantes: quorum illum religiosissimum fuisse observatorem, Josephus indicat. (*lib. 19. cap. ult.*)

Interemit autem Jacobum (filium Zebedæi) fratrem Johannis gladio [*Act. XII. 1.*] Addit vero ex traditione majorum Clemens Alexandrinus, libro 7 Hypotyposion. , [*apud Euseb. lib. 2. Histor. Ecclesiast. cap. 8. tit. 8.*] eum ipsum qui Jacobum in Judicium adduxerat, quum testimonium Christo illum tam liberè perhibentem cerneret, se etiam Christianum ingenuè confessum esse. Ambobus igitur una ad supplicium adductis, hunc inter eundem à Jacobo postulasse veniam sibi concedi: Jacobum autem paululum rem animo complexum dixisse, Pax tibi, illumque osculatum esse: & sic tandem utrumque securi percussum vitam deseruisse.

Rex videns Jacobi eadem placere Judæis: Petrum etiam diebus Azymorum conjecit in carcerem, traditum quatuor militum quaternionibus ut eum servarent: volens eum post Pascha producere populo. Quum autem preces pro ipso assidue ad Deum fierent ab Ecclesia, noctu ab Angelo per miraculum liberatus, venit domum Mariæ matris Johannis Marci, ubi multi congregati precabantur: usque monitis ut Jacobo (filio Alphæi fratri Domini) & reliquis modum liberationis suæ annunciarent, profectus est in alium locum. [*Act. XII. 3, 17.*]

Herodes spe sua frustratus, innoxios custodes jussit ad supplicium rapi: ipseque Casaream descendens, ibi commoratus est. Erat autem infenso erga Tyrios & Sidonios animo. Quorum agri quum ipsis alendis (hoc famis præsertim tempore) non sufficerent; sed ex vicina Galilæa & aliis regionibus Herodi subditis victum sibi comparare necesse haberent: concorditer venerunt ad eum, & Blastæ regio cubiculario sibi conciliato pacem petierunt. Statuto autem die Herodes indutus veste regia, & confidens pro tribunali, concionabatur ad eos populo acclamante, Vox Dei & non hominis. Illico vero percussit eum Angelus Domini, eo quod non tribuisset gloriam Deo; & erosus à vermibus animam efflavit. [*Act. XII. 18, 23.*]

Eandem vero historiam ita Josephus amplificat; bubonis etiam apparitione adjuncta, ne Germanici sui harioli divinationo frustranea esse videretur. Tertium Judæa totius regni annum exegerat; [*ineunte jam quarto, cum pervenit in urbem Casaream, qua prius Strabonis turris dicta est;*

ubi solennes ludos celebravit pro salute Cesaris: ad quam festivitatem magna multitudo nobilium ac procerum convenerat ex tota provincia. Eius celebritatis die secunda, processit manè in theatrum, amictus veste tota ex argento mirabili opere contexta, qua radiis orientis solis percussa, & divinum quendam fulgorem emittens, venerationem cum honore incutiebat spectantibus. Moxque adulatores perniciosi aliunde acclamantes, Deum consalutabant, rogantes ut faveret propitius; hæcenus enim ut hominem reveritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali naturæ excellentius. Hanc impiam adulationem ille nec castigavit, nec repulit: pauloque post suspiciens vidit supra caput suum bubonem fumi extento insidentem, moxque, ut sensu hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit. Secuta sunt ventris tormina, statim a principio vehementia. Conversis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego vestra appellatione Deus, vitam relinquere jubeor, fatali necessitate coarguente vestrum mendacium; & quem immortalæ salutatis, ad mortem rapior. Sed ferenda est voluntas cælestis numinis, neque enim malè viximus, imo tanta felicitate, ut omnes me beatum prædicent. Hæc locutus, crescente dolore discruciabatur. Propter igitur relato in regiam rumor sparsus est brevi esse moriturum: quamobrem confestim totus populus una cum uxoribus atque liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute regis, omnia miscens lamentis & ejulatibus. Rex autem in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lachrymis. Cruciatu deinde per continuos quinque dies nihil item remittente confectus, vitam finit. [Joseph. lib. 19. cap. ult.]

Septem regni annos illi tribuit Josephus; quatuor sub Caio (demptis videlicet tribus vel quatuor mensibus; neque enim quatuor integros annos in imperio exegit ipse Caius) & tres sub Claudio (tribus itidem aut quatuor mensibus additis;) atque ex annuis redditibus 1200 myriadas percepisse eum addit; neque eas tamen, propter summam ipsius munificentiam, sumptibus ejus suffecisse, sed mutuum præterea pecunias accepisse. [Ibid.]

Præquam evulgaretur regis obitus, Herodes dynasta Chalcidæ & Chelcias magister regie militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicum interficeret: quasi hoc a rege mandatum acciperet. [Ibid.]

Agrippæ superstities fuerunt, filius quidem unus Agrippa, annum agens 17. qui Romæ eo tempore educabatur apud Claudium: filia vero tres. Ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos 16. reliquæ duæ tum erant virgines. Mariamne decennis, desponsata à patre Julio Archelao Chelciæ filio: & Drusilla sexennis, ab eodem desponsata Epiphani filio Commagenorum regis Antiochi. [Ibid.]

Postquam cognitum est excessisse Agrippam, Cæsareæ & Sebaestes (urbium ab avo ipsius conditarum) cives convitia infanda jactabant in defunctum: militum quoque vulgus protractas è palatio filiarum statuas unanimiter detulerunt in Iupanaria, illisque illudebant modis quos turpe sit eloqui; instructisque per loca publica epulis convivia celebrabant coronis redimiti & unguentis delibuti, libantes interim Charonti, & sibi invicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. [Ibid.]

Verbi Domini sementis crescebat & multiplicabatur. Barnabas autem & Saulus reversi sunt Hierosolymis, expleto ministerio; simul inde secum Johanne Marco assumpto. [Act. XII. 24, 25.]

Rhodos, quod Romanos in crucem sustulissent, Claudius libertate privavit. [Dio. l. 60. p. 681.]

Cum vellet Claudius Agrippam juniorem successorẽ paterni regni mittere; liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt: negantes tutum, admodum adolescentem & vix dum pueritia egresso tantum regnum committere; cui administrando esset impar; quodque etiam viriles gravare possent humeros. In quo æquum illi visum fuit dicere. [Joseph. lib. 19. cap. ult.] licet ipsi revera inhiarent præfecturis illarum regionum, ex quibus possent ditescere. Quo referendum illud Taciti. [lib. 5. Histor. cap. 9.] Claudius, defunctis regibus aut ad modicum redactis, Judæam provinciam equitibus Romanis aut liberis permisit.

Judæa igitur & totius regni Agrippæ (quod primi Herodis, avi sui, regno majus erat) præsidem Claudius Cuspium Fadum misit: defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum ejus induceret. Et ante omnia Fado injunxit, ut Cæsarienses & Sebaestenos acriter castigaret, propter inflictam regi mortuo injuriam, contumeliasque illatas filiabus ejus adhuc viventibus: alam vero Cæsariensium & Sebaestenorũ cum quinque illis cohortibus ablegaret in Pontum, illic militaturas; militesque è Romanis legionibus Syriam tuentibus delectos in illorum locum substitueret. Missa tamen postea legatione flexerunt Claudium milites, ut manere eos in Judæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Judæis fuerunt initium, & seminarium belli exorti Floro præside. [Joseph. lib. 19. fin.]

Amoto etiam Marso in gratiam defuncti amici Agrippæ regis, à Claudio in Syriæ præfectura datum esse successorẽ Cassium Longinum, in libri 20. initio scribit Josephus: licet anno abhinc tertio Marsum in Syria adhuc præsidem Tacitus retineat.

4048 Judæi trans Jordanem fluvium habitantes cum Philadelphensibus contenderunt de Niæ vici finibus referti viris bellicosissimis. Transamneses autem illi, sine consensu primatum & magistratuum, arma capientes Philadelphensium multos interfecerunt. Quo cognito, Cuspius Fadus vehementer iratus est; quod non expectassent suum judicium, si putabant sibi factam à Philadelphensibus injuriam, sed ita temere ad arma concurrissent. Comprehenfis igitur tribus præcipuis seditionis authoribus, vinciri eos mandavit. Horum unum Anibam nomine affecte

supplicio: reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo post capitis damnauit Tholomæum latronum principem vincitum ad se perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditque operam, ut tota Judæa purgaretur à latrocinis. [Joseph. lib. 20. cap. 1.]

Cassius Longinus (vel iuxta Taciti mentem, Vibius Marfus) Syriæ præses, Hierosolyma cum copiis veniens, & Cuspius Fadus Judææ procurator, accitis pontificibus & Hierosolymitanorum primatibus, mandatum Cæsaris eis exposuerunt, ut stolam & reliqua ornamenta summi Pontificis in arcem Antoniam deponerent, à Romanis ibi custodienda, quemadmodum ante Vitellii tempora fieri erat solitum. Illi non audentes contradicere, rogabant primum, ut legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacre stolæ seruandæ jus: deinde, ut expectetur super ea postulatione rescriptum illius. Responsum est permissuros, ut legati mittantur, si prius darentur obsides. Quumque prompte liberos suos dedissent: legati profecti sunt. [Joseph. lib. 15. cap. ult. & lib. 20. cap. 1.]

In Ecclesia Antiochena Prophetæ & doctores erant, Barnabas, & Simeon Niger, & Lucius Cyrenæus, & Manahem qui fuerat una cum Herode tetrarcha educatus, & Saulus. Quibus ministrantibus Domino, & jejnantibus; iussit Spiritus sanctus, Barnabam & Saulum separari à reliquis ad ministerium prædicandi Euangelii. Hi jejunio, precibus & manuum impositione ab Ecclesia Deo commendati, assumpto secum ministro Johanne Marco Seleuciam venerunt; indeque in Cyprum (Barnabæ patriam) navigauerunt; ubi apud Salaminios primò cœperunt prædicare verbum Dei in synagogis Judæorum. [Act. XIII. 1, -- 4.]

Peragrata deinde insula Paphum usque, inuenerunt ibi Pseudopphetam Judæum Barjesu, Elymam sive Magum cognominatum: qui *Sergium Paulum* regionis Proconsulem, verbum Dei à Barnaba & Saulo audire desiderantem, auertere à fide conabatur. Quem cum Saulus acerrimè increpatum cecitate subito percussisset; Proconsul, hoc miraculo & doctrina Domini percussus, ad fidem est conversus. Atque ab eo tempore *Saulus* nouo *Pauli* nomine semper inuenitur appellatus. Ipse vero & qui cum eo erant profecti Papho, uenerunt Pergam Pamphyliæ: ubi Johannes Marcus abscedens ab eis, reuersus est Hierosolymam. [Ibid.]

Legati Hierosolymitani, intercedente Agrippa juniore qui tum apud Claudium educabatur, custodiæ stolæ Pontificalis à Vitellio prius concessæ, confirmationem obtinuerunt: impetrato hac de re Claudii, Tribunitiæ potestatis V. annum agentis, ad Hierosolymitanorum magistratus Rescripto dato IV. Kalendas Julius Rufo & Pompeio Sylvano (iussæctis) Consulibus, in quo gratificari se hic etiam uoluisse scripsit Herodi regi (Chalcididis) & juniori Aristobulo sibi deuotissimis. [Joseph. lib. 15. cap. ult. & lib. 20. cap. 1.]

Eodem etiam tempore Herodes rex Chalcididis potestatem in Templum & sacrum ærarium, jusque eligendorum summorum Pontificum, à Claudio impetravit. [Id. lib. 20. cap. 1.]

Claudius, quia natali suo defectus Solis futurus erat, ueritus ne quis inde tumultus existeret, quum alia quoque prodigia quædam accidissent; antequam fieret, scripto publicè proposito significauit, non modo futurum id deliquium, & tempus & quantitatem ejus, sed etiam causas ob quas necessario eventurum esset. [Dio. lib. 60. pag. 682.] Natalis uero Claudii in Kalendas Augusti incidit. [Id. ibid. pag. 667.] quo die, duabus ferè horis ante meridiem Sol quarta diametri parte defecit.

Herodes rex Chalcididis, amoto Simone Canthara, Josepho Canei (sive Camydis) filio summum Pontificatum contulit. [Joseph. lib. 20. cap. 1.]

Theudas quidam præstigiator, prophetam se jactans, magnæ vulgi multitudini persuasit, ut assumptis suis facultatibus ipsum ad Jordanem sequerentur: scissurum se uerbo fluium & facilem præbiturum transitum promittens. In hos Judææ procurator Cuspius Fadus turmas immisit equitum: qui ex improviso irruentes multos interemerunt, multos uivos ceperunt; & in his ipsum Theudam cujus caput abscissum reportarunt Hierosolyma. [Joseph. lib. 20. cap. 2. fin.]

Paulus & Barnabas digressi Perga, uenerunt Antiochiam Pisiadiæ: & ingressi in Synagogam die Sabbati, post lectionem Legis & Prophetarum à Synagoga præfectis ad loquendum sunt invitati. Ubi egregia à Paulo concione habita, egressos ex Judæorum synagoga gentes rogauerunt ut eadem sequente Sabbato ipsis exponerent. Solutoque conuentu, secuti sunt multi ex Judæis & religiosi profelytis Paulum ac Barnabam: qui alloquentes eos, persuaserunt eis ut permanerent in gratia Dei. [Act. XIII. 14, -- 43.]

Sequente uero Sabbato urbs propè tota conuenit ad audiendum sermonem Dei. Visa autem turba, Judæi repleti inuidia, contradicebant iis quæ à Paulo dicebantur. Quorum blasphemis Paulus & Barnabas commoti, Judæis relictis, solis Gentibus Christum prædicauerunt. Quibus cum lætitia Euangelium amplectentibus, crediderunt quotquot erant ordinati ad uitam æternam. Perferebatur autem uerbum Domini per totam illam regionem. Unde irritati Judæi, per mulieres religiosas (*profelytas* uel *portas* Hebræis dictas) & honoratas, ac primos urbis, persecutione in Paulum & Barnabam excitata, eiecerunt eos de finibus suis: qui excusso pulvere pedum suorum in eos, uenerunt Iconium. Discipuli uero replebantur gaudio & Spiritu sancto. [Ibid. 44, -- 52.]

Iconii Paulus & Barnabas introeuntes synagogam Judæorum, ita loquebantur, ut crederet Judæorum simul & Græcorum magna multitudo. Qui uero increduli fuerunt Judæi, incitauerunt & malè affectos reddiderunt animos gentium aduersus fratres. Multum uero tempus ibi com-

morati sunt, liberè loquentes, freti Domino; qui testimonium dabat sermone gratiæ suæ. dabatque ut signa & miracula ederentur per manus eorum. [Act. XIV. 1, 2, 3.] Quo tempore ad Christi fidem conversâ putatur Thecla Iconiensis virgo nobilissima: cujus tamen Acta inter apocrypha merito referuntur à LXX. Episcoporum Synodo sub Gelasio habita.

Scissa urbis Iconiensis multitudine, alii à Judæis erant, alii ab Apostolis. Quum autem factus esset impetus Gentium ac Judæorum una cum suis primoribus ad eos injuriis afficiendos & lapidandos; perfrugerunt in civitates Lycaoniæ Lystram & Derben, & circumjacentem regionem: ibique Evangelium prædicaverunt. [Act. XIV. 4-7.]

Lystra claudo ab utero matris homine à Paulo sanato, quum plebs Paulo ut Mercurio, & Barnabæ ut Jovi sacrificare vellet: illi laceratis vestibus honorem illum averfantes, agrè eos cohibuerunt ne sibi sacrificarent. Mox vero quum Iconio & Antiochia eo venissent increduli Judæi, excitato tumultu furiosa plebs Paulum lapidatum extra urbem traxit quasi mortuum. Quum autem circumstetissent eum discipuli, surrexit, & ingressus est urbem. [Ibid. 8. - 20.]

Hoc anno, & hoc etiam fortasse tempore, raptus Paulus in tertium cælum, verba audiit ineffabilia; ante 14 annos quam ab eo conscriberetur posterior ad Corinthios epistola. [II. Corinth. XII. 2, 3, 4.] Quo spectare putatur Triephonis illud, apud Lucianum sive antiquiorem illo auctorem dialogi qui *Philoparis* inscribitur. *Quando me Galileus (sive Christianus) ille convenit recalvaster, naso justo pradius, qui in tertium usque cælum per aë em ingressus; qua optima atque pulcherrima sunt inde didicit; per aquam nos renovavit, in beatorum vestigia insistere fecit; & ex impiorum regionibus nos redemit Ita Triephon: Deum aliè regnantem, magnum, ætherium, atque æternum, Filium Patris; Spiritum ex Patre procedentem, unum ex tribus, & ex uno tria, ibidem etiam, Christianorum more, prædicans.*

Paulus cum Barnaba, profectus Lystra, Derben venit: ubi prædicato Evangelio, multos Christo lucriferunt. [Act. XIV. 20, 21.]

Inter alios qui Christo nomen hoc tempore dederunt, fuit Timotheus, cum pia matre sua Eunice & avia Loide; quæ ipsum ab infantia in sacrarum litterarum scientia instituendum curaverant. Hic in locis illis tum degens, licet adhuc penè puer, perfectionem quas spiritualis ipse pater B. Paulus Antiochiæ (in Pisidia) Iconii & Lystræ (in Lycaonia) sustinuit, oculatus testis fuit. [Act. XVI. 1, 2. II Tim. I. 2, 5. & III. 11, 15.]

Paulus & Barnabas ultra Derben non progressi, Lystram & Iconium & Antiochiam redierunt: confirmantes animos discipulorum, & ad afflictiones fidei causa constanter tolerandas adhortantes. Et quum constituisent illis per singulas Ecclesias presbyteros, precatique essent cum jejuniis; commendarunt eos Domino in quem crediderant. Deinde peragrata Pisidia, venerunt in Pamphyliam: ac Pergæ locuti verbum Domini, descenderunt Attaliam. Et illinc navigaverunt Antiochiam, unde primò profecti fuerant ad opus illud quod impleverant: ubi congregatæ Ecclesiæ retulerunt quanta Deus per ipsos effecisset, & quomodo Gentibus ostium fidei aperuisset. [Act. XIV. 21, - 27.]

Cuspicio Fado in Judæa procuratore successor datus est Tiberius Alexander, Alexandri Alabarchæ Alexandrini (veteris amici Claudii) filius; qui patriam religionem Judaicam desererat. [Joseph. lib. 20. cap. 3.]

Sub eo, fame adhuc grassante in Judæa, Helena Adiabenorum (in Assyriæ & Mesopotamiæ confiniis) regina, à Judæo quodam ad veri Dei cultum conversâ, Hierosolymam ad visendum Templum; ut ibi Deum adoraret, votivasque victimas redderet: copioso viatico instructe; & dierum aliquot itinere eam deducente filio Izate rege; qui & ipse ab Anania Judæo mercatore ad eandem religionem fuerat traductus. Cumque multos civium illa videret perire alimentorum inopia, ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprium qui copiam siccum passarum inde adveherent: quibus omnibus brevi reversis, cibos egenis distribuit. Filius quoque ejus Izates, comperto quanta fame populus laboraret, pecuniam misit Hierosolymitanorum primatibus. [Id. ibid. cap. 2. & 3.]

Izates rex quinque adolescentes filios Hierosolymam misit, ut linguam & disciplinas Judæicas diligenter discerent. Mater quoque ejus Helena tres extruxit pyramides, tribus ab urbe Hierosolyma distans stadiis: in quibus & ipsius & filii Izatis ossa postea sunt condita. [Ibid. cap. 2.] quæ Helene monumenta non solum Josephi, sed etiam Eusebii & Hieronymi tempore adhuc extabant. [Joseph. lib. 5. Belli, 22. 17. & 18. in Græco; vel lib. 6. cap. 6. & 7. in Latino. Euseb. lib. 2.] *histor. Ecclesiast. cap. 11. 20. 6. & Hieronym. epist. 27.*

Paulus & Barnabas Antiochiæ cum discipulis non parvum tempus commorati sunt. [Act. XIV. 28.] Post quod, Paulus Christi Evangelium usque ad Illyricum propagavisse, videtur; iis qui de Christo nihil adhuc audiverant illud prædicando. [Rom. XV. 19. 20.] eaque perpeffus fuisse, quæ in posteriore ad Corinthios epistola [c. XI. 24, 25.] ipse commemorat, nempe ut Philippi postea semel, ita prius bis à Gentibus alibi, cælus virgis fuisse; à Judæis quinquies plagas quadragenas una minus accepisse: ter naufragium fecisse, noctem ac diem in profundo egisse. Cum enim inter Pauli & Barnabæ ad Ecclesiam Antiochenam reditum & eorundem ex ea ad Concilium Hierosolymitanum institutam profectionem, juxta nostras quidem rationes, integrum interpositum reperitur quinquennium: nusquam alibi commodius reponere ista possumus, quam in hoc tantum spatii sacre Historiæ silentio.

Valerio Asiatico Consule iterum, Therasia insula, spectantibus nautis, in Ægeo mari enata

est. [Seneca, *Natural. quæst. lib. 2. cap. 26. & lib. 6. cap. 21.*] nocte qua defectus Lunæ acciderat. [Aurel. Victor, in Claudio.] Conspicua autem fuit Eclipsis Lunæ nocte interjecta inter ultimum Decembris diem, terminantem annum illum quo secundum Consulatum gessit Valerius Asiaticus, & Kalendas Januarias inchoantes Consulatum Claudii Augusti IV & L. Vitellii III. sub quo, parvam insulam, ante non visam, apud Theram insulam enatam esse, retulit Dio. [lib. 60. pag. 685.]

Jacobus & Simeon filii Judæ Galilæi (qui, Quirinio censum agente, Judæos ad defectionem sollicitabat) à Tiberio Alexandro Judææ procuratore crucis supplicio affecti sunt. [Joseph. lib. 20. cap. 3.]

Herodes Chalcididis, amoto Josepho Camyde filio, Ananiam Nebedæi filium Pontificem constituit. [Id. *ibid.*]

Artabano Parthorum regi, conjugique ac filio, Gotarzes necem præparavit. [Tacit. lib. 11. cap. 8.] Moriens vero Artabanus, regnum Bardani filio suo reliquit. [Joseph. lib. 20. cap. 2.] Ambo enim hi fratres, Gotarzes & Bardanes, Artabani potius filii habendi sunt, cum Josepho; quam fratres, cum Tacito.]

Bardanes à Parthis, Gotarzi sævitiam metuens, ad capessendum regnum accitus, ut erat magnis ausis promptus, biduo tria millia stadiorum invadit, ignarumque & exterritum Gotarzem proturbat: neque cunctatur, quin proximas præfecturas corripit, solis Seleucien-sibus dominationem ejus abnuentibus. In quos, ut patris quoque sui defectores, ira magis quam ex usu præsentis accensus, implicatur obsidione urbis validæ, & munimentis objecti amnis muroque & comœtibus firmatæ. Interim Gotarzes Daharum Hyrcanorumque opibus auctus, bellum renovat: coactusque Bardanes omittere Seleuciam, Bactrianos apud campos castra contulit. [Tacit. lib. 11. cap. 8.]

Nunciata Parthorum discordia summaque imperii ambigua, Mithridates majoris Armeniæ rex, monente Claudio Cæsare, in regnum remeavit, fratris sui Pharaſmanis Iberorum regis filius opibus. Et quidem distractis eo modo Orientis viribus, & quonam inclinarent incertis, Armeniam ille occupavit: Romano milite castellorum ardua subigente, simulque libero exercitu campos perſultante. Neque enim resistere Armenii, fuso qui prælium ausus erat Demonacte præfecto. Paululum cunctationis attulit rex minoris Armeniæ Corys, versis illuc quibusdam procerum: sed eo litteris Cæsaris coercito, cuncta in Mithridatem fluxere; atrociorum quam novo regno conduceret. [Ibid. cap. 8. & 9.]

Quum Gotarzes & Bardanes pugnam pararent, Gotarze popularium inſidias fratri patefaciente, complexi dextras, apud altaria pepigere, fraudem inimicorum ulcisci, atque ipsi inter se concedere. Cumque potior Bardanes regno retinendo fuisset visus: Gotarzes, ne quid æmulationis existeret, penitus in Hyrcaniam abiit. [Ibid. cap. 9.]

Regresso Bardani dedita est Seleucia, septimo post defectionem anno. Exin validissimas præfecturas ille invasit: & recuperare Armeniam in animo habebat, ni Vibio Marſo (vel, juxta Josephum, Cassio Longino potius) Syriæ legato bellum minitante cohibitus foret. [Ibid.]

Tiberio Alexandro in Judææ administratione Ventidius Cumanus successit; & vita decessit Herodes rex Chalcididis Agrippæ magni frater, anno imperii Claudii octavo; relictis tribus filiis superſtitibus, quorum Aristobulus ex prioris uxore (Mariamne) natus est: è Bernice vero fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. [Joseph. lib. 20. cap. 3.]

Instante Paschatis festo, concurrentibus undique ad solennitatem turbis plurimis, Cumanus (præcedentium præſidium exemplo) jussit cohortem unam armatam stare supra Templi porticus; cohibituram tumultum, si quis fortè existeret. Ejus festi die quarta quidam miles nudatas obscenas corporis partes populo ostendit. Qua contumelia furentes Judæi vociferabantur non se affectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas: & quidam audaciores in Cumanum jaestabant convitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militem. His auditis Cumanus & ipse non mediocriter turbatus est: rogabat tamen ut desinerent movere seditionem festo tempore. Cumque impeterent eum convitiis, jussit totum exercitum armis convenire in Antoniam, castellum templo imminens. Vulgaris autem multitudo viso adventu militum territa, cepit magno impetu fugere: & cum essent angusti viarum exitus, rati à tergo hostem inſequi, comprimebant se inter fugiendum & conculcabant in angustiis: ita ut 20 millia extinctorum illo tumultu numerata fuerint; quemadmodum in lib. 20 Antiquit. cap. 4. habet Josephus. In libro vero secundo belli Judaici, [cap. 11. vers. 2.] *Capitulum uocatur, supra 10. millia*, petuisse legimus: ubi, *Capitulum uocatur, supra 30 millia*, Rufinus legit; eundem quoque numerum Eusebio, tum in Chronico tum in Ecclesiasticæ historiæ libro secundo. [cap. 18. vers. 19.] & Oroſio, [lib. 7. cap. 6.] retinentibus.

Quidam qui ex illa turba fugientes evaserant, in publica via, juxta Bethoron, centesimo ab urbe stadio Stephanum Cæsaris servum iter facientem aggressi sunt latrocinio, omnesque ejus diripuerunt sarcinas. Quo audito Cumanus confestim eo misit milites, jussos ut vicos loco propinquos diriperent. In hac populatione miles quidam libros Mosaicos in quodam vico inventos protulit, eosque laceravit in conspectu omnium; multis debacchatus & in legem & in totam gentem convitiis. Hoc ubi ad Judæos perlatum est, facto concursu agmine magno perunt Casaream, in qua tum Cumanus degebat; supplicantes ut non suam, sed læsi numinis ulcisceretur injuriam. Tum præses veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem

illum violatorem legis securi ferit; atque hoc modo tumultum jam repullulantem sedavit. [Joseph. ut supra.]

Appollonius Tyaneus, ad Indos itinere instituto, urbem Babyloniam intravit mense secundo anni tertii regni Bardanis; ibique cum rege congressus est. [Philostrat. in vita Apollon. lib. 1 cap. 19. & 20. collat cum Eusebio, in Hieroclem.]

4761 49

Gotarzes pœnitentia concessi regni, & revocante nobilitate, cui in pace durius servitium est contraxit copias. Huic contra itum est ad annem Erindem; in cuius transgressu multam certati, pervicit Bardanes; prosperisque præliis medias nationes subegit, ad flumen Ginden, quod Dahas Arioque disternat. Ibi modus rebus secundis positus: nam Parthi quanquam victores, longinquam militiam aspersionabantur. Igitur extructis monumentis, quibus opes testabatur, nec cuiquam ante Arsacidarum tributa illis de gentibus parta, Bardanes regreditur: ingens gloria, atque eo ferocior, & subiectis intolerantior. [Tacit. lib. 11. cap. 10.]

Bardanes ad Izatem Adiabenorum regem profectus, ut vellet sibi belli adversus Romanos gerendi esse socius, ei suavit. Quem à proposito deducere conabatur Izates, continenter denatrans ei Romanorum gesta & potentiam. Bardanes autem his offensus, continuo bellum indixit Izatæ: quod tamen, morte præventus, exequi non potuit. [Joseph. lib. 20. cap. 2.] Parthi enim postquam mentem ejus cognoverant, & quod Romanis bellum inferre statueret, dolo ante composito, incautum venationique intentum interfecerunt primam intra juventam; sed claritudine paucos inter senum regum, si perinde amorem inter populares, quam metum apud hostes quaesivisset. [Id. ibid. Tacit. lib. 11. cap. 10.]

Necce Bardanis turbate Parthorum res, inter ambiguus quis in regnum acciperetur. Multi ad Gotarzen inclinabant; quidam ad Meherdatem (Vononis I. filii Phraatis III. filium) qui obles Romanis fuerat datus. Deinde prævaluit Gotarzes potiusque regia, per sævitiam ac luxum adegit Parthos mittere ad Claudium Romam occultas preces, quibus mitti Meherdatem patrium ad regnum orabant. [Tacit. ibid.] Gotarzis dominationem nobilitati plebique, juxta intolerandam, apud eum conquesti. Jam enim fratres, jam propinquos, jam longius sitos, cædibus exhaustos; adjici coniuges gravidas, liberos parvos: dum focors domi, bellis infansus, ignaviam sævitia tegat. [Id. ibid. 12. cap. 10.]

Quum dux Romanus Didius è regno Bosphorano Mithridatem expulisset, & fratrem ejus Cotyn juvena rudem in eo collocasset, robur exercitus inde abduxit; paucis tantum cohortibus, cum Julio Aquila equite Romano, novo regi ibi relictis. Mithridates amissis opibus vagus, concivit nationes, illexit perfugas, postremoque exercitu coacto, regem Dandaridarum exturbavit, imperioque ejus potitus est. [Tacit. lib. 12. cap. 15.]

Parthorum legatis auditis, Claudius Meherdatem eis regem dedit; monitum, ut non dominationem & servos, sed rectorem & cives cogitaret, clementiamque ac justitiam capesseret. Datumque est C. Cassio, qui Syriæ præerat, deducere juvenem ripam ad Euphratis. [Id. ibid. cap. 11.]

Ea tempestate Cassius cæteros præminebat peritia legum, militarium artium ignarus. Quantum tamen sine bello dabatur, revocabat priscum morem, legiones ea cura exercitande ac si hostis ingrueret; ita dignum majoribus suis, & familia Cassia ratus, per illas quoque gentes celebrata. Excitis igitur quorum de sententia petitus rex, positisque castris apud Zeugma, unde maximè pervius amnis, postquam illustres Parthi, rexque Arabum Acbarus (sive Abgarus) advenerat, monuit Meherdatem, barbarorum impetus acres cunctatione languescere, aut in perfidiam mutari: itaque urgeret cæpta. Quod spretum fraude Acbari, qui juvenem ignarum & summam fortunam in luxu ratum, multos per dies attinuit apud opidum Edessam. [Ibid. cap. 11.]

Quum Mithridates Dandaridarum imperio potitus, jam jamque Bosphorum invasurus crederetur, dissili propriis viribus Aquila & Cotys, quia Zorlines Siracorum (ad Cauasacum) rex Mithridati se adjunxerat, externas & ipsi gratias quaesivere, missis legatis ad Eunonem qui Aorforum (inter Scythas) genti præcallebat. Nec fuit in arduo societas, potentiam Romanam adversus rebellem Mithridatem ostentantibus. Igitur pepigere, equestribus præliis Eunones certaret, obsidia urbium Romani capesseret. [Ibid. cap. 15.]

Tum composito agmine incedunt: cujus frontem & terga Aorfi, media Romanæ cohortes & Bosphorani tutabantur: sic pulsus hostis, ventumque Soza opidum Dandaricæ; quod desertum à Mithridate, ob ambiguos popularium animos obtineri relicto ibi præsidio visum. Ad Siracos deinde pergunt: & transgressi annem Pandam, circumveniunt urbem Uspem, editam loco, & mœnibus ac fossis munitam, nisi quod mœnia non saxo sed cratibus junctis & media humo adversum irumpentes invalida erant; eductæque altius turres, facibus atque hastis turbabant obsessos. Ac ni prælium nox diremisset, cæpta pattataque expugnatio eundem intra diem foret. [Ibid. cap. 16.]

Postero die misere legatos, veniam liberis corporibus orantes. Servitii decem millia offerebantur. Quod aspernati sunt victores, quia trucidare deditos sævum, tantam multitudinem custodiæ cingere arduum: ut belli potius jure caderent. Datumque militibus, qui scalis evaserant, signum cædis. Excidio Uspensium cæteris metus injectus, nihil tutum ratis, cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci; amnesque & urbes juxta pertrumperentur. Itaque Zorlines diu pensitato Mithridatis rebus extremis an patrio regno consuleret; postquam præ-

valuit

valuit gentilis utilitas, datis obsidibus, apud effigiem Cæsaris procubuit: magna gloria exercitus Romani, quem incruentum & victorem, tridui itinere abuisse ab amne Tanai constitit. Sed in regressu dispar fortuna fuit: quia navium quasdam, quæ mari remeabant, in littora Taurorum delatas circumvenere barbari, præfecto cohortis & plerisque aliis interfectis. [*Ibid. cap. 17.*]

Interea Mithridates, nullo in armis subsidio relicto, consultat cujus misericordiam expectetur. Frater Cotrys proditor olim, deinde hostis, metuebatur. Romanorum nemo id auctoritatis aderat, ut promissa ejus magni penderentur. Ad Eunonem igitur confugiens, regiam ingreditur, genibusque ejus provolutus, *Mithridates*, inquit, *terra marique à Romanis per tot annos quasitus, sponte adsum. Vtere ut voles prole magni Achaemenis: quod mihi solum hostes non abstulerunt* Eunones claritudine viri, mutatione rerum, & prece haud degente permotus, legatos litterasque ad Cæsarem mittit; quibus pro Mithridate non potentiam neque regnum precabatur, sed ne triumpharetur, neve pœnas capite expenderet. Claudius vero ambigens, venia an pœna illum afficeret, tandem ad mitiorem sententiam est perductus. [*Ibid. cap. 18, 19, 20.*]

4053

Quum Carthenes Meherdates ad rem gerendam vocaret, promptasque res ostentaret si citi advenirent; ille malo ductus consilio, non cominus Mesopotamiam, sed flexu Armeniam petit, id temporis importunam, quia hyems occipiebat. Exinde nivibus & montibus fessi, postquam campis propinquabant, copiis Carthenis sunt adjuncti. Transmissoque amne Tigri, permarunt Adiabenos; quorum rex Izates societatem Meherdates palam induerat, sed in Gotarzen per occulta & magis fida inclinabat. In transitu tamen capta est urbs Ninus vetustissima sedes Assyria. [*Ibid. cap. 12, & 13.*]

Mithridates Bosphoranus, per Junium Cilonem procuratorem Ponti Romam perductus, ferocius quam pro fortuna diservisse apud Claudium ferebatur: elataque vox ejus in vulgum hisce verbis. *Non sum remissus ad te, sed reversus: vel si non credis, dimitte & quære.* Vultu quoque interrito permansit, quum juxta rostra custodibus circumdatus visui populo præberetur. Consularia insignia Ciloni, Aquilæ prætoris sunt decreta. [*Ibid. cap. 21.*]

Quum Bithyni Junium hunc Cilonem præfectum suum, jus dicente Claudio, munerum haud mediocriter captorum multis clamoribus postea accusarent, Claudiusque præ turba non intelligens quid vellent, assidentibus interrogaret quidnam dicerent Bithyni; Narcissum, in Cilonis gratiam mentitum respondiisse ferunt, agere eos gratias Junio; idque credentem Claudium subdidisse, *Præsit ergo adhuc eis alterum biennium.* [*Dio, lib. 60 pag. 687.*] Hoc vero tempore Cadius Rufus, iisdem Bithynis accusantibus, lege repetundarum damnatus est. [*Tacit. Annal. 12. cap. 22. & Histor. lib. 1. cap. 77.*]

Ituræ & Judæi, defunctis regibus Sohemo atque Agrippa, provinciæ Syriae additi sunt. [*Tacit. lib. 12. cap. 23.*] Agrippa quidem junioris regnantis annos hinc deduci, & ex Josepho apparet, principium belli Judaici (quod mense Maio anni vulgare nostræ æræ Christianæ LXVI cœptum est) in XVII regni Agrippæ annum conjiciente; [*lib. 2. Belli cap. 13. fin. 20. u. init.*] & ex nummo Græco, suo loco exhibendo, in quo Judæa capta (circa mensem Septembrem anni ejusdem æræ LXX) Agrippæ anno XXI fuisse significatur. Verum huic non Judææ regnum quod Agrippa pater, sed *Chalcididis* quod Herodes patruus habuerat, Claudius donavit; simul cum potestate in Templum Hierosolymitanum & sacrum ærarium, atque jure eligendi summos Pontifices, quæ idem patruus ipsius prius concesserat. Paternum vero regnum ita provinciæ Syriae est additum, ut proprios tamen procuratores à Cæsare acciperet: Ventidio Cumano Judææ & Galilææ administrationem hoc tempore, ut antea, retinente, in interjectam autem inter utramque Samariam misso procuratore Felice, Claudii & matris ejus Antoniaæ liberto; qui ab hac *Antonii*, ab illo *Claudii* prænomen acceperat. Is frater alterius liberti Pallantis fuit: quem apud patronum Claudium *flagrantissima gratia* tum fuisse, à Tacito est notatum. [*lib. 11. cap. 29.*]

Gotarzes apud montem Sambulon vota diis loci suscepit, præcipua religione Herculis. Nondum vero satis aucto exercitu, flumine Corma pro munimento est usus. Et quanquam per insectationes & nuncios ad prælium vocaretur, necessebat moras, locos mutabat, & missis corruptoribus exuendam ad fidem hostes emercabatur. Ex quibus Izates Adiabenus, & rex Acharus Arabum (Edessenorum) cum exercitu abscesserunt; levitate gentili, & quia experimentis cognitum est, Barbaros malle Roma petere Reges quam habere. At Meherdates validis auxiliis nudatus, cæterorum proditione suspecta, quod unum reliquum, rem in casum dare, prælioque experiri statuit. Nec detrectavit pugnam Gotarzes, diminutis hostibus ferrox. Concursumque magna cæde, & ambiguo eventu: donec Carthenem prostrigatis obervis, longius evectum integer à tergo globus circumveniret. Tum omni spe perita, Meherdates promissa Parrhacis paterni clientis secutus, dolo ejus, vincitur, traditurque victori. Atque ille non propinquum neque Arfacis de gente, sed alienigenam & Romanum increpans, auribus decisis vivere jubet, ostentui clementiæ suæ & in Romanos dehonestamento. [*Tacit. lib. 12. cap. 14.*]

Josephus Matthiæ filius, quartum decimum ætatis annum agens, ex literarum studiis eam laudem est consecutus, ut etiam à pontificibus & urbis Hierosolymitanæ principibus de penitiori legum sensu confuleretur: quemadmodum in libro de Vita sua ipse de se narrat.

Gotarze

Gotarze morbo obeunte, in regnum Parthicum accitus Vonones, Medis tum præfident, bre-
vi & inglorio imperio perfunctus est: resque Parthorum in filium ejus Vologesen sunt transla-
tæ; qui, materna origine ex pellice Græca, concessu fratrum regnum est adeptus. Ita Tacitus
[lib. 12. cap. 14. & 44.] Gotarzi vero, sublato per insidias, Vologesem fratrem successibile
scribit Josephus. [lib. 20. cap. 2.] duobus eum germanis eodem secum patre genitis regna di-
stribuisse addens; Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam.

Bellum inter Armenios Iberosque exortum est: quod Parthis quoque ac Romanis gra-
vissimorum inter se motuum causa fuit. Iberos Pharasmanes vetusta possessione, Armenios
frater ejus Mithridates ope Romanorum obtinebat. Erat Pharasmani filius Rhadamistus,
decora proceritate, vi corporis insignis, claraque inter accolæ fama. Quam is paternum re-
gnum affectaret. Pharasmanes vergentibus jam annis sibi metuens, aliam ad spem juvenem
trahere cœpit, & Armeniam ostentare, pulsus Parthis datam Mithridati à semet memorando:
sed vim differendam, & potiorem esse dolum adjiciens, quo incautum opprimerent. Ita Rha-
damistus simulata adversus patrem discordia, tanquam novercæ odii impar, perrexit ad pa-
trium: multaque ab eo comitate cultus, primores Armeniorum ad res novas illexit. [Tac. lib.
12. cap. 44.]

Rhadamistus, reconciliationis specie assumpta, regressus ad patrem, quæ fraude confici
potuerint prompta nuntiavit, cætera armis exsequenda. Interim Pharasmanes belli causas con-
fingit: prælianti sibi adversus regem Albanorum, & Romanos auxilio vocanti fratrem ad-
versatum; eamque injuriam excidio ipsius ultum iturum. Simul magnas copias filio tradi-
dit. Ille eruptione subita terram exutumque campis Mithridatem compulit in castellum
Gorneas; tutum loco ac præsidio militum, quibus Cælius Pollio præfectus, centurio Ca-
sperius præerat. Rhadamistus frustra vel cum damno tentatis munitionibus, avaritiam præ-
fecti emercentur; obtestante Casperio, ne socius rex, ne Armenia donum populi Romani,
scelere & pecunia venderentur. Postremo quia multitudinem hostium Pollio, jussu patris
Rhadamistus, obtendebant, pactus inducias, abscedit: ut nisi Pharasmanem bello absterm-
set, T. Numidium Quadratum præfidem Syriæ doceret quo in statu Armenia forent. [Ibid.
cap. 45.]

Periodus Calippica sexta incipit.

Digressu Casperii centurionis velut custode exsolutus Pollio præfectus, Mithridatem ad
fœdus cum Pharasmane, seniore fratre, sancendum hortatur; cætera quoque necessitudi-
num nomina referens, quod filiam ejus in matrimonio haberet, quod ipse Rhadamisto socer
esset. Cunctante Mithridate, & suspectis præfecti consiliis quod pellicem polluerat, inque
omnem libidinem vœnalis habebatur; Casperius interim à Pharasmane, ut Iberi obsidione abs-
cedant, exoptulat. Ille propalam incerta, & sæpius molliora respondens, secretis nuntiis
monet Rhadamistum, oppugnationem quoquo modo accelerare. Augetur flagitii merces, &
Pollio occulta corruptione impellit milites, ut pacem flagitarent, seque præsidio abituros
minitarentur. Qua necessitate, Mithridates diem locumque fœderi accepit, castelloque egre-
ditur. Ac primo Rhadamistus in amplexus ejus effusus, simulavit obsequium, socerum ac
parentem appellans. Adjecit & jusjurandum, non ferro, non veneno vim allaturum: simul
in lucum propinquum traxit, provisu illic sacrificium paratum dicitans, ut diis testibus
pax firmaretur. Ibi vero prostrato Mithridati injiciuntur catenæ; tandemque jussis Phi-
manis acceptis, Rhadamistus quasi jurisjurandi memor patrum & socerum suum, ejus-
que conjugem sororem suam; projectos in humum & veste multa gravique opertos necavit.
Filii quoque ejus, quod cædibus parentum illachrymaverant, trucidati sunt. [Tacit. lib. 12.
cap. 46. & 47.]

Quadratus cognoscens proditum Mithridatem, & regnum ab interfectoribus obtineri, vo-
cat concilium, docet acta, & an ulcisceretur consulat. Paucis decus publicum curæ: plures
abstinentum ab ultione censent. Ne tamen annuisse facinori viderentur, & diversa Cæsar
præciperet, missi ad Pharasmanem nuntii sunt, ut abscederet à sinibus Armenia, filiumque
abstraheret. [Ibid. cap. 48.]

Erat Cappadociæ procurator Julius Pelignus, ignavia animi & deridiculo corporis juxta des-
piciendus; sed Claudio perquam familiaris, cum privatus olim iners otium oblectaret. Is Peli-
gnus auxiliis provincialium contractis tanquam recuperaturus Armeniam, dum socios magis
quam hostes prædatur, abcessu suorum, & incurstantibus Barbaris, præsidii egens, ad Rha-
damistum venit: donisque ejus evictus, ultro regium insigne sumere cohortatur; lumentique adest
author & satelles. Quod ubi turpi fama divulgatum; ne cæteri quoque ex Peligno conjectaren-
tur, Helvidius Priscus legatus cum legione mittitur, rebus turbidis pro tempore ut consuleret.
Itaque prope montem Taurum transgressus, moderatione plura quam vi composuerat: cum
redire in Syriam jubetur, ne initium belli adversus Parthos existeret. Nam Vologeses casum
invadendæ Armenia obvenisse ratus, quam à majoribus suis possessam, externus rex flagitio
obtineret, contraxit copias, fratremque Tiridatem deducere in regnum paravit; ne qua pars
domus sine imperio ageret. Incessu Parthorum, sine acie pulsus Iberi: urbemque Armenio-
rum Artaxata & Tigranocerta jugum accepere. Dein atrox hyems, seu patrum provisi com-
meatus, & orta ex utroque tabes, perpellunt Vologesen omittere præsentia. [Ibid. cap. 49.
& 50.]

I. Vsser. Annal. p. post.

P P P P

Vacuum

4764 51

4055

Vacuum rursus Armeniam Rhadamistus invasit, truculentior quam antea, tanquam adversus defectores, & in tempore rebellaturos. Atqui illi, quamvis servitio fueri, patientiam abrum-
punt, armisque regiam circumveniunt. Nec aliud Rhadamisto subsidium fuit, quam pernici-
tas equorum quibus seque & Zenobiam conjugem abstulit. Sed conjux gravida, primam
utcumque fugam ob metum hostilem & mariti charitatem toleravit. Post festinatione conti-
nua, ubi quati uterus, & viscera vibrantur, oravit ut morte honesta contumeliis captivitatis
eximeretur. Ille primo amplecti, allevare, adhortari, modo virtutem admirans, modo timore
æger, ne quis relicta potiretur. Postremo violentia amoris, & facinorum non rudis distingit
acinacem, vulneratamque ad ripam Araxis trahit, flumini tradit, ne corpus etiam auferre-
tur. Ipse præceps Iberos ad patrium regnum pervadit. Interim Zenobiam placida illuvie aspi-
rantem, ac vitæ manifestam, advertere pastores: & dignitate formæ haud degenerem repu-
tantes, obligant vulnus, agrestia medicamenta adhibent, cognitoque nomine & casu, in ur-
bem Artaxata ferunt. Unde publica cura deducta ad Tiridatem, comiterque excepta, cultu
regio habitata est. [*Ibid. cap. 50. & 51.*]

Quidam Christiani nominis professores, è secta Phariseorum, Antiochiam è Judæa de-
cendentes, Christianos ex Gentibus circumcidi oportere dicebant & legem Moïsi observare.
si salvi esse vellent; multorum in Syria & Cilicia fratrum animas perversa sua doctrina perturban-
tes. Quibus Paulus & Barnabas acriter se opposuerunt. [*Act. XV. 1, 2, 5, 23, 24.*] Eos *ὑπερηβαντες*
Ἰουδαϊσμοῦ, irreptitios falsos fratres, appellat Paulus, Galat. II. 4. eorumque antesignanum
Cerinthum hæresarcham fuisse docet Philastrius, de hæres. cap. 87. & Epiphanius, hæres. 28.]

Paulus, annis quatuordecim post profectioem Hierosolymitanam triennio à conversione
sua exacto susceptam, ascendit Hierosolymam una cum Barnaba. [*Galat. II. 1.*] utroque cum
aliis nonnullis ab Ecclesia Antiochena eo misso, ut Apostolorum & Presbyterorum Hieroso-
lymitanorum (quorum nomine ad dogma suum tutandum turbones isti sunt abusi) de oborta
controversa sententiam exquirent. (*Act. XV. 2, 3, 24.*)

Ascendit autem Paulus ex revelatione, assumpto simul & Tito Græco: quem ad circumcisi-
onem cogi noluit. ne falsis illis fratribus ad momentum cedere videretur. [*Gal. II. 1, - 5.*]

Paulus & Barnabas in itinere per Phœniciam & Samariam narrantes conversionem Gentium,
fratres omnes magno affecerunt gaudio. Et quum pervenissent Hierosolymam, excepti sunt ab
Ecclesia & ab Apostolis ac Presbyteris; & retulerunt quanta Deus per ipsos effecerat. [*Act.*
XV. 3, 4.]

Paulus Privatim primariis inter Apostolos, Jacobo, Petro & Johanni, (qui existimabantur
esse columnæ) exposuit Evangelium quod prædicabat inter Gentes. Qui cum vidissent ipsi con-
creditum fuisse Evangelium inter Gentes sicut Petro inter Judæos, & cognovissent gratiam
ipsi datam, dexteris societatis dederunt ei ac Barnabæ; ut illi apud Gentes, ipsi vero apud Ju-
dæos Apostolatu fungerentur: monentes tantum, ut pauperum qui Hierosolymis erant sabbie-
vandorum curam susciperent. [*Gal. II. 2, 7, 9, 10.*]

Concilio Apostolorum & Presbyterorum Hierosolymis habito, quum post multam discepta-
tionem Petrus sententiam suam dixisset, Barnabas & Paulus exposuerunt quanta per ipsos mi-
racula Deus inter Gentes edidisset. Concludente deinde Jacobo, communi Apostolorum &
Presbyterorum & totius Ecclesiæ decreto nihil aliud credentibus Gentibus imponi placuit, quam
ut ab idolothytis, scortatione, suffocato, & sanguine abstinerent. In quam sententiam Synodi-
ca ab iis ad Antiochenos & reliquos in Syria & Cilicia fratres scripta est epistola: quam primi
nominis in Ecclesia viris, Judæa cognomento Barfabæ & Silæ, cum Paulo & Barnaba, Antio-
chiam perferendam tradiderunt. Qui cum Antiochiam venissent, reddita & lecta Epistola, ma-
gno fratres gaudio perfuderunt: Juda quoque & Sila, qui & ipsi Prophetæ erant, multo eos
sermone confirmantibus. (*Act. XV. 6, - 32.*)

Aliquanto post, Juda ad Apostolos reverso, Sylæ visum est Antiochiæ manere: ubi Paulus
quoque & Barnabas cum aliis multis, verbum Domini prædicaverunt. (*Ibid. 33, 34, 35.*)

Josephus Matthiæ filius, anno ætatis 16. cuiusdam Judæorum sectæ sese addiceret deliberans,
omnium trium (Phariseorum sc. Sadduceorum & Essenorum) duro & magno labore cepit ex-
perientiam. (*Joseph. de Vita sua.*)

Pallanti Claudii liberti prætoriam insignia, & centies quinquagies sestertium decreta sunt. (*Ta-
cit. lib. 12 cap. 53.*)

Quum Galilæis. ad festum Hierosolymam proficiscentibus, per Samariam necessario esset
transendum; (*Johann. IV. 3, 4.*) ad vicum Samaritarum Nain (al. Geman) in Magno cam-
po situm, Galilæo quodam interfecto, indeque pugna inter viatores & vicanos orta, multi
Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates, ad arma Judæos concive-
runt, hortantes ut se in libertatem assererent. Servitutem enim etiam per se molestant, tum ve-
ro fieri intolerabilem, si cum subditorum injuriis conjuncta sit. Hierosolymis igitur, relicta diei
solennitate, armatum vulgus in Samariam impetum fecit; nec cuiquam principum suorum re-
tinenti acquiescere voluit. Asciti quoque in auxilium latronum duces, Eleazatus Dinæ filius &
Alexander, in Acrabatena regione conterminos Samaritas irruentes, promiscuam edide-
runt cædem; & à nullius ætatis exitio temperantes, vicos etiam inflammaverunt. At Cuma-
nus, cognitis quæ gesta fuerant, assumpsit secum unam equitum Sebastenorum alam, & quatuor
cohortes peditum: armatisque etiam Samaritanis, contra Judæos profectus eosque affectus,

multos

multos eorum qui Eleazarum erant secuti interfecit, plures vero captos abduxit. Tum vero Hierosolymitanorum primores, ut viderunt ad quantam calamitatem ventum esset, induti sacco & capita sparsi cinere, reliquam multitudinem quæ ad vastandos Samaritanorum fines irruerat, precabantur ut ab incepto desinerent; præ oculis ponentes diruendam patriam, Templum incendendum, liberosque cum uxoribus captivos abducendos: rogabantque ut depositis armis suas quisque domos repeteret. Quibus Judæi tandem acquiescentes, recesserunt; latrones vero ad loca munita reversi sunt denuo. Atque ex eo tempore universa Judæa repleta est latronum receptaculis. [*Joseph. lib. 2. Belli, cap. 11. vsq. 22. & lib. 20. Antiquit. cap. 5.*]

Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentem convenerunt; vindictam de Judæis, qui vicos eorum diripuerant & incenderant, postulantes. Præsto autem fuerunt etiam Judæorum nobiles, & Jonathas filius Anani summus Pontifex: qui objecta diluentes, initium tumultus à Samaritanis profectum dicebant, qui primi homicidium perpetrassent; causam tamen calamitatum postea secutarum fuisse Cumanum, qui illorum munere corruptus eam eadem ulcisci noluerit. His auditis, Quadratus iudicium distulit; dicens se prolaturum sententiam, postquam præfens apud Judæam rei veritatem exactius cognoverit. Ita tum infecto negotio discessum est. [*Id. ibid.*]

Interim Felix intempestivis remediis delicta accendebat, æmulo ad deterrima Ventidio Cumanus, cui pars provinciæ habebatur: ita divisit, ut huic Galilæorum ratio, Felici Samaritæ parent; discordes olim, & tum contemptu regentium minus coercitis odiis. Igitur raptare inter se, immittere latronum globos, componere insidias, & aliquando præliis congregari, spoliisque & prædas ad procuratores referre. Hicque primo lætari: moxque gliscente pernicie, cum arma militum interjecissent, cæsi milites sunt. Arsissetque bello provincia, ni Quadratus Syriæ rector subvenisset. [*Tacit. lib. 12. cap. 54.*]

Nec diu adversus Judæos qui in necem militum proruperant, dubitatum, quin capite pœnas luerent: Cumanus & Felix cunctationem asserbant, quia Claudius causis rebellionis auditis, jus statuendi etiam de procuratoribus illi dederat. Sed Quadratus Felicem (utpote Pallantis, qui Romæ omnia tum poterat, fratrem) inter iudices ostentavit, receptum in tribunal, quo studia accusantium deterrerentur: & flagitiorum quæ duo deliquerant, unus Cumanus damnatus; & quies provinciæ reddita est. [*Id. ibid.*]

Agræstium Cilicum nationes, quibus *Clitarum* cognomentum, Trosobore (sive Atofoboro) duce, montes asperos castris cepere: atque inde decursu in littora aut urbes, vim cultoribus ac opidanis, ac plerumque in mercatores ac navicularios audebant. Obsessaque civitas Ane-mutien-sis, & missi à Syria in subsidium equites cum præfecto Curtio Severo turbantur: quod duri circum loci, pedibusque ad pugnam idonei, equestre prælium haud patiebantur. Dein rex ejus oræ Antiochus, blandimentis adversus plebem, fraude in ducem, quum Barbarorum copias dissociasset; Trosobore paucisque primoribus interfectis, cæteros clementia composuit. [*Id. ibid. cap. 55.*]

Petrus Apostolus Antiochiam veniens, cum Gentilibus fidelibus edebat & familiariter conversabatur. Verum quum Hierosolymis eo venissent à Jacobo fratres Judæi nonnulli, eorum offensionem metuens, à Gentilibus subduxit se. Cujus exemplum secuti sunt & reliqui Ecclesiæ Antiochena Judæi: adeo ut Barnabas quoque simul abriperetur eorum simulatione. Eam præposteram simulationem, libertati Evangelicæ contrariam, non ferens Paulus, Petro in os restitit, ejusque timiditatem coram omnibus acriter coarguit. [*Galat. II. 11, 14.*]

Quadratus in Samariam veniens, cum jussisset reos causam suam dicere, comperit Samaritanorum culpa tumultum primum excitatum fuisse. Cæsaream vero procedens, cognito quod Judæorum quidam res novas moliri essent, in crucem egit quos Cumanus vivos ceperat & victos ibi reliquerat. Inde profectus in vicum Lyddam instar urbis amplum, sedens pro tribunali, iterum Samaritanorum causam audiens, didicit à quodam Samarita, Dortum Judæorum primatem cum aliis quatuor sociis Judæos ad defectionem sollicitasse: quos ille affectu supplicio. Et Judæorum 18 viros, quos cognovit pugna fuisse participes, securi percussit. [*Joseph. lib. 2. Belli, cap. 11. vsq. 22. & lib. 20. Antiquit. cap. 5.*]

Duos principes sacerdotum, Jonatham & Ananiam, ejusque filium Ananum, & nonnullos alios Judæos nobiles, Quadratus ad Cæsarem misit: similiterque Samaritanorum nobilissimos quosque. Præcepit etiam Cumanus procuratori, & Celeri tribuno, Romam navigare reddituros Claudio rationem eorum quæ in regione gesserant. [*Id. ibid.*]

His ita compositis, Quadratus veritus ne novum aliquid Judæi molirentur, Lydda ascendit Hierosolyma: ubi pacata invenit omnia, populumque occupatum patrio azymorum festo, & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil novaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam reperiit. [*Id. ibid.*]

Cumanus & Samaritæ Romam missi statuta die causam suam jussi sunt dicere. Comparaverant autem sibi favorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent adversarios Judæos, nisi Agrippa junior tum Romæ degens, & Judæorum primores premi favore potentum videns, multis precibus obtinisset ab Agrippina uxore Claudii, ut marito persuaderet legitime causam cognoscere, & in deprehensos tumultus auctores justam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmolitus, auditis partibus ut comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit.

Cumanum multavit exilio. Celerem verò tribunum vincitum Hierosolyman mittens, Judæis ad supplicium tradidit; ut per urbem tractus capite cederetur. [*Id. ibid.*]

Procuratorem deinde in Judæam destinavit Claudium Felicem, fratrem Pallantis: qui eam provinciam, una cum Samaria & Galilæa administraret. [*Id. ibid.*] quod precibus suis Jonathan summus Pontifex à Cæsare obtinuit. [*Id. lib. 20. Antiquit. cap. 6.*] Claudium ex libertis suis Felicem cohortibus & aliis, provinciæque Judæa præposuisse, trium reginarum maritum; scribit Suetonius. [*in Claudio, cap. 28.*] quem & Judæa impostum, cuncta maledicta sibi impunita ratum futura, tanta potentia subnixo, in Annali 128. [*cap. 54.*] scribit Tacitus: in 5. etiam Historiarum suarum libro [*cap. 9.*] de tyrannico illius in Judæa regimine amplius addens. Antonius Felix per omnem severitiam ac libidinem jus regium servili ingenio exercuit, Drusilla Cleopatra & Antonii nepte in matrimonium accepta: ut ejusdem Antonii Felix progener, Claudius nepos esset.

Quum rex Agrippa junior per quadriennium præfuisset Chalcidi, Claudius post exactum imperii annum 12. ea illi ablata, in majus eum regnum transfudit. Philippi tetrarchia ei donata, Bata-næa videlicet & Gaulanotide, simul cum Trachonitide; adjuncta etiam Abila Lyfanæ tetrarchia, quam Varus rexerat. [*Joseph. lib. 20. Belli, cap. 11. vers. 24.*]

His donationibus à Cæsare ornatus juvenis collocavit Azizò Emessenorum regi circumcise sororem Drusillam. Epiphanes enim Antiochi Commagenorum regis filius recusavit ejus nuptias, quod mutata sententia Judæorum religionem amplecti nollet, ut erat pollicitus puellæ parentibus: Mariammen quoque matrimonio conjunxit Julio Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre jam antè desponsata fuerat. [*Id. ut supr. lib. 20. cap. 5.*]

Josephus Matthiæ filius Bani cujusdam institutum imitari cepit; qui in solitudine vivens, amictum sibi parabat ex arboribus, & sponte provenientius alimentis utebatur, crebrisque ob continentiam nocte ac die lavacris frigidis: atque in ejus contubernio tres annos exegit. [*Id. in lib. de Vita sua.*]

Nero, causa Iliensium suscepta, Romanum Troja demissum, & Juliæ stirpis authorem Æneam, aliaque haud procul fabulis vetera facundè exsecutus, impetravit ut Ilienses omni publico munere solverentur. [*Tacit. lib. 12. cap. 58.*] Claudiusque illis, quasi Romanæ gentis authoribus, tributa in perpetuum remisit: recitata veteri epistola Græca Senatus populique Romani, Seleuco regi amicitiam & societatem ita demum pollicentis, si consanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes præstitisset. [*Sueton. in Claudio, cap. 25.*]

Rhodiis quoque, ob pœnitentiam veterum delictorum, libertatem Claudius reddidit; ademptam sæpe aut firmatam, prout bellis externis meruerant, aut domi seditione deliquerant. [*Sueton. & Tacit. ut supr.*] Pro Rhodiis verò atque Iliensibus Neronem Græcè apud patrem consulem, Claudium videlicet ante biennium postremum suum Consulatum getentem, verba fecisse, scribit Suetonius. [*in Nerone, cap. 7.*]

Tributum Apamiensibus terræmotu convulsis in quinquennium à Claudio est remissum. [*Tacit. lib. 12. cap. 58.*]

Retulit dein Claudius de immunitate Cois tribuenda. Multaque super antiquitate eorum memoravit. Argivos vel cum Latonæ parente (Cæo, à quo insulæ nomen datum) vetustissimos insulæ cultores: mox adventu Æsculapii artem medendi illatam, maximeque inter posteros celebrem fuisse; nomina singulorum referens, & quibus quisque ætatibus viguissent. Quin etiam dixit Xenophontem (Coom medicum) cujus scientia ipse uteretur, eadem familia ortum: precibusque ejus dandum, ut omni tributo vacui in posterum Coi, sacram & tantum Dei ministram insulam colerent. [*Id. ibid. cap. 61.*]

Quum Barnabam sollicitaret Paulus, ut Ecclesias simul inviserent in quibus Evangelium annuiciavissent, consulebat Barnabas ut Johannem Marcum secum assumerent. Contra verò censebat Paulus, non esse assumendum eum, qui ab ipsis abscessisset ex Pamphylia, [*Act. XIII. 13.*] nec eorum comes in illo opere fuisset. Unde ægrè ferente Barnaba, consobriño suo (*Coloss. IV. 10.*) eam infamiæ notam inurendam, tanta inter eos orta est contentio, ut alter ab altero discederet. Et Barnabas quidem, assumpto Marco, navigavit in Cyprum, patriam suam. Paulus verò allecto Sila, commendatus gratiæ Dei à fratribus, peragravit Syriam ac Ciliciam, confirmans Ecclesias. [*Act. XV. 36. -41.*]

Veniens Paulus Derben & Lystram, inter discipulos offendit ibi Timotheum, natum patre quidem Græco sive Gentili, matre verò Judæa fidei (Eunice:) cui omnes qui Lystris erant & Iconii fratres bonum perhibebant testimonium. Eum secum assumpturus Paulus, quo Judæos magis lucrifaceret, prius circumcidendum curavit. [*Act. XVI. 1, 2, 3.*]

Paulus & Silas, prout pertransibant urbes, tradebant eis observanda illa quæ decreta fuerant ab Apostolis & Presbyteris qui erant Hierosolyms. Et ecclesiæ confirmabantur fide, & numero angebantur quotidie. [*Ibid. 4, 5.*]

Phrygia deinde peragrata & Galatica regione; prohibiti à Spiritu sancto prædicare verbum Dei in Asia, quum venissent in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: sed non permittente eos ire Spiritu, à Myfia descenderunt Troadem. Ibi in somnis Paulo additæ visus est vir quidam Macedo, dicens, *Transiens in Macedoniam succurre nobis.* [*Act. XVI. 6. -9.*]

Ut visum hoc ille vidit, statim studuimus abire in Macedoniam; certi facti quod vocasset nos Dominus ad evangelizandum eis: inquit Lucas, [*Act. XVI. 10.*] qui hinc & deinceps de

Paulo

Anno
Mundi.

4057

Paulo & ejus comitibus in prima persona loquens, cum hætenus de eis in tertia locutus fuisset, ab hoc tempore comitem se Paulo in prædicatione Evangelii adjunctum fuisse, satis indicat. Paulus & Silas, cum Luca & Timotheo, proæcti Troade, recto cursu Samothracen venerunt, & sequente die Neapolim, atque illinc Philippos; quæ primaria ejus tractus Macedoniæ urbs erat, & juris Italici colonia: commorati que sunt in ea urbe aliquot dies. [Act. XVI. 11, 12.]

Die sabbathi egressi ex urbe ad flumen, ubi erat profeucha, allocuti sunt mulieres quæ illuc convenerant. Inter quas una Lydia Deum colens, quæ purpuram vendebat in urbe Thyatirorum, attendens iis quæ à Paulo dicebantur, cor ejus Domino adaperiente, in Christum credidit. Quæ cum tota sua domo baptizata, Paulum cum comitibus suis hospitio excepit. [Ibid. 13, 14, 15.]

Proficiscens postea illis ad profeucham, immundus spiritus ex ancilla pythonissa eos per multos dies subsecuta clamabat: *Isti homines servi sunt Dei altissimi, qui annunciant vobis viam salutis.* Quod molestè ferens Paulus, spiritui illi mandavit per nomen Jesu, ut ex illa exiret. Quo factò, videntes ancillulæ domini abiisse spem quæstus sui, Paulum & Silam in forum pertrahentes, tantum clamoribus suis apud prætores effecerunt, ut virgis uterque publicè cederetur & in carcerem conjiceretur. Ubi media nocte illis orantibus & hymnos Deo canentibus, magno terræ motu factò, foribus carceris omnibus apertis & inclusorum omnium vinculis laxatis, quum ad desperationem redactus cultos stricto gladio seipsum erat interempturus, à Paulo & Sila ad Christi fidem est conversus, & cum univèrsa familia ea ipsa nocte baptizatus. Die autem exorto, mittentibus prætoribus ut liberi dimitterentur, de contumelia & injuria accepta cum his exostulantes illi, quod cives Romanos indicta causa publicè cæsos in carcerem conjecissent: ab ipsis advenientibus non sine honore liberantur, atque ut urbe excederent rogantur. Qui introeuntes ad Lydiam, quum accedentes fratres fuissent consolati, ex urbe egressi sunt. [Ibid. 16, 40.]

Itinere deinde factò per Amphipolim & Apolloniam, venerunt Thessalonicam (totius Macedoniæ metropolim) ubi erat synagoga quædam Judæorum. [Act. XVII. 1.] Illic, tantis contumeliis prius Philippis affectus, Evangelium Dei cum multo certamine annunciavisse se scribit Paulus apostolus. [Thessal. II. 2.] Nam secundum consuetudinem suam in Judæorum synagogam ingressus per tria Sabatha cum eis ex Scriptura de Christo disseruit. Quorum nonnullis credentibus, confociata est Paulo & Silæ religiosorum Græcorum multitudo magna, & ex mulieribus primariis non pauca. [Act. XVII. 2, 3, 4.]

Thessalonicenses non de fide tantum Christiana, sed etiam de futura apostasia & Antichristi revelatione Paulus edocuit. [II. Thessal. II. 5.]

Quum Paulus diutius Thessalonicæ hæreret, semel atque iterum à Philippensibus necessaria vitæ subsidia accepit. [Philip. IV. 16.] Sed increduli Judæi, assumptis quibusdam viris circumforaneis improbis, & tumultu in civitate excitato, Jasonem (in cujus domo Paulus cum comitibus hospitabatur) & quosdam fratres ad magistratus traxerunt, & magnis clamoribus accusarunt. Quibus cum ab illis fuisset satisfactum; fratres statim per noctem Paulum simul & Silam emiserunt Bercæam. [Act. XVII. 5, 10.]

Hic quoque quum in synagogam Judæorum introeuntes ex scripturis diligenter prædicarent Christum, & auditores prædicata cum scripturis conferentes, ea per omnia congruere cum illis invenirent; multi crediderunt ex eis, & Græcarum mulierum honoratarum & virorum non pauci. Cumque Judæi Thessalonicenses illuc venientes turbam contra Paulum concitarent; fratres cum statim miserunt, velut iturum ad mare, sed Athenas usque deduxerunt; accepto ad Silam & Timotheum Bercæa relictos mandato, ut ad ipsum venirent quam citissimè. [Ibid. 10, 15.]

Judæos impulsore Chresto assiduè tumultuantes Claudius Roma expulit. [Sueton. in Claudio, cap. 25.] Hujus Chrestii solus, ni fallor, meminit Suetonius: nam *Christum* D. N. (à quo *Christiani*: alibi ab eodem memorati, denominationem acceperunt) hic ab illo fuisse intellectum, adhuc mihi persuadere non possum.

Paulus, dum Silam & Timotheum Athenis expectat, diserebat in synagoga cum Judæis & religiosis, & in foro quotidie cum quibusvis obviis; cum Epicureis quoque & Stoicis philosophis de Christo & resurrectione disputans. Deinde, ut peregrinorum Deorum annunciator, causam dicturus in medium Arcopagum raptus, doctissima oratione ibi habita, tum ex ara ipsorum *Ignoto Deo* dicata, tum ex Arati poëtæ testimonio *Dei progeniem nos esse confirmante*, eundem quem ipsi ignorantes colebant Deum à se annunciari ostendit. [Act. XVII. 16, 31.] Judæorum verò *Deus Ignoti* apud Gentes appellationem obtinebat: eodem sensu *incertus Deus* Luciano in libro 2. Pharsal. *incertum nomen* Trebellio Pollioni in vita Claudii, & *innominatus Deus C.* Caligulæ apud Philonem in lib. de legatione ad eundem, nominatus. Cui ut Carmeli montis incolæ (apud Tacitum, in Histor. lib. 2. cap. 78.) neque simulacrum tribuebant, neque templum, sed aram tantum & reverentiam: ita Athenienses quoque *Aram misericordiæ* in media sua urbe sine ullo simulachro similiter posuerunt. in 12. libro Thebaidos ita referente Statio:

Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
Forma Dei; mentes habitare & pectora gaudet.

Inter Athenienses à Paulo ad Christi fidem hoc tempore conversos, fuit Dionysius Areopagita, & mulier (vel uxor ejus, ut visum Ambrosio, Chrysofomo & Augustino) nomine Damaris, & alii cum eis. [*Act. XVII. 34.*]

Felix Judææ procurator, visa Drusilla Agrippæ regis sorore, fœminarum omnium pulcherrima, amore ejus captus, Simonem amicum suum, Judæum genere Cyprium, pro magno se gerentem, ad eam misit, qui mulierem sollicitaret ut relicto marito Azizo Emelenorum rege ipsi nuberet; beatam fore pollicens, si non fastidiret hominem. Illa male consulta volens evadere molestationes sororis Bernices, invidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere. Ipsa vero Bernice, patris sui Herodis regis Chalcididis vidua, quum spargeretur rumor cum fratre (Agrippa rege) eam congregi, suavit Polemoni regi Ciliciæ, circumcissus prius se duceret; rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusavit Polemon, inductus maximè mulieris divitiis: id tamen conjugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam (ut fertur) discedente ab eo Bernice. Qui mox desertus ab uxore, & ipse Judaicæ religionis desertor factus est. [*Joseph. lib. 20. cap. 5.*]

Eodem tempore etiam Mariamme (tertia regis Agrippæ soror) Julium Archelaum Chelciæ filium dedignata, migravit in thalamum Demetrii, primi inter Alexandrinos Judæos tam opibus quam genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis. [*Id. ibid.*]

Paulus Silam & Timotheum, qui Bercæ ad ipsum venerant, iterum in Macedoniam remittens, solus Athenis remansit. Et ipse quidem semel atque iterum in animo habuerat Thessalonicam proficisci; nec potuerat tamen id exequi, à Satana præpeditus: ideoque Timotheum eo misit, qui Thessalonicenses in fide confirmaret & consolaretur. [*Act. XVIII. 5. I. Thessal. II. 17, 18. & III. 1, 2.*]

Interim, relicta Athenis, venit Corinthum: ubi Judæum Aquilam invenit, & Priscillam uxorem ejus; qui nuper ex Italia venerant, quod edixisset Claudius ut omnes Judæi Roma excederent. Et quia idem cum illis conficiendi tabernacula artificium exercebat, mansit apud eos Paulus & operabatur. Disserebat tamen in synagoga omnibus Sabbatis, & in suam sententiam adducebat tum Judæos tum Græcos. [*Act. XVIII. 1, 4.*]

Hic verò Paulus sua manu Stephanæ familiam baptizavit. [*I. Corinth. I. 16.*] quæ primitiæ fuerunt Achaicæ, & sese in ministerium sanctis addixerunt. [*Ibid. XVI. 15.*]

Ut advenerunt è Macedonia Silas & Timotheus, quum Paulo magno cum zelo Christum prædicanti Judæi obfisterent ac blasphemarent; vestibus suis in illos excussis, divertit ille ad Gentes: migrans in domum cujusdam nomine Justi, colentis Deum, quæ erat confinis Synagoga. [*Act. XVIII. 5, 6, 7.*]

Crispus archisynagogus credidit Domino cum tota domo sua: multi que Corinthiorum audientes credebant & baptizabantur. [*Ibid. 8.*] Ex quibus Crispum & Gaium sua manu Paulus baptizavit. [*I. Corinth. I. 14.*]

Dixit Dominus nocte per visionem Paulo; *Ne metue, sed loquere, & ne taceris. Nam ego sum tecum, & nemo te invadet ut male te accipiat: quoniam populus est mihi multus in hac urbe.* Commoratus est itaque illic annum & sex menses, docens apud eos verbum Dei. [*Act. XVIII. 9, 10, 11.*] una cum Silvano (sive Sila) & Timotheo. [*II. Corinth. I. 19.*]

Post reditum Timothei ex Macedonia, Paulus (cum eodem Timotheo & Silvano sive Sila) priorem ad Thessalonicenses scripsit epistolam [*I. Thessal. III. 6.*] in qua, quum de die iudicii, quasi jam instante, paulo obscurus fuisset locutus, [*cap. I. 1, 5.*] data paulo post altera ad eos epistola, clarius illud explicavit; [*II. Thessal. II. 2, 3.*] scripta utique, quum Silvanum & Timotheum in ministerio Evangelii conjunctos sibi haberet, [*cap. I. 1.*] & postquam ipse apud Thessalonicenses, Christi fidem amplexos, jam præsens adfuisset. [*cap. II. 5.*] Ut toto hic cælo Grotius erraverit, sub C. Caligula eam exaratam fuisse epistolam existimans.

Protumpentes Parthi rapuerunt Armeniam, pulso Rhadamisto, qui sæpe regni ejus potitus, dein profugus, nunc quoque bellum deseruit. [*Tacit. lib. 13. cap. 6.*] Quum vero exortus esset Vologeso Parthorum regi æmulus filius Vardanes; abscesserunt Armenia Parthi, tanquam differrent bellum. [*Id. ibid. cap. 7.*]

4058 Afnio Marcello & Afnio Aviolo Consulibus, III. Idus Octobr. Claudius extinctus est. [*Seneca, in ludi de morte Claudii initio. Sueton. in Claudio, cap. 45. & Dio. lib. 60. pag. 688.*] quum imperasset annos 13. menses 8. & dies 20. [*Dio, ibid. cum Josepho, lib. 20. cap. 5.*] Et in medio ejusdem diei, foribus palatii repente diductis Nero, gener & adoptivus filius ejus, Imperator declaratus est. [*Tacit. lib. 12. cap. ult.*]

Initio novi hujus principatus Junius Silanus Proconsul Asiæ, nobilis & è Cæsarium posteris, ignaro Nerone, vix dum pueritiam egresso, per dolum matris ejus Agrippinæ insons sublatu est. Ministri sceleris P. Celer eques Romanus, & Ælius libertus, rei familiari Principis in Asia impositi: à quibus Proconsuli venenum inter epulas datum est. [*Tacit. lib. 13. cap. 1.*]

Legatis Armeniorum causam gentis apud Neronem orantibus, ascendere eos in suggestum Imperatoris ille volebat & præsidere simul; nisi cæteris pavore defixis, Seneca admonuisset, venienti matri occurreret. Ita specie pietatis obviam itum est dedecori. [*Ibid. cap. 5.*]

Rumore de occupata à Parthis Armenia Romam perlato, Nero & juventutem proximam per provincias quæsitam supplendis Orientis legionibus admove, legionesque ipsas propius Armeniam collocari iussit: duosque veteres reges Agrippam (Judæum) & Jochum (vel

Antiochum

Antiochum potius Commagenum) expedire copias, quibus Parthorum fines ultro intrarent, simul pontes per amnem Euphratem jungi. Et minorem Armeniam Aristobulo, regionem Sophenenem Sohemio cum insignibus regibus mandavit. Domitium verò Corbulonem retinendæ Armeniæ præposuit: copiis Orientis ita divisit, ut pars auxiliarium cum duabus legionibus apud provinciam Syriam & legatum ejus Quadratum remaneret; pars civium sociorumque numerus Corbuloni esset, additis cohortibus aliisque quæ apud Cappadociam hyemabant & sociis regibus, prout bello conducere, parere jussit. [*Ibid. cap. 6. 7. 8.*]

Primo imperii Neronis anno, regi Emeforum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ (ut ex Tacito jam dictum est) principatum Aristobulus Herodis regis Chalcidii filius à Nerone accepit. Regno autem Agrippæ quatuor urbes idem addidit, cum agris ad singulas pertinentibus: in Galilæa, Tiberiadem & Tarichæam; in Ituræa trans Jordanem, Abelan & Juliadem cum agro ejus habitato vicis 14. [*Joseph. lib. 20. Antiquit. cap. 5. & lib. 2. Belli, cap. 12. 21. 26.*]

Domitius Corbulo, itinere prope confecto, apud Egæas civitatem Ciliciæ obvium Quadratum habuit; illuc progressum, ne si ad accipiendas copias Syriam intravisset Corbulo, omnium ora in se verteret. Uterque Vologese Parthorum regem nuntiis monebant, pacem quam bellum mallet, datisque obsidibus, solitam prioribus reverentiam in populum Romanum continuaret. Et Vologeses quidem, vel ut bellum ex æquo pararet, vel ut æmulationis suspectos per nomen obsidum amoveret, tradidit nobilissimos ex familia Arsacidarum: accepitque eos centurio Hostorius (al. Histius) à Quadrato ea de causa ad Regem missus. Quod postquam Corbuloni cognitum est; ire præfectum cohortis Arrium Varum, & recipere obsides jussit. Hinc ortum inter præfectum & centurionem jurgium, ne diutius externis spectaculo esset, arbitrium rei obsidibus legatibusque qui eos ducebant permissum est. Atque illi ob recentem gloriam, & inclinatione quadam etiam hostium, Corbulonem prætulere. Unde discordia inter duces: querente Quadrato præcepta quæ suis consiliis patravisset; testante contra Corbulone, non prius conversum Regem ad offerendos obsides, quam ipse dux bello delectus spes ejus ad metum mutaret. Nero, quo componeret diversos, sic evulgari jussit: ob res à Quadrato & Corbulone prospere gestas, fascibus suis Imperatoris laurum addi. [*Tacit. lib. 13. cap. 8. & 9.*]

Initio imperii Neronis Judæa tota referta erat latronum receptaculis, & magicis præstigiatoribus imperitque vulgi seductoribus: quos quotidie comprehensos Felix à medio sustulit. Eleazarum verò Dinæ filium, non mediocrem latronum globum circa se habentem, Felix ut ad se veniret persuasit, data ei fide quod nihil mali esset passurus: moxque vincum Romam transmisit. [*Joseph. lib. 20. cap. 6.*]

Quum Felix Jonatham summum Pontificem, de rebus Judaicis melius administrandis crebrius eum & liberius admonentem ferre non posset; Doram Hierosolymitam summum Jonathæ amicis promissa pecunia induxit, ut per sicarios interimendum eum curaret. Quidam igitur quasi religionis ergo in urbem ascendentes sic clam succincti sub vestibus, & Jonathæ familiaritio permixti, peremerunt hominem. Cujus facinoris quia nemo ultor extitit, invitati hac licentia sicarii per singula festa ventitantes & ferrum celantes pari modo immixti turbis, alios propter privatas inimicitias, alios conducti pecunia, non modo in reliquis urbis partibus sed etiam in ipso Templo, impune confodiebant. [*Id. ibid.*]

Et urbs quidem talibus incestabatur atrociniis. Impositores autem & magi turbas illeceas post se trahebant in solitudines, pollicentes se divinitus ostensuros clarissima signa & prodigia: persuasæque multitudo mox pœnas luit dementiae, à Felice retracta & neci data. [*Id. ibid.*]

Per idem tempus Ægyptius quidam magus, in provinciam advenit: & Propheta opinionem sibi arrogans, 30. ferme (vel 4. potius, ex Act. XXI. 38.) millia hominum congregavit. Et circumducens eos de solitudine in montem Oliveti: illic visuros eos affirmabat suo jussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita ut per eorum ruinas aditus in civitatem pateret. Quo cognito, Felix cum multis equitibus & peditibus Romanis, quos etiam reliqua Judæorum multitudo juvabat, erumpens turbam seductam invastit: quorum quadringentis occisis, ducentos vivos cepit & vinculis tradidit; reliqua multitudo in regiones proprias dispersa. Ægyptius vero ipse, cum paucis pugna elapsus, disparuit. [*Id. ibid. & lib. 2. Belli, cap. 12. 21. 27.*]

Unde de eo Lyllias tribunus ad B. Paulum, Act. XXI. 38. Nonne tu es Ægyptius ille qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia scariorum?

Quum Gallio esset Proconsul Achaïæ, Judæi Corinthii Paulum ad illius tribunal adduxerunt. Illo verò de ejusmodi rebus judicare recusante, & à tribunali eos abigente, Græci prehensum Sothenem archisynagogum cædebant; nihil eorum Gallione curante. [*Act. XVIII. 12. -17.*]

L. Annæi Senecæ (qui sub discipulo suo Nerone adolescente Romæ omnia, una cum Burtho, tum administrabat) frater hic Gallio fuit: qui Claudii, veneno sublato, ἀποδείξας deridens, unco eum in cœlum raptum fuisse dixit; ut in fine libri 60. Dio narrat. M. Annæi Senecæ patris ad Novatum, Senecam, & Melam filios, liber Controversiarum extat. Horum medius L. Seneca, in Consolatione ad matrem Helviam, fratrum alterum honores industria consecutum fuisse, alterum sapienter contempsisse, docet: per priorem, Novatum intelligens; qui à Junio Gallione (quem à Tiberio in exilium fuisse missum, ad finem anni Mundi 4035. ex Tacito declaravimus) adoptatus, Gallionis nomen obtinuit. Quem etiam, ut fratrem natu grandiore, Dominum ab eodem fuisse appellatum, ad locum illum epistolæ 104. notavit Lipsius. *Illud mihi in ore erat*

domin:

4768 55

domini mei Gallionis: qui, cum in Achaia febrem habere cœpisset, protinus navem ascendit; clamitans non corporis esse, sed loci morbum.

4059 Quum post tumultum ad Gallionis tribunal factum mansisset adhuc Corinthi Paulus dies multos, valedicens fratribus, è portu Cenchreensi solvit. Et in Syriam inde navigaturus, primo devenit Ephesum; ubi ingressus Synagogam, disseruit cum Judæis. Rogantibus autem ut diutius apud ipsos maneret, non annuit; oportere omnino se dicens instantem diem festum agere Hierosolymis: reversum tamen se iterum ad eos, Deo volente, pollicitus. Valedicens igitur eis & Aquila atque Priscilla ibi relictis, cum reliquis comitibus Cæsaream inde navigavit. [*Act. XVIII. 18.--22.*]

Cæsarea [Stratonis] ascendens Paulus ad salutandam Ecclesiam [Hierosolymitanam,] inde descendit Antiochiam [Syriæ.] Et quum egisset illic aliquamdiu, abiit, pertransiens ordine Galaticam regionem atque Phrygiam, & confirmans omnes discipulos. [*Ibid. 22. 23.*]

Ubi à Galatis ita exceptus, ac si esset Angelus Dei, aut ipse Christus Jesus; [*Galat. IV. 14.*] inter alia, ut Collectæ pro pauperibus die quoque Dominico seponerentur, instituit. [*I. Corinth. XVI. 1. 2.*]

Josephus Matthiæ filius, exacto cum Bano in solitudine triennio Hierosolymam rediit: jamque 19. annos natus, civilem vitam aggressus est; adductus Phariseorum placitis, proxime ad Stoicam apud Græcos sectam accedentibus. [*Ioseph. in lib. de Vita sua.*]

Judæus quidam Apollos, Alexandrinus genere, vir eloquens & potens in Scripturis, pervenit Ephesum. Hic initiatus via Domini, & fervens spiritu, loquebatur & docebat diligenter ea quæ sunt Domini; sciens tantum baptisma Johannis: cœpitque libere loqui in synagoga. Quem auditum Aquila & Priscilla assumpserunt, & penitus ei exposuerunt viam Dei. Quum autem vellet transire in Achaïam, fratres eum adhortati, scripserunt discipulis ut exciperent eum. Qui cum advenisset, multum contulit iis qui crediderunt. Magna enim contentione Judæos magis ac magis redarguebat publicè, ostendens per Scripturas Jesum esse Christum. [*Act. XVIII. 24.--28.*]

4060 Cum Apollos esset Corinthi, Paulus peragratis jam superioribus partibus (Galatia videlicet & Phrygia) venit Ephesum: ubi duodecim invenit discipulos, qui Johannis baptismum tantum noverant, necdum Spiritum sanctum per manuum impositionem acceperant. Quibus ulterius in Christi doctrina à se institutis quum manus ille imposuisset, delapsi in eos Spiritu sancto, loquebantur linguis & prophetabant. Deinde ingressus Synagogam, libere loquebatur, ad tres menses disserens & suadens quæ ad regnum Dei pertinent. [*Act. XIX. 1.--8.*]

Quum Judæorum quidam indurati non assentirentur, sed malè loquerentur de via Dei; Paulus in conspectu multitudinis, abscedens ab illis, separavit discipulos; quotidie disserens in schola Tyranni cujusdam. Hoc autem factum est per biennium: ita ut omnes qui habitabant in Asia, tum Judæi tum Græci, audierint sermonem Domini Jesu. Virtutesque non modicæ edebat Deus per manus Pauli: ita ut etiam ad infirmos deferrentur à corpore ejus sudaria & semicinctia, & discederent ab eis morbi, & spiritus mali ab eis exirent. [*Ibid. 9.--12.*]

P. Celerem, accusante Asia, quia absolvere nequibat Cæsar, traxit senecta donec mortem obiret. nam Celer interfecto Silano Asiæ proconsule, magnitudine sceleris cætera flagitia obtegebat. [*Tacit. lib. 13. cap. 33.*]

Consutianum Capitonem Cilices detulerant maculosum sædumque, & idem jus audaciæ in provincia tatum, quod in Urbe exercuerat. Sed pervicaci accusatione conflictatus, postremo defensionem omisit, ac lege repetundarum damnatus est. [*Id. ibid.*] quo (ex Lipsio) referendum Juvenalis illud, in Satyra 8.

quam fulmine justo
Et Capito & Tutor ruerint damnante Senatu,
Pirate Cilicum.

& Quintiliani, lib. 6. cap. 1. Egregie nobis adolescentibus dixisse accusator Consutiani Capitonis videbatur, Græcè quidem, sed in hunc sensum. Erubescit Cæsarem timere.

Pro Eprio Marcello, à quo Lycii res repetebant, eo usque ambitus prævaluit, ut quidam accusatorum ejus exilio multarentur, tanquam insonti periculum fecissent. [*Tacit. l. 13. c. 33.*]

4061 Mollibus adhuc initiis prolatum inter Parthos Romanosque de obtinenda Armenia bellum, acriter erupit: quia nec Vologeses sinebat fratrem Tiridatem dati à se regi expertem esse, aut aliæ id potentiæ donum habere; & Corbulo dignum magnitudine populi Romani rebatur, parta olim à Lucullo Pompeioque recipere. Ad bellum id Corbulo militem præfata veritate & disciplina formavit, Armeniamque ingressus castella aliquot excidit, & urbem Artaxata succendit, Tiridate prælium inire non auso. [*Tacit. lib. 13. à cap. 34. ad 41.*]

Ex Judæis exorcistæ septem, filii Scevæ primarii Sacerdotis, nomen Jesu super eos qui spiritus malos habebant invocantes, adjurabant eos per Jesum quem Paulus prædicabat. In quos infiliens Energumenus, vulneratos ex domo nudos fugere coëgit. Quod cum innotuisset omnibus tum Judæis tum Græcis qui habitabant Ephesi; metus in eos omnes incidit, & magnificabatur nomen Domini Jesu. Et multi eorum qui crediderant, veniebant confitentibus & indicantes acta sua. Multi quoque ex iis qui curiosa exercuerant, comportatos libros exusserunt in omnium conspectu: quorum supputatis pretiis, inventa sunt denariorum 50. millia. Ita fortiter crescebat verbum Domini, & invalescebat. [*Act. XIX. 13.--20.*]

Galatæ,

Galatæ, citò post Pauli ab eis discesum, (*Ath.* XVIII. 25.) à fratribus seducti, per opera Legis justificandos se putabant: quos, vehementiore hac de re scripta ad eos epistola, ille ab errore revocat. [*Gal.* I. 6, 7.]

Induxit in animum Paulus peragrata Macedonia & Achaia proficisci Hierosolymam; Romam etiam inde dicens videre se oportere. [*Ath.* XIX. 21.] Et quidem primo Corinthum venire proposuit, inde in Macedoniam proficisci, ex Macedonia rursus Corinthum, atque inde Judæam petere. [*II. Corinth.* I. 15, 16.] ubi quum Collectas ex Macedonia & Achaia mittendas pauperibus Sanctis Hierosolymæ consignavisset, Romam illinc proficisci instituit, atque inde iter facere in Hispaniam. [*Rom.* XV. 24, -28.]

Hæc animo Paulus agicans, missis in Macedoniam Timotheo & Erasto, ipse substitit ad tempus in Asia. [*Ath.* XIX. 22.] Lydiaca sc. in qua per urbes Epheso vicinas Evangelium prædicavisse videtur, novem adhuc mensium spatio: qui biennio quo in schola Tyranni, & tribus mensibus quibus prius in Synagoga Ephesi ille docuerat, additi triennium conficiet, quo in Asia se laboravisse ipse indicat, [*Ath.* XX. 18, 31.] ostio illi aperto magno, licet multis oppositis adversariis. [*I. Corinth.* XVI. 9.]

Solis defectum Vipsanio & Fonteio Consulib. pridie Kalendas Maias, Campania hora diei inter septimam & octavam sensit: Corbulo dux in Armenia inter horam diei decimam & undecimam prodidit visum. [*Plin. lib.* 2. *cap.* 70.] Romæ, ita ut stellæ viderentur, eclipsis hæc conspecta est in medijs sacrificiis, quæ Agrippinæ causa (à filio Nerone interemptæ) decreto Senatus fiebant. [*Xiphilin. ex Dione cum Tacito, lib.* 14. *cap.* 12.]

Orto in Ecclesia Corinthiaca schismate (quod Paulo ab iis qui erant è domo Chloës est indicatum) Pauli quibusdam se esse dicentibus, quibusdam Apollo, quibusdam Cephæ, quibusdam Christi; [*I. Corinth.* I. 11, 12. & III. 3, 4.] Apollos cum alijs fratribus Corinthiis ad Paulum in Asiam profectus est. [*ibid.* XVI. 12.] per quos ad Apostolum scribentes Corinthii, de causa conjugii & cœlibatus illum consuluerunt. [*ibid.* VII. 1.]

Paulus, cum Sosthene archisynagogo illo Corinthio ad fidem Christi converso, absente tum Timotheo; [*I. Cor.* XVI. 10. *cum Ath.* XIX. 22.] ex Asia (Lydiaca, ubi tum erat) priorem ad Corinthios epistolam per Stephanam, Fortunatum & Achaicum (ab ipsis ad visendum Apostolum missis) scripsit; Apollo cum eis tam citò redire renuente. [*I. Cor.* I. 1. XVI. 12, 17, 19.]

In ea epistola, incestuosum Corinthium, qui patris uxorem duxerat, Satanæ tradi jubet. [*cap.* V.] Et errores qui in ipsorum Ecclesiam irreperant corrigit; tum practicos, tum summum illum dogmaticum (ex Sadducæorum lacunis haustum) futuram Resurrectionem negantem. [*cap.* XV.] ipse se ad eos venturum significans, & quæ supererat ordinaturum; [*cap.* IV. 18, 19. & XI. 34.] quum pertransisset Macedoniam: sed prius Ephesi, usque ad Pentecosten, [*XVI.* 5, 6, 7.] permansurum. [*cap.* XVI. 5, -8.] Quod tamen illius consilium inopinatus quidam casus statim interrupit.

Demetrius enim argentarius, qui fabricabat templa Dianæ argentea, metuens suo quæstui, istiusmodi rerum opificibus Ephesi congregatis, tumultum in Paulum excitavit; ut qui non Ephesis solum sed etiam totius penè Asiæ turbæ persuaderet, deos illos non esse qui manibus fiant. Qui correpto Gaio & Aristarcho Macedonibus, socijs peregrinationis Pauli, irruerunt in theatrum: sed ipsum Paulum contendere eo volentem discipuli, & quidam ex Asiarchis (spectaculorum in teatro exhibendorum curatoribus) ad populum eum prodire non siverunt. Alexandro vero Judæo defensione apud populum uti parante, vox una facta est omnium quasi ad horas duas clamantium: *Magna Diana Ephesiarum.* Tandem tumultu scribæ civitatis prudentia sedato, Paulus convocatis discipulis valedicens, abiit profecturus in Macedoniam. [*Ath.* XIX. 24, -41. & XX. 1.]

Epheso quoque Aquila & Priscilla profecti Romam sunt reversi: postquam pro Pauli salute suam ipsorum cervicem supposuissent. [*Rom.* XVI. 3, 4. *cum I. Corinth.* XVI. 19.] Judæis, Claudii de eorum expulsionem edicto post mortem illius exolefcente, passim Romam redeuntibus. [*Ath.* XXVIII. 17, 21.]

Epheso in Troadem veniente Paulo, etiamsi ostium apertum illi esset per Dominum ad prædicandum Evangelium Christi, turbatus tamen quod ibi non invenisset Titum (quem cum alio fratre ad Corinthios ille miserat) navigavit inde in Macedoniam. [*II. Corinth.* II. 12, 13. *cum XII.* 18.] quam perambulans, multo sermone fratres est exhortatus. [*Ath.* XX. 2.]

Et quum ibi afflictio ejus se non remitteret, sed foris essent pugnæ, intus terrores; consolationem ei attulit adventus Titi, atque lætus quem de Corinthiorum statu ille attulit nuncijs. [*II. Corinth.* VII. 5, -16.] Quorum exemplo Macedonas etiam provocavit ad expediendas Collectas Hierosolymam mittendas; ab anno superiore paratam Achaïam fuisse dicens. [*Ibid.* IX. 2.] eoque exemplo illi commoti, in multa probatione afflictionis etiam supra vires suas liberales se præstiterunt. [*Ibid.* VIII. 1, 7, 5.]

Apostolus, per Titum de successu prioris epistolæ edoctus, posteriorem ad Corinthios, simul cum Timotheo, scripsit epistolam: in qua, summa illa, quam in Asia (Demetrio procurante) nuper petulerat, afflictione commemorata, se idcirco ad eos, sicuti proposuerat, non venisse protestatur, ut eis parceret. [*cap.* I. 8, 9, 17, 23.] incestuoso illi respicienti veniam dari obsecrat. [*cap.* VI. 5, -11.] missa ad eos iterum Tito, una cum alio fratre cujus laus erat in

I. Vsser. *Annal.* p. pass.

Qqqq

evangelio

4,772 59

4062

4063

evangelio per omnes Ecclesias, (qui *Lucas* existimatur) ut Collectæ Hierosolymam mittenda in promptu essent, quum ipse eò veniret. [*cap. VIII. 16, - 19. & IX. 3, 4, 5.*]

Ex Macedonia in Græciam profectus Paulus, tres menses ibi peregrit. [*Act. XX. 2, 3.*] Intra quos Corinthum ille veniens, eleemosynas ad sublevandos fideles Hierosolymitanos in Achaia collectas recepit. [*I Corinth. XVI. 3, 4, 5. cum II Corinth. IX. IX. 4.*]

Corintho scriptam fuisse insignem illam ad Romanos epistolam, in Præfatione ad illius explicationem pluribus confirmat Origenes: dictatam quidem à Paulo, scriptam manu Tertii, missam per Phabem diaconissam Ecclesie Cenchreenfis, juxta Corinthum; [*Rom. XVI. 2, 3, 22.*] quo tempore cum Collectis Macedoniae & Achaiae profecturus erat Apostolus Hierosolymam. [*Rom. XV. 25, 26.*]

Quum vero Apostolus recta inde in Syriam solvere, ut Collectas illas Hierosolymam deferret, in animo haberet; à Judæis illi navigaturo factæ sunt insidiae. Unde, qua venerat via, in Macedoniam redeundum esse censuit; Indeque in Asiam (propriè dictam) transeundum. [*Act. XX. 3, 4.*]

Philippis in Macedonia præmisit ille in Asiam itineris comites, Sopatrem sive Sospatrem (*Rom. XVI. 11.*) Bereensem, Aristarchum & Secundum Theſalonicenses, Gaium Derbensem & Timotheum, cum Asiatis Tychico & Trophimo: qui expectarunt illum Troade. Ipse vero, cum Luca & reliquis, post dies Azymorum Philippis solvens, venit ad eos Troadem intra dies quinque: ibique commoratus est dies septem. [*Ibid. 4, 5, 6.*]

Die octavo, qui hebdomadis fuit primus, congregatis discipulis ad frangendum panem, Paulus disſerebat cum eis abiturus poſtridie, produxitque sermonem usque in mediam noctem, ubi Eutychem adolescentem ex tertiâ contignatione, in cœnaculo ubi erant congregati, decorum decedentem vitæ restituit. [*Ibid. 7, - 12.*]

Hinc iter pedibus confecit Paulus Assum usque: ubi Lucas & reliqui socii, navigio eò pervenientes, eum receptum Myrilenen deduxerunt. Et quum illinc navigassent, sequenti die pervenerunt è regione Chii, poſtridie vero appulerunt Samum: & quum diversati essent apud Trogyllium, sequenti die venerunt Miletum. [*Ibid. 13, 14, 15.*]

Festinat vero Paulus ut, si fieri posset, die Pentecostes esset Hierosolymis. Ephesum igitur præternavigare volens, ne tempus tereret in Asia, missis Mileto nunciis Ephesum, Presbyteros Ecclesie eò accersivit: quos gravissima oratione de officio admonuit, & ad illud graviter faciendum hortatus est serio. Tum positus genibus suis, oravit cum illis: flentibus omnibus & maximè dolentibus, quod dixisset, (ita enim futurum ille tum putabat) ipsos non esse amplius faciem ejus conspecturos. [*Ibid. 16, 38.*]

Troade provecti recto cursu venerunt Coum, & sequenti die Rhodum, & illinc Patara Tum conscensa navi quæ trajiciebat in Phœniciam, præterlegentes Cyprium, eaque ad lævam relicta, venerunt Tyrum. [*Act. XXI. 1, 2, 3.*]

Ibi permanserunt dies septem, inventis discipulis: qui Paulo dicebant per spiritum, ne ascenderet Hierosolymam. Ille vero, positus genibus in littore orans cum eis, conscensa navi Tyro delatus est Ptolemaidem: & salutatis ibi fratribus, poſtridie venit Cæsaream (Stratonis.) Ubi quum complures dies permansisset cum Philippo evangelista, qui unus erat ex illis septem, *Act. VI. 5.* & filias habuit quatuor virgines prophetantes; adveniens ex Judæa propheta Agabus, & Pauli zona manns ac pedes sibi vinciens, vincula quæ illum manebant Hierosolymis prædixit. Qui cum à fratribus persuaderi sibi non pateretur, ne in tam præsens discrimen se conjiceret, Hierosolymam perrexit: comitantibus eum ex Cæsarea discipulis, & adducantibus apud quem diversaretur, Mnasonem Cyprium, antiquum discipulum. [*Ibid. 4. - 16.*]

Hic ab Ecclesia libentissimè exceptus, Jacobi & omnium Hierosolymitanorum Presbyterorum consilio, ad eluendam quæ de eo ipsa erat calumniam, (eum nempe docere atque hortari Judæos in Christum credentes, quorum aliquot tum erant myriades, ut ab observatione Legis Mosâicæ recederent) quatuor viris qui ex fidelibus Judæis votum Nazareatus fecerant se adjunxit; cum iis secundum Legis præscriptum se purificans. Neque tamen eo promovit quidquam. Quum enim eum in Templo vidissent nonnulli ex incredulis & rebelibus Judæis Asiaticis (qui Hierosolymam ad festum ascenderant) magnis clamoribus & vociferatione turbas concitaverunt; confecto crimine, quod introducto in Templum Trophimo Gentili Ephesio, illud polluisset. Cumque prope esset ut ab iis per tumultum trucidaretur superveniente Tribuno (Claudio Lysia) cum cohorte, ereptus est ex eorum manibus & ductus in castra. Ubi permittente Tribuno, concionem ad tumultuantem populum lingua Hebræa habuit. [*Ibid. 17, - 40.*]

Pauli oratione Judæis exacerbatis & vehementius adversus eum exclamantibus, tribunus Lysias virgis examinari jubet: à quo supplicio Romanum se civem esse declarans, liberatus est. Cumque vellet Tribunus certo scire cujus criminis accusaretur ille à Judæis; postera die primarios Sacerdotes totumque ipsorum Synedrium venire jussit, ac Paulum vinculis solutum coram eis statuit. [*Act. XXII.*]

Paulum coram Synedrio causam dicere incipientem Ananias Pontifex (Nebedzi filius: qui licet summo Sacerdotio privatus, Synedrii tamen Præses fuisse videretur; ut ante eum Annas sive Ananus, Caiphæ socer) in os eædi jubet: à Paulo idcirco, *parietis dealbati* nomine acriter objurgatus. Pharisaum deinde se esse Paulo proclamante, & de ipse resurrectionis mortuorum in

judicium

Anno Mundi.

judicium vocari; dissensio inter Sadduceos qui accusabant, & Phariseos qui eum excusabant, orta est. Metuens vero Tribunus ne ab illis inter contendendum discerperetur, Paulum e medio ipsorum per milites in castra ducendum curavit. Cui sequente nocte appatens Dominus, subtristem consolatur & animat ad majora; praedicens & Romae eum de ipso esse attestaturum. [*Act. XXIII. 1. - 11.*]

Orto autem die, ex Judaeis zelotis plures quam 40 se ipsos devoverunt, neque efuros neque bibituros, usquequo interemissent Paulum. Quorum insidias a sororis Pauli filio resciscens tribunus Lydus, tertia hora noctis Paulum militum satellitio septum ad Felicem provinciae Praesidem misit: a quibus ea nocte Antipattida, & postero die Caesaream est deductus; ubi iussus est a Felice in praetorio Herodis custodiri. [*Ibid. 12. - 35.*] Quae omnia intra unius hebdomadae spatium peracta fuisse, ex *Act. XXIV. versiculis 1. & 11.* inter se collatis, intelligitur.

Post quinque dies ab Anania Pontifice & Senioribus per Tertullum oratorem Caesareae apud Praesidem accusatus Paulus, a falsis eorum criminationibus se purgavit; 12 post vim ipsi in Templo illatam diebus, quam jam a multis annis Felix Judaeis praefuisset. (utpote qui decimum gubernationis illius annum tum ageret.) Ille vero, his auditis, iudicium in aliud tempus distulit: edicens Centurioni ut servaretur Paulus, ac laxaretur, & ne quis prohiberetur ex ipsius familiaribus ei ministrare aut eum adire. [*Act. XXIV. 1. - 23.*]

Aliquot post diebus quum advenisset Felix cum Drusilla uxore sua, quae erat Judaea, (soror Agrippae regis; (alia a Drusilla Felicis uxore altera, Jubae Mauritaniae regis filia, Antonii & Cleopatrae neptis) accersivit Paulum: & tum de fide Christi, tum de iustitia & continentia & iudicio futuro differenter tremens audii. Simul etiam sperans, Paulum pecunia sese redempturum, crebrius colloquebatur cum eo, toto biennio in vinculis eum detinens. [*Ibid. 24. - 27.*]

Corbulo Tigranocertam in deditionem accepit, & totam Armeniam subjugavit. [*Tacit. lib. 14. a cap. 2. ad 26.*]

Tigranes Alexandri (filii Alexandri illius qui a patre Herode Magno necatus est) & Glaphyrae (filiae Archelai regis Cappadocum) filius, qui diu Romae obses usque ad servilem patientiam detentus fuerat, in Armeniam ut regnum capesseret a Nerone missus est, ibi omnium consensu ille non est acceptus: durante apud quosdam favore Arsacidarum. At plerique superbiam Parthorum perosi, datum a Romanis regem malebant. Additum & praesidium, mille legionarii, tres sociorum cohortes, duaeque equitum ala; quo facilius novum regnum tueretur. Pars Armeniae ut cuique finitima, pars Nipoli (Thracypoli,) Aristobulo atque Antiocho parere iussae sunt. [*Id. ibid. cap. 26. cum Josepho, lib. 18. cap. 7. fin.*]

Corbulo in Syriam abscellit, morte Vinidii (Numidii) Quadrati legati vacuum, ac sibi permisam. [*Tacit. lib. 14. cap. 26.*]

Eodem anno ex illustribus Asiae urbibus, Laodicea tremore terrae prolapsa, propriis opibus revaluit. [*Id. ibid. cap. 27.*]

4064

Tarquitius Priscus repetundarum damnatus est, Bithynis interrogantibus, magno patrum gaudio, qui accusatum ab eo Stalium Taurum proconsulem ipsius meminerant. [*Id. ibid. cap. 46. cum lib. 12. cap. 59.*]

4774 61

Apud Caesaream Stratonis inter Judaeos & Syros habitatores de pari jure civitatis contentione exorta, Judaei fresti divitiis per contumeliam Syros lacebabant convitio. Qui tamen inferiores quod ad facultates atinet, ferocientes tamen eo quod plurimi Romanis per ea loca militantium Caesarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebant in Judaeos convitia. Deinde ad lapides ventum est, ita ut multi utrinque sauciati caderent: penes Judaeos tamen fuit victoria. Quos cum Felix proficiens rogaret ut desinerent, nec illi parerent, immixtis armatis militibus multos eorum interemit, plures captivos fecit: & multas eorum domos divitiis refertas in praedam concessit militibus. Judaeorum vero honoratiorum ac modestiorum sibi ipsis timentes rogaverunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceretque jam, & respiciendi facultatem concederet: id quod Praeses indulsit eorum precibus. [*Joseph. lib. 20. cap. 6.*]

Per idem tempus Agrippa rex summum sacerdotium Ismaeli contulit Phabei filio. Ipsi vero summi pontifices dissidere ceperunt a sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum civium, singulique incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum; constantissimeque inter se mutuis certabant convitiis & lapidationibus: nec erat qui compelleret, quasi vacante urbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, ut auderent servos suos in areas mittere, qui auferrent debitas sacerdotibus decimas; aliquotque pauperiores e sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat violentia seditiosorum quam iustitia. [*Id. ibid.*]

4065

Marcus evangelista, qui primus Alexandriae Christum annuntiavit, 8. Neronis anno mortuus est, & Alexandriae sepultus. [*Hieronym. in Scriptor. Ecclesiast. Catalogo.*] Post quem, Alexandriae presbyteri unum ex se electum, in celsiori gradu collocatum Episcopum nominarunt: quo modo si exercitus Imperatorem faciat; aut diaconi eligunt de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent. [*Id. in epist. 85. ad Evagrium.*] Elegerunt autem Anianum, virum tum Deo propter pietatem charum, tum in omnibus rebus admirabilem: qui post Marcum primus Ecclesiae Alexandrinae per annos 22. Episcopus praefuit; ab 8. Neronis anno, usque ad Domitiani quartum. [*Id. in Catalogo: cum Eusebio; in Chronico, & Ecclesiast. histor. lib. 2. cap. 23. 24. & lib. 3. cap. 12. 13. 17.*]

I. Vsser. *Annal. p. post.*

Q999 ij Volo-

Vologeses Parthorum rex Tiridatem fratrem Armenia pulsam restituere conatus, alium exercitum in Armeniam, alium in Syriam ducit; Corbulo partem sui exercitus Tigrani Armeniæ regi mittit; ipse arcet Parthos à Syria, & minis efficit ut Parthus omisso bello legatos de pace mitteret: qui re infecta à Nerone dimittuntur, & Casennius Pærus tuenda Armeniæ præponitur. [Tacit. lib. 15. à cap. 1. ad 7.]

Felix, seditionem inter Judæos & Syros Casarienses adhuc manere videns, nobiles utriusque partis electos, legatos mittit ad Neronem, de jure suo disceptaturos. [Joseph. lib. 2. Belli, cap. 12. et 17.] Idemque sacerdotes quosdam, viros honestos & bonos, ob levem quandam culpam victos Romam misit, acturos causam suam apud Casarem. [Id. in lib. de Vita sua.] Idemque Paulum apostolum, toto biennio Casaræ in vinculis detentum, ut gratiam iniret à Judæis, victum ibi reliquit, quum à Nerone successorem in provincia accepisset Porcium Festum. [Act. XXIV. 27.]

Festus ingressus provinciam, triduo post ascendit Casarea Hierosolymam. Apud quem cum Pontifex & primarii ex Judæis Paulum accusarent, rogantes ut Casarea Hierosolymam adduceretur, animo eum ex insidijs in itinere interficiendi; renuens Festus, jussit Pauli accusatores venire Casaream. Commoratus autem Hierosolymæ dies non amplius quam decem, descendit Casaream: & postero die sedens pro Tribunali auditur Judæos Paulum accusantes, & Paulum ab eorum accusatione se purgantem. Qui Judæis gratificari volens, interrogavit Paulum num vellet Hierosolymæ coram se ea de re de qua postulabatur judicari. Paulus qui intelligebat quo animo & consilio Festus id rogaret, & metuens sibi à Judæorum insidijs, eo proficisci renuit, & Casarem appellavit: eamque appellationem Festus, cum concilio collocutus, admisit. [Act. XXV. 13-12.]

Diebus aliquot transactis, Agrippa rex & Bernice (soror ejus) novi Præsidis salutandi causa Casaream venerunt. Et quum dies complures illic essent commorati, Festus incertus quid de Paulo ad Casarem scriberet, Agrippam ea de re consuluit. Qui cum libenter se hominem audire velle dixisset: postero die, Agrippa & Bernice cum multa pompa in auditorium ingressis, una cum Tribunis & eminentibus ejus urbis civibus, Paulus catena victus coram eis, jubente Festo, productus est. [Ibid. 13-27.] Qui luculenta oratione coram eis habita innocentiam suam ita probavit, ut licet Præsidi hujusmodi rerum penitus ignaro insanire videretur, Regi tamen in Scripturis exercitato propè persuaserit ut fieret Christianus; totiusque confessus judicio existimaretur nihil morte aut vinculis dignum ipsum fecisse, ac propterea solvi potuisse nisi Casarem appellasset. [Act. XXVI.]

Primores Judæorum Casaream incolentium Romam profecti sunt, Felicem accusaturi: dedissetque omnino pœnas injuriarum quibus Judæos affecerat, nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in pretio erat apud Principem. [Joseph. lib. 20. cap. 7.] quantum ipse postea Pallas, quod inmensam pecuniam longa senectia detineret, eodem hoc anno veneno à Nerone interfectus fuisse credatur. [Tacit. lib. 14. cap. ult.]

Casariensium Syrorum duo præcipui Beryllum, qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epistolis scribendis præerat, magna pecunia corruerunt ut impetraret ab Imperatore literas, quibus abrogaretur Judæis ejus civitatis jus, hætenus commune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facillè obtinuit. Quod ubi Judæi Casarienses cognoverunt; in seditionibus usque ad initium belli Judaici (hinc præcipuè conflati) perstiterunt. [Joseph. lib. 20. cap. 7.]

Veniens in Judæam Festus, offendit totam afflictam à latronibus vicos passim populantibus: quorum ferocissimi, qui ad maximum numerum tunc excreverant, Sicarii appellabantur, à sicis, id est, gladiolis instar acinacis Persici incurvis; quibus, immixti turbæ (ut dictum est) festis diebus Hierosolymam religionis gratia confluenti, nullo negotio quotquot collibuisse tollebant de medio. Qui etiam aliquando armati invadebant inimicorum vicos, direptosque tradebant incendio. [Id. ibid.] Eos sollicitè persecutus Festus, latronum plurimos comprehendit, ac non paucos interfecit. [Id. lib. 2. Belli, cap. 12. fin. ult. ad. init.]

4066 Quum decretum esset ut Romam ad Casarem Paulus mitteretur, traditus est cum quibusdam alijs victis Julio centurioni cohortis Augustæ: qui eum navi Adramythenæ Asiæ petenti imposuit; comitante eum, præter Timotheum & Lucam, etiam Aristarcho Mæcedone Thessalonicensi. Sequenti autem die devecti sunt Sidonem: ubi Julius humaniter tractato Paulo, permisit ut ad amicos profectus ab illis curaretur. Illinc provecti sublegerunt Cyprum, quod venti essent adversi. Et pelagus quod est secundum Ciliciam & Pamphyliam emens, devenerunt Myra urbem Lyciæ: ubi cum invenisset Centurio navem Alexandrinam, cujus insigne fuit Castor & Pollux, petentem Italiam, imposuit illi captivos. Quumque multis diebus tardè navigantes vix pervenissent secundum Cnidum, sublegerunt Cretam secundum Salmonem: & illum vix præterlegentes, pervenerunt ad Pulchros portus in Creta insula. [Act. XXVII. 1-8.]

Quum Jejunium (solenne Expiationis illud, mensis 7. die 10. à Judæis quotannis celebrari solitum) jam præterisset, & periculosa navigatio esse inciperet; futura damna Paulus prævidens, ut isthic hyemarent consuluit. Sed quum portus ille ad hyemandum parum commodus videretur, in alio potius Cretæ portu, Phœnicæ dicto, hyemare decreverunt. Cumque illuc tenderent, aspirante primum Noto, sed mox orto vento turbulento qui Euroclydon vocatur, ad Claudam parvam insulam sunt delati. Inde abrepti, & vehemente tempestate jactati, jacturam

fecerunt;

fecerunt; ac tertio die ipsi suis manibus armamenta navis bjecerunt; per complures dies neque Sole neque sideribus apparentibus. Ablata vero in posterum spe omni salutis, ab Angelo per noctem revelatum est Paulo, listi oportere eum Caesari, & donavisse ei Deum omnes qui navigabant cum ipso. Nocte igitur quadragesima, quum jactarentur in Adria, suspicabantur naufragae appropinquare sibi aliquam regionem: quam postea compererunt esse Melitam insulam. Eo appellere illis conantibus, navis vi procellarum dissoluta petiit: homines vero partim enantes, partim tabulis & fragmentis navis subvecti, salvi in terram omnes evaserunt. [*Ibid.* 92-44.]

Naufragi à Melitæ incolis humanissimè excepti sunt: qui accensa pyra ad eorum vestes siccandas, cum Paulus juxta focum stans viperam manu excussisset in ignem sine damno, rapti in admirationem eum Deum esse dicebant. Hic per tres dies apud Publium insulae primarium diversati sunt: cujus pater febris cum dysenteria laborans à Paulo sanatus est, ceterique quotquot in insula fuerunt ægri morbo levati sunt. [*Aët. XXVIII. 1.-9.*]

Celennius Petrus, necdum satis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariae provisu, rapiens exercitum trans montem Taurum, castella quædam & prædæ nonnihil cepit. Longinquis vero itineribus percurando quæ obtineri nequibant corrupto qui captus erat comite, & instante jam hyeme, reduxit exercitum, composuitque ad Caesarem litteras, quasi confecto bello, verbis magnificis, rerum vacuas. [*Tacit. lib. 15. cap. 8.*]

Interim Corbulo nunquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus insidiis insedit; & Vologesein ab invadenda Syria abstrivit. Vologeses autem in Pætum versus, ita cum pressit, ut ad turpe fœdus eum coegerit: cujus Monobazus Adiabenus testis est adhibitus. Dirutaque quæ ultra Euphratem communierat Corbulo, & Armenii suo arbitrio relicti sunt. At Romæ trophæa de Parthis, arcusque medio Capitolini montis sistebantur: decreta à Senatu integro adhuc bello; neque tum omiſſa, dum aspectui consulitur, sprete conscientia. [*Id. ibid. à cap. 9. ad 18.*]

Paulus & comites, multis honoribus à Melitensibus affecti & iis quæ usui erant necessaria instructi, tribus postquam ad eos advenerant mensibus conscensa navi Alexandrina quæ in insula hyemaverat, cui erat insigne Castor & Pollux, Syracuse sunt devecti: ubi manserunt triduum. Unde circumlegentes devenerunt Rhegium: & post unum diem superveniente Austro, secundo die venerunt Puteolos. Ubi repertis fratribus, rogati sunt ut permanerent apud eos diebus septem: & ita contenderunt Romam. [*Aët. XXVIII. 10.-14.*] anno imperii Neronis 9.

Roma fratres in occursum Paulo prodierunt usque ad Apii forum & tres Tabernas. Quum Romam vero est perventum, centurio tradidit vincos Præfecto Prætorii: permittumque est Paulo, ut habitaret seorsim, cum milite qui ipsum custodiret. Tertio post die Judæorum primos qui Romæ erant convocans, exposuit eis causam cur Romam vincus missus esset, Caesaremque appellare coactus fuisset: cumque illi negarent se litteras ullas de eo ex Judæa accepisse, sed hæresis isti ubique contradici dicerent, die constituta venientibus ad eum in hospitium eorum compluribus Christum ex Lege & Prophetis annuntiavit à mane usque ad vesperam. Et quidam assentiebantur iis quæ dicebantur, reliqui vero increduli permanserunt: quibus postquam ex Asia suum recitasset judicium, istis relictis ad Gentes se convertit. Mansitque *biennium* totum in proprio conducto: & excipiebat omnes qui ad ipsum ingrediebantur; prædicans regnum Dei, ac docens quæ sunt de Domino Jesu Christo cum omni dicendi libertate, nemine prohibente. [*Aët. XXVIII. 14.-31.*]

Onesiphorus Ephesius Paulum Romæ studiosissimè quæsitum invenit & receavit. [*II. Timoth. I. 16, 17.*]

Principio veris legati Parthorum mandata regis Vologesis litterasque Romam attulerunt, Armeniam (quam jam eripuerant) sibi dari, & pacem confirmari petentes. Sed utroque illis negato, Syriæ executio Cintio (ut Præsidi) copiarum militares Corbuloni, permittæ sunt; & quintadecima legio, ducente Mario Celso, è Pannonia adjecta est. Jussi quoque sunt tetrarchæ ac reges, præfectique & procuratores, & qui prætorum finitimas provincias regebant, Corbuloni obsequii: in tantum ferme modum aucta potestate, quem populus Romanus Cn. Pompeio bellum Piraticum gesturo dederat. Regressum vero Pætum, cum graviora metueret, facietis infectati satis habuit Nero: ignoscere se statim dicens, ne tam promptus in pavorem longiore sollicitudine agresceret. [*Tacit. lib. 15. cap. 24. & 25.*]

Corbulo, lustrato exercitu, in Armeniam profectus est: cui legati Vologesis obviam venerunt, pacem petenti. Tiridates vero in castra Romana venire coactus, detractum diadema Neronis imagini subjecit, atque ut idem ab eo resumeret ipse ad eum Romam proficisci pactus est: hac tamen conditione, ut prius suos fratres & familiam conveniret. Obsidem interea filiam tradidit, litterasque supplicatorias ad Neronem: & digressus Pacorum apud Medos, Vologesein Ecbatanis reperit. [*Id. ibid. à cap. 26. ad 31.*]

In Judæa Festus equestres & pedestres copias misit contra quendam impostorem magum, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos vanis promissis; quasi ope ejus incolumes evasuri essent à malis omnibus. Hi universi una cum seductore ab immissis militibus oppressi sunt. [*Joseph. lib. 20. cap. 7.*]

Eodem tempore Agrippa rex extruxit insigni amplitudine domum prope porticum in regia Hierosolymitana quæ Hasmonæorum fuerat, sitam in edito loco, unde antenissimus prospectus

patebat contemplari urbem volentibus, Hierosolymitani vero proceres, indignissimè ferentes sacrificia & alia quæ in Templo agerentur è privata domo spectari, altum parietem excitaverunt, quo non solum arcebat prospectus ille domus regie, sed & occidentalis extra templum sitæ porticus, in qua Romani milites festis diebus stationes habebant ad templi custodiam. Quo factò tam Rex offensus est, quam Festus præses provinciæ. Eo verò jubente parietem dirui, Hierosolymitani, licentia ab illo impetrata, legatos hac de re miserunt ad Neronem decem cives eximios; una cum Ismaële summo Pontifice, & Chelcia custode sacri æranii. Legatione audita, Nero non modo Hierosolymitanis ignovit, sed permisit etiam sic manere parietem; gratificatus in hoc uxori suæ Poppæ, quæ Judaicæ religioni favens pro Judæis deprecatrix fuerat: quæque decem illos viros redire permisit Chelcia & Ismaële tanquam obsidibus apud se detentis. Id postquam Agrippa rescivit, Pontificatum Ismaeli ademptum Josepho cognomine Cabi, Simonis summi quondam Pontificis filio, detulit. [*Id. ibid.*]

Josephus Matthiæ filius, audiens familiares sibi Sacerdotes victos à Felice Romam missos ne in calamitate quidem constitutos curam pietatis abjecisse, & fucus eos atque nucibus vitam sustentare, ut aliquo pacto liberaret, Romam ætatis anno 26. exacto profectus est, multis in mari exhaustis periculis. Mersa enim nave in medio mari Adriatico, ex 600 circiter qui per totam noctem nataverant, 80 fermè, feliciter usi natatu, in navem Cyrenaicam recepti & servati sunt. Inter quos Josephus, terræ redditus, Dicaachiam sive Puteolos (ut Itali vocare malunt) veniens, familiaritatem contraxit cum Aliturio mimorum actore, qui Judæus genere Neroni charus erat. Per hunc ubi Poppæ Augustæ innotuit, absolutionem illis Sacerdotibus per eam confestim impetravit. [*Id. in lib. de Vita sua.*]

Festo in provincia mortuo Nero successorem in Judæam misit Albinum. Rex vero Agrippa summum Sacerdotium Josepho ademptum Anano dedit Annæ sive Anani illius filio, qui ipse prius summo Pontificatu ad satietatem potius, filios habuit quinque eadem dignitate perfunctos: quod ad eam ætatem nulli antè summorum Pontificum contigerat. [*Id. lib. 20. cap. 8.*]

Ananus novus Pontifex, ex secta Sadducæorum, audax & ferax ingenio, tempus opportunum se natum ratus, mortuo Festo & Albino adhuc agente in itinere, Concilium judicum advocavit: statumque coram eo Jacobum fratrem Jesu, & una quosdam alios, & impietatis accusatos, lapidandos tradidit. [*Joseph. lib. 20. cap. 8.*] Jacobum hunc fratrem Domini tempore Paschæ è pinna Templi dejectum Judæos lapidibus obrivisse, atque unum eorum qui sullo erat, veste quo vestes premere solebat in caput ejus impacto, vitam illi crispuisse; ex libro 5. Historiæ Hegesippi refert Eusebius. [*lib. 2. Histor. Ecclesiast. cap. 22. no. 27.*]

Cædes Jacobi omnibus in civitate Hierosolymitana bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missisque ad Agrippam regem clam nunciis rogaverunt ut mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. Quidam etiam Albino occurrentes venienti ab Alexandria docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consensu advocare Concilium. Horum verbis ille persuasus iracundè scripsit Pontifici, daturum sibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum Jesu Damnei filio concessit. [*Joseph. lib. 20. cap. 8.*]

Apud Christianos verò, post Jacobum fratrem Domini, Hierosolymitanæ ecclesiæ episcopus Symeon Cleophræ filius est constitutus. [*Euseb. lib. 3. Histor. Ecclesiast. cap. 26. no. 16.*]

Albinus, ut venit Hierosolymam, omnem curam & diligentiam adhibuit, ut pacaret provinciam, interfectis multis sicariis. Ananias autem pontifex (Nebedæi filius) indices apud populum celebrior fiebat & charior, honorabaturque ob liberalitatem ab omnibus: quotidieque Albinum donis venerabatur & summum Pontificem. Sed habebat servos pessimos, qui adjuncto sibi audacissimo quoque obeuntes areas, vi auferebant sacerdotum decimas; pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. Alii quoque pontifices faciebant similia, nemine valente compescere: multique sacerdotum, quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc abstumebantur inedia. [*Joseph. lib. 20. cap. 8.*]

Sicatii die festo qui tum supervenerat (Pentecostes) noctu Hierosolymam ingressi, vivum ceperunt scribam ducis Eleazari, filii Ananiæ pontificis. Hunc victum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam qui eorum nomine promitteret scribam dimitendum; si ille Albino persuaderet, ut ex eorum numero decem captivos solveret: quod Ananias, urgente necessitate, ab Albino impetravit. Id majorum calamitatum fuit initium. Latrones enim semper aliquam artem comminiscerentur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent; nec prius dimittebant, quam è suis aliquot reciperent: antiquè denuo magno numero, & recepta audacia, totam eam regionem vastabant. [*Ibid.*]

Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomœriis Cæsareæ Philippi, mutato nomine Neroniada eam vocavit: & theatrum apud Berytios impendiis magnis exædificatum ornavit spectaculis annuis, assignata in eum usum ingenti vi pecuniæ. Frumentum enim donavit ei populo, & oleum vitium distribuit; totamque eam urbem ornavit stauis passim dispositis atque expressis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè regni sui ornamenta in eam civitatem transtulit. Unde magnam sibi apud subditos paravit invidiam; quod suos spolians externam urbem excoleret. [*Id. ibid.*]

4067

Quadriennio ante bellum Judaicum (à Vespasiano administrari cœptum) quum civitas Hierosolymitana summa pace atque opulentia frueretur, Jesus quidam Anani filius, plebeius & rusticus, ad festum Tabernaculorum veniens repente exclamare cœpit. *Vox ab Oriente.*

*vox ab Occidente, vox à quatuor ventis: vox in Hierosolymam & Templum, vox in mari-
tos novos novaſque nuptas, vox in omnem hunc populum.* Atque hæc interdiu noctuque cla-
mitans omnes civitatis vicos circuibat. Nonnulli autem virorum insignium, adversum omen
indignè ferentes, correptum hominem multis verberibus affecerunt. Ille autem neque pro se,
neque ad eos qui ipsum multabant, secreto quicquam locutus, eadem quæ prius vociferabat.
Magistratus autem rati magis divinum esse hominis motum, duxerunt eum ad Romanorum
præfectum: ubi plagis ad ossa laceratus, neque supplex cuiquam fuit, neque lachrymavit: sed
ut poterat inclinans maximè flebiliter vocem ad singulos ictus respondebat; *Væ, væ Hieroso-
lymis.* Albino autem interroganti quis esset, vel unde ortus, aut cur ista diceret, nihil retulit:
à luctu vero civitatis non desistit, donec eum Albinus furere iudicatum dimisit. Maxime autem
diebus festis vociferabatur: idque per annos *septem* (vel *sex* potius; ut in Photii Bibliotheca,
cod. 47 legitur) & quinque menses continuos faciens neque voce raucior fuit, neque delassa-
tus est; donec obsidionis tempore lapis tormento missus eum peremit. [*Id. lib. 7. Belli, cap.
12. 227. 24.*]

Agrippa rege jubente, Jesus Gamahelis filius in summo Pontificatu successit Jesu Damnei
filio non libenter sibi cedenti: unde natum est inter utrumque dissidium. Alcitis enim globis
audacium juvenum, sæpè à convitiis prorumpentibus ad lapides. Sed inter alios eminebat Ana-
nias ex amplis facultatibus largitione plurimos sibi concilians. Costobarus quoque & Saulus
suam quisque circa se manam habebat sceleratorum hominum; orti genere regio, & propter
Agrippæ cognationem favorabiles, alioqui violenti & ad spoliandos infirmiores promptissimi.
[*Id. lib. 20. Antiquit. cap. 8.*]

Ex hoc maximè tempore labare cœpit respublica Judaica & indies in deterius ruere. [*Id. ibid.*]
& multiplice existenti tunc dominatione, futuri excidii semina spargebantur. [*Id. lib. 2. Belli,
cap. 13. 227. 24.*]

Albinus vero præses non solum causis civilibus furabatur & diripiebat bona singulorum, ne-
que solum tributorum additamentis in commune gentem gravabat; sed etiam quos ob latroci-
nia decuriones civitatum comprehenderant, vel qui à prioribus iudicibus in custodiis erant re-
lictæ, accepta à cognatis eorum pecunia, liberavit: & is solum qui non dedisset, in carceri-
bus quasi nocentissimus remanebat. [*Id. ibid.*]

Per idem tempus, eorum quoque qui res novas cupiebant in urbe Hierosolymitana crescebat
audacia. Ex quibus, qui erant opulenti Albinum largitione redimebant, ut eis tumultum mo-
ventibus non indignaretur: pars autem popularis quæ non satis gaudebat quiete Albini partici-
pibus iungebatur. Unusquisque ergo improborum cohorte propria circumdatus, ipse quidem
inter ceteros quasi princeps latronum & tyrannus eminebat: stipatoribus vero suis ad direp-
tionem mediocritium abutebatur. Ita fiebat, ut hi quidem quorum vastabantur domus, tacerent;
illi autem qui extra incommodum stetitissent, metu ne similia paterentur, etiam officiis ambi-
rent eos quos constabat dignos esse supplicii. [*Ibid.*]

Nero, Roma incensa, è turri Mæcenatiana incendium prospectans, lætusque *flamma* (ut
aiebat) *plachr tudine*, excidium Ilii in scenico suo habitu decantavit; præsentia mala vetustis
cladibus assimilans. [*Tacit. lib. 15. cap. 38, 39, 40. Sueton. in Nerone, cap. 38. Xiphilin ex
Dione.*] Fuere qui annotarent, XIV. Kalend. Sextiles principium incendii huius ortum, quo
& Senones captam urbem inflammaverant. Alii eousque cura progressi sunt, ut totidem annos
mensisque & dies inter utraque incendia numerarent. [*Tacit. ibid. cap. 41.*] ac si annos 448.
menses 3376. dies 167632. inter ea intercessisse dixissent.

Abolendo rumori Nero subdidit reos, & questuissimis pœnis affecit, quos vulgus Christianos
appellabat Igitur primo correpti qui [Christianos se] fatebantur, deinde indicio eorum
multitudo ingens, haud perinde in crimine incendii, quam odio humani generis convicti sunt.
Et pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contacti laniatu canum interirent, aut cru-
cibus affixi, aut flammandi, atque ubi defecisset dies in usum nocturni luminis urerentur.
Hortos suos ei spectaculo Nero obtulerat, & Circensè ludicrum edebat, habitu aurigæ per-
mixtus plebi, vel circulo insistens. Unde miseratio oriebatur, tanquam non utilitate publica,
sed in lasciviam unius absumerentur. [*Tacit. lib. 15. cap. 44.*] pro quibus illustrandis, addu-
cuntur verba veteris Scholiastæ, ad illud Juvenalis, in Satyra prima,

Pone Tigellinum: tædâ lucebis in illa.

Qua stantes ardent qui fixo gutture fumant.

*Tigellinum si laferis, vivus ardebis, quemadmodum in munere Neronis, de quibus ille iusse-
rat cereos fieri, ut lucerent spectatoribus, cum fixa essent guttura ne se curvarent. Nero malefi-
cos tædâ, papyro & cera supervestiebat, & sic ad ignem admovei iubebat.*

Hæc fuit prima à Romanis Imperatoribus in Christianos excitata persecutio: de qua Sue-
tonius, ut homo ethnicus, in *Nerone*, cap. 16. *Afflicti supplicii Christiani, genus hominum
superstitionis novæ ac maleficæ.* Tertullianus vero, ut Christianus, in *Apologetico* cap. 5. *Con-
sultite commentarios: illic reperietis primum Neronem in hanc sectam tum maxime Romæ orien-
tem Cesariano gladio ferocisse. Sed tali dedicatore damnationis nostræ etiam gloriamur: qui
enim scit illum; intelligere potest non nisi grande aliquod bonum à Nerone damnatum.*

4068 Cestius Gallus præses in Syriam. Gessius Florus procurator in Judæam à Nerone missus est.
Erat vero Florus Clazomenius genere: adduxitque secum Cleopatram conjugem improbam;

per quam, ut Poppæ Augustæ amicam, Judææ administrationem impetraverat. [*Jos. lib. 20. cap. 9.*]

Albinus, audito Gessum Florum sibi successurum venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis civibus, productis vinctis, quotquoterant in manifeste capitali culpa jussit interim; reliquos, qui levioribus de causis coniecti erant, in vincula, reductos in carcerem pecuniis multatos dimittebat alium post alium. Atque in hunc modum vacuato vinctis carcere Judæa repleta est latronibus. [*Id. ibid. cap. 8.*]

Interea Leviticæ tribus homines quorum erat sacros hymnos in Templo canere, adito rege Agrippa induxerunt eum precibus, ut advocato concilio decerneret eis usum stolæ lineæ, quæ tum solis erat concessa Sacerdotibus: hanc enim novationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriam. Rex igitur de concilii sententia permisit hymnorum cantoribus, ut deposito priore habitu, lineam ut voluerunt sumerent. Aliam etiam ejusdem tribus partem addictam Templi ministeriis, ipsorum precibus permotus, permisit sacros hymnos canendos edificere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam violatæ absque piaculo. [*Ibid.*]

Philippenses Epaphroditum cum pecuniis Romam miserunt, ut Paulum in vinculis visitaret, & necessaria vitæ subsidia ei subministraret. Qui Paulo adiutorem & commilitonem se adiungens, propter opus Christi, non habita vitæ suæ ratione, mortis periculo se objecit; in morbum incidens gravissimum [*Philip. II. 25, -30. cum IV. 10, 14, 18.*]

Onesimum servum, Colossis à Philemone domino suo Romam fugientem, Paulus senex in vinculis Christo lucrificavit. [*Philem. 9, 10, 15. cum Coloss. IV. 9.*]

Timotheus, Romæ captivus cum Paulo detentus, libertati restitutus est, [*Hebr. XIII. 23.*] Per Epaphroditum, sanitatem jam adeptum, epistolam ad Philippenses Paulus scripsit: sperans etiam Timotheum brevi se ad eos missurum, simulatque videret rerum suarum statum; & seipsum etiam citò ad eos venturum confidens. [*cap. II. 19, -- 29.*] Quo tempore Pauli ob Christum vincula celebria facta sunt in toto Prætorio; nonnullis ex ipsis Cæsaris quoque palatio ad fidem Christi conversis. [*cap. I. 12, 13. & IV. 22.*] A Cæsare enim missus in carcerem notior familiae ejus factus, persecutoris domum Christi fecit Ecclesiam. [*Hieronym. commentar. in epist. ad Philem.*]

Colossos ad Philemonem per servum ipsius Onesimum scribit Paulus epistolam, qua cum herero conciliat & commendat: liberationem è vinculis sperare se illi significans, & ut hospitium ei pareret rogans. Per eundem quoque Onesimum & Tychicum aliam eodem tempore ad Colossenses ab ipso quidem nunquam visos sed ab Epaphra in Christi doctrina institutos, è vinculis Paulus scripsit epistolam. [*Coloss. I. 7, 8. II. 1. IV. 7, 8, 9, 18.*] Quo tempore, præter Timotheum, (cujus nomen in inscriptione utraque hæc præfert epistola) Paulo præsentem Romæ adierunt, & in prædicando ibi Evangelio adjuverunt, ex circumcissione quidem, ipsius in captivitate socius Aristarchus (Thessalonicensis, *Act. XX. 4.*) Marcus Barnabæ confobrinus, (de quo excipiendo, si ad eos veniret, mandata Colossenses acceperant) & Jesus qui vocatur Justus: ex aliis vero, Lucas dilectus ille medicus, Demas, & Epaphras, cujus summum affectum laudat Apostolus, non in Colossenses tantum suos (apud quos, eo absente, ministerium Archippus obibat) sed etiam in eos qui erant Laodicæ & Hierapoli. [*Col. IV. 10. - 14, 17. Philem. 23, 24.*]

Eundem Tychicum, ex Asia peregrinationis suæ socium, (*Act. XX. 4.*) in Asiam quoque Paulus tum misit, ut ex eo res ipsius fratres cognoscerent; scripta per eum ad Ephesios epistola [*Ephes. VI. 21, 22.*] quam epistolæ ad Laodicenses nomine à Marcione heretico fuisse venditatum, Tertullianus libro 5. contra Marcion. cap. 11. & 17. cum Epiphano in hæres. 42. indicat. Quod quidem ex fide Ecclesiæ Laodicensis ab eo fuisse factum, credibile esse Grotius existimat; cur in ea te mentiretur, nihil fuisse causæ asserens. Indeque eodem planè tenore scriptam fuisse ad Ephesios simul & Laodicenses epistolam ille colligit. Ubi notandum, in antiquis nonnullis codicibus (ut ex Basilii libro 2. adversus Eunomium, & Hieronymi in hunc Apostoli locum commentario, apparet) generatim inscriptam fuisse hanc epistolam *τῆς ἀγίας, τοῦ κυρίου, ἡμῶν καὶ θεοῦ καὶ πατρὸς, ἢ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ πατρὸς*, vel (ut in litterarum encyclicarum descriptione fieri solebat) *sanctis qui sunt & fidelibus in Christo Jesu*, ac si Ephesum primò, ut præcipuam Asiæ metropolim, missa ea fuisset; transmittenda inde ad reliquas (interfertis singularum nominibus) ejusdem provinciæ ecclesias: ad quarum aliquas, quas Paulus ipse nunquam viderat, illa ipsius verba potissimum spectaverint. *Audite ea que in vobis est fide in Domino Jesu, & charitate in omnes sanctos*, c. I. 15. & siquidem audistis dispensationem gratiæ Dei que data est mihi erga vos, &c. cap. III. 2, 4. quæ Marcion fortasse Laodicensibus, magis convenire censebat, qui Apostolum corpore præsentem non viderant; [*Coloss. II. 1.*] quam Ephesius, cum quibus ille tam diu est conversatus. [*Act. XIX. 8, 10. & XX. 31.*]

Circa idem tempus epistolam ad Hebræos Paulus scripsit, Timotheo jam soluto, sed aliò ad tempus ab eo digresso: cum quo, si mox veniret, visurum se eos promittit; salutem illis interim à fratribus Italis dicta. [*Hebr. XIII. 23, 24.*]

Ab soluto jam templi Hierosolymitani edificio, quum videret populus esse in otio circiter octo-decim opificum millia solitorum hæctenus in templo ex operatum mercedibus victum quærere; nolensque sacram pecuniam repositam habere, nequando præda Romanis fieret, simulque opificibus inde provivum cupiens: (quod vel una hora operato statim merces repræsentaretur) Agrippæ regi suasit, ut Orientalem instauraret porticum. Ea profunda valli & angustæ imminens,

muro

muro 400 cubitos alto erat subnixa, saxis constructo quadratis valde candidis; eratque cuius-
que saxi longitudo cubitorum viginti, sex vero altitudo: opus Salomonis regis, qui primis inte-
grum templum condidit. Rex autem, cuius cura Claudius Cæsar fabricam templi commiserat, re-
putans, quodcumque opus demoliri facile, reparari difficile, maximè talem porticum egentem &
tempore longo & pecuniis plurimis; non annuit populi precibus: sed urbem candido saxo con-
sternere si liberet non vetuit. [*Joseph. lib. 20. cap. 8.*]

Paulus, expleto biennio quo in libera custodia detentus Romæ euangelium docuit, [*Act. XXVIII. 30.*] in Asiam inde navigasse, & Colossis hospitio à Philemone exceptus fuisse videtur. [*Philem. 22.*]

Die festo azimorum, hoc anno in Xanthici sive Aprilis diem 8. incidente, hora nona nocturna circa aram itemque templum tantum lumen effulit, ut clarissimus dies putaretur: & hoc usque ad mediam permansit horam. Eodemque festo die etiam bos cum ad hostiam duceretur, agnum in medio fami peperit. Orientalis autem porta interioris templi, cum esset anea atque gravissima, & sub vesperam vix à viginti viris clauderetur, scriisque ferro vinctis obseraretur, pessulosque altos haberet in faxeum limen demissos uno perpetuo lapide fabricatum, visa est noctis hora sexta sponte patefcere. His autem curriculo per custodes templi magistratui nunciatis, ascendit ille, vixque eam potuit claudere. [*Joseph. lib. 7. Belli, cap. 12. vs. 12.*]

Die 21. mensis Artemisii sive Maii, ante Solis occasum visi sunt per inane ferri curus totis regionibus, & amata acies tranantes nubila, & civitati circumfusa. Festo autem Pentecostes, nocte sacerdotes intimum templum more suo ad divinas res celebrandas ingressi, primum quidem motum quandamque strepitum senserunt, postea vero subitam vocem audire, quæ dice-
ret; *Migremus hinc.* [*Id. ibid.*]

In Creta insula prædicavit Paulus euangelium: relicto ibi Tito, ut quæ reliqua erant corri-
geret, & presbyteros ibi per singulas urbes ordinaret. [*Tit. I. 5.*]

Rex Agrippa pontificatum Jesu Gamalielis filio abrogatum Matthiæ Theophili filio concessit: quo pontifice Judaicum bellum habuit initium. [*Joseph. lib. 20. cap. 8.*]

Josephus, magnis à Poppæa Augusta donatus muneribus, in patriam rediens, ibi deprehen-
dit novarum rerum studia gliscere, multosque ad defectionem spectare: quos à tam infelici proposito frustra ille deterere conatus est. [*Id. in lib. de Vita sua.*]

Adeo enim violenter potestate sua Gessius Florus est abusus, ut Albinum Judæi desiderarent quasi beneficum. Nam ille quantum poterat clam erat malus & nocens; Florus contra quasi ad ostentandam missus malitiam, publicè traducebat gentis injurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicis iniquitatem reliquum faciens. Erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis unquam lucris satiabilis, undecumque parva æquè captans ac magna; ut etiam latronum esset par-
ticeps. Multi enim illum quæstum exercebant decisis prædatorum partibus: adeoque nullus erat injuriarum vel modus vel finis, ut miseri Judæi non ferentes rapacem latronum insolentiam co-
gerentur latibus relictis & patriis ceremoniis ad externos fugere, judicantes ubivis etiam apud Barbaros se vivere posse commodus. [*Id. lib. 20. Antiqu. cap. 9. & lib. 2. Belli, cap. 13. vs. 28.*]

Nerone, post finem quinquennalis sui ludici secundo lustro celebrati (anno enim æræ Christianæ LX. primus agon Neroneus institutus fuerat) & ab aurigatione sero reversum, Poppæa uxor gravida & ægra convitiis incessabat: quam iratus ille ictu calcis occidit. [*Sueton. in Nerone, cap. 35. Tacit. lib. 16. cap. 2. & 6.*]

Ephesi aliquandiu moratus Paulus, Timotheum ibi, quum inde in Macedoniam proficisceretur, reliquit; ut eam Ecclesiam, se absente administraret. [*I. Timoth. I. 3. III. 14, 15.*] in Macedonia vero apud Philippenfes permansit; sicut eis ipse antea promiserat. [*Philip. I. 25, 26. & II. 24.*]

Paulus priorem ad Timotheum scripsit epistolam: in qua Hymenæum & Alexandrum, naufragium fidei facientes, Satana se traditos narrat, ut castigati discerent non blasphemare. [*I. Timoth. I. 20.*] Hymenæus vero, cum Phileto, futuram resurrectionem negabat, eam jam fuisse di-
cens. [*II. Timoth. II. 17, 18.*] Alexander autem, faber ararius ille est, qui tanta mala Paulo ex-
hibuit, & sermonibus ejus tam vehementer restitit. [*II. Timoth. IV. 14, 15.*]

Ad Titum quoque in Cretam aliam Paulus misit epistolam: rogans, ut quum ad eum Ar-
teman miserit vel Tychicum, veniat ad eum Nicopolim (illam victoria Actiaca celebrem) ubi hibernare constituerat; simulque Zenam legis peritum & Apollo studiosè deducendum curet, nequid illis desit. [*Tit. III. 12, 13.*]

Exacta hyemè, Paulus Ephesum ad Timotheum rediit: & Troadem profectus, penulam ibi suam reliquit. Erastus mansit Corinthi: (cujus erat procurator, *Rom. XVI. 23.*) Trophimum reliquit Paulus Mileti ægotantem. [*I. Timoth. III. 14. II. Timoth. IV. 13, 20.*]

Cestius Gallus Syriæ præfes Antiochia Hierosolymam veniens, viresque civitatis ac florem Neroni significare cupiens, contemnerenti nationem; à pontificibus petiit, ut si quo modo pos-
sent multitudinem numerarent. Illi autem, quum dies Paschatis adesset, quando à nona hora usque ad undecimam hostias cædebant 255600. ad quas comedendas decem & aliquando viceni homines per singula contubernia conveniebant. [*Joseph. lib. 7. Belli, cap. 17. edit. Latin. vel, lib. 6. vs. 10. edit. Græc.*]

Cestium circumstans non minor quam 300 myriadam (300000.) supplicabat, & ut gen-
tis suæ calamitatibus subveniret; & pestem illam provinciæ Florum ut ejiceret clamitabat. Qui tamen cum sub populi ore esset, & Gallo assisteret, non solum nihil movebatur, sed voces

illas etiam deridebat. Cestius vero compescens impetum populi, & edicens quod deinceps placatiorem eis Florum redderet, regressus est Antiochiam. Deduxit autem cum usque ad Cæsaream Florus, illudens mendaciis, & Judæorum genti bellum sedulo comminiscens; quo scilicet solo iniquitates suas occultari posse credebat. Pace siquidem permanente, habiturum se apud Cæsarem accusatores Judæos: verum si defectionem negotiatus fuisset, majore utique malo abducendam à se esse invidiam peccatorum minorum. Indeque ut gens ab Romano abrupteretur imperio, sedulo indies augebat calamitates. [*Id. lib. 2. Belli, cap. 13. xiv. xD.*]

Paulus secundo Romam veniens, à Nerone auditus & absolutus. De quo ita ipse, in II. *Timoth. IV. 16, 17. In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me deseruerunt: utinam ne illis impudetur. Sed Dominus mihi adfuit & corroboravit me: ut per me impleretur predicatio, & omnes gentes audirent: & ereptus fui ex ore leonis.* Ut enim antea per biennium, ita deinceps per integrum annum omnibus gentibus Romam, tanquam ad communem patriam, undique confluentibus euangelium prædicavit.

Demas Paulum reliquit, amplexus præfens sæculum, & profectus est Thessalonicam: Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas solus cum Paulo Romæ mansit. [*II. Timoth. IV. 10, 11.*]

Percrebuerat Oriente toto vetus & constans opinio: esse in fatis ut eo tempore Judæa profecti rerum potirentur. Id de Imperatore Romano quantum eventu postea patuit prædictum. Judæi ad se trahentes rebellant: inquit Suetonius. [*in Vespasiano, cap. 4.*] *Duraevi Judæis patientia,* (inquit Tacitus, lib. 5. Histor. cap. 10.) *usque ad Gessium Florum procuratorem. Sub eo bellum ortum.* mense videlicet Artemisio live Maio, anno imperii Neronis 12. regni Agrippæ 17. præfecturæ Gessii Flori 2. [*Joseph. lib. 2. Belli, cap. 13. xiv. xv. & lib. 20. Antiquit. cap. ult.*] Ejus belli historiam in posteriore secundi libri parte, & quinque libris sequentibus à Josepho plenissimè habemus descriptam: cujus Breviarium, ex Ludovici Cappelli V. Cl. Judæicæ Historiæ Compendio desumptum, huc transfulimus.

Nero in Græciam transiens, ad hyemem ingruentem ibi mansit. [*Xiphilin. ex Dione.*]

Rex Agrippa Judæos longa oratione à bello dehortatus est: sed frustra. nam paulo post quam Hierosolymis ille discessisset, seditiosorum nonnulli Massadam castellum munitissimum fraude occupant, & Romanos, qui isthic erant, omnes interficiunt. Hierosolymis autem Eleazarus Ananiæ Pontificis filius, Templi tum *ἱεραγὼγ*, juvenis audax & factiosus, persuasit Sacerdotibus, ut nullius nisi Judæorum hostias admitterent, ne illas quidem quæ pro Cæsare & Romanis offerri solebant: quod temerarium factum cum Principes civitatis, quietis amantes, intollerabile judicarent, & argumentum apertæ defectionis esse viderent, nec possent tamen seditiosos à sententia dimovere; legatos ad Florum Cæsaream, & ad Agrippam regem mittunt rogantes ut properè, missis copiis, seditionem incipientem opprimerent. Florus, qui Judæorum defectionem volebat, id neglexit. Agrippa autem missi mille equites, qui superiorem Civitatem cum Optimatibus & Pontificibus, cæteraque multitudine, quæ optabat quietem, occuparunt & tenuerunt adversus seditiosos, qui Templum & inferiorem civitatem tenebant; per septem continuos dies invicem confligentes. Sed die festo *ἑξαροστίαι* Sicarii multi in Templum recepti cum cæteris, vim regis militibus faciunt, & civitate superiore pellentes compellunt eos in Herodis Regiam superiorem, incenso Archivo, Hasmonæorum palatio (quæ tum erat Agrippæ regia) & Ananiæ Pontificis domo. Postridie, Augusti 15. die, Antoniam obsessam per biddum capiunt, militesque Romanos omnes interficiunt, & arcem incendunt. Regiam paulo post impetunt atque invadunt, duce Manahemo Judæ Galilææ filio (qui capto Massada castello, & Herodis armamentario isthic direpto, Sicarios suos armatos Hierosolymam adduxerat) eaque expugnata & incensa tyrannidem occupat Manahemus, sed mox ab Eleazaro Templi Præfecto, in ipso Templo adorans interficitur, cujusque stipatores disjiciuntur, & Massadam repetunt duce Eleazaro Jauri filio, qui genere Manahemo propinquus erat. Romanos, qui regia expugnata receperant se in turres Hippicon, Phasaelum & Mariammen, obsessos, tandemque se dedentes, seditiosi Hierosolymitani, ipso die Sabbathi, contra fidem datam omnes inermes interficiunt.

Eadem die Cæsareæ Judæi omnes, illic habitantes, ab Ethnicis Cæsariensibus instigante Floro interfecti sunt, numero 20. millia. Hinc exacerbati per universam regionem Judææ Syrorum vicos, & civitates finitimas, depopulati sunt, Philadelphiam, Gerasam, Pellam, Scythopolim, Gedaram, Hipponem, Gaulanitidem, Ptolemaidem, Sebasten, Afcalonam, Anthedona, & Gazam. Inde per universam Syriam Judæorum in civitatibus commorantium à Syris cædes promiscuæ, partim ex veteri in Judæos, & eorum religionem, odio, partim rapinarum amore, partim vindictæ cupiditate. Soli Antiocheni, Apameni & Sidonii Judæis incolis suis pepercerunt. Alexandriæ autem Ægypti metropolis excitata seditione 50. millia Judæorum uno die interfecta sunt, immixtis in eos duabus legionibus Romanis.

Cestius Gallus Syriæ Præfes, his motibus excitatus, Antiochia cum legione 12. & auxilio regis Agrippæ, aliisque copiis, venit in Judæam, & Ptolemaidem invadit Joppen atque incendit, Cæsennium Gallum mittit in Galilæam, quam Sepphori receptus pacat, & Cæsaream venit.

Petrus & Paulus de appropinquante vitæ exitu per revelationem à Domino sunt admoniti. [*II. Petr. I. 14. II. Timoth. IV. 6, 7.*]

Petrus ad Hebræos, per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam & Bithyniam dispersos, secundam scripsit epistolam. [*II. Petr. III. 1. cum I. Petr. I. 1.*]

Paulus Ephetum, ubi familia Onesiphori erat, per Tychicum secundam ad Timotheum misit epistolam: postquam Aquila & Priscilla, relicta Roma eo denuo sunt reversi. [II. *Timoth.* IV. 12, 19.] In ea Timotheum rogat, ut ante hunc ad ipsum veniat; secumque Marcum adducat, ut ipsi perutilem ad ministerium. [Ibid. 9, 11, 21.] Salutemque illi dicit ab Eubulo, Pudente, Lino & Claudia. [Ibid. 21.]

Cestius Gallus festo Tabernaculorum incensa Lydda, Hierosolymam tendit, cui ad 60. stadium occurrunt Hierosolymitani, & dubia pugna decertatum est prope Bethoron: sed mox majoribus copiis eos aggressus Cestius compulit in Urbem, in quam & ipse irrupit 4. Octobr. inferioremque tenuit (ut & Bezetham & Cænopolim) per aliquot dies civitatem, indeque Templum & superiorem oppugnavit civitatem, facileque cepisset, si fortius in oppugnatione perseverasset, populo Romanis tum favente, solis seditiosis repugnantibus.

Verum Cestius mox cum propè esset ut Templum caperet, sine ulla justa causa obsidionem solvit, atque Antipatrida se recepit, multis Romanorum & auxiliarium in itinere amissis, & caesis à Judæis qui eos insecuti sunt, cum impedimentorum majore parte, adeoque & machinarum, ballistarum, & armorum (quæ fugientes Romani abjecerant) magna copia, quibus postea in Hierosolymorum adversus Titi obsidionem propugnatione usi sunt Judæi. Idque factum 8. Novemb. anno Neronis 12 (absoluto sc. siquidem 13. Neronis annus à 13. die præcedentis Octobris inceperat.)

Hac victoria elati Judæi Hierosolymam reversi, urbis Præfectos creant Josephum Gorionis filium, & Ananum Pontificem, bellique Duces varios & multos in singulas provincias, sive Toparchias, dimittunt, atque inter eos Josephum (belli hujus Judaici Scriptorem) in Galilæam amandant: in qua multis opidis communitis & muro cinctis, rebusque omnibus ad sustinendum bellum ordinatis, Romanorum impetum expectabat.

Interim multi adversus eum motus, multæ & frequentes urbium rebelliones excitantur arte & fraude Johannis cuiusdam Levæ filii, & invidia nonnullorum ex Principibus Hierosolymitanis, qui Galilææ Præfecturam ei ereptam volebant. Sed eorum omnes conatus, artes & consilia fregit, atque elusit prudentia & patientia sua Josephus: qui Johannem illum coegit Hierosolymam cum suis ex Giscala Galilææ opido quod munierat, confugere. Hierosolymis autem Ananus urbis Præfectus omnia ad sustinendum bellum necessaria parat, mania instaurat, bellica instrumenta, tela & arma curat fabricari per totam urbem. Zelotas conatur ad sanam mentem revocare; sed frustra. Simonem Gioræ filium latrocinia exercentem, & tyrannidem affectantem, misso milite, conatur comprehendere: at is cum suis ad latrones, qui Massadam tenebant, effugit, unde illi totam Judæam & Idumæam latrocinii infestabant.

Porro Cestius missis ad Neronem (qui tum in Achaia erat) legatis statum Judææ turbatum renuntiat, Nero conturbatus Vespasianum eo mandat; Vespasianus autem hoc accepto mandato, Titum filium Alexandriam mittit, ut inde quintam, & decimam legiones in Judæam adduceret: ipse pedestri itinere ex Achaia in Asiam transmittit, atque inde in Syriam & Antiochiam venit.

Petrus & Paulus Romæ prædixerunt futurum, ut post breve tempus immitteret Deus Regem qui expugnaret Judæos, & civitates eorum solo æquaret, ipsos autem fame sitique confectos obsideret. Tum fore, ut corporibus suorum vescerentur, & consumerent se invicem; postremo capti venirent in manus hostium, & in conspectu suo acerbissimè conjuges suas vexari cernebant, violari & prostitui virgines, diripi pueros, allidi parvulos, omnia denique ferro ignique vastari, captivos in perpetuum terris suis exterminari: eo quod exultaverant super amantissimum & probatissimum Filium Dei. [Lactantius, lib. 4. cap. 21.]

Vespasianus Antiochiæ Romanas copias & Regum auxilia cogit, inde venit Ptolemaïda, Sepphorimque Romanis faventem recepit.

Alexandria Titus cum duabus legionibus Ptolemaïdem ad patrem pervenit, citius quam per hyemem sperabatur. Copiæ omnes cum Regum auxiliis eo conveniunt, numero 60. millia, tam peditum quam equitum; præter calones & impedimenta.

Vespasianus Galilæam invadens, Gadarensium urbem primo impetu captam incendit & vastavit. Inde Jotapatam die 21. Maii veniens, eam oppugnavit.

Junii die 29. (qui mensis illius dies postremus in Neronis occurrit imperio) Paulus Romæ gladio caesus est: ut tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesiæ tabulæ confirmant. Unde diem mortis illius notiores quam ipsius Alexandri esse, asserere non dubitat Chrysostomus. [in II. *Corinth.* Homil. 26.] Eodem quoque cum eo tempore Petrum subiisse martyrium, affirmat in epistola ad Romanos Dionysius Corinthiorum episcopus. [apud Euseb. lib. 2. *Histor. Ecclesiast.* cap. 24. vers. 21.] Quem & Romæ, capite (ut expetierat) deorsum statuto, crucifixum fuisse; tom. 3. Commentariorum in Genesim refert Origenes. [apud eund. lib. 3. *Histor. cap. 1.*] impleta Christi prædictione ad eum facta: [Johan. XXI. 18, 19.] *Quum senueris, extends manus tuas, & alius te cinget & transferet quo noles.*

Vespasianus Jotapatam, fortiter à Josepho, qui isthic erat cum impetio, defensam, tandem post 40. dierum obsidionem, vi capit, evertit & incendit, Kalendis Juliis anno Neronis XIII. Josephum in specu latitantem capit, & vita donat, sed captivum tenet.

Jotapata excisa Vespasianus exercitum Casaream reducit, atq; isthic duas legiones collocat, ut se ab obsidionis labore reficerent, tertiam eodem consilio & sine mittit Scythopolim: ipse autem Casaream Philippi proficiscitur, ubi ab Agrippa rege cum exercitu per 20. dies convivio exceptus est.

Tum ad Tiberiadis & Tarichææ obsidionem se parat. Et Tiberienses quidem statim se dediderunt, ac precibus Agrippæ regis data est civitas, ne excinderetur. Tarichæa autem cum passâ esse se obsideri, vi capta excisa est.

His urbibus receptis, vel excisis, tota Galilæa ferme ad Romanos inclinabat, præter Gamalam in Gaulanide, & Giscalam atque Itaburium montem in Galilæa.

4071

Gamala obsessâ per mensem unum, capta est 23. die Octobr. atque excisa, & paulo ante mons Itaburius fuerat etiam à Romanis captus. Mox Titus Giscalam aggreditur, quæ à Johanne cum suis seditiosis tenebatur. A Tito oblatas pacis conditiones Johannes simulat se accipere; sed nocte sequente cum suis clam urbe effugit, & Hierosolymam se recepit: Titus urbi parit imposito ei præsidio. Inde Cæsaream venit. Vespasianus autem Cæsarea Jamniam & Azotum profectus, utramque subegit, Cæsareamque rediit.

Interim per totam Judæam dissensio oritur: aliis bellum cupientibus, aliis vero in Romanorum fide manere volentibus. Inde latronum globi & cunei per universam Judæam excirantur, qui prædas ex iis agebant qui pacis studio tenebantur, deinde prædis onusti Hierosolymis recipiuntur; atque isthuc omnia cædibus, dissensionibus, discordiis, & rapinis complent. Ac primo quidem Antipam, & non paucos alios nobilissimos & potentissimos civitatis viros, in vincula conjiciunt, moxque indicta causa necant; calumniantes voluisse eos urbem Romanis prodere. Cumque populus in eos esset insurrecturus, illi Templum occupant, eoque tanquam arce adversus populum utuntur: atque isthuc sorte summum creant Pontificem Phannan quemdam (alias Phanazum) hominem rudem plane & imperitum, neque Sacerdotalis ordinis.

Adversus hos Zelotas (sic enim ipsi se vocabant) Ananus & nobiliores Pontifices populum excitant atque armant, & in Templo ipso oppugnant, adeoque & in interiorum Templi ambitum compellunt. Sed isti litteris ad Idumæorum Duces clam missis, quibus Ananus prodicionis insimulabant, se vero pro libertate patriæ pugnantem in Templo obsideri conquirebantur, advocant in suum auxilium Idumæos. Hi statim cum 20. millibus hominum advolant: quibus clam per noctem in Urbem & Templum admissis à Zelotis, magna fit Hierosolymitanorum ab utriusque cædes, rapinæ, & incendia. Nam 8. millia ea nocte cæsa sunt, & sequentibus diebus Ananum aliosque ad 12. millia ex nobilioribus interfecerunt, præter infinitam promiscuam plebeculam. Sed paulo post Idumæos facti sui penitentia subiit, cum Zelotarum scelera viderent, nec prodicionis (cujus optimates accusabantur) indicium ullum deprehendissent. Itaque solutis, ad 2. millia, iis qui vinciti tenebantur in custodia, domum Hierosolyma relicta redeunt. His abentibus Zelotæ rursus in cives nobiliores favere incipiunt crudelius quam antea, & nobilissimos quosque ac fortissimos necatos ne sepeliri quidem patiebantur, maxime vero eos quos ad Romanos transfugere velle suspicabantur. Nam obsessis viis transfugere volentes diligenter observabant, necatosque insepultos projiciebant.

Interim inter ipsos Zelotas oritur dissensio, Johanne illo qui ex Giscalis Hierosolymam profugerat, tyrannidem inter eos affectante, aliis vero, qui eum antea parem habuerant, superiores ferre recusantibus. Verum illi sic inter se dissentientes, adversus plebem, ad eam diripiendam, concordēs erant. Quin & tota Judæa Metropoleos suæ, Hierosolymorum nempe, exemplum veluti secuta, tota ubique latrocinii repletur, misereque vexatur.

His discordiis, quibus se invicem consciebant Judæi, & transfugarum vocibus excitatus Vespasianus, quibus eum ad servandam & seditione illa levandam patriam hortabantur, accingit se ad Hierosolymorum obsidionem, & ne quid hostile post se (dum in obsidione occuparetur) relinqueret, ad reliquias belli & tumultus in transammana regione extinguendas Gadaram cum exercitu venit, eo accitus à moderatioribus civibus, qui pacem bello præferrebant: atque inde diffugientibus seditiosis urbem capit, missoque Placido cum equitatu ad persequendos fugientes, obtruncat omnes, totamque transamnanam regionem, ad lacum usque Asphaltitem (præter Machærunta castellum) occupat; constitutoque per vicos & præsidia in hybernis milite, Cæsaream venit, isthucque hyemem agit.

Vespasianus Cæsareæ nuncio accepto de motibus in Gallia à Vindice excitatis, qui adversus Romanos Gallos armaverat, ad conficiendum prope bellum Judaicum accenditur. Itaque instante vere milite Cæsareæ educto Judæam pervadit totam atque Idumæam, eaque vastata, copias reducit, ac per Samariam Jerichunta ducit, unde incolæ in oppositam Hierosolymis montanam regionem diffugiunt: sed eos persecutus, usque disjectis, Jerichunte atque alibi castris constitutis Judæos undique cingit.

Sponponderunt quidam destituto Neroni dominationem Orientis, nonnulli nominatim regnum Hierosolymorum, plures omnis pristinæ fortunæ restitutionem. [Sueton. in Nerone, cap. 40.] Postquam vero Galbam & Hispanias descivisse cognovit, actum de se Nero pronuntiavit. [Id. ibid. cap. 42.] Tandemque 9. die Junii mortem ipse sibi conscivit; quum imperasset annos 13. & menses 8.

4072

Kalendis Januarii in Germania projectis Galbæ imaginibus, die tertio Vitellius ab exercitu Imperator salutat: & die ejusdem mensis 15. Galba interemptus est, exactis à Neronis morte septem mensibus. [Tacit. Hist. lib. 1.]

Sublato Galba, Imperator à militibus creatus est Otho, suscepti à Vitellio imperii nescius: quem die imperii 90. interfectum Dio, 95. funeratum fuisse scribit Suetonius.

Tiberius Alexander præfectus Ægypti primus in verba Vespasiani legiones adegit Kalendis

Julii.

Anno
Mendi.

Julii: qui principatus dies in posterum observatus est. Judaicus deinde exercitus V. Idus Julii apud ipsum juravit. [Sueton. in Vespasiano, cap. 6. cum Tacito, lib. 2. Histor. cap. 79.] Inter mortem vero Neronis & initium Vespasiani annum 1. & dies 22. intercessisse notat Dio.

Quum Vespasianus Cæsaream reversus pararet cum toto exercitu ad Hierosolymam obsidendam proficisci, nunciatur illi Neronis mors, quo nuntio accepto bellum in Judæos distulit, Titumque filium ad Galbam, qui Neroni successerat, mittit, ut ab eo mandata de bello Judaico acciperet. Titus in Achaiam navi delatus audit isthic Galbam interfectum, itaque statim ad patrem redit Cæsaream. Suspensi ergo, quasi nutante Imperio Romano, Judaicum bellum differebant, patriæque metuentes alienigenas aggredinon existimabant opportunum.

Interim Simon Gioræ filius (de quo jam aliquid supra dictum est) juvenis audax viribusque præstans, Maslada, quo ad Sicarios confugerat, profectus in Judææ loca montana, servis ad libertatem vocatis, liberisque præmium pollicitus, brevi comparata latronum manu, paulatimque auctis copiis, non vicos modo populabatur, sed & urbes aggrediebatur, eoque brevi potentia provectus est, ut totam Idumæam sibi subiceret, Judæamque vastaret, moxque Hierosolymam ostenderet, atque isthic prope urbem castris positus, terrori esset tum Hierosolymitanis, tum ipsis Zelotis. Atque sic utrimque premebantur cives Hierosolymitani, intus nempe à Zelotis quibus Johannes præerat, foris vero à Simone homine sævissimo. Interim Idumæi qui à partibus Johannis stabant, & inter copias ejus erant, ab eo dissidentes & cum eo congressi multos Zelotarum perimunt, & Johannis aula capta & incensa eum cum suis in Templum compellunt. Veriti autem una cum civibus, ne noctu in civitatem excurreret, eamque vastaret, ut se ab eo tuerentur, consilio capto, Simonem accesserunt, atque intra urbem admittunt: quo recepto Templum oppugnant, sed fortiter pugnantibus Zelotis, frustra expugnare tentant.

Vespasianus relicta Cæsarea, Berytum venit & Antiochiam, unde Mutianum in Italiam cum copiis mittit, ipse vero Alexandriam proficiscitur.

4783 70

In Mæsia autem Antonius Primus Vespasiani partes secutus legionem tertiam in Italiam adversus Vitellium duxit; commissioque ad Cremonam adversus Vitellianos prælio eos fugat & cædit: tum Romam veniens & Mutiano junctus in media urbe Vitellii exercitum fundit, & Vitellium ipsum per medium forum tractum jugulat. Mutianus Domitianum Vespasiani filium, interim dum pater ex Syria advenit, Principem constituit.

Vespasianus his Alexandriae auditis, Titum filium in Judæam cum copiis mittit, ad conficiendas belli Judaici reliquias, ipse autem in Italiam navigat.

Porro interim dum Titus Alexandriae adhuc hæret, Hierosolymitana factio trifariam dividitur. Nam Simon quem Hierosolymitani adversus Johannem accesserant & admiserant, superiorem tenebat civitatem, & inferioris partem aliquam; Johannes autem cum Zelotis Templum & inferioris civitatis partem aliam occupabat. Hujus autem factio in duas rursus scinditur. Nam Eleazarus, qui primus fuerat Zelotarum in initio Dux atque rector, ægrè ferens Johannem audacia & artibus suis imperium ad se traxisse, omniaque jam pro arbitrio agere atque administrare, ab eo, adscitis secum nonnullis aliis, secedit, & cum suis interius Templi septum occupat, atque inde adversus Johannem depugnat, numero quidem sequacium longè illi inferior, sed loci situ & qualitate superior. Ita Johanni, qui Templi exteriorem ambitum porticusque tenebat, duplex incumbebat bellum: alterum adversus Eleazarum, alterum vero adversus Simonem. Et sic quidem alii adversus alios pugnantes, pleraque quæ circa Templum erant incenderunt; frumentum, aliaque ad victum necessaria corruperunt, quæ illis in multum tempus sufficere potuissent; quibus corruptis & absumptis, fame postea, cum à Romanis obsiderentur, oppressi sunt.

Titus autem Alexandria Cæsaream profectus, atque isthic coactis copiis, quatuor nempe legionibus, cum auxiliariis Regum vicinorum, Hierosolymam contendit, contraque eam sexto, septimoque stadio castra ponit paulo ante Azymorum diem festum; eoque infinitam hominum multitudinem, quæ ad festum de more ascenderat, in civitate concludit, à qua alimenta, & victui necessaria brevi consumpta sunt omnia. Unde statim fames sævissima civitatem oppressit: cujus exemplum horrendum & memorandum, matris filiolum devorantis, per id tempus isthic contigit. Ipso autem die festo Azymorum, 14. Aprilis, cum Eleazarus, qui Templum interius occupaverat, populo sacrificare volenti portas Templi aperuisset, Johannes temporis opportunitate usus submitit cum populo de suis non paucos, qui sub veste gladiis occultè armati, & cum promiscua multitudine admissi Eleazarum cum suis invadunt, interiusque Templi septum cum multa Zelotarum cæde occupant. Atque sic factio, quæ prius tripertita fuerat, ad duas rediit: Johannis nimirum unam, qui numero fuerunt 8400. Simonis vero alteram, quo cum erant 10. millia hominum, & præterea Idumæorum 5. millia.

Titus autem propius ad mœnia accedens, juxta turrem Psephinam castra ponit, & aggere prope jacto, ariete murum quatit, vique dejicit, & in urbem perrupto priore muro, cedentibus intro Judæis, irumpit 5. Non. Maias, atque totam Septentrionalem urbis regionem, usque ad Antoniam arcem & vallem Cedron, occupat. Quinto post die turri quadam secundi muri à plaga Septentrionali ariete concussa atque dejecta, urbe nova inferiore potitur; à qua statim repulsus à Judæis, quarto tamen post die eam rursus occupat, sequæ ad tertii muri oppugnationem accingit. Atque 12. die Maii quatuor aggeres jaci jussit, duos ad Antoniam, qua Templum, totidem ad

Johannis Pontificis monumentum, qua superiorem civitatem capere se posse sperabat. Et ad Antoniam quidem Johannes, ad Johannis autem monumentum Simon Romanis resistebat. Aggeribus illis 29. die Maii perfectis per 17. dies, & murum jam quater incipientibus Romanis, Johannes acto ex Antonia cuniculo, alterum dejecit, & succendit: Simon autem biduo post, irruptione ex urbe facta, duos aggeres sibi oppositos incendit, cum arietibus & machinis multis; adeoque & in ipsis castris Romanos Judæi aggrediuntur, sed à Tito ab Antonia adveniente in urbem compelluntur.

Aggeribus sic corruptis & incensis, visum est Tito novos erigere, quibus oppugnaret civitatem, & muro urbem circumdare, ne quis ex ea effugere posset, neve quid in eam inferri. Itaque tridui spatio urbem muro circumvallavit, ambitu 59. stadiorum additis per circuitum 13. castellis ambitum 10. stadiorum complectentibus. Unde fames in urbe invaluit, sævissimeque grassata est, ita ut ea non plebs duntaxat & populus passim occumberent, sed ipsi etiam seditiosi premerentur: tantusque fuit fame & lue pereuntium in urbe numerus, ut à 14. die Aprilis (quo cæpta est obsidio) ad Kalendas Julii, per unam portam (referente quodam Manæo transfuga, qui isti rei præerat) elata sint pauperum 15800. cadavera, quæ sumptu publico mercede numerata humabantur; præter eos qui à propinquis & familiaribus efferebantur. Paulo post ab aliis transfugis cognitum est, 600. millia funerum portis esse elata: denique cum effendis pauperibus sufficere amplius non possent, collatis & congestis in ingentes cumulos, (in vacuis domibus) cadaveribus, ædes claudebant. Sepultura autem eorum qui efferebantur alia non erat, nisi quod de muris in subjectas valles ea projiciebant, quibus valles sic compleverunt.

Interim Simon intus cædibus & rapinis non abstinēbat, nam Matthiam Pontificem, cujus opera in urbem admissus fuerat, proditoris in simulatum, quasi ad Romanos vellet transfugere, cum tribus filiis, aliisque sexdecim ex nobilioribus populi indemnatos necavit: tantaque sævitia grassatus est, ut Judas quidam unus ex ipsius Præfectis, crudelitatem ejus pertæsus agitaverit de tradenda Romanis turri quadam, cujus custodiæ præpositus erat; sed à Simone occupatus cum decem ejusdem consilii sociis interfectus est. Johannes autem in Templo necessitate adactus res sacras, vasa aurea, argentea, Templique sacram pecuniam, in proprium & profanum usum convertit: quin & sacrum oleum & vinum, sacrificiorum libaminibus dicata, militibus suis coactus est distribuere.

Titus autem conquista undique materia, & excisis ad 90. usque stadium lucis & arboribus omnibus, aggeres novos magno labore intra dies 21. exstrui curavit: & circa Antoniam quidem quatuor, singulos à singulis Antonie arcis lateribus erexit; quos cum Johannes timide, perturbatè & frustra aggressus esset, à Romanis repulsus, Kalendis Julii arietem admoveere cæperunt muro Antonie Romani, eoque concusso mox 5. die Julii in Antoniam, frustra repugnantibus Judæis, irrumpunt, indeque in Templum refugientes Judæos insequuntur. Sed aliquandiu repulsi Romani tandem post multam pugnam, 17. die Julii (qua die in Templo jure sacrificium, *in N. 17. Julii*, virorum qui illud curarent penuria, defecerat) frustra seditiosos per Josephum Titus adhortatus ad deditionem faciendam, septimo post die admotis aggeribus, quorum materia à centesimo stadio comportabatur, & everfis Antonie fundamentis, ad Templum usque facilem efficiens ascensum, & per Antoniam irrumpens Porticus Septentrionalem & Occidentalem exterioris Septi Templi occupat: quarum pars, quæ Antonie jungebatur, à Judæis immisso igne incensa fuerat & diruta, pars altera biduo post à Romanis incenditur 24. die Julii, Judæis incendium non restinguentibus sed serpere sinentibus, ut sic porticus ab Antonia omnino dirimerentur.

XXVII. autem die Judæi rursus Occidentalem Porticum ad pontem usque qui in Xystum ducebat, exiunt, unaque Romanos plurimos qui in eam (refugientibus ultro Judæis) ascendunt. Postera vero die Romani Septentrionalem totam ad Orientalem usque incendunt.

Octavo autem die Augusti, cum nec arietibus pulsando interioris Septi murum quicquam promoveret Titus, neque portarum fundamenta suffodiendo, propter lapidum magnitudinem & validam juncturam, neque scalis in Porticus ascendere potuissent Romani, Judæis desuper fortiter repugnantibus; quod distulerat loci reverentia motus, tandem necessitate coactus interioris Septi Templi portis ignem admoveri jussit: quibus incensis simul junctæ illis Porticus inflammantur, spectantibus & stupentibus Judæis, nec incendium præ stupore prohibentibus, aut restinguere conantibus; totaque illa die, & sequenti nocte, arserunt Porticus. Cumque cum Ducibus decrevisset Titus Templum ab incendio servare, obtinere tamen id non potuit. Die enim 10. Augusti, cum Romani, qui in exteriore Templi Septo excubabant, à Judæis lacessiti impetum in eos fecissent qui ignem interioris Septi exstinguebant, eosque in ipsum Templum compulsi sunt; Romanus miles, raptò ex incendio titione, à socio sublatu in humerum per fenestram auream ignem in domos seu Cellas circa Templum constructas à Septentrionali parte rejecit, quas corripens statim ignis Templum ipsum illis junctum, (frustra Tito incendium restinguere militibus jubente) simul inflammavit anno Vespasiani secundo, eodem mense, eodemque mensis die, quo prius à Nebuchadne-sare fuerat incensum.

Titus exilato & incenso Templo, signisque in Orientali Templi porta constitutis, peractoque isthic sacrificio, Imperator ab exercitu proclamatur; moxque seditiosos qui in superiorem civitatem confugerant, de ponte, quo Templum Civitati conjungitur super Xystum, per Interpretem ad deditionem cohortatus, cum recusarent se illius fidei committere, licet vitam illis indulgeret, postularentque ut sibi cum liberis & uxoribus urbe in desertum exire liceret, indignatus Titus extremum illis denuntiat interitum, totamque inferiorem urbem & Aeram, quam occupaverat,

jussit

Anno
Mundi.

justit incendi. Superiorem autem civitatem in prarupto undique loco sitam oppugnare cepit, aggeribus 20. die Augusti jaci ceptis, perfectisque 7. die Septemb. machinas mœnibus admovet, perituroque muro, & diffugiētibz præ metu & consternatione Tyrannis cum suis satellitibus, Romani 8. die Septemb. irrumpunt, omniaque ferro & flamma vastant.

Die Saturni, quem Judæi præcipua religione colunt, Hierosolyma concidisse notavit Dio: sive ad diem captæ urbis respiciens (nam & octavus Septembris dies in Sabbatum hoc anno incidit) sive excisæ potius. Urbem enim totam & Templum funditus everti & complanari jussit Titus, (ciquè de more induci aratrum:) excepta occidentali duntaxat muti parte, turribusque tribus, Hippico, Phasaelo & Mariamne; quas, ob elegantiam & fortitudinem insignem, voluit posteris relinqui documentum magnificentiæ urbis illius.

Quum ita Titus captis Hierosolymis omnia circum loca cadaveribus complevisset, finitima gentes ob victoriam coronare eum voluerunt. Ille vero tali honore indignum se esse respondit: non enim se fuisse talium operum auctorem, sed Deo iracundiam contra Judæos demonstranti suas manus præbuisse. [*Philosrat. in Vita Apollonii, lib. 6. cap. 14.*] Habentur tamen Titi numismata, trophæo & quadriga triumphali, insignita: ut & Vespasiani, cum mulieris effigie in cæstæ sedentis sub palma, & inscriptione. JUDÆA CAPTA. S. C. ut & nummus, sub finem anni 21. Agrippæ regis cufus; cum Græca hac inscriptione. ΑΤΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΥΤΕΚΡΑΣΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ. ΙΟΥΔΑΙΑΣ. ΕΛΛΗΚΤΙΑΣ. ΕΤΕΙΚΑ. ΑΓΡΙΠΠ.

4074 Titus, omnibus belli partibus administratis, militibus præmia distribuit; Hierosolymæ custodiam decimæ legioni credidit: duodecimam vero, quæ infeliciter sub Cestio pugnaverat, tota Syria expulit, & ad Euphratem in Armeniæ & Cappadociæ confinio ablegavit. Ipse cum quinta & decima quinta legione Cæsaream maritimam venit: quo omnem prædam & manubias, captivolque coegit; quod ad Italiam navigare tempus hyemis prohiberet.

Capti sunt in cloacis Hierosolymæ latitantes Tyranni duo, Johannes & Simon: quorum ille perpetuis vinculis damnatus, hic triumpho servatus est. In iisdem cloacis inventa sunt duo millia hominum, qui vel fame contabuerant, vel mutuis vulneribus occubuerant, ne se Romanis dederent.

Cæsareæ Titus moratus, natalem fratris sui (Domitiani; qui in 30. Decembris diem incurrit) clarissimè celebravit: ubi numerus Judæorum qui cum bestiis depugnarunt, quique ignibus cremati sunt, & inter se digladiatores perire, 2500. excessit.

Postea Titus Berytum in Phœnicia venit: ubi diutius demoratus, patris diem natalem (Imperii se. quem Kalendis Julis observari solitum, ex Suetonio & Tacito docuimus) majore magnificentia celebravit: ubi captivorum etiam multitudo eodem quo antea modo periit.

4784 71

Antiochiam deinde & alias Syriæ urbes invisens Titus, inde per Judæam & Hierosolymam, quinta & decima quinta legione comitatus, in Ægyptum Alexandriam contendit; atque inde Romam navigavit. Ubi omnium votis exceptus, una cum patre de Judæa subacta triumphavit.

In eo triumpho ducti sunt Johannes & Simon Gioræ seditiosorum duces cum 700 Judæis robore & forma præstantibus; ex quibus solus Simon (Barpores à Dione cognominatus) capitis supplicium pertulit. In eo quoque portabatur Lex Judæorum, novissima spoliolum: quæ una cum penetralium velis purpureis in Palatio est reposita.

Ab hac victoria uterque, & pater & filius, Imperatoris nomen obtinuit: neuter tamen Judæicus cognominatus est; licet alia multa, atque imprimis arcus triumphales, eis decreti sint. [*Xiphilin. ex Dione.*] Extatque adhuc Romæ ad radices montis Palatini arcus triumphalis marmoreus, in honorem Titi erectus: ex quo instrumentorum Templi, in eo triumpho traductorum, eçtypon à Villalpando habetur expressum, tomo 2. explanat. in Ezechiel. lib. 5. cap. 7. pag. 587.

4075 In Judæam legatus missus Lucilius Bassus, suscepto à Cereali Vitelliano exercitu, castellum Herodion cum præsidio deditione accepit: moxque Machæaruntem fortissimum castellum ultra Jordanem oppugnans, illud tandem cepit.

Ut in XII. (al. XV.) diebus utrumque sidus quaeretur, & nostro ævo accidit; Imperatoribus Vespasiani, patre III. (fortè IV.) filio iterum Consulibus: inquit Plinius. [*lib. 2. cap. 13.*] quod prædictum quidam fuisse existimant à Salvatore nostro, [*Matth. XXIV. 29.*]

4785 72

Cæsar ad Liberium Maximum Judææ procuratorem scripsit, ut totam Judæorum terram venderet. Stipendium vero Judæis ubicunque degerent indixit: & didrachmum singulis annis deferre in Capitolium jussit, ut ante hæc Hierosolymorum templo pendere solebant.

Anno quarto Vespasiani, Cæsennius Petrus Syriæ præses Antiochum regem Commagenes regno expulit: qui ipse in Ciliciam, filius vero ad Parthos fugit. Reconciliatus vero uterque postea Vespasiano, regno restitutus est. [*Jos. spb.*]

4786 73

4076 Alani in Mediam irrumpunt eamque longe lateque vastant, fugiente Pacoro rege. Postea transiunt in Armeniam: quibus Tiridates rex occurrens, penè in ipso prælio captus est. [*Id.*]

Apud Judæos mortuo Basio successit in administratione Judææ Publius Silva. Ille inexpugnabilem arcem Masladam, ab Eleazaro Judæ Galilæi nepote sicariorum duce occupatam, tandem vi expugnat April. 15. die: omnibus qui in ea erant arce sicariis, numero 960. cum uxoribus & liberis, Eleazari horratu sese mutuis vulneribus ad unum conficientibus, incensa prius cum omni supellectile arce, ne in Romanorum potestatem venirent. Atque ita omnes belli Judaici reliquias sublatae sunt, totaque Judæa est pacata.

Sicariorum multi è Judæa dilapsi, & in Ægyptum profugi Alexandriam veniunt, ubi Judæos ad defectionem sollicitant. Sed plebs à Primariis persuasa in sicarios illos irrituit, 600. eorum capit,

quos

quos Romanis tradit supplicio afficiendos: reliqui per Ægyptum & Thebas dilapsi capiuntur etiam. Quæ de re monitus Cæsar, jubet Lupo, Alexandriae tum Rectori, ut Templum Judæorum (quod in Ægypto olim ab Onia summi Pontificis fratre, exstructum fuerat) dirueret. Sed Lupus ablati tantum quibusdam donariis Templum claudere contentus fuit. At Paulinus, ejus in administratione successor, ablati omnibus donariis, foribus oclusis ita inaccessum fecit, ut ne vestigium quidem religionis isthæ remaneret.

Elapsus ad Cyrenem Judæus quidam textor, Jonathas nomine, tumultu ibi excitato, Judæorum duo millia in solitudines perduxit: quos Catullus (sive Catulus) Pentapolitanae Libyæ rector, equitibus ac pedibus missis, facile oppressit. Ad eum adductus Jonathas, locupletissimos Judæorum auctores sibi hujus consilii fuisse falso affirmabat Cujus criminationibus libenter autcultans Catullus, tria simul eorum millia trucidavit: idque eo securus, quod eorum patrimonia redivitibus Cæsaris adjungeret. Vincit vero Jonathas cum comprehensorum alii Romam ad Vespasianum ab eo missus est, ut probatissimos Judæorum, apud Alexandriae Romanque degentium, novarum rerum accusaret. Qui inter alios Josephum quoque, Judæicæ scriptorem historiæ, arma sibi & pecunias subministrasse affirmat. Sed Vespasianus, cognito non jure hominibus accusationem illatam, illos quidem Titi studio criminibus solvit, merito vero pœnam in Jonatham statuit: prius enim verberatus, vivus exustus est. Catullo autem tunc quidem ob lenitatem Principum obtigit, nequid amplius castigationis experiretur: non multo autem post, multiplici morbo & insanabili correptus, & animi terroribus (eorum quos peremerat unibras crebro sibi obversari existimans) tanquam tormentis sibi & flammis adhibitis exercitatus, extis demum defluentibus ac intestinis exhaustis, mortuus est. [Joseph. lib. 7. Belli, cap. ult. & in lib. de Vita sua.]

Hic Judaici excidii historiam terminat Josephus: qui in hoc bello captus, & à Flavio Vespasiano Imperatore libertate donatus, à patrono suo Flavii prænomen accepit.

Sexcenta millia Judæorum eo bello interfecta, Cornelius & Suetonius referunt. Josephus vero Judæus, qui ei tunc bello præfuit, & apud Vespasianum propter prædictum Imperium veniam gratiamque meruerat, scribit undecies centena millia gladio & fame perisse: reliquias vero Judæorum diversis actas conditionibus toto orbe dispersas; quarum numerus ad nonaginta millia hominum fuisse narratur. Ita Orofius. [lib. 7. cap. 9.] Verum in Suetonio numerum illum interfectorum 600000 nusquam invenio. Apud Josephum [libro 6. Belli, cap. 17. vel 17. 5. 220. 12.] captivorum numerus est 97000. alter vero ille 1100000 numerus eorum tantum est qui in ipso semestri obsidionis Hierosolymitanæ perierunt. At eorum qui extra illam per totum septennium interierunt hunc ex Josepho Indicem, in lib. 2. de Constantia cap. 21. exhibuit Justus Lipsius.

Hierosolymis primum interfecti jussu Flori.

Cæsareæ ab incolis, odio gentis & religionis, uno tempore

Scythopoli (Cœle Syriæ urbs est)

Afcalone in Palestina, item ab incolis,

Ptolemaide pariter

Alexandriæ in Ægypto, sub Tib. Alexandro Præfide

Damasci

Joppe capta à Gessio Floro cæsi

In monte quodam Cabulone

In pugna ad Afcalonem

Per insidias iterum

Aphacæ, cum capta esset,

In monte Garizim cæsi

Jotapæ, in qua ipse Josephus circiter

Joppe iterum capta submersi

In Tarichæis cæsi

Gamaleæ, tam interfecti, quam sponte præcipitati,

nec quisquam homo natus ex ea urbe salvus, præter duas mulieres, sorores,

Giscala deserta, in fuga trucidati

Gadarensum cæsa

Præter eos qui in flumen defiliere infiniti.

In Idumææ vicis cæsi

Gerasi

Macherunte

In silva Iardes

In Massada castello, sua manu perempti

In Cyrene à Catulo Præfide cæsi

Qui vita functorum numerus illis 1100000 qui in urbis Hierosolymitanæ obsidione desiderati sunt, adjectis summam 1337490. conficit innumeris præterea aliis omissis, qui fame, exilio, miseris perierunt.

Agrippam, regum Herodiadarum ultimum, regni sui incrementum à Vespasiano accepisse, in Iudæorum Regum Chronico Iustus Tiberiensis significat. [apud Photium, in Bibliothec. cod. 31.] Prætoris quoque honoribus auctum eum fuisse, docet Dio. Cum eo soror Venenice Regina Romam veniens, habitavit in Palatio. Ita enim amore ejus flagrabat Titus, ut nuptiarum etiam spem ei fecerit. jamque omnia, ac si uxor esset, ea gesserit. Sed Titus, quum intelligeret populum Romanum id molestè ferre eam dimisit. [Sueton. in Tito, cap. 7. & Xiphilin. ex Diene.] De reliqua Herodis proge, memoratè dignissima est illa Iosephi observatio. [lib. 18. Antiquit. cap. 7.] eam ferè totam, licet admodum numerosam, intra centum annos interivisse. Atque iste rerum Iudæicarum fuit exitus.

sexcenti triginta.

viginti milia.

tredecim milia.

duo milia quingenti.

duo milia.

quingenta milia

decem milia

octo milia & CCCC

duo milia

decem milia

octo milia

quingenta milia.

undecim milia & DC.

triginta milia.

quatuor milia CC.

sex milia & D.

novem milia.

his mille.

tredecim milia.

decem milia.

mille.

mille DCC.

tria milia.

nonaginti & LX.

tria milia.